

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM

JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

DR. ROTTLER VIOLETTA

**A HAZAI MAGÁNBIZTONSÁGI RENDSZER ÁTFOGÓ ÉRTÉKELÉSE
NEMZETKÖZI KITEKINTÉSEL – RIVÁLISBÓL
NÉLKÜLÖZHETETLEN EGYÜTTMŰKÖDŐ PARTNER**

PhD-ÉRTEKEZÉS

Témavezető:

DR. HABIL. CHRISTIÁN LÁSZLÓ PHD

BUDAPEST

2021

TARTALOMJEGYZÉK

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	6
ELŐSZÓ	7
I. A KUTATÁS INDOKAI, CÉLJAI, HIPOTÉZISEI, FELÉPÍTÉSE, MÓDSZEREI, KORLÁTAI.....	10
1. A kutatás indokai és céljai	10
2. A kutatás hipotézisei.....	11
3. A kutatás felépítése és módszerei	14
4. Empirikus kutatás a hazai magánbiztonság helyzetének megismerésére	15
5. A kutatás korlátai	16
II. TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS.....	17
1. A magánbiztonság egyetemes története.....	17
2. Nemzetközi történeti fejlődés	21
3. Az európai rendészet francia bölcsője	27
4. A porosz (német) rendészet kialakulása	27
5. A magánbiztonság története hazánkban	28
6. Az 1998. évi IV. törvény: kialakul a szakma.....	43
7. Magánnyomozás története	44
III. A RENDÉSZET ETABLÁCIÓJA	51
1. A magyar rendészettudomány etablálása és akkreditálása	51
2. A magánbiztonsági szektor szerkezete	57
3. A magánbiztonság szereplői	58
4. A magánbiztonsági tevékenységek az Szvmt. szerint	58
5. A magánbiztonság szerepe a bűnmegelőzésben	60
6. Élőerős védelem.....	65

7. Személy- és vagyonőrök tevékenységének engedélyezése	67
8. A személy- és vagyonőr jogállása, a magatartására vonatkozó követelmények	68
9. Személyvédelem	69
10. Rendezvénybiztosítás	71
11. A biztonságtudomány etablálása	73
12. A magánbiztonság helye a rendőri közigazgatási tagozódásban feladatok szerint	74
IV. A MAGÁNBIZTONSÁG ELMÉLETI, TUDOMÁNYOS HÁTTERE	78
1. Közrend, rendészeti igazgatás, állami erőszakmonopólium.....	78
2. Közrend és közbiztonság	79
3. Alapfogalmak (veszély, biztonság)	82
4. A humánbiztonság és a magánbiztonság kapcsolata	84
5. Biztonsági háromszög-elméletek	90
6. A CoESS (Európai Biztonsági Szolgáltatók Szövetsége) és Magyarország kapcsolata	94
7. Generálisan a biztonsági tevékenységek típusai.....	99
8. Közbiztonság és magánbiztonság.....	100
V. A MAGÁNBIZTONSÁG JOGI SZABÁLYOZÁSA.....	105
1. A rendészet a szabályozás tudománya.....	105
2. A rendőrség felügyeleti és ellenőrzési jogosítványának érvényesülése a komplementer rendészet egyes szereplőinek irányában	105
3. Magánbiztonság a tudományok rendszerében	107
4. Inter-, transz- és multidiszciplinaritás.....	108
5. Panta rhei a (magán) biztonságban	110
6. Vélemények a hazai magánbiztonságról	113
7. A személy- és vagyonőr jogállása, a magatartására vonatkozó követelmények Magyarországon	115
8. A személy- és vagyonvédelmi tevékenységet végző személyre vonatkozó szabályok	115

9. A magánnyomozás fogalma, kihívásai	116
10. A magyar szakirányítás működésének vázlata	118
11. Jogági tagozódás	122
12. Rendészeti igazgatás	124
13. Rendvédelmi szervek, komplementer rendészeti szervek	129
14. Az angolszász típusú közösségi rendészeti filozófia és a magánbiztonság	133
15. Community policing Magyarországon	135
16. A jogellenesség vizsgálata az állam felelősségének természete alapján	141
17. Együttműködés új megközelítésben: a magánbiztonság és az állami rendészet együttműködésének Lean-Six Sigma modellje	151
18. Többforrású biztonsági termék- és szolgáltatás- vagy kombinált biztonsági csomag..	163
19. Részösszefoglalás és következtetések, expanziós katalizátorok	173
VI. EMPIRIKUS KUTATÁS	175
1. A kutatás célja, előzmények, a választott téma újszerűsége, a disszemináció társadalmi- gazdasági/tudományos jelentősége	176
2. A lekérdezés módszere, releváns körülmények	178
3. Az egyes kérdésekre kapott válaszok elemzése	180
4. A kutatás célja, küldetése és megvalósulása	189
5. A kutatás két alapkérdésének megválaszolása	190
6. A kutatás hipotéziseinek igazolása	192
7. Konklúzió, a kutatás fő megállapításai	196
VII. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS	198
1. A magánbiztonság skandináv modellje	198
2. Kelet-Ázsia magánbiztonsága	209
3. Magánbiztonság az Amerikai Egyesült Államokban	226
4. Magánbiztonság az Egyesült Királyságban	241

5. Összevetés a magyar magánbiztonsági szakirányítással	259
6. A visegrádi négyek magánbiztonsága	263
7. Délkelet-Európa magánbiztonsági cégei	271
8. A magánbiztonság kulturális aspektusból	275
VIII. TÉZISEK IGAZOLÁSA, KONKLÚZIÓ	284
1. A kutatás eredményeinek összefoglalása.....	284
2. Az elvégzett vizsgálatok rövid leírása, a kutatás és az anyaggyűjtés módszere, a források feltárása, felhasználása	292
ÁBRAJEGYZÉK	298
FORRÁSJEGYZÉK.....	299
FÜGGELÉK.....	321

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

ASIS	American Society for Industrial Security
ACEI	Academic Credentials Evaluation Institute
CoESS	Confederation of European Security Services, Európai Biztonsági Szolgáltatók Szövetsége
KPI	Key Performance Indicator, fő teljesítménymutató
ROI	Return on Investment
ALARP-elv	As Low As Reasonably Practicable, észszerűen alacsony szint
Szvtm	2005. évi CXXXIII. törvény
SZVMSZK	Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara
PSCs	Private Security Companies, magánbiztonsági cégek
PMSCs	Private Military Security Companies, magánkatonai cégek
RAND	Research and Development Corporation, think tank (agytröszt) tanácsadó szervezet
LEAA	Law Enforcement Alliance of America
PSAC	Private Security Advisory Council
NSA	Nemzeti Sheriff Szövetség
PSTF	Amerika Rendészeti Szövetség
IACP	Nemzetközi Rendőrvezetők Társasága
FLETC	Federal Law Enforcement Training Center, Szövetségi Rendészeti Kiképzőközpont
DHS	Department of Homeland Security, USA (240 ezer alkalmazottja van)
P&L	Profit & Loss, aránymutatók
UKAS	United Kingdom Accreditation Service, Egyesült Királyság Akkreditációs Szolgálata
MBVMSZ	Magyar Biztonsági Vállalkozások Munkaadói Szövetsége

ELŐSZÓ

Disszertációm célja a magánbiztonság mibenlétének, működésének vizsgálata, mint régi-új rendészeti diszciplína küldetésének, tudományos kapcsolódásainak, a tudományos rendszertanban elfoglalt helyének meghatározása. Továbbá a magánbiztonsági szektor alakulásának, expanziójának elemzése, kitekintés más államok magánbiztonsági szerveződésére.

A kutatásom és a munkám során arra a következtetésre jutottam, hogy mind a külföldi, mind a hazai rendészettudományi kutatások fókuszában az állami rendészet egyes aspektusai állnak, a magánbiztonság mibenlétének, konkrét működésének vizsgálatára jóval kevesebb figyelmet fordítanak a rendészettudománnyal foglalkozó akademikusok, pedig nagyon fontos területről van szó, és létfontosságú szerepe van az emberek szubjektív biztonság-percepciójában.

Az állam a közbiztonságért alkotmányos felelősséggel tartozik, garantálja az állampolgárok személyének-és javainak biztonságát és a rendészetért felelős miniszter felügyeletével szabályozza az ágazatok közötti rendészeti feladatmegosztást. Az állami rendvédelmi szervek csak a legszükségesebb mértékben élnek a rendészet állami monopóliumával.

Az állam folyamatosan és egyre növekvő mértékben támaszkodik a magánbiztonsági vállalkozásokra. Ezek komplementer módon tehermentesítik az államot, azonban szükséges garanciákkal körülbástyázni a működését, hogy a lehető legkisebb mértékű legyen a demokratikus deficit. Amennyiben gazdag, nagyhatalmú természetes személyek magánhadsereget állítanának fel, olyan erőkoncentrációk képződnének, amelyek súlyosan veszélyeztethetik a demokratikus jogállamiság alapértékeit.

Az állami rendészettel számos munka foglalkozik, a magánbiztonsággal lényegesen kevesebb, pontosabban az utóbbi másfél évtizedben került csak a magyar rendészettudományi kutatások fókuszába, és új rendészettudományi ágként kezelik a jelenséget. Megállapítottam, hogy magas szintű, tudományos igényű és alapossággal kidolgozott magánbiztonság-fogalom már 1889-ben megszületett, Fekete Gyula alkotta meg: *„A magánbiztonsági rendészet a polgárok élete és egészsége, vagyonuk s becsületek védelmében áll.”*¹

¹ FEKETE Gyula (1889): *A rendészeti igazgatás és a centralisatio*, In: Magyar Közigazgatás, (7. évfolyam, 1–52. szám), 1889-09-12/37. szám

Úgy gondolom, hogy ekkortól lehet számítani a magánbiztonsági diszciplína keletkezését. A szocializmusban a tulajdonviszonyok átrendeződése miatt a magánbiztonság értelemszerűen háttérbe szorult, de a rendszerváltás után kikerült az árnyékból és újjászületett, azóta folyamatosan növekszik mind mennyiségi, mind minőségi értelemben.

A magánbiztonság átfogó kutatását, feltérképezését, előremozdító és hátráltató tényezőinek sorra vételét jelentőségéhez képest méltatlanul mellőzték ezidáig. Az utóbbi másfél évtizedben is csak egy-egy szeletére, tevékenységi körére irányultak a vizsgálódások. Ilyen szerkezetben és szempontrendszerrel még tudomásom szerint nem született munka.

Disszertációmban fókuszba állítottam a több mint 130 éves magánbiztonsági ágazatot, és meghatároztam a rendszertani helyét, beillesztettem a magyar közigazgatási tagozódásba feladatszempontú megközelítéssel. Itt alapul vettem Tomcsányi Móric 1930-ban felállított átfogó elméleti rendszerét. Másfelől megvizsgáltam a George–Button által 2000-ben kidolgozott univerzálisabb, funkcionális szempontú megközelítéssel is a magánbiztonságot. A magánbiztonság expanziója globális jelenség, ezért elengedhetetlennek tartom a tágabb összefüggések vizsgálatát. Ezért is fontos összehasonlító nemzetközi kitekintést is végezni. Napjainkban az emberiség fele olyan országban él, ahol a magánbiztonsági dolgozók létszáma túlhaladta az állami rendészet létszámát. Mivel a dolgozatom terjedelme korlátozott, így nem lehetséges számtalan jól működő ország magánbiztonsági rendszerét górcső alá venni, csak az általam meghatározott szempontok szerint kiválasztott legjobb bevált gyakorlattal szolgálók magánbiztonságát vehettem sorra.

Hálával és szeretettel emlékezem első témavezetőmre néhai Prof. Dr. Vókó Györgyre, aki az oktatói pályán elindított, bölcs tanácsaival támogatott. Bevont OKRI-kutatásba és a tudományos kutatás végzésének alapjait átadta. Már IV. éves joghallgatóként részt vehettem előadóként ügyészégi konferenciákon és a Legfőbb Ügyészségen az általa vezetett Büntetés-végrehajtási Felügyeleti Önálló Osztályon tölthettem egyik szakmai gyakorlatomat. A magánbiztonság világába már jelenlegi témavezetőm Dr. habil. Christián László vezetett be. Köszönöm, hogy végig hitt bennem, és türelmével, lényeglátásával, útmutató tanácsaival vagy éppen kemény szavaival végigsegített az úton. Köszönöm témavezetőmnek és kollégáimnak dr. Kovács Sándornak és Görömbei Lászlónak az önzetlen szakmai segítséget. Köszönöm Dr. Horváth Tamás és Sánta Györgyné Huba Judit kollégáimnak az ábrák elkészítésében nyújtott segítséget. Köszönöm minden

kedves külföldi (szlovák, cseh, koreai, szlovén, amerikai) kutatópartnerünknek a szakmai beszélgetéseket, a családom türelmét, támogatását és mindenkinek a jóságát, aki hozzájárult, hogy létrejöjjön ez az értekezés.

I. A KUTATÁS INDOKAI, CÉLJAI, HIPOTÉZISEI, FELÉPÍTÉSE, MÓDSZEREI, KORLÁTAI

„The owl of Minerva spreads its wings only with the falling of the dusk.”²

1. A kutatás indokai és céljai

A görög mitológiában Pallas Athénét, a bölcsesség istennőjét kíséri egy bagoly, ennek megfelelője Minerva baglya a rómaiaknál. Hegel *Jogfilozófiájának* előszavát zárja ezzel a hasonlattal, olyan értelemben, hogy mindennek megvan a maga ideje, az emberi társadalom öntudatra ébredése, fejlődése elér egy szintet, amikor meglátja a bölcsességet. Úgy gondolom, hogy a hosszú évek kutatómunkája egyszer eredményt hoz és a kutató „elkezd látni a sötétben”, mint a bagoly, amikor megért és feltár bizonyos összefüggéseket.

A magánbiztonsági szektor jelenléte erőteljesen kihat az élet minden területére. Az alternatív rendészeti szereplők a biztonság megteremtésének fontos tényezői. Disszertációm célja egyrészt, hogy feltárjam a magánbiztonság lényegét, mibenlétét, létjogosultságát, küldetését, másrészt pedig, hogy bemutassam a hazai magánbiztonsági szektor kialakulását, fejlődését, jogszabályi környezetét, működési mechanizmusait, gyakorlatát, fejlesztési lehetőségeit, illetve hatékony funkcionálását gátló legfontosabb problémákat.

Ahhoz, hogy a vizsgálat ne csupán szintetizáló, leíró jellegű munka legyen, hanem érdemleges következtetéseket és javaslatokat is meg tudjak fogalmazni, empirikus kutatást végeztem, továbbá más országok magánbiztonságát, magánbiztonsági tevékenység- és szervezeti rendszerét, valamint legjobb gyakorlatait is górcső alá vettem.

Pályáztam a Belügyminisztérium külső gyakornoki programjában, amelyet elnyertem, és ennek keretében fél évet töltöttem az ORFK Igazgatásrendészeti Főosztályon, abból a célból, hogy a magyar magánbiztonsági szakirányítást megismerjem. Ebben az időszakban tanulmányoztam a brit engedélyezési gyakorlatot is és összevettem a hazaival.

² HEGEL, G. W. F. (1820): *Philosophy of Right* "Preface", translated by S. W. Dyde, 1896 (*Grundlinien der Philosophie des Rechts*, 1821.): *Jogfilozófia*, Előszó, jelentése: „Minerva baglya csak akkor tejeszti szét szárnyait, amikor leszáll az est homálya”

Álláspontom szerint kutatásom nem lenne teljes empirikus kutatás nélkül, hiszen tipikusan olyan területről van szó, ahol az elmélet és gyakorlat szervesen kiegészíti egymást. Úgy gondolom, hogy a magánbiztonság hazánkban leginkább akkor lenne hatékony és valóban működőképes, ha a gyakorlat „best practice”-alapú lenne a normatív és elméleti háttér keretében. Ennek megfelelően egy magánbiztonsági problématerképet rajzoltam témavezetőm iránymutatásával.

Az empirikus kutatás kérdőívét angol nyelvre lefordítottam, és kutatási partnereink Szlovéniában szintén elvégezték. A kiértékelés folyamatban van, ezáltal még tovább fog bővülni a nemzetközi összehasonlítás, nemzetközi kontextusba helyezés és az eredmények disszeminációja.

A nemzetközi kitekintésben igyekeztem a hasonló tulajdonságok megléte alapján modelleket felállítani, valamilyen szempontból tipikus példákat (államokat) kiválasztani, és összehasonlítani a magánbiztonsági szektorral való egyezőségeket, különbségeket.

Kutatási feladatom tehát kettős volt, egyrészt a hazai magánbiztonság helyzetét kellett átfogó jelleggel bemutatnom, másrészt el kellett végezni több külföldi állam magánbiztonsági struktúrájának és gyakorlatának összehasonlító elemzését.

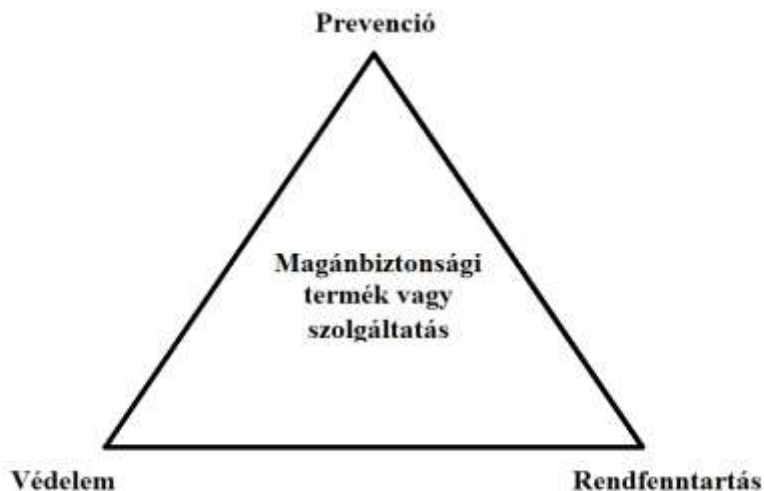
2. A kutatás hipotézisei

- (1) A magánbiztonsági szolgáltatás iránti keresletet alapvetően a növekvő volumenű magántulajdon védelme iránti fokozódó piaci kereslet, a közbiztonsági helyzet, valamint a mindenkori versenypiaci környezet együttesen határozzák meg. A mindenkori közállapotoktól, közrendtől függ az igény mértéke a magánbiztonsági szolgáltatás iránt. Hazánkban a 30 évvel ezelőtti privatizáció miatt is kiugró konjunktúra keletkezett a magánbiztonság iránt. A magántulajdon védelme érdekében elindult a jogi szabályozás evolúciója és az államnak is érdekévé vált a szigorú felügyelete és ellenőrzése megtartása mellett a biztonság privatizálása. Tehát a kereslet elengedhetetlen feltétele a magánbiztonságnak. Térségünkben előzményei a politikai rendszerváltozás és a magántulajdon volumenének jelentős növekedése, illetve az állami és magántulajdon arányának megfordulása a rendszerváltástól kezdődően.

(2) Vizsgálom a magánbiztonság létjogosultságát, terjeszkedésének, kvalitatív és kvantitatív változásainak irányát és dinamikáját. Úgy gondolom, hogy a magánbiztonság létjogosultsága evidenciaként kezelhető, de alkalmazása megfelelő jogi garanciák megléte mellett kell hogy történjen. Vizsgáltam, hogy melyek az expanzió katalizátorai, meghatározó tényezői világszerte és hazánkban.

(3) Az új makrokockázatok elhárítására már nem alkalmasak a tradicionális keretek. Ez számos példával alátámasztható, pl. 9/11 és más terrorcselekmények, bevásárlóközpontok, iskolák mint puha célpontok ellen intézett támadások.

(4) Funkcionális oldalról közelíti meg a magánbiztonságot Bruce George és Mark Button, elméletük szerint négy esszenciális funkciója van. A biztonsági termék és a biztonsági szolgáltatás egy megfeleltetési mértékhez, ehhez a négy funkcióhoz való igazítással határozható meg. A négyes „arany mérték” a bűnmegelőzés, veszteségmegelőzés, rendfenntartás, védelem.³ **Ezt az elméletet továbbgondoltam és az alábbi ábrán szemléltetem.**

1. ábra: A magánbiztonság esszenciális funkciói, saját szerk. George-Button nyomán

³ GEORGE, Bruce – BUTTON, Mark (2000): *Private Security*, Palgrave Macmillan Ltd., Leicester UK, Comanche, Texa, USA, p.10.

A kortárs teoretikusok elméletét továbbgondolva véleményem szerint egy másik háromszög-ábrán a biztonságvédelmet ábrázolva a csúcsokhoz az idődimenzió mentén a preventív védelem, a valós idejű védelem és a reaktív védelem illeszthető, és ez adja meg igazán a magánbiztonság kvintesszenciáját.

A rendfenntartás és rendészet -minden egyéb fizikai és technikai védelmi tevékenységgel egyetemben- fentiekhez képest mindhárom védelmi funkció során megjelenő kategória.

(5) Empirikus kutatásom⁴ két alapkérdése a következő volt: mi a magánbiztonsági ágazat helye/szerepe/küldetése a rendészet komplex rendszerében? Melyek a magánbiztonsági tevékenységek szabályozásának hiányosságai és gyakorlati működés aktuális problémái, miként tehető hatékonyabbá az ágazat? E hipotézis további hat alpontból állt.

1. A magánbiztonsági ágazat a rendszerváltás óta nem tudta betölteni azt a szerepet, amelyet betölthetne a rendészet komplex rendszerében.
2. A magánbiztonsági szféra szereplői a jövőben növekvő mértékben kerülhetnek bevonásra a rendészeti feladatok ellátásába, mint tehermentesítő tényezők a rendőrség és az egyéb rendészeti szereplők mellett.
3. A magánbiztonsági tevékenységek szabályozása nem kellően naprakész, nem elég cizellált (számos szabályozási „rés” van) és nem követi a nemzetközi trendeket.
4. A magánbiztonsági területeket érintő képzési rendszerek (OKJ-szinttől az egyetemi szintig) fejlesztésre szorulnak.
5. A rendőrség magánbiztonságot érintő szakmai felügyeleti tevékenysége felülvizsgálatra szorul
6. A Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara szerepe, érdekérvényesítő és szakmai tevékenysége újra gondolásra szorul.

A magánbiztonság fejlődését, irányait alapvetően határozzák meg az egyes területekre jellemző mikro- és makrokörnyezeti hatások. Ilyenek lehetnek például a kulturális, vallási, környezeti, gazdasági és életszínvonalbeli tényezők. Ázsiában más a jogkövetés alapja, a lelki alkat, a

⁴ CHRISTIÁN László – ROTTLER Violetta (2021): *Magánbiztonsági helyzetértékelés 2019–2020*, In: GLOSSA IURIDICA 8. évfolyam, 1–2. szám, pp. 159–182.

konfuciánus gyökerek miatt. Ugyanígy eltérő kultúránként a rendészeti szereplők társadalmi megítélése és a magánbiztonságban dolgozók megítélése. Azt feltételezem, hogy a rendőrséghez való viszonyulás kihat a személy- és vagyonörökhöz való viszonyulásra is, vagy ahhoz hasonlatos. Míg Észak-Európában a skandináv magánbiztonsági modellt tanulmányozva az látható, hogy az állampolgárok mélyen hisznek és bíznak a rendőrségben, kevesen feltételeznek korrupciót, és még néhány kirívó korrupciós botrány sem tépázza meg az emberek „tisztességes rendőr”-elképzelését, addig például Dél-Koreában a történelmi gyökerek (véres diáklázadások) miatt az autoriter hatalom kiszolgálójának tekintik, és nagyon nehezen, kis mértékben javul a megítélés.

3. A kutatás felépítése és módszerei

Dolgozatom nyolc nagyobb szerkezeti egységre tagozódik, amelyek eltérő kutatási, vizsgálati módszereket igényeltek. A kutatás céljait, hipotéziseit, metódusát követően disszertációm második fejezetében a rendelkezésre álló releváns szakirodalom feldolgozásával felvázolom a magánbiztonság hazai és egyetemes történetét az angolszász fejlődésre fókuszálva. A harmadik és negyedik fejezet a rendészettudomány etablációjával, a magánbiztonság elméleti-tudományos hátterével és rendszerben elfoglalt helyével foglalkozik. Az ötödik fejezet a magánbiztonság jogi szabályozását tárgyalja. A hatodik nemzetközi kitekintés, amelyben a skandináv modellt tartom leginkább példaértékűnek és tanulságosnak. A zárófejezetben a tézisek igazolása és a konklúziók következnek.

A hazai magánbiztonság történeti fejlődésének bemutatása alapvetően szekunder kutatás keretében, szakirodalom feldolgozásán alapul. Primer kutatás keretében strukturálatlan szakértői mélyinterjút használtam a szakmai kamara szerepének bemutatásánál, illetve a biztonsági vezetők kérdőíves megkérdezésével alkotott empirikus kutatásnál. A magánbiztonság alkotmányos alapjainak vizsgálata, a magánbiztonság tudományos rendszertani helyének meghatározása szintén hazai- és külföldi szakirodalom-feldolgozáson alapuló, szekunder kutatási feladat.

Dolgozotomban a hazai magánbiztonsági szektor áttekintésén túl a másik fő kutatási területet a külföldi magánbiztonsági megoldások ismertetése szolgáltatta. A nemzetközi kitekintés során egyfelől primer kutatásokat végeztem: Dél-Korea, Szlovénia, Szlovákia, Csehország esetében tanulmányútjaim- és vendégprofesszorok látogatása során szakértői interjúkat folytattam, másfelől

szekunder kutatást alkalmaztam, szakirodalmat dolgoztam fel. Skandinávia esetében kizárólag szekunder kutatásra, szakirodalmi feldolgozásra támaszkodtam.

Primer kutatásként strukturálatlan szakértői interjú (kvalitatív megkérdezés módszere) készült a Koreai Nemzeti Rendőr Egyetem professzoraival, cseh magánbiztonsági szakemberekkel, az NKE-re látogató szlovén, szlovák, amerikai vendégprofesszorokkal.

Dolgozatomban a külföldi államok magánbiztonságát oly módon dolgoztam fel, hogy összevettem a külföldi megoldásokat a joganyaggal és gyakorlattal. Kiemeltem az egyes országokban a tipikus jellemzőit a magánbiztonsági ágazatnak, ezáltal modellek születtek.

4. Empirikus kutatás a hazai magánbiztonság helyzetének megismerésére

(1) Komplex kutatás

Mindezidáig a magánbiztonsági szereplők rendészeti tevékenységére irányuló komplex kutatást- ilyen vizsgálati szempontok szerint, ilyen struktúrában- tudomásom szerint senki nem folytatott le. A dolgozat hazai magánbiztonságot a biztonságot megteremtő rendészeti rendszer részeként vizsgáló kutatást témavezetőmmel, Dr. Christián Lászlóval közösen végeztük el. Először személyesen ellátogattunk számos - a piacon meghatározó pozíciójú - magánbiztonsági céghez. Ezek között volt magyar alapítású és külföldi székhelyű multinacionális cég is és szakmai csúcsvezetővel készített mélyinterjúk alapján hosszasan csiszoltuk a kérdőívet, hogy a legpontosabb képet kapjuk a magánbiztonság jelen helyzetéről hazánkban.

(2) Primer kutatás 1 (kvalitatív)

A kutatás egy alapozó primer kutatással kezdődött tehát, amely magánbiztonsági szakemberekkel lefolytatott szakértői interjúkon (kvalitatív megkérdezés módszere) alapult. A kutatás az alapozó jellege miatt alapvetően problémafeltáró kutatás volt.

(3) Primer kutatás 2 (kvantitatív megkérdezés)

A kutatás második fázisa az alapozó kutatás eredményeire támaszkodó, újabb, primer kutatás lefolytatását jelentette. Ezen kutatás kvantitatív megkérdezés módszerén alapult. Egy kérdőív került összeállításra, majd tanszékünk partnercégei bevonásával és az ún. hólabda-módszer

segítségével a szektorban legmeghatározóbb magánbiztonsági cégek vezetőit kerestük meg dedikált kérdőívünkkel.

5. A kutatás korlátai

A rendészettudomány alkalmazott tudomány, más tudományok összehasonlítási és módszertani mintáit követi. Egyrészt problémamegoldó, másrészt felülről lefelé tekintve a társadalomtudományok módszertanához áll közel. Először a problémák léteznek, a kutatás kérdéseket tesz fel, majd egy következő lépcsőben kiválasztja, kialakítja a leghasznosabb módszertani megközelítést. Bodonyi Ilona hangsúlyozza, hogy a rendészettudomány semmiképpen sem tekinthető csupán problémákra adott dogmarendszernek.⁵

A skandináv magánbiztonsági modell vizsgálata során primer kutatási lehetőség hiányában kizárólag szekunder kutatás keretében feltárt szakirodalomra, jogszabályokra és beszámolókra támaszkodhattam.

Hazai korlátok között említem például a szakmai szervezetek hiányát, az adatokhoz hozzáférés korlátozottságát, az átlátható, transzparens működés hiányát.

⁵ BODONYI Ilona (2008): *A rendészettudomány kutatás-módszertana*, RTF, Budapest, p.37.

II. TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

1. A magánbiztonság egyetemes története

Skolasztika: egyetemes igazságosság a közjóért és részleges igazságosság az egyén javáért

A középkori tekintélyelvű skolasztikus filozófia az erkölcs alapján vizsgálta a gazdasági kérdéseket: méltányos ár (*justum pretium*), méltányos akarat, pénz- és szegényügy kérdéseivel foglalkoztak. A skolasztika virágzásának korában, a XIII. században alkotott az itáliai származású Aquinói Szent Tamás, a katolikus tanítók védőszentje.⁶

A *Summa Theologiae kérdései a jogról* című műve két fő részből áll. Az első rész a törvényről elmélkedik, a másik alapvető témája a jog, az igazságosság, az igazságtalanság, az ítélet, valamint az elvett dolgok visszatérítése. Arisztotelészhez hasonlóan megkülönböztet egyetemes és részleges igazságot. Az igazságosság által szolgált jó a másik ember javát szolgálja, és mint ilyen vagy a közösség javának része, vagy önálló egyéni jó, ez alapján az igazságosság által előírt kötelezettség irányulhat a közösség egészére (egyetemes igazságosság) vagy valamely tagjára (részleges igazságosság). Az egyetemes igazságosság a közjóra irányul, így az egyén kötelezettségeit határozza meg közösségével szemben, míg a részleges igazságosság az egyéni jót foglalja magában.⁷

Az emberek többsége akkor is úgy vélte és ma is úgy gondolja, hogy a törvényhozás, a körülöttünk lévő világ megváltoztatása által lehet jobba tenni az embereket. Állami törvényekre, jogszabályokra és azok végrehajtására mindenképpen szükség van, de a külső törvényhozás az emberi önzést sosem tudja megváltoztatni és jobba tenni.

A biztonság igénye egyidős az emberiséggel. Már az ókori társadalmi viszonyok között is jelentős vagyoni különbségek jöttek létre. A társadalmi szerepek, közösségekben elfoglalt funkciók kifejeződtek a különböző személyek és közösségek tulajdonában lévő vagyonok védelmét szolgáló ráfordítások nagyságrendjében, a fizikai-mechanikai védelmi eszközök és a hivatásszerűen védelmet (személy/vagyon) ellátó szervezetek és személyek alkalmazásában. Természetessé vált

⁶ XXII. János pápa 1323-ban szentté avatta, XIII. Leó pápa 1880-ban a katolikus tanítók védőszentjévé nyilvánította a filozófust, aki a filozófiát „a theológia szolgálólányának tartotta”.

⁷ SZIGETI Katalin (2013): Könyvismertetés Aquinói Szent Tamás: A *Summa Theologiae* kérdései a jogról c. művéről, Budapest, Szent István Társulat, 2011. 272. In: *Iustum Aequum Salutare*, IX. évfolyam, 2. szám, 301–316.

a lakóházak bejáratának megerősítése, az ablakokra rácsok felszerelése, olyan személyek (testőrök vagy őrök) alkalmazása a társadalomban vezető pozíciót betöltő vagyonos személyek, nemesek, uralkodók által, akik a vagyont őrizték, illetve a személyvédelmet látták el. A tulajdonviszonyok változásával szoros kapcsolatban áll a magánbiztonság előtérbe kerülése, fejlődése vagy éppen háttérbe kerülése, megszűnése.

A magánbiztonságot gyakran relatíve új jelenségként tartják számon, holott a valóság az, hogy egyes formái már évszázadok, sőt évezredek óta léteznek. Gondoljunk például Jerikó városára⁸ vagy a maja és egyiptomi piramisok védelmi rendszereire, az ókori erődítmények és lőrészek tervezésére vagy a lakatok és záruk kialakulására.

A brit Lakatosmesterek Szövetsége úgy tartja, hogy a lakatos szakma az emberiség történetének második legősibb szakmája. Már a Bibliában vagy Homérosz hőskölteményeiben találunk utalást arra, hogy lakatokkal védenek vagyontárgyakat, és a régészek találtak ősi zárat a mai Irak területén, az ősi Ninivétől 20 mérföldre északra Sargon és Khorsabad palotában. Egyiptomban, Karnak templomának freskóin is láthatók ilyen ábrázolások. Záratot és lakatot tehát kb. 4000 éve készít az emberiség. Az egyik legősibb biztonsági boltívet – amely mögött kincseket rejtettek el – III. Ramszesz egyiptomi fáraó építtette kb. 3000 évvel ezelőtt.

Záratot és kulcsokat az ókori görögök és rómaiak is készítettek. A pompeji ásatások során feltárták egy lakatosmester házát, amely a Vezúv kitörésének köszönhetően épségben fennmaradt, ugyanis Kr. u. 64-ben a vulkánkitörés során hömpölygő láva teljesen betemette azt, így épségben fennmaradtak a záruk és lakatok, valamint az óriási méretű kulcsok. Ezeket az ókorban a vagyonos polgárok rendszerint egy rabszolgával cipeltették. A kulshordozó rabszolgának kizárólag e kulcs cipelése volt a feladata. Nagy-Britanniában a régészeti leletek között a legősibb záruk szintén a római korból maradtak fenn.

A legősibb behatolásjelzők, riasztók élőlények voltak. Ázsiában például egyes rovarok, a tücsök és a kabóca évezredek óta ilyen „biztonsági eszköz”, ha elhallgatnak azt jelenti, hogy közeledik valaki. Közismert őrző-védő a kutya, amit nagyon régóta használ az ember birtokvédelemre, hogy ugatásával elriassza a behatolókat. Livius lejegyezte, hogy a római–gall háborúban Kr. e. 390-ben Brennus gall vezér embereivel fellopakodott a Capitoliumra az éjszaka leple alatt, azonban Juno

⁸ Lásd: a Brit Lakatosmesterek Szövetségének honlapját, www.locksmiths.co.uk/ (letöltés ideje: 2019. 12. 01.)

istennő lúdjainak hangos gágogása felébresztette a templomban őrködő Capitolinust, aki katonáival sikeresen elűzte a betolakodókat.⁹ Érdekes módon a libákat még ma is alkalmazza egy skótwhisky-gyártó, hogy megvédje a birtokán tárolt 25 millió gallon (94 635 294.6 liter) szeszes italt.¹⁰

A tulajdonjog mint jogintézmény már a preklasszikus korban kialakult, de definiálása még Iustinianus császár idején sem történt meg. Közismert jogintézményként emlegetik a források, különféle vonatkozásokban. Brósz–Pólay a forrásokat összegezve a következő definíciót adja: „A tulajdon egy dolog feletti teljes hatalom, amelynél fogva a magáéban mindenki mindazt megteheti, amivel nem zavar másokat” (Plena potestas in re).¹¹ A római tulajdonjog mindig dologra (és rabszolgára) vonatkozott, korlátok közé szorított a rendelkezés a dolog fölött. A korlátok két csoportba sorolhatók: vagy a közérdek védelme érdekében történik, vagy a zavartalan, zökkenőmentes együttélés biztosítása érdekében (szomszédjogi korlátozások). A tulajdoni korlátozások idővel sokasodtak. A XII táblás törvényben még kevés található. (Egy példa: városon belül még saját telken sem lehetett valakit eltemetni vagy elhamvasztani. Itt látható, hogy tűzrendészeti és egészségügyi szempontok már a XII táblás törvényben megjelentek.)

Az aedilisek rendészeti tevékenysége

Az ókori Rómában Kr.e. 494-től kezdődően választottak aedilis tisztségviselőket. Alacsonyabb rangú magisztrátusok voltak, hivatali idejük egy évre szólt. Eleinte két főt választottak a plebejusok közül, akik néptribunusi segédek, helyettesek voltak, de egyre növekedett jelentőségük és szerepük. A plebejusok Ceres szentélyében őrzött levéltárát és pénztárát kezelték kiemelt feladatként az aedilis plebisek.¹² Később az aedilisek száma négy lett (kiegészülve két szenátusban is helyet foglaló patricius származású aedilis-szel), majd Julius Caesar már hatra emelte az aedilisek számát. Szerteágazó feladataik voltak. Piacfelügyelők, a köz-és magánépületek karbantartói, a főváros vízellátásának biztosítását látták el a censorok távollétében, utak, járdák szennyvízcsatornák karbantartását, a gabonaosztás felügyelői, továbbá védték az állami földek határait. Felügyelték a kereskedelmet és így a mértékrendszert is. A közbiztonságért, közerkölcsért

9 TARJÁN M. Tamás (é. n.): *Kr. e. 390. július 18. Az alliai vereség*, Rubiconline: www.rubicon.hu (letöltés ideje: 2019. 10. 09.)

10 GEORGE-BUTTON (2000): *Private Security*, p. 18.

11 BRÓSZ Róbert – PÓLAY Elemér (1974): *Római jog*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 198–205.

12 HERBER-MARTOS-MOSS-TATÁR-TISZA (1993): *Történelem 2. Kr.e. 500-tól Kr.u.1000-ig*, Reáltanoda Alapítvány, Budapest, p.74.

és a közfürdők rendjéért is feleltek. Rendezvények ünnepségek megszervezéséért is felelősek voltak. Tógát viselhetek, személyük sérthetetlen volt.

A személyvédelem köréből is számtalan példát emelhetünk ki. A római gladiátorok közül, akik életben maradt veteránok voltak, sokan trénerként vagy testőrként dolgozhattak tovább. A tehetős római polgárok megbízták őket a család értékeinek és életének védelmével. A képzett harcosok foglalkoztatása jó befektetés volt, és a gladiátor testőrként való alkalmazása a dominus megbecsültségét is növelte. A gladiátort életkörülményeinek javításával tette motiválttá. Ugyanakkor a szakma presztízsére jellemző, hogy a római polgárok körében valakit gladiátornak nevezni sértésnek számított. Seneca például egy fiát gyászoló anyát ekképp vigasztalt meg: „*Talán idősebb korában elkótyavetyélte volna az örökségét, és odáig süllyedt volna, hogy gladiátorként legyen kénytelen megélni*”.¹³ Az alacsony sorból származó gladiátorok megítélése ellentmondásos volt, megvetéssel vegyes csodálat. A sztoikus Seneca a bátor gladiátorokat a bölcs emberek példaképének tekinti.¹⁴ Amiként a gladiátor az esküjéhez híven ura kezébe helyezi az életét, így kell a bölcs embernek életét felajánlania a szellemi vezetőjének. Tertullianus még élesebben fogalmaz erről az ambivalenciáról: a római gladiátor egyfelől halálra ítélt rabszolga, másfelől az ősi római erények megtestesítője: erő és bátorság (fortitudo), a fegyelem és kemény edzés (disciplina), az állhatatosság (constantia), a tűrőképesség (patientia), a halál megvetése (contemptus mortis), a dicsőség utáni vágy (amor gloriae), valamint a győzelem akarása (cupido victoriae).

Hazánk török megszállása alatt elhíresült janicsárok a szultán elit katonái voltak, és közülük kerültek ki a testőrei is. Zsoldot kaptak szolgálataikért. Hunyadi Mátyás fekete serege szintén zsoldos katonákból állt.

Angolszász és kontinentális típusú rendészeti modell

Az angolszász rendészeti modellt az „alulról felfelé” irányuló építkezés jellemzi, szemben a kontinentális rendészeti modellel, amelyet a „felülről lefelé” irányuló struktúra jellemzi.

¹³ SEREG András (2019): Vagyonörök és vevők – a vagyonörök jogai és a jogsértő vagyonörök, Jogi Fórum.

¹⁴ MEIJER, Fik (2009): Gladiátorok, Gondolat Kiadó, Budapest, p. 51.

A közbiztonság modern értelmezése nem hagyhatja figyelmen kívül történelmi örökségét. A legtöbb nyugati tradícióban a védelemmel, a megelőzéssel és a büntetéssel járó feladatokat más-más hatóság látta el.

2. Nemzetközi történelmi fejlődés

Ókor

A görög és római korban a törvényesség fenntartását elsődlegesen a katonaság és az utasításrendszer látta el, mindezt azért, mert az erőszak hatalma a katonai igazgatásé volt. A védelmet és a rendészeti feladatokat a birodalom, illetve a birodalom vezetője látta el.

A Prétori Őrség, amely Caesar halála utáni virrasztáskor jött létre, tekinthető az első rendőri szervnek: őrizte a palotát, az uralkodó családját, tagjai nagyszabású eseményeken egyenruhát viseltek, fegyvereiket ruháik alá rejtve. A rómaiak az ellenőrzés- és a parancsuralmi rendszer fenntartásának mesterei voltak, hiszen ezáltal tudták fenntartani bölcs kormányzásukat hatalmas birodalmukban. Még a római jog és a politikai rendszer is a katonaság erőszakhatalmán nyugodott.

Feudalizmus: kezdetleges védelmi forma

A Római Birodalom V. században bekövetkezett összeomlásával a katonai erőszak-paradigma is széthullott. Az elkövetkező korszakot a káosz jellemezte, rend és kontroll nélkül. A barbárok és más nomád népek betörései jellemezték a korszakot. Róma fényes korszaka, polgárainak biztonságát nyújtó építménye romokban hevert, majd e korszakból emelkedtek ki a bárók és más, egymással versengő nagyurak. A feudalizmus rendszerében pedig a gazdag földtulajdonos biztosította a neki hűséget fogadó alattvalói számára a védelmet, akik kvázi rabszolgaként dolgoztak a feudális földesúrnak. A primitív és nem strukturált igazságszolgáltatásra a bosszú és a megtorlás volt a jellemző. Ennek következtében semmilyen rendészeti mechanizmus vagy kormányzati főhatóság nem biztosította a védelmet, biztonságot, ezt a feladatot kezdetleges formában a helyi földtulajdonosok és a háborúban jártas lovagok látták el. Innen is látható, hogy a modern rendőrség nem építhet ennek a kornak a „jó” tapasztalataira.

1160-ra a feudális rendszer jelentősen fejlődött ahhoz, hogy némi védelmi és rendészeti struktúrát igényeljen. Nyilván az önsegítés és az önvédelem, mint intézmények, érintetlenek maradtak, a feudális bárók, földtulajdonosok, a szolgák és a vazallusok igényelték a maguk és tulajdonaik biztonságát. A földtulajdon mennyisége, az ingóságok mellett, az évek során bővíthetett, és az így bővülő vagyonelemek a bűnözés számszerű megugrását is eredményezték az európai vidéki térségekben. Az ingatlan vezetett az első strukturált rendészeti modell kialakulásához. Kialakult az adószedés intézménye, és az ezirányú őrzési, védelmi felelősség is megnövekedett. Minden földtulajdonos felelős volt saját maga megvédéséért, és a hűbérúr, aki szedte az adókat (a dézsmát), biztonságot nyújtott a terményért, pénzért és egyéb juttatásokért cserébe. Amikor bűncselekmény történt a régióban, a polgárok fellármázták egymást, majd egyesítették erőiket, hogy a megakadályozzák az elkövető szökését. Az egymás értesítése, akár a közösség hangos felszítása egyfajta önvédelmi modell. A kiáltozás nem a helyi rendőrséget hivatott kihívni, hanem a közösség tagjainak szólt, figyelmeztetésül, az elkövető elfogására, szökésének megakadályozására. Később a fejlődés során ezek a közösségek nagy uradalmakká, kis falvakká alakultak át, és a bűnre reagáló közösségi válasz igénye még jobban megnőtt. A jogosultságokkal bíró rendőr mint intézmény az ezt követő idők során alakult ki, elsődleges szolgálata egy nagyobb uradalom vagy kisebb falu területére terjedt ki. A rendőr integrálta a korábbi módszereket, a megelőzést, az elkövető őrzését, a felderítést, büntetéseket szabott ki, valamint felügyelte a földtulajdon biztonságát. Ebben az időben alakult ki a magánbiztonsági szektornak az elvi és részben gyakorlati alapja, emellett finomodott a közbiztonság filozófiája is. A városok és falvak megsokszorozódtak, a feudális rendszer elmaradottá vált. A királyság intézményében a király a hűségért békét garantált. A korai angol királyok kialakították a megyék rendszerét, amelyeket a mai napig „*shire*”-oknak neveznek. Egy „*reeve*” felügyelte az egész „*shire*”-t, a korabeli rendőrök felügyelték az adószedést, ezekből a „*shire-reeve*”-ekből alakult ki a „*sheriff*” intézménye.

XVII. század: „Figyeld és őrizd!”

A következő fejlődési szakasz során, a XVII. században, különösen a városiasodás során, kialakult a „figyeld és őrizd rendszer”, amelyben a figyelőemberek egy shillingért vagy kevesebbért álltak éjszakánként szolgálatba. A rendszer a békés együttélésen alapult, amelyben a rendőr, a rendőrségéd és az éjjeli figyelőemberek dolga a rájuk bízott terület vagy városrész gondos figyelése volt. A „figyeld és őrizd rendszer” a polgárokra is számított, akik folyamatosan

ellenőrizték az esetlegesen előforduló bűncselekményeket, és bűnelkövetés idején hangos lármát csaptak. Ezek a gyakorlatok jelentették az alapját a kialakuló angol társadalomnak. Így alakult, hogy a XVII. századra a rendőr és a figyelőrendszer jelentették London kizárólagos bűnüldöző szervét. A rendszer alapvetően önkéntes csatlakozáson alapult, ha volt is némi fizetség, az nem ismerte el a készségeket, és akár a feladatellátáshoz történő felkészülést sem. A korabeli jog csupán azt határozta meg, ki nem lehet figyelőszolgálatban: szolgák nem lehettek figyelők. A bűnüldözők korabeli csoportja nem volt valami hatékony a bűnelkövetők feltartóztatásában, útjaik nagy részén csupán az éjjel beköszöntét kiáltották szét a lakóknak. A rendszer nélkülözötte az alapvető készségeket. A mai megközelítés szerint a rendőr fogalmának a korabeli feladatellátók nem felelnek meg, különösen azért, hogy részmunkaidőben, jelképes összegért vagy önkéntesen lehetett ezt a feladatot ellátni. A bűnmegelőzésben és a bűnüldőzésben sem jártak az élen. Amikor London utcáin elharapózott a bűnözés, képtelenek voltak a feladattal megbirkózni. A későbbi, klasszikus rendőr képeinek megfelelő szolgálatteljesítők csak később jelentek meg.

XVIII–XIX. század

Habár sokan a XVIII. századi Londont a világ legnagyobb városának tartották, utcáit ellepte a törvénytelenység és a korrupció, mely az alapokig züllesztette a várost. A „figyeld és őrizd rendszer” hatástalannak bizonyult ennek kezelésére, így egy nagyobb paradigmaváltás bontakozott ki a közbiztonság terén, mindazonáltal a nehéz viszonyok közepette a változás lassan történt. A londoniak megfelelően érezték a megromlott állapotok jelentette gondokat, nem értették a változásnak a szükségességét, váltást az ismeretlenbe, a korábban nem látottak felé történő elmozdulást. Egy kialakulóban lévő nemzetállamnak nem volt tapasztalata, hogy hogyan kell felállítani egy struktúrát, szakértő, fizetett rendőrséget, és erről nehéz volt meggyőzni a korabeli társadalmat is. Az emberek az önségítségben, önvédelemben, önkéntes figyelésben hittek, az apróbb közösségek még mindig hangos lármázással követték a bűnelkövetést. Egy alternatív modell kialakítása drámai újragondolást igényelt. A probléma részben kulturális, másrészt rendszerszintű. A londoniak tele voltak aggodalommal az új rendőri szervezet felállítása miatt, mert úgy vélték, hogy az negatív hatással lesz a megszerzett szabadságaikra. Szabadnak lenni alapvető ellenállást jelent a kormányzat hatáságaival szemben. A londoni parlament alsóházának egy bizottsága 1818-ban általános ellenállást jelentett a londoni polgárok részéről, a rendőrséggel kapcsolatban egy „szabad országban”.

A XIX. századra London kulturális és gazdasági értelemben is érettebbé vált, számos közprogram indult, ami a növekedés és az iparosodás útjára állította a várost. Az új kihívások miatt modellváltásra volt szükség. A közbiztonság egyszerűen nem maradhatott ilyen alacsony szinten, és nyilvánvalóvá vált, hogy a társadalommal együtt kellett fejlődnie.

A kor nagy gondolkodói voltak Thomas de Veil, Robert Peel, John és Henry Fielding.

Sir Thomas de Veil

Sir Thomas de Veil volt a Bow Street első bírója; ismert volt arról, hogy 1736-ban sikeresen betartatta a gintörvényt, és Sir John Gonson, valamint a Fielding testvérek (Henry és John) mellett az első hivatásos rendőri és igazságügyi rendszer létrehozásáért volt felelős Angliában. Az 1736-os gintörvény nagy adókat vetett ki a gin kereskedelmére, ami utcai zavargásokhoz vezetett. Ezt az adót egyre csökkentették, majd 1742-ben eltörölték. Az 1751-es gintörvény sikereesebb volt: a szeszfőzők csak árusítási engedéllyel rendelkező regisztrált kereskedőknek adhatták el az italt, és a nagy ginházak a helyi bírák hatáskörébe kerültek. A XVIII. század elején még sok volt az illegális szeszfőzde és a hamisított gin. Ezt visszaszorította Sir Thomas de Veil.¹⁵

1739-ben került Middlesex megye és Westminster város Békebizottságának élére. Munkájának a rendőrségre és a biztonságra gyakorolt óriási hatása egy évszázadig is eltartott. De Veil filozófiája alapozta meg a Robert Peel által kidolgozott és 1829-ben felállított önkormányzati rendőrséget. De Veil hivatalában – ezt nevezték a Bow Street Magisztrátusnak – közbiztonságot szolgáló funkciókat alakított ki, melyek minden tekintetben meghatározták az ideális rendőr, detektív, vizsgálók és magánbiztonsági szakértők feladatköreit.

A Bow Street Magisztrátus csupán az egyike volt a számos közhivatalnak Londonban. A magiszteri (azaz elsőfokú) bíróságokon a mai napig gyakorlatias, széles körű társadalmi ismeretekkel bíró jogászok dolgoznak a frontvonalban, akik nem csupán a mindennapi bűnüldözés tapasztalataival bírnak, hanem jó viszonyt ápolnak a polgárokkal is. A magisztrátusok általános igazságszolgáltatást nyújtottak, a bírácoknak számos jogágban kellett jártassággal rendelkezniük.

Thomas de Veil lett London első rendőrfőnöke, habár ekkor még klasszikus rendőri szervezet nem állt mögötte. Felszámoltatta a korábban akár a bíróságokat is megfélemlítő legnagyobb

¹⁵ BROWNLEE, Nick (2002): *History, This is alcohol*, Sanctuary Publishing, pp. 84–93.

bűnbandákat, betartatott népszerűtlen és korábban figyelmen kívül hagyott törvényeket, mint pl. az ellentmondásos és korábban végrehajthatatlan gintörvényt. De Veil a bíróságokat a törvény őrévé emelte, amelyek aktívan léptek fel a közbiztonság védelmében. De Veil informátorokat vett igénybe, saját nyomozói kvalitásait is fejlesztette, hogy bizonyítékokat gyűjtsön a nagyhatalmú bűnbandák vezetői ellen. A Londonban tevékenykedő bűnözői csoportokat kíméletlenül felszámolta. Az önvédelmi modellt is átalakította, a védelmet szakértői formába alakította át. De Veil volt az első rendőrfőnök, aki megjelent egy bűnügyi vizsgálat helyszínén. Rendőri nyomozati segítséget nyújtott más hatóságoknak. A Scotland Yard előtt Anglia a Bow Street Magisztrátusokra támaszkodott. De Veil kezdte meg az ügyfelek irányába biztosított szolgáltatását, és jutalékot számolt fel az áldozat veszteségeinek helyreállításáért. De Veil vizsgálati módszereket alakított ki a gyanús személyekre vonatkozóan. Minden szempontból kitágította a közbiztonságról alkotott nézeteket.

A Fielding testvérek a rendészet úttörői

Sir Henry Fieldingnek a Bow Street élére történt kinevezésével vált a hivatal a londoni közbiztonsági rendszer élharcosává. Fielding szervezte meg Anglia első rendőrségét. Reformer hírében állt, mivel nem kötötték korábbi beidegződések. A bűnelkövetést kriminológiai szempontból vizsgálta, és a bűnelkövetés gyökerét kutatta, a megelőzésre, ennek megerősítésére és stratégiákra fektette a hangsúlyt. Henry Fielding idejében a bűnözés szinte járványként sújtotta Londont. A XVIII. századhoz képest kiugróan emelkedtek a zsebtolvajlások, utcai rablások, csavargók által elkövetett támadások, bandák általi kifosztások, hatósági ellenszegülések, börtönlázadások számai. Fielding hitt abban, hogy hivatalának működésével csökkenthető a bűnelkövetés magas aránya. Ő ezért nem csupán ment a bűn után, hanem megpróbálta feltérképezni, megjósolni a bűnelkövetéseket. Bízott az elrettentés erejében és a kriminálprevenciót tartotta fontosnak. Aktívan együttműködött a nyilvánossággal, szervezett rendőrséget hozott létre, a bűn okait kereste, illetve hangsúlyt fektetett a kármentesítésre, valamint azon körülményeken igyekezett javítani, melyek a bűnözéshez vezetnek.

A XVIII. századi London a bűn melegágya volt, koszosságával, a betegségekkel, a zezugos és szűk utcákkal, zárt udvarokkal. A szegénység, az alultápláltság és a mocsokban való létezés számos londoni polgárt sújtott.

Fielding újfajta rendészetet teremtett, a hibákat is vizsgálat tárgyává tette, új korrupcióellenes koncepciókat alakított ki, mert átszőtt mindent a korrupció, és az alacsony hatékonyság volt a standard. Ennek ellenére a polgárok még mindig ellene voltak a közjogi rendőri szervnek. A korabeli újságokat ügyesen felhasználva Fielding meggyőzte a nyilvánosság a változások szükségességéről. A sajtómegjelenésekkel jelentette be a programokat, terveket és a beiktatott törvényeket. A lakosság további „neveléséhez” egy újságot is alapított, ez volt a Covent Garden-i Hírmondó (Covent Garden Journal), mely még reklámokat is tartalmazott, felhívva a nyilvánosság figyelmét, hogy jelentsék a rablásokat és a betöréseket a Bow Streetnek, egyúttal mintegy tanítva is az embereket, miről szól a bűnügyi igazságszolgáltatás rendszere. 1759-ben az újságot átnevezték Tanácsadó Lappá (Public Adviser), majd ezután röviddel London vezető napilapjává vált.

Ebben az időben Fielding civil ruhás egységet is felállított, amely jól szolgálta a „köz rendőrsége”-képet. Az új egység rendelkezett ismeretekkel a bizonyítékok gyűjtése és a letartóztatás terén, feladata volt a tolvajok leleplezése. Az ún. „Bow Street Runnereket” London első professzionális rendőrségének tekintik. Az egység eredetileg hat emberből állt, és 1749-ben alapította meg Henry Fielding bíró, aki íróként is hírnevet szerzett magának, főként a *Tom Jones* című regény szerzőjeként ismert. Henry Fielding és testvére a szervezett rendészet úttörői voltak, úgy gondolták, hogy sokkal fontosabb a bűnmegelőző rendőrség, mint a reaktív, reagáló rendőrség a bűnözéssel szemben.

Fielding meggyőződése a bűnről, büntetésről és a megelőzésről sokkal progresszívabb volt, mint De Veil meglátásai. A bűnmegelőzés igen nagy arányban megoldotta a társadalmat sújtó problémákat. Fielding abban hitt, hogy a bűnözőt már azelőtt elkapják, mielőtt az bűnt követne el. Aggodalmát fejezte ki a korra jellemző halálbüntetések magas száma miatt. Megjelölte a szerencsejátékot, a szegénységet és az alkoholizmust mint a bűncselekmények legfőbb kiváltó okait, sőt, a nem megfelelő büntetőeljárési szabályokat is bírálta.

Henry Fielding öccse, John, továbbfejlesztette a működést. Hitt a *Public Adviser* című újságban, amely részletesen közölte London polgáraival, hogy a Bow Street egységei milyen bűncselekményekre válaszoltak „negyedórán belül”. Az újságon keresztül biztatta a polgárságot, hogy szolgáljanak a megtapasztalt bűncselekmények esetén információval. Az újságon keresztül a nyilvánosság meg volt győzve, emellett támogatásukat is élvezte. Népszerűek voltak a rablások

megelőzéseiről kiadott információk és a körözött személyekről kiadott személyleírások. John Fielding volt az, aki támogatta a rendőri egyenruhák bevezetését, így a Bow Street idővel átalakult szervezett rendőrséggé. A rendőrség épületet és költségvetést kapott, munkavállalói szakképzettek lettek. Valamennyi pénzbüntetést és pénzbírságot egy alapba helyeztek, amelyet aztán a közbiztonság javítására fordítottak.

Támogatta az alkoholmérés engedélyeztetésének szigorítását, a fogadóirodáknak szigorúbb működést határozott meg, de még a jobb utcai világításra, az utcát járó örök munkafeltételeinek javítására és rendszeresített járőrözésük biztosítására is odafigyelt. Mindez nagyon jó hatással volt London rendőri kultúrájára.¹⁶

3. Az európai rendészet francia bölcsője

A kontinentális rendészeti modell a XVII. században született meg, a francia udvarban. A Napkirály a közrendészeti ügyeket kivette a párizsi városi tanács kezéből és egy külön hivatalnokra bízta. Az 1667-ben hozott rendelkezés a közrend, közbiztonság, köztisztaság, közvilágítás ügyét bízta a királyi tisztviselőre. Azért jelentős XIV. Lajos rendelkezése, mert ezzel Európában elsőként megalakult az állami rendőrség és mintául szolgált más nyugat-európai országok, városok számára. A királyi hivatalnok egy kvázi rendőrfőnök volt, ezáltal vált centralizálttá, állami jellegűvé a rendészet. Ezután önálló igazgatási ággá fejlődött, majd a XIX. században elterjedt más európai államokban is. Franciaországban a fejlődést segítette, hogy a rendőrfőnökök megbecsülték és átvették egymás tapasztalatait. 1699-től a párizsi rendőrség szervezete elterjedt az egész országban, később rendőrminisztériumot is szerveztek a szervezet irányítására.¹⁷

4. A porosz (német) rendészet kialakulása

A középkori Németország fejedelemségekre tagolódott. Az 1530-ban Augsburgban tartott birodalmi gyűlésen kiadtak egy birodalmi rendőri szabályrendeletet, amely már tartalmazott rendészeti rendelkezéseket, például uzsoraügyletek, fegyverviselés, istenkáromlás, házasságtörés

¹⁶ HESS, K. M. – WROBLESKI: Introduction to Private Security, West Publishing Company, Minneapolis/St. Paul, pp.10–13.

¹⁷ SALLAI JÁNOS (2015): A rendészet és a rendészettudomány kialakulása, első jelei a XVIII–XIX. században Nyugat-Európában és hazánkban, In: Belügyi Szemle, pp. 129–141, DOI: 10.38146/BSZ.2015.12.10

stb. vonatkozásában. A XVI-XVII. század folyamán kialakult a jóléti típusú rendőrállam. Az első jelentős szabályozás az 1794-es porosz Allgemeines Landrecht¹⁸ volt, mert ez az államigazgatási alaptörvény rendelkezett először a rendőrség feladatairól. Ezek a feladatok a közbéke, közbiztonság, közrend fenntartása és a veszélyek elhárítására szükséges intézkedések foganatosítása.¹⁹

A dániai német jogtudós Lorenz von Stein hétkötetes *Verwaltungslehre* (Közigazgatástan) című műve szintén jelentős a rendészet fejlődése szempontjából, mert a közigazgatás egész rendszerét lefedi és alampűnek számít a modern közigazgatás-tudomány megalapozásában. Stein szerint a rendészet a korábbi rendőrállami fogalomhoz képest nem öncélú jogintézmény, hanem csupán közigazgatási fogalom.²⁰

5. A magánbiztonság története hazánkban

Az első törvényi szintű jogszabály 1998-ban született a vagyoni védelmi vállalkozások alapításáról.²¹ Az Alkotmánybíróság a 3/2001. (I. 31.) AB határozatában vizsgálta e törvény egyes rendelkezéseit, ennek kapcsán rámutatott arra, hogy „az állam, miközben megteremti az alkotmányos tulajdonjog védelme körében a tulajdon technikai értelemben vett védelmét, egyúttal arról is köteles gondoskodni, hogy ez más alapjog aránytalan sérelmét ne idézze elő”.²² A magánszemélyek, gazdasági társaságok dönthetnek úgy, hogy megbízási szerződést kötnek biztonsági szolgáltatást nyújtó vállalkozásokkal. Ezek a vállalkozások azonban nem rendelkeznek sem az állami rendészet jogosítványjaival, sem annak eszköztárával. Tevékenységüket a megbízóval kötött polgári jogi szerződés alapján, annak keretei között folytatják, és csak olyan és annyi jogosultsággal rendelkeznek, amilyen és amennyi jogosultsággal a megbízó rendelkezik.²³

18 Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten (ALR) a fölvilágosult abszolutizmusban született, magánjogi és közjogi-közigazgatási joganyagot is átfogó kódex.

19 SALLAI János (2019): *A magyar rendészet története*, pp.23-25.

20 SALLAI János (2019): *A magyar rendészet története*, p. 32

21 1998. évi IV. törvény a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyoni védelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról

22 3/2001. (I. 31.) AB határozat III. 1.4.

23 CHRISTIÁN (2014) 22.

A személy- és vagyonvédelem elsődleges célja a bűnmegelőzés, nem a bűnüldözés. Tevékenysége alapvetően őrzésből és/vagy védelemből áll. Az őrzési tevékenység egy feltételezett jogellenes cselekmény bekövetkeztétől igyekszik megvédeni az őrzött személyt, vagyontárgyat, létesítményt, területet. A védelmi tevékenység nemcsak passzív, hanem aktivitással is jár, és a már megkezdett jogellenes cselekményt igyekszik megszakítani, a fentebb tárgyalt preventív, valós idejű, reaktív védelem hármasának megfelelően. Az őrzésbiztonsági tevékenység őrzési és védelmi tevékenységet is magában foglal, az élőerő mellett biztonságtechnikai eszközök igénybevételeivel.²⁴

Magánbiztonság az ipari forradalomtól a világháborúk végéig

A történelem során a magánbiztonsági szereplők megerősödése mindig a megnövekedett biztonsági igényhez kötődik.

Az ipari forradalom idején (1769–1850) a termelés hatványozott mértékű fejlődése, a kapacitások és termékek soha nem látott nagyságrendje maga után vonta védelmük, megóvásuk igényének kiteljesedését, ennek nyomán létrejöttek a vállalati-üzemi rendszetek.

A magánnyomozás lehetővé tette a gazdasági titkok mellett a magánszféra körébe tartozó titkok és kapcsolati rendszerek feltárását is.

A dualizmus (1867–1918) éveiben és a két világháború (1919–1939) közötti időszakban Magyarországon a kapitalista berendezkedés és a piacgazdasági viszonyok voltak meghatározóak, amelyek kedveztek a vállalkozásoknak, így a korai magánbiztonsági szervezeti formák kialakulásának is.

A II. világháborút megelőzően szűk körben láttak el magánvállalkozások vagyonvédelmi szolgáltatást, a tevékenységnek még nem volt kidolgozott szabályozása.

A tulajdoni rend pillérei Magyarországon 1948 után

Fontos katalizátortényezője a magánbiztonság fejlődésének a magántulajdon megléte, ha ez nincs meg, az az egyéni védelmi igények megszűnését, a megrendelői oldal kiüresedését eredményezheti. A II. világháborút követően fokozatosan visszaszorult, majd szinte megszűnt a

²⁴ SZABÓ Anikó (2017): Az élőerős objektumőrzés és a tekintélyelvű vezetési stílus kapcsolata, Hadmérnök, XII. évfolyam, 3. szám, 281.

magántulajdon, az állam teljes egészében átvette a vagyonvédelmi funkciók ellátását, az állami és társadalmi tulajdon védelmét, amelyeket különböző szervezeti formákban látott el (iparőrség, üzemrendészetek, utóbb polgári fegyveres őrség, munkásőrség). A tulajdonviszonyok átalakulásakor született meg a 24/1987. számú Minisztertanácsi rendelet, amely elsősorban a vagyonvédelemről rendelkezett, tilalmazta a magánnyomozást. A különböző gazdasági létesítmények védelmét a magántulajdonos által alkalmazott, a kerítésen (objektumon) belül működő rendészetek látták el, a kulcsszerepet betöltő portákon megkülönböztetett ruhában dolgoztak a portások, járőröztek az éjjeli őrök.

Látható, hogy a tulajdoni rend 1948-tól három pillérre épült: a legszélesebb körben az állami és társadalmi tulajdon, és szűk körben létezett a klasszikus magántulajdon, amelynek szabályai az állampolgárok személyes használati tárgyaira és a kisebb értékű ingatlanokra terjedtek ki.

A vagyonvédelmi tevékenységet munkaviszony keretében látták el az állami vállalatok alkalmazásában álló személyek. A szocialista tervgazdaságban a profitorientált vállalkozások köre lényegében megszűnt, ebben az államrendben tehát a magánbiztonsági tevékenységek (a már korábban is tilalmazott magánnyomozást kivéve) automatikusan megszűntek vagy beolvadtak az állam egyre növekvő rendészeti struktúrájának rendszerébe.

A magánbiztonsági szektor megszűnésének okai a szocializmusban

A szocializmus éveiben több tényező vezetett a magánbiztonsági szektor megszűnéséhez.

1. A politikai vezetés szovjet mintára alakította át a rendvédelmi szervek és a hadsereg szerkezetét. (A munkásőrség a leverett 1956-os forradalom után a szocialista hatalmi rendszer támogatására Magyarországon létrehozott, közvetlen pártirányítás alatt álló félkatonai szervezet volt, melyet a rendszerváltozás folyamata során feloszlattak.)
2. Az alulról történő önszervezéseknek nem engedtek teret, ezzel összefüggésben szüntették meg az egyesületeket, társadalmi szervezeteket.
3. Az áruforgalmi viszonyokat szabályozó kereskedelmi jog háttérbe szorult, ezért kiürült a megbízási oldal.
4. Az állami és magánvagyon átrendeződése ment végbe, párhuzamban az állami tulajdon védelmére hivatott szervekkel, szervezetekkel.

A rendőrség feladatai a 22. tvr. szerint (1955)

Mind a társadalmi, mind az egyéni vagyon biztonságának védelme a rendőrséghez tartozott ebben az időszakban. E szerint: „*A rendőrség feladata:*

1. § *A rendőrség feladata a bűnözés elleni harc, a közrend és a közbiztonság védelme. Feladatának ellátása során a dolgozó népre, az állami, gazdasági és társadalmi szervekre támaszkodva **biztosítja a társadalmi tulajdon sérthetlenségét, védi az állampolgárok személyi és vagyoni biztonságát, biztosítja a szocialista törvényesség megtartását, ellenőrzi a közúti, vasúti és légi közlekedés rendjét, biztonságát, továbbá ellátja a Magyar Népköztársaság állampolgárait alapvető személyi okmányokkal.**”²⁵*

Üzemrendészetek a társadalmi tulajdon védelmére

Üzemi rendészetet azoknál a közületi szerveknél lehetett felállítani, melyek védelmét a rendőrség jogszabályi rendelkezés hiányában nem volt köteles ellátni. A rendészet felállítása azonban nem érintette a vezetők ama kötelezettségét, hogy a rájuk bízott (netán tulajdonukban lévő) javak védelmét ellássák. Egyetlen közületi szerv területén – amennyiben azt a munkaterület nagy kiterjedése indokolta – több rendészeti szerv is működhetett, de ennek a fordítottja is igaz: ha több közületi szerv található egyetlen hajdanvolt gyárudvar területén, akkor több közületi szervnél ugyanaz a rendészet teljesíthetett szolgálatot. Ilyen esetben a védendő közületi szervek vezetőinek meg kellett állapodniuk közös működtetésről és a költségek viseléséről. A rendészeti szervet a közületi szerv vezetője irányította, közvetlenül vagy közvetetten (megbízott útján). A rendészek képzéséről a rendőrség gondoskodott.

A 14/1960. (III. 24.) Korm. rendelet előírta, hogy minden olyan vállalatnál, melynél a társadalmi tulajdon védelme érdekében szükséges, üzemrendészeti szervet kell felállítani. A szükségesség kérdésében a vállalat felett felügyeletet gyakorló miniszter vagy pedig a fővárosi, megyei tanács végrehajtó bizottságának elnöke volt jogosult dönteni. Az üzemrendészeti szerv tevékenységét a vállalat igazgatójának irányítása alatt végezte.

A szerv elsődleges feladata a társadalmi tulajdon védelme mellett a vállalat rendjének és biztonságának fenntartásáról, a munkafegyelem megszilárdításáról való gondoskodás. Feladatai

²⁵ 1955. évi 22. törvényerejű rendelet a rendőrségről 1.§

közé tartozott annak megakadályozása, hogy bűncselekményt kövessenek el a dolgozók személyi tulajdona ellen. Az üzemrendészeti szerv tagja csak nagykorú, büntetlen előéletű és feddhetetlen személy lehetett, aki a szolgálat ellátása során a hivatalos személlyel azonos büntetőjogi védelmet élvezett. Szakképesítésre vonatkozó követelményt csak a rendészeti vezető, illetve annál magasabb pozíció esetében írtak elő. A rendészeti dolgozó a közületi szerv tevékenységében nem vehetett részt, csak a rendészeti tevékenységgel nem összeférhetetlen munkavégzésre lehetett kötelezni (jellemzően leltárfelelős munkakört, tűzvédelmi, munkavédelmi feladatokat láttak el). Feladatköre rendkívül széles volt, a rendelet is csak exemplifikatív módon sorolt fel néhányat: például üzemek, raktárak, alapanyagok, termékek őrzése; rendkívüli esemény esetén azonnali intézkedés és a helyszín biztosítása; a dolgozók munkahelyre bevitt személyes tárgyainak a védelme. A rendész közfeladatot ellátó polgári őrnök minősült. Jogában állt a munkahelyre belépők igazoltatása, az ittas személyek belépésének megakadályozása, járművek, csomagok, menetokmányok ellenőrzése.

Az üzemrendészeti szerv tagjának feladatait a 2027/1960. (III. 24.) Korm. határozat tartalmazta. Folyamatos tájékoztatási kötelezettség terhelte a vállalat igazgatója, a felügyeletet gyakorló minisztérium illetékes szerve, valamint a rendőrség irányába. Az üzemrendészeti szerv vezetője irányította és felügyelte a polgári fegyveres őrség, a kapuszolgalat, az éjjeliőrök, tárgyőrök, motozók és a személyi kísérők munkáját.²⁶ Azt, aki jogosulatlanul – például engedély nélkül, vagy jogszabályban előírt kötelezettségét megszegve – folytatott személy- és vagyonvédelmi tevékenységet, szabálysértés miatt vonták felelősségre. A rendőrség hatáskörébe tartozó szabálysértési eljárásban az elkövető legfeljebb 50 000 forint összegű pénzbírsággal volt sújtható.

A közületi szervek rendészeti tevékenységét a 6/1988. (II. 12.) MT rendelet szabályozta csaknem az ezredfordulóig. A rendelet hatálya a költségvetési szervek és egyesületek mellett csak a gazdasági tevékenységet folytató jogi személyekre terjedt ki, így a betéti társaságokra és a közkereseti társaságokra nem.

²⁶ SZABÓ Lajos – SZIGETI Lajos (2011): Magánbiztonság, rendészet, rendvédelem, In: Pécsi Határőr. Tudományos közlemények. 12. Tanulmányok a „Rendészeti kutatások – A rendvédelem fejlesztése” című tudományos konferenciáról. 407–411.

Az állami védelmi rendszer transzformációja társadalmi védelmi rendszerré

Az 1980-as évek közepétől egyre élénkül a gazdaság, sorra jöttek létre a különböző vállalkozások, köztük nagy számban olyanok is, melyekben külföldi polgárok is részt vettek. Megnövekedett az igény a vagyónvédelmi szolgáltatások iránt, ezeknek az igényeknek a rendőrség nem tudott eleget tenni, az üzemrendészet jogintézménye pedig már elavulttá vált. Új szabályozás született a vagyónvédelmi tevékenység szabályairól szóló 24/1987. (VII. 22) MT. rendelet formájában, ez a norma azonban a személyvédelmet és a magánnyomozói szolgáltatást kategorikusan megtiltotta.

A 90-es években a volt szocialista országokban a politikai változást követően a magántulajdon volumene megnőtt, és a tulajdonosok köre is egyre szélesedett. A tulajdonviszonyok változása jelentősen hatással volt a szakma kialakulására. Hazánkban elindult a szakmai berkekben „spontán privatizációnak” nevezett folyamat, amelyben az állami vállalatok a vagyonuk döntő részét egy vagy több társaságba bevitték és társasági „bolygórendszerekké” váltak: a vállalati központ körül számos, a korábbi vállalati vagyont működtető kft., rt. helyezkedett el, amelyekben a tulajdoni többség a vállalati központé volt. A központ vagyona így már nem gépekben, berendezésekben, hanem a bolygórendszerben keringő társaságokban lévő üzletrészekben, részvényekben testesült meg. Az állami vállalat tehát valójában vagyónkezelő központtá alakult. Becslések szerint 1988 és 1990 között több mint száz állami nagyvállalat vált ilyen típusú kvázi vagyónkezelő szervezetté.

Hazánkban erősebb büntetőjogi védelem illette meg a társadalmi tulajdont, mint a szűk körű klasszikus magántulajdont, ugyanis minősítő körülménynek számított, ha a bűncselekmény elkövetésének tárgya ilyen kategóriába tartozott. Ennek eredete a mintaként szolgáló, 1932-ben kiadott szovjet jogszabály az állami vállalatok, kolhozok és szövetkezetek vagyónának megőrzéséről és a társadalmi tulajdon megszilárdításáról, amely kiemelt védelmet nyújtott a társadalmi tulajdonsérelmére elkövetett bűncselekmények ellen. Ez 1947-ben még tovább szigorodott a Szovjetunióban. A világháborút követően a szovjet befolyás alatt álló országoknál is hasonló folyamat zajlott, míg végül az 50-es évek elejére ez jogszabályi formát öltött.²⁷ A privatizáció után azonban a tulajdonos magára maradt, hogy miként védi meg a tulajdonát. A védelmi igény jelentősen megnőtt, mert az állami és a magántulajdon aránya megfordult.

²⁷ MADAI Sándor (2013): *A társadalmi tulajdon fokozottabb büntetőjogi védelme egykor és most*, In: Békés Imre emlékkötet (szerk. Gellér Balázs – Csige Zoltán), Tullius Kiadó, Budapest, pp. 99–110.

Az állami tulajdon privatizálásával az állambiztonság és a rendőrség, az úgynevezett népgazdasági és társadalmi tulajdon védelmének szakemberei, illetve a bűnügyi szervek fedett beosztású rendőrtisztjei a magántulajdonba került vállalatoknál kamatoztatták szakértelmüket. Kiválóan értettek a magánrendészet klasszikus feladatköréhez, a személy- és vagyonvédelemhez. A szocializmusban az olyan nagyvállalatoknál, mint például a Kőbányai Sörgyár, egy állambiztonsági rendőrtiszt látta el – igen hatékonyan – a belső védelmet. Az állambiztonság megszűnésével tehát az állami védelmi rendszer átalakult társadalomvédelmi rendszerré.

A beléptető pontokon csökkent munkaképességű személyeket foglalkoztattak, nem volt igazán szükség portásra sem, mert a fentiek szerint a belső biztonsági rendszer jól működött. A magánosításkor a volt állambiztonsági és az úgynevezett „TT-s” tisztek (azaz társadalmi tulajdont védelmező tisztek) felkeresték az új tulajdonosokat, és sokszor ugyanazon objektumban folytatták tovább tevékenységüket.

Növekvő kriminalitás, védelmi pénzek, bűnmegelőzés kezdetei

A rendszerváltással együtt járó negatív jelenség, hogy sajnos hazánkban is kezdtek kialakulni bűnszervezetek. Zsarolás, erőszak, fenyegetés jellemezte ezeket a bűnözői csoportokat, és a kialakult vállalkozói réteget, az üzlettulajdonosokat próbálták rávenni védelmi pénzek fizetésére. A bűnözői körökkel szemben az állambiztonsági tiszt védte meg a tulajdonost.

Védelmi pénzek szedése még manapság is előfordul, például tőlünk keletre Kárpátalján. Egy friss hír szerint egy ukrán rendőrtiszt játékautomatákat működtető tulajdonosoktól kért védelmi pénzt, havonta 20 ezer hrvnya összegben. Ha valaki megpróbált ellentmondani neki, azt megfenyegette, hogy elkobozza a vagyonát és büntetőeljárást indít ellene.²⁸

Szlovákiában, Pozsonyban szintén számos hasonló példa sorolható.²⁹ A 90-es években a szlovákiai Léva sem volt kivétel. Jozef Roháč az Aranykéz utcai robbantás ügyében 2009. március 09-én tett vallomásaiban elmondta, hogy szinte egész Léván ő „védte” a szórakozóhelyeket, mindenhol

²⁸ Lásd: karpalthir.com/2018/02/16/vedelmi-penzt-szedett-a-karpataljai-rendorezredes/ (letöltés ideje: 2018. 03. 04.)

²⁹ Lásd: parameter.sk/vedelmi-penzt-szedett-pozsonyi-maffia-kalinak-es-pociatek-vendegloitol (letöltés ideje: 2018. 03. 04.)

védelmi pénzeket szedett 1989 és 1999 között. Ebben az időben egyébként rendszeresen járt Magyarországra is egy telephely őrzése végett.³⁰

Az utóbbi időben Olaszországban a maffia inkább több üzletben szed alacsonyabb összegű védelmi pénzt. A Cosa Nostra vezetőjének nyilvánosságra került lehallgatott telefonbeszélgetései alapján ez a tendencia, mivel a 80-as, 90-es évekhez hasonló válságperiódus van az olasz gazdaságban. A maffia a kábítószer- és fegyverkereskedelemből próbált megélni azóta, de szűkült a piaca és ismét védelmi pénzek szedéséhez folyamodik.³¹ 2009. februárban sajtóhír volt, hogy Siófokon, a Petőfi sétányon erődemonstráció céljából felvonult egy roma etnikumú csapat, mert a sétány 60 üzlete által megbízott biztonsági cég embere megvert egy roma fiatalembert.

Egy bűnszervezet védelmi pénzeket szedett a siófoki vállalkozóktól, havi 50–100 000 Ft közötti összegben.³² Bevett gyakorlat volt, hogy felkeresték az adott üzletet, vendéglátóhelyet, és kisebb incidenst, verekedést provokáltak. Másnap megjelentek, és „felajánlották” szolgálataikat. A vállalkozók nem mertek ellenkezni, mert tudták, hogy előbb-utóbb egy másik csapat jön, ha nem fogadják el a „védelmi ajánlatot.” A fentiekből kitűnik, hogy alapvetően két rendszert ért felelős érdekcsoport vett részt tevőlegesen a magánbiztonság világában, az egyik a volt szocialista rendszer katonai rendészeti titkosszolgálati szakemberei, a másik kör tagjai pedig többnyire a bűnözői világban szocializálódott személyek voltak. Az államnak tehát ebben a helyzetben kellett határozottan fellépnie és állást foglalnia abban a kérdésben, hogy hogyan lehet a rendszerváltás utáni közbiztonsági rendet kialakítani.

Finszter Géza szerint Magyarországon megmaradt a közbiztonság hagyományos megközelítése, amelynek eredete a pártállami időszakból ered. A hagyományos felfogás szerint a közbiztonság a gondoskodó állam teljesítménye, amelyet „ajándékba ad” a lakosságnak. Négy fő jellemzője: 1. veszély hiánya, 2. az alacsony kriminalitás, 3. hatósági jelenlét mint alapvető eszköz, 4. legitim fizikai erőszak.³³ Ez jelenti azt, hogy a közbiztonság védelmezése állami monopólium. A

³⁰ Németh Krisztina: Rohác–Portik per, Pro és kontra

³¹ MTI (2014): *Az olasz maffia csökkentette a védelmi pénzek összegét. Az olasz maffia csökkentette a védelmi pénzek összegét*, Új Szó, forrás: <https://uj szo.com/kulfold/az-olasz-maffia-csokkentette-a-vedelmi-penzek-osszeget> (letöltés ideje: 2018. 03. 04.)

³² SEBESTYÉN István – SZLAZSÁNSZKY Ferenc (2009): Évente ezermilliárd Forint „pörög” az alvilágban, forrás: www.hetek.hu/belfold/200902/balaton_i_titkok (letöltés ideje: 2018. 03. 04.)

³³ FINSZTER Géza (2019): *A rendőrség központi igazgatása*, III. fejezet, In: Rendszerváltás és modernizáció a belügyi közigazgatásban (1989–1994), (szerk: Verebélyi Imre), NKE, Budapest, 43.

magántulajdon tiszteletére épülő piacgazdaságban azonban a biztonság maga is árucikké vált. Ez magával hozta a magánbiztonsági cégek megjelenését, amelyek kiegészítik az állami és az önkormányzati rendszeteket. A rendfenntartás többpólusúvá alakulásnak következtében az állami rendészeti monopólium megtört, a magánbiztonsági és polgári rendfenntartás előtérbe került, a szektor jelentős növekedésnek indult.³⁴

Magyarországon a rendszerváltás után jelentősen megnövekedett a bűnözés. Az ismertté vált bűncselekmények többsége a lakosság vagyoni- és személyi biztonsága ellen irányult. Ezt a folyamatot azonban nem követte automatikusan a társadalom önvédelmi mechanizmusainak kifejlesztése.³⁵

Fontos kiemelni, hogy Magyarországon 1990-ig nem volt a mai értelemben vett bűnmegelőzési tevékenység. Akkoriban, akár csak a többi európai államban, hazánkban is a büntetőpolitika megvalósítását tekintette elsődlegesnek a kormányzat.

Magyarországon a Bűnmegelőzési Stratégia előzményének tekinthetők a 80-as években folytatott ún. TBZ-kutatások³⁶, amelyek széles körű társadalmi elismertséget kaptak és szakszerű, eredményes kutatásokat folytattak. A hatalom paradox módon annak eszközéül szánta, hogy saját magát megerősítse, legitimálja. Témái: a bűnözés, alkoholizmus, öngyilkosság, szervi okra vissza nem vezethető pszichiátriai betegségek, később a kábítószer-fogyasztás kutatása. Kiderült, hogy az alkoholizmus és az öngyilkosság számadatait tekintve ezekben világelsőek vagyunk. A TBZ-kutatások hozzájárultak a szocialista rendszer felszámolásához.³⁷

A bűnmegelőzés 1995 óta működő – többször módosított – hazai rendszerét az Európai Unió tagállamaira vonatkozó követelményeknek és az ENSZ, valamint az Európa Tanács ajánlásainak megfelelően úgy kell kialakítani, hogy a magyar társadalom beépítse azt védelmi mechanizmusaiiba.³⁸ A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia szerint a vagyonvédelemmel kapcsolatos minden intézkedés fő célja az állampolgárok folyamatos tudatformálása révén az önvédelmi mechanizmusaik kialakítása, a tulajdonhoz kapcsolódó egyéni felelősségérzet

34 KEREZSI Klára – NAGY Veronika. (2017): *A rendészettudomány kritikai megközelítése*. In: Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére, (szerk.: Boda József – Felkai László – Patyi András), Dialóg Campus, Budapest, p. 275

35 NYÁRI Éva (2012): Bűnüldözés és bűnmegelőzés, In: *Hadtudományi szemle*, 5. évfolyam, 1. szám, p. 318.

36 TBZ=társadalmi beilleszkedési zavarok

37 PETHŐ Bertalan (2008): *Deviancia és rendszerváltozás*, In: *Polgári Szemle*, 4. évfolyam, 61. szám,

38 Uo

kialakítása. Napjainkban már a rendőrségen belül intézményesített szerve van a kriminálprevenciónak, a Nemzeti Bünmegelőzési Tanács fogja össze a hazai tevékenységet és az 1744/2013 (X. 17) Korm. határozattal 2013-ban elfogadott, 10 évre szóló Nemzeti Bünmegelőzési Stratégia végrehajtását felügyeli.

A magánbiztonság rendészeti tevékenysége 1995-től

1994-ben a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) elfogadásával a rendőrség alkotmányos helyének és szerepének törvénybe foglalásával sikerült a rendőrség jogait és kötelességeit megfelelő módon definiálni a jogállamiság keretei között.

Horváth Balázs az Antall-kormány belügyminisztere így vélekedett a rendszerváltás előtti rendőrségről: „a gondolkodást megnyomorító, önálló kezdeményezésre képtelen, felelősséget vállalni nem tudó egyének gyülekezete a szocialista hatalom rendőrsége. Az ilyen működést segítette a mindent jótékony homályban tartó titkosság, a katonai rend és a feltétlen engedelmesség elve. A szigorúan hierarchizált felépítésen nyugvó rendszert habozás nélkül általánossá tették olyan területeken is, ahol a munka természete ellentmondott a katonai rendtartásnak.”³⁹ Szamel Lajos 1990-ben megfogalmazott álláspontja szerint a rendőrség fegyveres és egyenruhás testület, de nem kell feltétlenül militarizálnak lenni, katonailag szervezettnek (fegyelem és hierarchia). Sokkal inkább az államigazgatási szervekhez kell igazítani és civilizálni, ha ez megtörténik, nem lesz többé diszfunkcionális.

Team Consult-jelentés: a magyar rendőrség átvilágítása

A magyar rendőrség átvilágításával megbízott független, svájci székhelyű nemzetközi kutatóintézet jelentése gyenge pontként értékelte az átfogó stratégia hiányát, az egyes vezetési szinteken a tisztázatlan felelősségi köröket, kidogozatlan humánpolitikát, alacsony fizetéseket, a menedzserszemlélet fogyatékoságait, az állomány alacsony szintű motiváltságát, rossz kommunikációt, elavult felszerelést. Hátrányként értékelte a bűnözés növekedését, romló közlekedésbiztonságot, költségvetési korlátokat, összehangolt cselekvés hiányát, valamint a legjobb szakemberek elvesztését.

³⁹ HORVÁTH Balázs (1990) p. 4.

A rendészet fejlődését előmozdítóként értékelte a jelentés a határok megnyitását, a nemzetközi tapasztalatok megismerését, javult az állampolgárok és a rendőrség kapcsolata, és jobban lehetett érvényesíteni megelőzési stratégiákat. Később bebizonyosodott, hogy a határnyitás sok veszéllyel is jár, és a bűnözéstől való félelem a régi formákat erősítette, a polgárközeliség az erős rendőrség ideáljának támogatásában nyilvánult meg. Finszter Géza rámutat, hogy a rendőrség úgy lett újra jogszerű, szakszerű, szolgálatszerű, hogy megőrizte pártállami tulajdonságait, mégpedig a civil közigazgatástól való éles elkülönülését, erősen centralizált jellegét és a katonai jellegű irányítási rendet. A reform nem érintette, ennek két világos megnyilvánulási területe a közrendvédelem és a bűnüldözés.⁴⁰ A közrendvédelem helyi szintjén az új Ötv. (2001. évi CLXXXIX. tv.) kiterjesztette a kommunális rendészeti hatásköröket, de ez sem hozott nagy áttörést a civilesítésben.

Szikinger István szerint a vállalkozási szemléletű rendőrségi modell hívei tévesen következtetnek arra, hogy a Team Consult cég a befektetések növelésétől várta volna a közbiztonság javulását. Bizonyos befektetéseket javasolt, de ez nem azonos a befektetésekkel egyenes arányban álló eredményt feltételező elképzelés. Sőt a Team Consult 1996-ig a rendőri létszám növelését javasolta, majd onnantól kezdve a csökkentését, és 2000-re maximálisan 30ezer fős létszámot irányoztak elő optimálisként. A jelentésből az is kitűnik, hogy túl magasnak találták a tiszti állomány létszámát a tiszthelyettesekéhez képest.⁴¹

A 1996. évi XLIII. tv. a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról (Hszt.) elfogadásával végül világossá vált, hogy a hatalom célja a katonai rendvédelem kiépítése, és sajnálatos módon nem a demilitarizálási szándék.⁴² A magyar rendészet a szocializmus négy évtizedét leszámítva konzekvensen a német doktrínát követve fejlődött, amely szerint a rendészet a közigazgatás része kell, hogy legyen. Vissza kellett volna térni a szocializmus előtti fejlődési vonalhoz.⁴³

A rendészet közigazgatás részeként való kezelését szakmai vita övezi, mert sokan a honvédelemmel rokonítják a rendészetet, és azt veszik alapul a szabályozás területén.⁴⁴ Ez a rendészet-rendvédelem polémiája.

40 FINSZTER Géza (2021): *A rendőrség harminc éve*, In: Christián L. – Lippai Zs. – Németh Zs. (szerk.): *A rendszerváltás hatása a rendészetre*, pp. 51–56.

41 SZIKINGER István (1998): *Rendőrség a demokratikus jogállamban*, Sík Kiadó Kft., Budapest, 117.

42 CHRISTIÁN (2010a) 182.

43 CHRISTIÁN (2010b) 13.

44 CHRISTIÁN (2010): *Alternatív rendészet*, In: *Közjogi Szemle*, 2010/2., 37.

A rendőrség esetében a centralizáció, hierarchia, militáns jelleg és állami irányítás dominanciája érvényesül, mert az Rtv. – a korlátokat felállító liberális nézettel szemben – a konzervatív nézet szellemében lett megfogalmazva, amely abban segít, hogy a kormányzat könnyebben meg tudja valósítani elképzeléseit.

Tehát az Rtv. – vitathatatlan érdemei ellenére – bizonyos értelemben a rendszerváltás előtti állapotot konzerválta. Jogállami követelmény a rendőri tevékenység politikamentessége, de a politika támogatásával lesz sikeres a rendészeti tevékenység. A beavatkozás megfelelő szinten tartása, az egyensúly fenntartása lényeges.⁴⁵

A privatizációval vagyonhoz jutott tulajdonosok az államtól várták a segítséget abban, hogy ne a bűnözői köröknek legyenek kiszolgáltatva. Azok számára, akik legálisan szerettek volna személy- és vagyonvédelmi tevékenységet végezni, égető szükség volt arra, hogy rájuk is megfelelő garanciális feltételeket tartalmazó szabályozás kerüljön elfogadásra.

Bár az Rtv. felhatalmazó rendelkezései között szerepelt, hogy az Országgyűlés egy éven belül törvényt hoz a személy- és vagyonvédelem körében, ez nem valósult meg. A magánbiztonsági tevékenység történetében mégis jelentős fordulatot hozott az Rtv., mert 28. §-ában nevesítette az engedélyhez kötött magánbiztonsági szolgáltatásokat.

A vállalkozó tevékenységei a következők:

1. „létesítményt, telephelyet, területet, járművet, más dolgot őriz;
2. rendezvényt biztosít;
3. szállítmányt kísér, őriz, illetve pénz- és értékszállítást végez;
4. személyt véd; személy- és vagyonvédelmi szakképzési, tanácsadási, szakértői szolgáltatást nyújt;
5. vagyonvédelmi műszaki rendszerek tervezését, telepítését, karbantartását végzi”.

Tehát végül 1995-ben nem törvény, hanem egy alacsonyabb szintű jogforrás, egy rendeleti szintű szabályozás született a 87/1995 számú kormányrendelet mintegy hiánypótlásként. Igazolta ez is O. Kahn-Freund híres megállapítását, hogy a célokat a társadalom határozza meg, az eszközöket

⁴⁵ CHRISTIÁN (2010b) 13.

a jogi tradíció.⁴⁶ Azonban a forma ellenére mindez korszakalkotó jelentőségű, mert a rendszerváltozás után 1995-ben a személy- és vagyonvédelemről szóló kormányrendelettel megkezdődött a magánbiztonság rendészeti tevékenysége. A magánbiztonsági területet a kormány a rendészetért felelős belügyminiszteren keresztül a rendőrségre bízta.

A jelenleg hatályos Rtv. 100. §-ának (1) bekezdés g) pontjában szerepel, hogy a kormány a személy- és vagyonvédelemmel kapcsolatos szabályokat alkothat.

A személy- és vagyonvédelemmel kapcsolatos rendőrségi feladatok

Arra törekedtek, hogy csak olyan személyek és vállalkozások kapjanak személy- és vagyonvédelmi tevékenység végzésére lehetőséget, akik az előéleti szűrőn átmentek, azaz bűnügyi rekorddal nem rendelkeztek. A vállalkozások vezetőinek nemcsak bűnügyi múltja nem lehetett, hanem tisztségviselőinek erkölcsi bizonyítványt kellett kiállíttatniuk. Ez hatalmas lépés volt a magánbiztonsági szakma legitimitása irányába, mivel a bűnözői körök kiszorítása megkezdődött. Teljes siker felé azonban még hosszú út vezetett, mert évek múltán is tapasztalható volt, hogy jellemzően a szórakoztató ipar területén kétes egzisztenciájú személyek álltak a biztonságvédelem hátterében. Az igazolvány kiváltásának két együttes feltétele volt büntetlen előélet és a vagyonőri vizsga/rendészeti-katonai vizsgaképesítés megléte.

A rendőrség mai szemmel nézve túlzott, de akkor szükséges ellenőrzési felhatalmazását jelentette, hogy a rendőrség kapta meg a személy- és vagyonvédelmi tevékenység személyes végzéséhez szükséges igazolvány kiváltásához szükséges vizsgáztatás jogosítványát is. Minden rendőr-főkapitányságon a főkapitány intézkedésben határozta meg név szerint azokat, akik a személy- és vagyonvédelmi tevékenységhez szükséges vizsgáztatást végezhettek. A rendőrség feladata volt továbbá az ellenőrzés. A munkamegosztás érvényesült az igazgatásrendészeti és közrendvédelmi területen, mivel a vagyonőrök helyszíni ellenőrzését is el kellett látni és ezt többnyire a közrendvédelmi szolgálati ág bevonásával végezték. Az oktatás és vizsgáztatás koordinációja (vagyonőri képesítés megszerzése) a személyügy területéhez tartozott.

46 KULCSÁR et.al. (1985) 321.

Az igazgatásrendészeti szolgálati ágon belül egy külön szakterületté vált a személy- és vagyonvédelmi tevékenység rendszete. A helyi kapitányságok adják ki az engedélyeket és igazolványokat, a szakirányítást az ORFK Igazgatásrendészeti Főosztálya végzi.

Társadalmi igény, cégstruktúra, a biztonságszervezés négy típusa

Azzal, hogy a jogszabály előírta a személy- és vagyonőrök részére a formaruha viseletét, és azon „személy- és vagyonőr” megnevezés feltüntetését, valamint a munkáltató nevét, jelentős előrelépés történt abban, hogy a lakosság is egyre jobban megismerte és elfogadta, hogy Magyarországon a magánterületek védelmét, illetve a magánrendészeti feladatokat a magánbiztonság szereplői látják el.

Ahogy a hazai köztudat megismerte és elfogadta a személy- és vagyonvédelmi cégeket és a „biztonsági őr” megjelent mint önálló szakma, ezzel az állampolgárok tudatában kialakult egy igény, hogy ha biztonsági kockázatot jelentő helyre belépnek, pl. bankfiókokba, ott legyen biztonsági őr. Ez az őr nem feltétlenül fegyveres. Az állampolgárok részéről nevesíthető – máig helytálló – igény inkább a védelmüket jelenlétével biztosítani hivatott dedikált személy, aki alkalmas az ügyfelek szubjektív biztonságérzetének növelésére.

Elmondható az is, hogy kezdetben könnyebb volt pályára kerülni, és a társadalmi igény is ösztönözte a szakmát, hogy legyen vagyonőr mindenütt. Az 1990-es években gomba módra szaporodtak a magánbiztonsági vállalkozások, mivel egy vállalkozás a piac igényei szerint több helyen is végzett vagyonvédelmi tevékenységet. Egy optimális méretű biztonsági cégnél lehetett megvalósítani azokat a szakmai elveket, amelyeket a védelmi tevékenység korrekt végrehajtása igényelt. A struktúra tehát egy adott cégen belül: egyrészt ki lehetett alakítani humán erőforrásért felelős szervezeti egységet, amely a felvételt, képzést, továbbképzést végezte, a szakmai területen pedig az üzletszerzést, a védett objektumok folyamatos kockázatelemzését, védelmi rendszerek fejlesztését és a cég operatív irányítását végző egységeket, illetve külön egység foglalkozhatott a cég logisztikai működésének biztonságával, különösen a hír-informatika-mobilitás biztosításával. Mindezek ellenőrzésére egy függetlenített minőségirányítás volt kialakítva. A jogszabály azt is lehetővé tette, hogy a tulajdonos dönthetett arról, hogy a területén saját állományába tartozó személy végezzen személy- és vagyonvédelmi tevékenységet (mai szóhasználattal „in-house”

alkalmazott) vagy vagyonvédelmi vállalkozást bízson meg ezzel a feladattal (szerződött alkalmazott, angolul contracted security).

Napjainkban a kétféle változat közül sokan a kiszervezett, szerződéses biztonsági szolgáltatást tekintik jobbnak, szemben az alkalmazotti in-house szolgáltatással, mert a szerződött magánbiztonsági cég rugalmasabb, ha pl. nem elégedettek egy dolgozóval, akkor az alkalmazotti verzióban felmentik, megüresedik a helye és felvesznek rá valakit, de a szerződéses szolgáltató azonnal tudja pótolni másik személlyel, és általában készenlétben álló személyek is vannak az ilyen cégeknél, akik az előre nem látható esetekben mozgósíthatók.⁴⁷ Ez a kérdés azonban elég vitatott a szakmán belül, mert szubjektív, továbbá feladattól függ, hogy melyike szerencsésebb választani. Például egy irodaház esetében a portaszolgálatot jobb saját alkalmazottal megoldani, aki személyesen ismeri a dolgozókat etc.

Ennek alapján ebben az időszakban a magánbiztonság-szervezés négy típusa alakult ki:

1. az adott személy saját maga látja el a védelemmel kapcsolatos feladatokat,
2. a vállalkozás a munkavállalói állományba tartozó személyekkel látja el a biztonsági tevékenységet,
3. a vállalkozás a biztonsági szolgáltatást nyújtó vállalkozással köt szerződést,
4. valamint az előző kettő egyidejű alkalmazása, azaz a biztonságszervezés saját munkavállalóval történik, míg a munka tényleges elvégzése kiszervezésre kerül.⁴⁸

A tevékenységek folytatására csak a megbízót megillető jogok keretein belül, szerződés alapján volt lehetőség.

⁴⁷ Kanadában a 90-es évek óta működő IG Security cég honlapján a kiszervezett biztonsági szolgáltatások előnyeit sorolja. Forrás: <http://igssecurity.com/in-house-security-vs-contracted-security-services/>

⁴⁸ CZILJÁK József (2011): Magánbiztonsági szervezetek és a rendvédelem, In: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 12. [köt.] Pécs, p. 363.

Profiltisztaság

A cégek alapításának szigorú feltételeként határozták meg a profiltisztaságot, amelynek értelmében kizárólagosan személy- és vagyonvédelmi tevékenység, biztonságtechnika lehetett a cég tevékenységi köre, és mindösszesen ezekhez szorosan kapcsolódó takarítást és karbantartást végezhetett a személy- és vagyonvédelmi vállalkozás. A rendőrség ellenőrizte a cégeket és valóban profiltiszták voltak. Jóval később, csak 2005-ben oldották fel a cégeket a profilkényszer alól.

6. Az 1998. évi IV. törvény: kialakul a szakma

A kezdeti időszakban főként korábban a testületben vezető beosztást betöltő egykori rendőrök irányították a vagyonvédelmi vállalkozásokat. A vagyonőröket a volt munkásőrök és üzemi rendészek közül választották ki. Az infrastruktúra mellett felelősek voltak a termelő üzemek belső rendjének fenntartásáért és a dolgozók személyi védelméért is. Így alakult ki a személy- és vagyonvédelmi tevékenység mint önállóan elismert szakma. Azt, hogy a személyi és vagyonőri tevékenység folytatásához milyen szakképesítési követelményeknek kellett megfelelni, a 12/1995. (VIII. 18.) BM rendelet melléklete tartalmazta, a képzés és vizsgáztatás szabályait pedig elsőként a 38/1997. (VI. 27.) BM rendelet határozta meg. Ez utóbbi szerint a személy- és vagyonőri oktatásra azt lehetett felvenni, aki 18. életévét betöltötte, büntetlen előéletű, cselekvőképes és rendelkezik belföldi lakóhellyel. Az alapképzés időtartama 300 óra volt, ebből 180 óra elméleti és 120 óra gyakorlati foglalkozást kellett teljesíteni. A rendelet meghatározta azt is, hogy milyen diplomát, illetve szakképesítést lehetett személy- és vagyonőri képzettségként elfogadni.

Ilyen volt például a jogi egyetemi diploma, a Rendőrtiszti Főiskolán szerzett diploma, a Rendőrtiszti Szakközépiskolában szerzett bizonyítvány, vagy éppen a kutyavezetői szakképesítés.⁴⁹ Nyilvánvaló, hogy a szakképesítésre vonatkozó szabályok egyfelől kedveztek az egykori rendvédelmi dolgozóknak, akik a már korábban megszerzett végzettségük, képzettségük birtokában – az összeférhetlenségi szabályokban meghatározott időtartam leteltét követően – azonnal elhelyezkedhettek a magánbiztonsági szektorban. A meghatározott képesítési feltételek alapján véve nem voltak szigorúak.

⁴⁹ CSEGE (2015) 175–176.

E két tényezőnek köszönhetően egyfelől nagyon sok leszerelt rendőr indított személy- és vagyonvédelmi vállalkozást (vagy csatlakozott ilyenhez), másfelől pedig a végrehajtói pozíciókat jellemzően nyolc általánost végzett munkanélküliekkel töltötték fel.⁵⁰

1998. május 1-jén lépett hatályba a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenységről szóló törvény, amely egyúttal a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamarára vonatkozó szabályokat is tartalmazta. Ezt követte az 1998. június 1-jén hatályba lépett 1997. évi CLIX. törvény, a fegyveres biztonsági őrsegről.

Az 1998. évi IV. törvény már átfogó jelleggel szabályozta a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenységet. Továbbá hatályon kívül helyezte az átmeneti szabályokat megállapító 87/1995. számú kormányrendeletet és a 6/1988. számú MT rendeletet. Ezzel megszűnt az üzemrendészet, és lehetővé vált a vállalkozások számára, hogy piaci alapon vegyenek igénybe magánbiztonsági szolgáltatást.⁵¹ Annak ellenére, hogy már a megszületésekor sok kritika érte, vitathatatlan érdeme, hogy e törvényi szintű norma által nyert létjogosultságot a személy- és vagyonőri, illetve a magánnyomozói vállalkozói szolgáltatás.⁵² A jogalkotó a vagyonvédelmi szolgáltatások szabályozásával kettős célt tűzött ki, egyfelől a közrend és a közbiztonság javítását, és a bűnmegelőzés hatékonyabbá tételét, másfelől, a szolgáltatások igénybe vevői, és más érintettek számára nyújtott garanciát „személyhez fűződő jogaik, vagyoni érdekeik sérthetlenségére irányuló igény-érvényesítésben.”

A magánnyomozás és annak jogi szabályozása Magyarországon közel száz esztendővel ezelőtt kezdődött, azonban már korábban is szabályozták ezt a tevékenységet.

7. Magánnyomozás története

A rendszerváltás előtt

Az 1867-es kiegyezést követően – elsősorban osztrák tőkéből finanszírozva – elkezdődött a magyar ipar virágzása. Mindezek ellenére a polgári fejlődés mégis később indult meg az Osztrák–Magyar Monarchián belüli Magyarországon, mint a nyugat-európai országokban. A magánnyomozási szakterületre vonatkozó hazai szabályok megalkotásának kezdete XX. század

⁵⁰ GALÁNTAI (2010) 250.

⁵¹ MÁRTON (2014) 13.

⁵² FÁBIÁN (2019) 10.

elején kezdődött. Az uralkodó a fejlettebb osztrák tartományokban az 1904. évi 41. számú császári pátenssel szabályozta a magánnyomozást, e tevékenység folytatásának engedélyhez kötésével.

Ugyanakkor a szabályozás Magyarországon és más tartományokban a megkésett polgári fejlődés okán nem lépett érvénybe. A császár alkotta jogszabály kezdetben csak a Monarchia fejlettebb régióiban került bevezetésre.

Ezt követően a magánnyomozói tevékenység későbbi Magyarországon is felütötte a fejét és eleinte magánkutató irodáknak nevezték őket. A századfordulón gombamód megszorodtak ezek az irodák. Bobák Artúr művében idézi az egyik ilyen iroda tevékenységéről szóró hirdetést, 1906-ból. Fischer Mór irodája *„Kinyomozza az eltűnt vagy magukat eltitkoló egyéneket, a rágalmak szerzőit és a névtelen levelek íróit. Nyomoz családi, házassági, valamint kényes term. ügyekben. Alapos értesítéssel szolgál minden helyzetről, bárkinek jelleméről, életmódjáról, modoráról, előéletéről. Amerikai rendszerű nyilvántartása ellenőrzi a hivatali és üzleti személyzetet, megfigyeli a lakásokat és üzleteket. Elvállal kényes küldetéseket és utazási megbízásokat bel- és külföldre. Minden társadalmi osztályban összeköttetéssel bír.”* Ez felöleli a teljes tevékenységi kört.⁵³

Sokáig azonban nem voltak szabályozva a tevékenység gyakorlásának részletei. Ám 1914. január 18-án került kihirdetésre a magánnyomozói tevékenységet szabályzó 135.585/1913. számú Belügyminisztériumi körrendelet, amelynek hatálya Fiume kikötővárosára is kiterjedt. A jogszabály megalkotását, azért tartották szükségesnek és indokoltnak, mert a tapasztalatok alapján meglehetősen megnőtt az olyan vállalatok száma, amelyek üzletszerűen végeztek megfigyeléseket és intim információszerzést, s magukat magánkutató irodaként aposztrofálták. Sok esetben a tevékenységi körük a kizárólag közhatóságok által gyakorolható feladatokra is kiterjedt. A jogalkotó a körrendelet preambulumban az alábbiak szerint indokolta meg, hogy miért vált szükségessé a jogszabály megalkotása:

„Az újabb időben igen elszaporodtak azok a vállalatok, amelyek különböző elnevezések alatt mint magánkutató irodák az Ipartörvény hatálya alá nem eső üzletszerű foglalkozásképpen,

⁵³ BOBÁK Artúr (1999): *A magánnyomozás története*, Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), IX. évfolyam, 10. szám, 19–30.

megfigyelések és kutatások útján bizalmas természetű értesülések megszerzésére vállalkoznak, a közönség megtévesztésével működésüket gyakran olyan feladatok teljesítésére is kiterjesztve, amelyek a közhatóságoknak, vagy közegeiknek vannak fenntartva.”

Érdekesség, hogy ekkoriban meglehetősen szigorú feltételrendszerhez kötötték a magánkutató irodák működését. A körrendelet alapján az ilyen vállalkozások működésének előfeltételét az illetékes törvényhatóság vezetője vagy Budapest esetében a magyar királyi államrendőrség főkapitánya által kiállított engedély jelentette. Az engedély megadásához a jogalanyok vonatkozásában bizonyos feltételek együttes fennállására volt szükség, mint a magyar állampolgárság, a feddhetetlen jellem, büntetlen előélet, jogi egyetemi végzettség vagy utóbbi hiányában a korábbi kifogástalan rendőri, közigazgatási szolgálat igazolása. Ezeknek a feltételeknek a magánnyomozó irodák tulajdonosainak vagy az irodák tényleges vezetőinek, valamint az összes alkalmazottnak egyaránt meg kellett felelnie. Az alkalmazott detektívek személyében, valamint adataiban beállott bármely változást az engedélyt kiállító hatóságnak 48 órán belül be kellett jelenteni. A belügyi körrendelet arra kötelezte továbbá a magándetektív irodákat, hogy a teljesített megbízásokról vezessenek nyilvántartást, a keletkezett iratokat két évig őrizték meg, s az engedélyt kiállító hatóság részére tegyék lehetővé, hogy ezen iratokba a tevékenységet ellenőrzők betekinthessenek.

A területileg illetékes hatóságok a magánnyomozói engedélyeket írásos határozattal azonnal bevonták, ha a fenti feltételek nem teljesültek. Ebből jól látszik, hogy a jogalkotó a meglehetősen komoly feltételeket támasztott a magánkutató irodák tulajdonosai és alkalmazottjaival szemben, s egyben elismerte a magánkutatás nyomozó hatósági feladatokhoz való szoros kapcsolódását. A jogszabály értelmében a magánnyomozói tevékenység engedély nélküli ellátása miatt a jogsértőkkel szemben akár 15 napi elzárást, illetve akár 200 korona pénzbírságot is kiszabhatott az ítélező rendőri büntetőbíró. Az I. világháború végén, a Károlyi-kormány idején a fentebb ismertetett Belügyminisztériumi körrendelet továbbra is hatályban maradt, végül a Tanácsköztársaság kormányzata számos más jogszabállyal együtt érvénytelenítette azt.

A magánnyomozás újabb jogi szabályozására ezután 1923-ban került sor, a 45.800/1923. számú Belügyminisztériumi körrendelettel, amely kisebb módosításokkal megismételte az 1914-ben kihirdetett belügyminiszteri rendeletet. Ez volt érvényben a Horthy-korszak végéig, majd 1945 és 1949 között is.

A II. világháború befejezését követően hazánk szovjet fennhatóság alá került. A kommunista párt hatalomátvétele után 458.700/1949. (X. 16.) számú Belügyminisztériumi rendelet megtiltotta Magyarországon a magánnyomozás folytatását. Ahogy a korabeli jogszabály fogalmazott: „Magánkutató (magánnyomozó) irodát fenntartani, valamint magánnyomozói tevékenységgel, kutatások, bizalmas megfigyelések és ezzel kapcsolatos adatszolgáltatások teljesítésével üzletszerűen foglalkozni tilos.” Az új jogszabály a tiltás megszegőivel szemben szabálysértési eljárás lefolytatását és egyben pénzbírság kiszabását vagy akár az elzárást is kilátásba helyezte. A tilalom megszegése ugyan nem tartozott a bűncselekmények közé, de a kihágások súlyosabb formáját jelentette. A szigorú korlátozás indokai mellett szóltak, hogy az ilyen tevékenység végzése a jog kétséges határain mozog, ezért az a társadalom hasznára nem válhat és a közhatalom egyértelműen elítéli. A jogi normához fűzött jogpolitikai érvelések szerint a magánnyomozást a közhatalom számára nemkívánatos, a társadalom érdekeit szolgálni aligha képes olyan tevékenységként jellemezték, amely – jogintézmény jellege, kontrollálhatatlansága folytán – a legitim és az illegitim mezsgye határán mozogva, valójában idegen testként funkcionál a társadalmi, gazdasági struktúrában, intézményrendszerben.

Kijelenthető tehát, hogy ezen szabály megalkotásával valójában új időszak kezdődött a magánnyomozás történetében, hiszen a rendelet teljeskörűen rendelkezett a szakterület megszüntetéséről és tilalmazásáról.

Az 1970-es évek közepén megindult ún. deregulációs folyamat során az akkori belügyminiszter a 4/1977. (VII. 12.) számú Belügyminisztériumi rendeletében – több más korábbi jogszabállyal együtt – hatályon kívül helyezte a magánnyomozást tiltó 458.700/1949 (X. 16.) számú Belügyminisztériumi rendeletet is. Azonban több évig mégsem került megalkotásra a magánkutatói szolgáltatást egyértelműen törvényessé tevő jogszabály. Így, bár rövid időre, de mégis anomália alakult ki magánnyomozás terén, hiszen a tevékenység üzletszerű ellátását nem tilalmazta semmi és jogszabályi alapokon sem nyugodott.

Allan Pinkerton tevékenysége nyomán a magánnyomozás világszerte kezdett elterjedni. Rendkívül színes, izgalmas és tanulságos életutat járt be, amely során többek között volt kádármester, rendőr, magánnyomozó, katonai hírszerző, de az Egyesült Államok elnökének személyi testőre is. Szokás őt a magánnyomozás atyjaként is emlegetni, s éppen a Pinkerton magánnyomozói iroda megalakulása okán hazánkban az 1980-as évek elején ismét megfogalmazódott a magánnyomozói

tevékenység tilalmazása. Az ekképpen megalkotott 6/1982. számú Belügyminisztériumi rendelet tilalmazta mind az ilyen célra létrehozott iroda fenntartását és a magánkutatói tevékenység vagyoni haszonszerzés érdekében történő végzését is. Tette mindezt anélkül, hogy a jogalkotó meghatározta volna a magánnyomozás fogalmát. Azonban mint különösen tilalmas területet a bizalmas megfigyelést, az adatszerzést és az adatszolgáltatást külön kiemelte. A jogszabály természetesen ezen utóbbi fogalmak definiálásával is adós maradt. Az említett hiányosságok tükrében talán ma már érthető, hogy e belügyi rendelet a jogszabály megsértőivel szemben semmilyen szankciót nem helyezett kilátásba.

Hazánkban ugyancsak a 80-as években vette kezdetét a gazdasági szféra nyitása a nyugat-európai gazdaság felé, ami magával hozta mind a hazai, mind a külföldi gazdasági szereplők növekedését. Ennek hatására átalakultak a tulajdonviszonyok és az állam vezetőinek fel kellett ismerni azt a tényt, hogy rendőrségnek immár nem elsőrendű feladata a személyes javak védelme, hanem az jobbára már a tulajdonosok felelőssége. Ekkor született meg a 24/1987. Minisztertanácsi rendelet, amely elsősorban a vagyonvédelemről rendelkezett és továbbra is tilalmazta magánnyomozást.

A rendszerváltás után

Pásztor János az 1990-es években kritikát és javaslatokat is megfogalmazott a magánnyomozás helyzetének javítása érdekében. Pásztor feleslegesnek tartotta a tevékenység tiltását, és a megoldást a magánnyomozók kiemelt büntetőjogi felelősségében látta. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozta a magán- és levéltitok megsértése, magánlaksértés bűncselekmények esetében, hogy a tevékenységre jellemző „üzletszerű” és a „foglalkozás körében elkövetett” jellemzők az általános tényállási elemektől súlyosabban minősülő körülményként szerepeljenek a Btk. törvényi tényállásainál. Javasolta, hogy a közhiteles nyílt nyilvántartások használatával javulhatnának a privát detektívek körülményei, valamint a jogszerű eljárás ellenőrizhetősége érdekében jogosultságot igazoló igazolvány meglétét és meghatározott információszerzésért fix költségek meghatározását szorgalmazta. Szintén javító jelleggel tanácsolta a rendőrségi, illetve az egyéb államigazgatási adatbázisok felhasználói és a magánnyomozók közötti telefonon keresztül történő gyors adatszolgáltatást a tevékenységre feljogosító és visszaellenőrizhető igazolvány bediktálásának segítségével. Végül pedig a szakma iránti szemléletváltást is szorgalmazta azzal, hogy a szolgáltatást ne csak a házasságtörések és párkapcsolati titkok feltárásának eszközeként

azonosítják, hanem a széleskörű felhasználását is felismerjék. Továbbá az évtizedek óta fennálló tilalom eltörlésének szükségességét is határozottan kijelentette.

A magánbiztonság vonatkozásában fordulópontot hozó rendszerváltást követően 1991-ben jött létre a Vagyonvédelmi Vállalkozók Kamarája mellett a Magyar Detektív Szövetség. Mindkét szervezet jelentős befolyást gyakorolt a magánbiztonsági szektorra vonatkozó jogalkotási folyamatokra.

Fontos mérföldkő volt a magánnyomozás történetében, hogy a Magyar Detektív Szövetség megalakulását követően rövid idővel a Detektív Szövetségek Nemzetközi Bizottságának tagja lett.

A több évtizedig tartó tilalommal kapcsolatban, amely a magánnyomozást övezte fontosnak tartok ismertetni néhány jellemzőt. A tiltó szabályozás mindig kriminalizálja a tiltásban érintett tárgykört, amely egyúttal generálja a rejtett és jogellenes cselekményeket, és érdekellentétet idéz elő az érintettek közül. Ez a tiltás is kiváltotta a tevékenységüket leplező magánkutató vállalkozások megjelenését és a szakemberek kritikáit is a helyzettel kapcsolatban. Egy 1994. októberében megjelent Heti Világgazdaság-cikkben éppen a tiltást vették górcső alá. A cikk elején említésre kerül, hogy a tiltás ellenére a magánnyomozói cégek száma meghaladta a százat, amelyek a szankciók elkerülése érdekében letagadták ezt a tevékenységi körüket.

Azonban a riporternek elárulták, hogy a törvényes vagyonvédelmi feladatok mellett a mások törvényes jogainak megsértése nélkül a megállapodott összeg ellenében információgyűjtést és ellenőrzést is végeznek. A riportban szó esik továbbá arról is, hogy a tilalom hatálya alatt alakult meg a már említett Magyar Detektív Szövetség, amelynek megnevezése is utal a tilalmazott magánnyomozó szó megkerülésére és burkolt használatára.

Az 1994-ben megszavazott rendőrségi törvény már szakított a szocializmus hagyományaival, és tisztán rendőrségi profilú feladatokat rótt a testületre, így feladata a közbiztonság és a belső rend védelme maradt. Ennek keretén belül:

1. általános bűnügyi nyomozó hatósági jogkört gyakorol, végzi a bűncselekmények megelőzését és felderítését;
2. szabálysértési hatósági jogkört gyakorol, közreműködik a szabálysértések megelőzésében és felderítésében,

3. végzi a külföldiek beutazásával, magyarországi tartózkodásával és bevándorlásával, továbbá a menekültügyi eljárással kapcsolatos idegenrendészeti feladatokat;
4. ellátja a közbiztonságra veszélyes egyes eszközök és anyagok előállításával, forgalmazásával és felhasználásával kapcsolatos hatósági feladatokat,
5. közlekedési hatósági és rendészeti feladatokat lát el;
6. ellátja a közterület rendjének fenntartásával kapcsolatos rendészeti feladatokat;
7. védi a Magyar Köztársaság érdekei szempontjából különösen fontos személyek (a továbbiakban: védett személy) életét, testi épségét, őrzi a kijelölt létesítményeket;
8. engedélyezi és felügyeli – a rendvédelmi szervek kivételével – a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenységet;
9. büntetés-végrehajtási feladatokat lát el;
10. ellátja a rendkívüli állapot, a szükségállapot és veszélyhelyzet esetén a hatáskörébe utalt rendvédelmi feladatokat;
11. elvégzi a részére megállapított egyéb feladatokat.

Az igazi áttörés 1995-ben következett, amikor hatályba lépett a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység átmeneti szabályairól szóló új jogszabály [87/1995. (VII. 14.) Korm. rendelet]. Ez tehát majdnem 50 év után újra lehetővé tette és szabályozta a magánnyomozói tevékenységet, s így Magyarországon hosszú idő után ismét törvényessé vált a magánnyomozás.

Ennek ellenére a magánbiztonságot, és ezen belül a magánnyomozás szabályait meghatározó első törvényi szintű szabályozást az 1998. évi IV. törvény hozta el, amelyet a jelenleg hatályos személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény (a továbbiakban: Szvmt.) váltott fel. Mindhárom jogszabály (1995, 1998, 2005) közös jellemzője, hogy nehezen értelmezhető, homályos, és ellentmondásos rendelkezéseket tartalmaztak a magánnyomozásra vonatkozóan. A személy- és vagyonvédelmi rendelkezések mellett elsikkadt a magánnyomozói tevékenység részletes szabályainak megalkotása, amelynek következtében jelenleg többségében csak nehezen értelmezhető rendelkezések vonatkoznak erre a hivatásra.

III. A RENDÉSZET ETABLÁCIÓJA

1. A magyar rendészettudomány etablálása és akkreditálása

Kiindulópont: közigazgatás-tudományi kapcsolódás, rendészeti igazgatás

Európában a közigazgatás jogtudományi diszciplínaként alakult ki. A jogág európai professzorai az I. világháború előtt a liberális közjogi felfogásnak megfelelően feltárták a rendőrigazgatás jellemzőit. Munkájuk napjaink kutatói számára is értékesek. A magyar közigazgatás tanán belül kiváló tudósaink voltak Concha Gyöző, Kmety Károly, Tomcsányi Móric, Tóth József és Magyary Zoltán. Régi nagy tudósaink nem akartak önálló rendészeti elméletet kidolgozni, azt a közigazgatáson belül képzelték el. Ennek oka az lehetett, hogy úgy vélték, hogy a rendőrség stabil, megváltoztathatatlan intézmény, a rendészet joga pedig statikus, végleges.⁵⁴

A rendészeti igazgatás karakterisztikája a szándékos és a gondatlan eredetű jogsértésekből keletkező veszélyek megelőzésére, megszakítására és elhárítására alkalmas végrehajtó-rendelkező tevékenység. Szabályait a rendészeti közjog tartalmazza, hatósági intézkedésekkel operál.

Ebből következik, hogy a rendészeti igazgatás a közigazgatásnak azon ága, amelyik a jogellenes emberi magatartásokból keletkező veszélyeket képes elhárítani, mert a legitim fizikai erőszak alkalmazásának lehetőségével rendelkezik.

Generálisan a rendészeti igazgatás védelmi funkciót tölt be. Ez megfelel George–Button négy esszenciális funkciót meghatározó aranyértékének. Úgy védi meg a társadalmat a jogellenes emberi magatartásoktól, hogy hatósági kényszert alkalmazhat, ezt azért teheti meg, mert a társadalom legitim fizikai erőszak alkalmazásának lehetőségével ruházta fel a saját védelme érdekében.

A rendészeti igazgatás eszközrendszere változatos és széleskörű. Különböző rendészeti hatósági intézkedések vannak, mégis jellemzően két fő csoportba sorolhatjuk ezeket:

1. rendészeti kényszerintézkedések (ember okozta jogellenes cselekmény esetén: megelőzés-megszakítás-felderítés),

⁵⁴ FINSZTER Géza (2017): A rendészettudomány magányossága, 18.

2. hatósági szolgáltató jellegű intézkedésekben nyilvánul meg és a veszélyeztetés tárgyának fizikai védelmére irányul (hatósági eszközök: szankcióval felvértezett tiltó normák alkotása, kialakult ember okozta veszélyhelyzet elhárítása, szolgáltatás [okmány, engedély, nyilvántartás], hatósági végrehajtó, rendelkező jellegű tevékenység [fokozott ellenőrzés, rendezvények, védett személyek biztosítása]).

Ez utóbbi csoport adja meg igazán a közigazgatási karakterét.

Hatósági kényszer csak és kizárólag a legitim fizikai erőszak monopóliumának birtokában alkalmazható, a rendészeti igazgatás jogszabályi felhatalmazás alapján rendelkezik vele.

A legszélesebb körben a legitim fizikai erőszak alkalmazására szóló felhatalmazással a rendőrség rendelkezik. Neki van tehát a leghathatósabb rendészeti hatósági intézkedési jogköre. Ebből kifolyólag a rendészeti igazgatás legnagyobb részben rendőrigazgatás.

A magánbiztonság közjogi alapja

A magánbiztonság közjogi alapja az alkotmányos keretek között deklarált jogok és kötelezettségek összessége, amely által lehetősége van a magántulajdonos jogalanynak az alternatív védelem igénybevételére a személyének és vagyonának védelmére. Ez a védelem elsősorban preventív, megelőző jellegű.⁵⁵ A magánbiztonsági szolgáltatás kettős hatással bír, direkt hatása a védelmi tevékenység és ebből kifolyólag a védelmi szint növekedése, az indirekt hatása pedig javuló bűnügyi statisztikák, a közbiztonság javulása, az állampolgárok szubjektív biztonságérzetének javulása.

Magánbiztonság mint az állami erőszak-monopólium megtörése

Disszertációmnak nem célkitűzése részletezni az egyes rendészeti szereplők jogállását, azonban fontosnak tartom kiemelni az összefüggéseket, hogy egymáshoz viszonyítva milyen jogosítványokkal rendelkeznek. Alapvető különbség, hogy a vagyonőr csak jogos védelmi helyzetben, végszükségben alkalmazhat testi kényszert, bilincset és vegyi eszközt, míg az egyes rendészeti szereplők az intézkedésük kikényszerítésére is, erre a 2012. évi CXX. törvény

⁵⁵ SZÉCSI Görgy (1998): *Bűnmegelőzés vagy?* In: Belügyi Szemle, 1998/12., 65.

hatalmazza fel őket. A többi kényszerítő eszközt pedig csak a rendőri testület tagja alkalmazhatja jogszerűen az intézkedése kikényszerítésére.

A személy- és vagyonőr arányos mérvű kényszerítő testi erő alkalmazásával

- a) a védett személy biztonságát fenyegető támadást elháríthatja;
- b) a védett létesítménybe, területre való jogosulatlan belépést megakadályozhatja, a jogosulatlanul bent tartózkodót onnan eltávolíthatja;

Az alkotmányos rendészet

A demokratikus jogállamban három konjunktív feltételnek kell teljesülnie, hogy a rendészet alkotmányos legyen.

1. A rendészet fő szabályait alaptörvényi szinten kell rögzíteni. Ennek megfelel a hatályos Alaptörvény és a korábbi köztársasági alkotmány, az 1945. évi XX. törvény is megfelelt.
2. Érvényre kell juttatni az állami szervek működésében az alkotmányos demokrácia alapelveit (jog uralma, emberi jogok védelme, hatalmi ágak szétválasztása). Legyenek elkülönítve a honvédelmi és rendészeti feladatok és ezekről sarkalatos törvény rendelkezzen.
3. Nagyon fontos az Alkotmánybíróság folyamatos működésének biztosítása-mint tudjuk különleges jogrend esetén is, akár a jelen dolgozat írásakor érvényben lévő, pandémia miatt kihirdetett veszélyhelyzet esetén is.

Alkotmányos rendészet alatt tehát végső soron a rendészeti hatóságoknak olyan szabályozását és működését értjük, amely a lehető legtöbb garanciát nyújt ahhoz, hogy a rendőrség, a rendvédelmi szervek és az állam összes szerve a demokratikus államszervezetbe illeszkedni tudjon. Mivel a társadalmi életségigledek alaptörvényi szinten szabályozottak, ezért törvényesen várható el az államtól a kielégítésük is.⁵⁶

56 KOVÁCS István (2020): *Rendőrség a köztársasági Alkotmányban és az Alaptörvényben*. In: 100 éves a Magyar rendőrség. Rendőrségi Tanulmányok, A Rendőrség Tudományos Tanácsának folyóirata, III. évfolyam különszám, Budapest, 110.

Finszter Géza rámutat, hogy 1990. után az addig tilalmazott rendészeti kutatások élénkülése tapasztalható. A korábbi önkény magát a rendészetet pusztá hatalmi eszközzé degradálta, de pusztán a biztonság önmaga szabadság nélkül értéktelen.⁵⁷

A társadalom védelmi szükségletét tehát ki kell elégíteni, de oly módon, hogy közben a rendészet ne váljon az önkény eszközévé. Ha a rendészet megtűri a tudomány kritikáját, ott ennek valószínűsége minimális, de ha a rendészettudományt nem művelik, ott a rendőri hivatás az autoriter hatalom kiszolgálója lesz csupán. Ezért szükséges egy jogállamban a rendőrség működését törvényi szinten szabályozni.

Sallai János rávilágít, hogy a rendészettudomány, mint kifejezés, a XIX. század második felétől jelen van a hazai szakmai közéletben. Rédey Miklós, Tomcsányi Móric, Szamel Lajos, Finszter Géza egyaránt használta, használja a kifejezést. Napjainkban azonban egy tudományágat, csak akkor jegyeznek a mai hazai tudományos közéletben, ha a jelenlegi szabályok szerint a magyar Akkreditációs Bizottság igazolja azt, és arról határozat formájában döntés születik.

Rédey Miklós 1923-ban írt művében úgy vélekedik, hogy a rendészet a közrend előfeltételeit létesíteni, fenntartani és biztosítani hivatott. Jelentheti egyrészt a rendőri feladatok megoldására létrehozott szervet, de magát a rendőri működést is. Az állandó örökös és a diszkrecionális hatalom, amely jogi normákat is alkot látszólag egy jogrendátlépés, de valójában nem az, mert a törvény adta keretek között történik.

Az ősi tudományok (matematika-, jog-, orvos-, fizika-, történelemtudományok stb.) nem szorulnak ilyen akkreditációra, mivel mind a szakmai tudományos közélet, mint az elmúlt évszázadok, évezredek tudományos története igazolta azokat. A történelmi léptékkal alig mérhető fiatal tudományágak hitelesítése, létük fontosságának igazolása folyamatosan zajlik.

A születendő tudomány fogalmát, tárgyát, kutatási módszereit meg kell határozni, ennek kiindulópontja Finszter Géza fogalma: „A rendészettudomány az állam és jogtudományoknak azon ágazata, amelynek kutatási tárgya a rendészet szervezete, működése és a rendészeti jog. A rendészettudomány sajátos módszertana azoknak a társadalomtudományi metodikáknak az

⁵⁷ FINSZTER Géza: A rendészettudomány magányossága, 5–9.

összessége, amelyek alkalmasak a kutatási tárgy feltárására. A rendészettudomány reflexív, rendszere visszatükrözi a rendészeti rendszerre jellemző struktúrát.”

A modern rendészet kialakulása óta folyamatosan napirenden volt a rendészet egyetemi szintű oktatása, a rendészet, mint tudományág elismertetése. A rendészet jeles művelői megfogalmazták a rendészettudomány fogalmát, fő területeit, ugyanakkor a rendészettudomány akkreditációjára hazánkban csak 2012-ben került sor. Sallai János a tudományá alakulás folyamatának lépéseit mutatja be Karvasy Ágostontól kezdve egészen a Rendészettudományi Doktori Iskola 2015-ben történt akkreditálásáig, kiemelve Szabó András törekvését, aki úttörő módon már 2003-ban a MTA elé tárta javaslatát a rendészettudomány elismertetése érdekében.

„Az elmúlt tíz évben a rendészet szakmai és civil szervezeteinek törekvései 2012-ben fontos határkövet léptek át, ugyanis a MAB 2012/8/III/2/2. (212. 09. 28.) sz. határozatával a rendészettudományt tudományágként elismerte, de ugyanakkor határozatában szükségesnek tartotta a tartalmi és formai követelmények kidolgozását, s később a 2012/10/V/2. sz. határozatában ezt megerősítette.”⁵⁸

Az NKE Rendészettudományi Doktori Iskola tantárgyai lefedik a rendészettudomány teljes spektrumát. Mára mind a rendészettudomány, mind a Rendészettudományi Karon folytatott képzések, valamint a Rendészettudományi Doktori Iskola a Magyar Akkreditációs Bizottság által akkreditált.

Jelentős mérföldkő a rendészettudomány etablálásának folyamatában a 2019-ben megjelent Rendészettudományi szaklexikon, mert sokat haladtunk előre a terminológia letisztulásában, ezért jelentősen hozzájárult a Rendészettudományi Kar állományából alakult szerzői csoport, a Sallai János professzor úr vezetésével megalakult Karvasy Ágoston Kutatóműhely 2016 és 2018 között végzett munkája a diszciplína fejlődéséhez.

Ugyanakkor még mindig vitatott, hogy maga a rendészettudomány önálló diszciplína-e vagy besorolandó az állam-és jogtudományokon belül a közjogtan rendszerébe. Kétségtelenül rendkívül

⁵⁸ SALLAI János (2020): *A magyar rendészettudomány etablációja és akkreditációja*. In: Ruzsonyi Péter szerk.: Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok III. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, p.118.

speciális vonásokkal rendelkeznek, és csak a szakma képviselőinek aktív és produktív párbeszédével vihető előre. Hautzinger Zoltán az önálló rendészettudomány mellett érvel és sorra veszi a rendészettudomány határtudományait, amelyek a legfontosabb állami és igazgatási funkció: a közbiztonság és közrend védelme érdekében ötvöződnek, annak érdekében, hogy a társadalomra káros tényezőket gátolják, enyhítsék.⁵⁹

A rendészettudomány fejlődése korábban nagyon esetleges volt és nem volt összefogott. A mai Nemzeti Közszerződési Egyetem négy karból álló intézményéhez képest a Rendőrtiszti Főiskolára szorítkozott. A főiskola zárt jellegéből adódóan a tudományos eredmények is csak szűk szakmai körhöz jutottak el. Ha egy tudományágat csak szűk körben művelnek, az nem tud részévé válni a társadalomnak.⁶⁰

A Rendőrségi Szemle már 1953. januári indulásától kezdve törekedett átfogni a rendőrségi tevékenység teljes vertikumát. Már a legelső számban megjelent írás rámutat: „A bűnügyi szolgálat egymaga nem harcolhat eredményesen a bűnözés ellen, ha a rendőrségen belül nem támaszkodik erőteljesen az őrszolgálatra, a területfelelősökre. Nem lehet eredményes ez a harc, ha a rendőrök nem válnak a bűnüldöző munka aktív részeseivé.”⁶¹ Később a Belügyi Szemle mikor nyitott más tudományterületek felé szintén nagyban hozzájárult a rendészettudomány fejlődéséhez.⁶² Deák József doktori értekezésében kifejti, hogy a háború előtt a rendészettudomány nagyon gazdagon művelt tudományterület volt, de a háború után háttérbe szorult és megmaradt a „bezárkózó” Belügyminisztérium falai között.

Jelentős tudománytörténeti mérföldkő, hogy a rendvédelem, rendészettudomány több évtizedes fejlődésének, eredményeinek elismeréseként a Magyar Tudományos Akadémia Gazdaság- és Jogtudományi Osztályán belül, 2007. szeptember 5-én alakult meg a Rendészettudományi Albizottság.

A rendészettudomány tehát relatíve fiatal tudományterület, fogalmai napjainkig is csak részben tisztultak le. A közigazgatásban ehhez képest bő százéves múltra tekint vissza. Rendvédelmi elméleti kutatások először csak a 60-as években az Egyesült Államokban és Kanadában, majd a

59 HAUTZINGER Zoltán (2020): A rendészettudomány határtudományai, In: Magyar Rendészet 2020. 03. szám, pp. 137–146.

60 SALLAI János (2020): *A magyar rendészettudomány etablációja és akkreditációja*, p. 118.

61 RUDAS György (1953): *A bűnügyi és az őrszolgálat együttműködésének néhány kérdéséről*, In Rendőrségi Szemle, 1. évfolyam, 1. szám, p.25.

62 DEÁK József (2017): *A Belügyi Szemle és jogelődei a közpolitika és a rendészettudomány szolgálatában (1953–1990)*, Doktori (PhD) értekezés.

80-as évektől az Egyesült Királyságban, később pedig Európa legfejlettebb országaiban folytattak. Ezzel szemben a közép- és kelet-európai fiatal demokráciákra a rendvédelem-elméleti alapvetés sürgető igénye hirtelen, előkészítés nélkül zúdult a rendszerváltás pillanatában.

Cyrille Fijnaut holland kriminológus 1986-ban írt munkájában javasolja az európai rendészettudomány új alapokra helyezését az amerikai rendészeti kutatási módszerek alkalmazásával. A megújult rendészettudománynak öt pillérre kell támaszkodnia: 1. politikai (közigazgatási) jelleg, a rendőrség feladatainak és hatáskörének, kapcsolatrendszerének szabályozása, 2. társadalmi jelleg, főképpen a rendőri testület elvárt és valóságos működése áll, 3. technológiai jelleg, olyan technikai és szervezeti eszközök alkotása, amelyekkel a rendőrségi testület felelősen működik, 4. történelmi, végül 5. összehasonlító jellegű rendészettudomány, amely kifejezetten Európa rendőri struktúráinak történelmével és jelenlegi szervezeti viszonyaival foglalkozik.⁶³

Amerikában az 1960-as évek rendőrszociológiáját a válság szemlélet jellemezte. Ez hiányzott Európában, később áthullámozott a tengerentúlról és jelentős szervezeti-működési reformfolyamatot indított a kontinensen. A huszadik század világgégei kellettek ahhoz, hogy a korábban szilárdnak hitt elvek és intézmények változzanak.⁶⁴

A közigazgatást kétféle aspektusból vizsgálhatjuk: mint pozitív közigazgatást, ami szükségletkielégítő, és mint negatív közigazgatást, ami óvó, veszélyelhárító, rendészeti jellegű.⁶⁵ Az előző fejezetben bemutattam, hogy a magánbiztonság elhelyezése a tudományok rendszerében többféle megközelítéssel lehetséges. Egyfelől a rendészettudományhoz kapcsolódva másfelől a biztonságstudományhoz kapcsolódva.⁶⁶ A rendészettudományi aspektusból a komplementer rendészet egyik pillére a magánbiztonság.

2. A magánbiztonsági szektor szerkezete

A magánbiztonsági szektor természetét két elem jellemzi: egyfelől a biztonsági szolgáltatások igénye és a nem állami szereplők szolgáltatás-nyújtása. Tehát a megrendelői és szolgáltatói oldal. Ennek a két elemnek a konvergenciája újfajta gondolkodásmódot igényel arra vonatkozóan, hogy

⁶³ JASCHKE, Bjørgo et. al. (2007) Idézi: SALLAI J.: *A magyar rendészettudomány akkreditálása*, 9-10.

⁶⁴ FINSZTER: *A rendészettudomány magányossága*, 18.

⁶⁵ Uo. 17.

⁶⁶ CHRISTIÁN: *A magánbiztonság elméleti alapjai*, 16.

milyen jellegű szabályozásra és milyen módon van szükség ezen a területen, hogy a jó kormányzás érvényesüljön a magánbiztonsági cégek tekintetében. A biztonsági szektor területén a jó kormányzás hagyományos megközelítése a hatékony és megbízható működés a joguralom (rule of law) doktrína keretein belül, demokratikus jelleggel és az emberi jogok tiszteletben tartása mellett. Habár a magánbiztonsági cégek dolgozóira nem ugyanaz az állami kontrollmechanizmus érvényes, mint a rendvédelmi szervek alkalmazottaira, ennek ellenére nagyon fontos annak biztosítása, hogy mégis garantálva legyen a magánbiztonsági cégek átláthatósága, megbízhatósága és az emberi jogok tiszteletben tartása.⁶⁷

3. A magánbiztonság szereplői

A magánbiztonság Magyarországon egy jól körülhatárolható tevékenységi kört, biztonsági szolgáltatások körét, szolgáltatói és megrendelői oldalt, valamint az azokat rendező jogszabályok összességét jelenti. A vagyonvédelmi szolgáltatásokat -főként az élőerős őrzési tevékenységet- jellemzően megbízási szerződés keretében látják el, ezért ezt pontosabban kifejezi a „megbízói oldal” terminológia használata.

4. A magánbiztonsági tevékenységek az Szvmt. szerint

- 1) Személy- és vagyonvédelmi tevékenység:
 1. a természetes személyek életének és testi épségének védelme (személyvédelem),
 2. az ingatlan, illetve ingóság őrzése;
 3. a szállítmány kísérése, pénz és érték szállítása;
 4. a rendezvény biztosítása;
 5. a felsorolt tevékenységek szervezése és irányítása.
- 2) Vagyonvédelmi rendszert tervező és szerelő tevékenység.
- 3) Magánnyomozói tevékenység.

A megfelelő jogi szabályozás jelentőségére egy gyakorlatból vett példával világítok rá.

⁶⁷ BUZATU, Anne Marie (2015): *Regulating Private Security Companies*, DCAF, Geneva, 7–25.

Adott egy megbízó cég, amely szolgáltatóját saját alkalmazásba kívánja venni. Ebben az esetben a személy- és vagyonőr vizsgálával rendelkező élőerős állományt portásként fogja a jövőben foglalkoztatni. Annak ellenére, hogy megvan a vagyonőri képesítése adott személynek, nem fogják megilletni teljeskörűen az Szvmt 22. § – 33. § szakaszokban felsorolt tevékenységekhez kapcsolódó jogok és kötelezettségek, mivel „csak” portásként van foglalkoztatva, és a jogi státusza egy egyszerű állampolgáréval azonos. Például csomagátvizsgálás esetén a 2005. évi CXXXIII: törvény 26. § (1) c) pont, (3) a) pont, 28. § (1) bek. alapján a személy és vagyonőr közterületnek nem minősülő létesítmény őrzése és zárt területen vagy helyen tartott rendezvény biztosítása során a tervezett intézkedése okának és céljának közlése mellett jogosult csomag tartalmának bemutatására felhívni.

Felszólítani ha:

1. megalapozottan feltehető, hogy az intézkedés alá vont bűncselekményből vagy szabálysértésből származó olyan dolgot tart magánál, amelynek őrzése a vagyonőrnek szerződésből fakadó kötelessége,
2. e dolgot a felszólítás ellenére nem adja át, és
3. az intézkedés a jogsértő cselekmény megelőzése, megszakítása érdekében szükséges: fennálljon a bűncselekmény megalapozott gyanúja, felszólításra se adja át és megtagadja⁶⁸

Három konjunktív feltételnek kell tehát teljesülnie csomagátvizsgálás során. Ha egyszerű portásként került alkalmazásra a vagyonőr, erre a tevékenységre nem lesz feljogosítva. Másfelől a 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről (a továbbiakban Mt.) szabályai fognak rá vonatkozni, nem a vállalkozás keretében végzett vagyonőri tevékenység szabályai. Munkavégzése az Mt. 91. § szakaszában szabályozott ún. készenléti jellegű munkavégzésnek minősül és megkapja teljes munkabérért akkor is, ha a munkaidő minimum 1/3 részében ténylegesen munkát nem végez, csak rendelkezésre áll.

91. § Készenléti jellegű a munkakör, ha

68 SZVMSZK által kiadott állásfoglalás a csomag- és ruházatátvizsgálás tárgyában.

- a) a munkavállaló a feladatainak jellege miatt – hosszabb időszak alapulvételével – a rendes munkaidő legalább egyharmadában munkavégzés nélkül áll a munkáltató rendelkezésére, vagy
- b) a munkavégzés – különösen a munkakör sajátosságára, a munkavégzés feltételeire tekintettel – a munkavállaló számára az általánoshoz képest lényegesen alacsonyabb igénybevétellel jár.

Ezzel szemben abban az esetben, ha a vállalkozás keretében foglalkoztatott vagyonőr a ledolgozott órák után kapná a díjazását (ugyanis itt a megrendelő cég a ledolgozott órák után kap teljesítést, attól függetlenül, hogy hány órrel oldja meg az adott őrzési feladatot) más összegek jönnének ki.

Egyébiránt a vállalkozás keretében foglalkoztatott vagyonőr is készenléti jellegű munkakörben van foglalkoztatva, ugyanúgy az Mt szabályai vonatkoznak rá. A fenti példa azonban jól érzékelteti a foglalkoztatási anomáliákat a szakmán belül.

A vagyonzvédelmi cégek munkatársai által végzett ruházat- és csomagátvizsgálás esetében kiemelt jelentőségű az alapvető jogok, különösen az emberi méltóságához való jog és a megalázó bánásmód tilalmának biztosítása, továbbá az ellenőrzésekkel kapcsolatosan felmerülő panaszok kivizsgálása.

Az alapvető jogok biztosa (korábban állampolgári jogok országgyűlési biztosa) a magánbiztonsági cégek munkatársai által végzett ruházat- és csomagátvizsgálásának gyakorlatára több vizsgálati jelentést adott ki (például AJB 349/2010, AJB 7427/2010, AJB 6754/2010). Különösen igaz ez a reptéri biztonsági átvizsgálásokra, amellyel az AJB 6754/2010 számú jelentés foglalkozik.⁶⁹

5. A magánbiztonság szerepe a bűnmegelőzésben

Magyarország Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiája szerint: „A közbiztonság a társadalom életminőségének a része, olyan kollektív, értékkel bíró termék, amelynek kialakítása és megőrzése közös ügy.”⁷⁰ A rendészet küldetésének teljesítése, a biztonság megteremtése társadalmi

69 CHRISTIÁN László (2016): *A rendőrség és rendészet*. In: Jakab András – Gajduscek György (szerk.): *A magyar jogrendszer állapota*, Budapest, MTA TK JTI. 689.

70 Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia 2013–2023, 1744/2014. (X. 17.) Kormány határozat

kooperáció és kollektív munka eredményeként teljesíthető, amelyben a rendvédelmi szervek, a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek mellett fontos szerepet kapnak az önkormányzatok, a magánbiztonsági vállalkozások, a civil önvédelmi szervezetek is. Ezt nevezhetjük komplementer rendészeti rendszernek, amelyben az állami szervek tevékenységét piaci és civil szerveződések egészítik ki, támogatják, segítik.”⁷¹

A piaci alapon megszervezett védelmi szolgáltatások közös jellemzője, hogy azok elsődlegesen preventív jellegűek. Ennek megfelelően az állampolgárok által kifejtett védekezés elsődleges célja a bűnmegelőzés, és nem a bűnüldözés.

Egy ország sem tudja 100%-ig garantálni az állampolgárai biztonságát. Az állam a rendvédelmi szerveken keresztül fokozni tudja ugyan a biztonságot, de nem kerülhetjük el az egyén felelősségének a szerepét a saját kockázati elemeinek csökkentése érdekében. A magyar állampolgárokat biztonság tudatos életmódra kell tanítani, ezáltal lehet az állami rendvédelmi szervek hatékonyságát fokozni az állampolgárok részvételével. A megfelelő szintű biztonság tudat kialakítása, a saját és környezeti lét és a bűnmegelőzés elősegítésének alapja, de ez tanítható és tanulható folyamat, melyben még mindig erős védekezési tartalékok rejlenek.

A biztonság tudat kialakításnak elsődleges eredménye a környezeti kockázati elemek felismerése, tudatos észlelése. Ez jelentősen segíti az önvédekezés magasabb szintű megjelenését, és a megfelelő kockázatjelző rendszer kialakításnak elősegítést is magában foglalja. Ha e téren sikeresen tudunk fellépni, akkor az általános állampolgári viselkedés biztonság tudatos elemeinek megjelenésével elősegíthetjük a megelőzési tevékenységet. Ezt felismerve jött létre a „Látok valamit, szólok valakinek”-program.⁷² Ennek célja, hogy az embereket érzékenyítse, a „bűnfelismerési” képességüket fejlessze. Vannak azonban ellenvetések is, pl. Bruce Schneier szerint az Egyesült Államokban ez csődöt mondott.

Gyakorlati példákon keresztül próbálja a program ezt bemutatni, például a reptéren a nyitott ajtó esetével. Köztudott, hogy a reptereken szigorú ellenőrzésen esnek át a személyek és az általuk utaztatni kívánt csomagok is. A reptereken ezeken felül a reptér saját személyzete is folyamatos

71 CHRISTIÁN L. – ROTTLER V. (2019): *A biztonság megteremtésének új megközelítése: komplementer rendészet*, In: Ladislav, Igenyes – Dávid, Varhol (szerk.): „Trendy rozvoja súkromnej bezpečnosti v krajinách V4”, Pozsony.

72 Kiss Nándor r. ezredes a Terror Elhárítási Központ Bűnügyi Főosztály főosztályvezetője által tartott előadás, NKE RTK, 2018. október

ellenőrzés alatt áll. A reptéren való közlekedésnek megvannak a speciális, szigorú szabályai azért, hogy illetéktelenek ne férjenek hozzá a csomagokhoz, személyzethez, repülőgépekhez, alkatrészekhez. Mindenkinek feltűnt, hogy a biztonságtechnikai eszközöket használva minden ajtó csukva, illetve zárva szokott lenni, ami jelzi az utasoknak, hogy az számára tiltott terület. A program célja, hogy az oda nem illő jeleket jelen esetben a reptéren olyan nyitott ajtót látva, amit nem használnak az utasok felismerni és jelzik „valakinek”. Ezáltal megtörténik az első jelzés az illetékesek felé.

Indokolt lenne ezt a programot beépíteni a 68/2012. (XII. 14.) a rendészeti feladatokat ellátó személyek, a segédfelügyelők, valamint a személy- és vagyonőrök képzéséről és vizsgáztatásáról szóló BM-rendeletbe, mert ezáltal jelentősen fokozni lehetne a magánbiztonságban dolgozók bűnmegelőzési érzékét. Ezáltal a magánbiztonságban dolgozók egyfajta bűnmegelőzési háló végpontjaiként jelentősen növelnék a bűnmegelőzési információk hatékony terjedését, célba érését.

A biztonsági cég vezetője tervez-szervez, összeállítja a biztosítási tervet és kiválasztja az ügyfél szükségletéhez képest az optimális személyvédőket. A jól felkészült szakemberek rendelkezniük kell mindazon kompetenciákkal, amelyek az optimális védelem sine qua nonját képezik.

*Rendőrségi tapasztalatok az áldozati jogok érvényesüléséről, az áldozatvédelem helyzetéről 2008-ban*⁷³

A BRFK VI–VII. és VI. kerületi Rendőrkapitányságon dolgoztam kapcsolt munkakörben áldozatvédelmi referensként és D.A.D.A.-oktatóként. Nemcsak a kerületi általános iskolákba, hanem az idősek otthonába is jártam ki kriminálprevenciós foglalkozásokat, illetve előadásokat tartani.

Áldozatvédelmi fogadóóráimra gyakran visszatérő sértettek jöttek, akik családon belüli erőszak nő áldozatai voltak és igyekeztek menekülni helyzetükből. A sértett nők hosszú folyamat után végül rászánják magukat és feljelentést tesznek, a megindult eljárásokban sokszor említik, hogy korábban már elszenvedtek bántalmazásokat a feljelentettől, de büntetőeljárást nem indítottak hozzátartozójukkal szemben, ennek okai egyfelől a családi összetartozás, másfelől az, hogy félnek

73 A VI. kerületi Vázsonyi Vilmos Idősek Otthonában tartott kriminálprevenciós előadásomból részlet, 2009. 04. 07.

az elkövető retorziójától. Azokban az esetekben ahol az elkövető a családfenntartó, az áldozat számára visszatartó erő, hogy egy feljelentés esetén veszélybe kerülhet létfenntartása az elkövető bosszúja miatt.

A nőkkel szemben elkövetett bűncselekmények vonatkozásában a látencia magas. A nők áldozattá válására jellemző, hogy a gyengébb fizikai és pszichés ellenállásukat használják ki az elkövetők. A cselekmények jelentős része a családon belüli erőszak kategóriába tartozik, ezek közül is leggyakoribb a testi sértés, zaklatás. Az elkövető jellemzően a házastárs, élettárs, elvált férj, közeli családtag. Egyes esetekben a sértett provokáló magatartása idézi elő a konfliktushelyzetet.

Korábban a családon belüli erőszak áldozatai az eljárásokban éltek a régi Büntetőeljárás törvény 82. § (1) bek. a) pontja szerinti mentességi jogukkal így a velük szembeni cselekmény büntetőjogi vizsgálata megnehezült, megghiúsult, és ennek végeredményeként a családon belüli erőszak elkövetőjét a bíróságok felelősségre vonni nem tudták.

Másik fontos áldozatcsoport a gyermekek és fiatalok csoportja, főleg a vagyon elleniek tekintetében kiemelten érintett áldozatok. Jellemző áldozati magatartás, hogy nem vigyáznak értékeikre, nem egyszer hivatkoznak értékeikkel, amivel felhívják magukra a figyelmet.

A gyermekkorúakra jellemző, hogy a sérelmükre elkövetett bűncselekményeket igyekeznek eltitkolni, elhallgatni, csak nehezen nyílnak meg még a saját szülei előtt is. Fiúknál az erőszakos bűncselekmények, lányoknál a nemi erkölcs elleniek a jellemzőek. Az elkövetők között magasabb a fiatalok aránya, jellemző, hogy egyre erőszakosabbak, egyre agresszívebbek, gyakran élet kioltására is alkalmas eszközt birtokolnak, s nem ismerik fel tettük súlyát, továbbá nem félnek a következményektől. A fiatalok sérelmére elkövetett bűncselekményekre jellemző, hogy leginkább egymás elleniek. Ezek leginkább a lopás, zsarolás, könnyű testi sértés, rablás, garázdaság. Elsősorban pénzt, mobiltelefont, okosórát, márkás ruhákat tulajdonítanak el. Ez az áldozattá válási forma sok esetben vezethető vissza arra, hogy a sértett korábban dicsekedett társainak értékeivel. A középiskolás korosztály tekintetében gyakori a csoportos elkövetés, így egyfelől erősebbnek látszanak, másfelől bátrabbak a cselekményeik megvalósításában.

Jelentős problémát vet fel az egyre jobban elterjedő iskolai erőszak, mely már nem csak a fiatalokat érinti mint áldozati kört, hanem a pedagógusokat, szülőket egyaránt. Találkoztam több olyan ügygel a rendőri pályám során, hogy a pedagógus feljelentést tett, mert bántalmazta az

egyik diákja. Egy másik kerületi általános iskolában egy beilleszkedési zavarral küzdő 7. osztályos tanuló petárdázott az iskolafolyosón, ezzel társai és tanárai testi épségét veszélyeztette. A gyermekkori és a fiatalkori olyan Internetes oldalakat látogatnak, melyek személyiségük fejlődését negatív irányba befolyásolják, e mellett ezen oldalak az áldozattá – elkövetővé válás egy relatíve új lehetőségét hordozzák magukban. A gyermekek áldozattá válása szempontjából ki kell még emelni a családon belül elszenvedett, különböző fokú és súlyú bántalmazásokat, melyek látenciája nagy.

Az áldozattá válás szempontjából a 60 év felettiek csoportja – a kiskorúak mellett – a legveszélyeztetettebb. Az idősök sérelmére elkövetett deliktumuk legnagyobb része vagyon elleni bűncselekmény. Az elkövetők a sérelmükre elkövetett bűncselekmények során azt használják ki, hogy az áldozatok jószívűek, hiszékenyek, egyedül élnek. Az óvatlanság, túlzott bizalom még mindig gyakori áldozati magatartás. Az idős emberek korukból, egészségi állapotukból, életmódjukból, szokásaikból, hiszékenységből adódóan könnyebben megtéveszthetők.

A deliktumtípust tekintve jellemzőek a trükkös lopások, amikor is az elkövetők különféle hivatalos személyeknek (önkormányzatok és állami cégek munkatársainak, Elektromos Művek, Vízművek alkalmazottainak) adják ki magukat, és az idős áldozatok jóhiszeműségét, gyanakvásának hiányát kihasználva tulajdonítanak el tőlük különböző értékeket (ékszereket, készpénzt) azok lakásából.

Az idősök gyakran maguk hívják, engedik be az elkövetőket lakásukba, ahol nem figyelnek értéktárgyaikra, készpénzükre. Előfordul, hogy a bűncselekményt az érintett sértettek nem is észlelik, arra csak akkor derül fény, amikor az elkövetők elfogásra kerülnek, és azok vallomásukban tárják fel az általuk korábban elkövetett cselekményeket. Amennyiben a cselekményt mégis észlelik az áldozatok és ellenállnak, megkísérlik vagyontárgyaikat megvédeni, a vagyon elleni bűncselekmény akár a testi épséget is veszélyeztető cselekménnyé alakulhat. Az idősök gyakran válnak besurranásos lopás áldozatává is, melyhez nagymértékben hozzájárul a sértett közreható magatartása (nyitva hagyott kapuajtó, záratlan lakásajtó) is. Másik gyakori módszer az ún. unokázás, amikor egy családtagra hivatkozva csalnak ki pénzt az elkövetők.

A testi vagy szellemi fogyatékkal élők fokozottan kiszolgáltatottak, veszélyeztetettek. Áldozattá válásuk mégsem jellemző mivel többségük zárt, ellenőrzött életkörülményeket biztosító intézetben él.

Közülük elsősorban az a réteg a veszélyeztetett, aki semmiféle érdekképviselői csoportba, vagy együttélési közösségbe nem tartozik. Körükben leggyakrabban a látásukban korlátozott egyéneknek fordul elő, hogy érzékszervi fogyatékoságukat kihasználva próbálják őket becsapni, megkárosítani. Az értelmi fogyatékosok körében leggyakoribb veszélyeztető tényező az elkóborlás, eltűnés.

A hajléktalanok áldozattá válása kiszolgáltatottságuk, életkörülményeik miatt szinte törvényszerű. Jellemző, hogy a jogsértéseket a hajléktalanok egymás ellen követik el. Fontos társadalmi érdek fűződik ahhoz, hogy a hajléktalanná vált emberek társadalomba történő beilleszkedését segítsük, megakadályozva azt, hogy áldozattá vagy elkövetővé váljanak.

Összegezve, a sértetté válás szubjektív és objektív okai közül a kiszolgáltatottság, a függő viszony, az óvatosság hiánya, gondatlanság, a szükséges vagyónvédelem elmulasztása, felelőtlenség, figyelmetlenség, hosszabb ideje tartó konfliktushelyzet, védekezésre képtelen állapot, a környezet közömbössége segíti leginkább a bűnelkövetőket cselekményeik végrehajtásában. Testi sértések esetében gyakori az alkoholos befolyásoltság miatti agresszív, provokáló magatartás. A fiatal korosztály tagjai gyakran meggondolatlan magatartásuk folytán válnak vagyon elleni bűncselekmény sértettjévé. A jó kapcsolat (kommunikáció és együttműködés) a rendőrség áldozatvédelmi referense, a körzeti megbízott, a helyi polgárőr szervezet, az önkormányzat és a lakosság között segíti, magasabb szintre emeli a bűnmegelőzést.

6. Élőerős védelem

A leginkább látványos tevékenység az élőerős őrzés-védelem a magánbiztonsági tevékenységek közül, hisz ezt látják leginkább az állampolgárok. A technikai fejlődés és a költséghatékonysági megfontolások miatt általánosan csökken az élőerő létszáma. Azonban meggyőződésem, hogy az élőerő, a személy- és vagyonőr szakma nélkülözhetetlen eleme marad a szektornak. Ugyanakkor szükség van reformokra, a szakmai színvonal és presztízs javítására és a feltételek javítására, a pálya vonzóvá tételére. Túlterhelt, kialvatlan, képzetlen vagyonőrökkel csak a hibák száma növekszik. Mark Button kiváló könyvében eklatáns példáit említi a túlterhelt vagyonőrnek. Egyik példa kapcsán egyenesen úgy vélekedik, hogy az 1990-es években Skóciában a vagyonőrnek kevesebb joga volt mint az állatoknak, ugyanis 1991-ben megtörtént az az eset, hogy amikor a

vagyonőr 28 órán keresztül volt szolgálatban kutyájával, ezt a tényt jelentették az állatvédőknek, azzal, hogy állatkínzást követ el az ő a kutya hosszú szolgálati ideje miatt. A kutya végül hazament, a vagyonőr pedig folytatta a megkezdett szolgálatot.

Egy másik példájában a Chuckle-testvérekkel készített interjút, akiknek nem volt stabil szolgálati helyük, 100 órás munkaheteket teljesítettek, úgy, hogy péntek este 7 órától hétfő reggel 7 óráig őrszolgálatban voltak, 12 óránként más-más poszton.⁷⁴ Button Dél-Koreában is vizsgálódott, három különböző helyszínen: egy lakóparknál, egy gyárban és egy kiskereskedelmi egységnél. Az elsőben 80 órás munkahetet teljesítettek a vagyonőrök, a másik kettőnél 67 óra felett volt a vagyonőrként dolgozók 75%-ának munkahete. A jobban képzett és fiatalabb vagyonőröknek is ilyen hosszú volt a munkahete. A vizsgált időszakban (2004-ben) az átlag koreai állampolgár munkahete 55 óra 42 perc volt. Ma Magyarországon szintén előfordulhat, hogy heti 72 órát is meghaladja a foglalkoztatás munkaidő keretben.

Azóta két alkalommal is módosították a szabályozást, és maximálták a teljesíthető óraszámokat, viszont azzal, hogy nem lehet már havi 300 órát teljesíteni, sok munkavállaló nem ért egyet, mert így családja megélhetése került veszélybe a továbbra is alacsony óradíjak miatt. Kanadában szintén hosszú munkaórák jellemzik a vagyonőri szolgálatot, viszont engedélyezett az éjszakai pihenőidő.⁷⁵

Az Egyesült Királyságban az 1999-es év hozott fordulatot, amikor a minimum órabért meghatározták, addig ugyanis általános volt, hogy csupán egy angol fontot keresett egy óra alatt egy vagyonőr. Sőt, volt olyan eset is, hogy úgy hirdettek állást, hogy fizetni nem tudnak, de biztosítanak ingyenes mobiltelefon-használatot.⁷⁶ Még a nagyobb cégeknél is általános volt az alacsony órabér. A garantált minimális óradíj 2007 októberében már 5,52 angol font volt, a legtöbb vagyonőr ennyit keresett óránként, vagy csak kicsivel többet. A Nemzeti Statisztikai Hivatal adatai szerint 2006-ban az átlag heti kereset 447 angolt font volt, amelyet egy vagyonőr 80 munkaóra teljesítésével érhetett volna csak el. Amerikában szintén relatíve alacsony volt az óradíj, egy 2005-ben végzett kutatás szerint a szövetségi átlagos óradíj 5,15 és 16,25 amerikai dollár között mozog, az átlag óradíj 9,86 dollár.⁷⁷ Egy nemzeti felmérés azt mutatta ki 2003-ban, hogy a szerződéses

⁷⁴ BUTTON, Mark: *Doing Security, Critical Reflections and an Agenda for Change*, Palgrave Macmillan, 77.

⁷⁵ McLOAD (2002)

⁷⁶ Daily Mirror (1995)

⁷⁷ GOTBAUM (2005)

őrök 19400 dollárt kerestek egy évben, ami a rendőri fizetés fele és jóval a nemzeti átlag alatti keresetet jelent.

A hosszú munkaórák fáradtságához vezetnek és veszélyessé is válhatnak, ha az őr elaszik szolgálatban. Ezért a munkavállalók legtöbbször csak átmenetinek tekintik, amíg nem kapnak egy jobb állást, ezáltal nagy a fluktuáció, és örökös emberhiánnyal küzd a szakma. Másfelől az alulfizettség fogékonyá tehet egyes jogsértések, pl. vesztegetés elkövetésére.

Az amerikai haditengerészetnél egy baleset következtében kötelezően alvással töltött pihenőidőket írnak elő a biztonsági szolgálatnak. Egyes tanulmányok ún. „strategic napping”-et szorgalmazznak, délutáni alvás beiktatását az éjszakai szolgálat előtt.

7. Személy- és vagyonőrök tevékenységének engedélyezése

Az Szvmt. végrehajtási rendeletét 2018-ban módosították az elfogadott képzések vonatkozásában.⁷⁸ A személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység engedélyezését szabályozó 22/2006. (IV. 25.) BM rendelet 2018. július 6-tól hatályba lépett rendelkezéseivel összefüggésben az Szvmt. végrehajtásáról szóló 22/2006. (IV. 25.) BM rendelet 10/A. § (1)–(6) bekezdései tételesen sorolják fel azokat a személy- és vagyonvédelmi, magánnyomozói, valamint biztonságtechnikai tevékenység végzéséhez szükséges szakképesítéseket, szakképzettségeket, amelyek a 2018. július 6-tól hatályos végrehajtási rendelet szerint a személy- és vagyonőri, a magánnyomozói, a vagyonvédelmi rendszert tervező, szerelő, valamint a vagyonvédelmi rendszert szerelő igazolvány kiadásához elfogadhatók.

A végrehajtási rendelet utalást tesz a belügyminiszter ágazatába tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint egyes, szakmai és vizsgakövetelmények kiadásáról szóló miniszteri rendeletek hatályon kívül helyezéséről szóló 20/2013. (V. 28.) BM rendelet 4. mellékletére, melyben a végrehajtási rendelet szerinti szakképesítéseknek megfeleltethető, korábban megszerzett szakképesítések kerültek feltüntetésre. A 4. melléklet tartalma azonban nem teljes körű, mivel csak részben tartalmazza az Szvmt. hatálya alá tartozó tevékenységek végzéséhez szükséges valamennyi elfogadható szakképesítést.

⁷⁸ A végrehajtási rendelet módosítása 2018-ban a belügyi szakirányítás 2018. augusztus 8-án kiadott tájékoztatója szerint.

Az engedélyezési eljárás során ezért figyelemmel kell lenni avégrehajtási rendelet 2. § *b)* pontjára, valamint az Szvmt. 1. § (3) bekezdés *a)–d)* pontjában foglaltakra is. A nevesített felső- és középfokú végzettségek és képesítések mellett a személy- és vagyonőri, a magánnyomozói, valamint a vagyonvédelmi rendszert tervezői, szerelői tevékenység végzéséhez szükséges képesítésnek kell megfeleltetni és elfogadni a rendeletben nem szereplő, de korábban az országos képzési jegyzékben (a továbbiakban: OKJ) e tevékenységek végzésére jogosító valamennyi képesítést is.

A normák koherensek, de gyakorlatban történő együttes jogalkalmazásuk az engedélyügyi eljárásokban nem egyértelmű. A vitatott szakképesítések esetében azok tartalmi vizsgálata indokolt, melyet a rendőrhatalóság a szakmai szervek bevonásával folytat le.

Amennyiben az engedélyügyi hatóság a végrehajtási rendelet módosításának hatályba lépését követően azért utasította el a személy- és vagyonőri, magánnyomozói, vagyonvédelmi rendszert tervezői, szerelői, valamint vagyonvédelmi rendszert szerelői igazolvány (kiadása, megújítása stb.) iránt benyújtott kérelmet, mert a kérelmező szakképesítése nem felelt meg a 10/A. §-ában foglaltaknak, az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény 120. § (1) bekezdése alapján a meghozott elutasító döntés saját hatáskörben történő visszavonásának és az engedélyügyi eljárás tovább folytatásának van helye.

8. A személy- és vagyonőr jogállása, a magatartására vonatkozó követelmények

A személy- és vagyonvédelmi tevékenységet végző személy hatósági jogkörrel nem rendelkezik, a hatóság eljárását nem akadályozhatja. A személy- és vagyonőr tevékenysége gyakorlása során jogosult az intézkedésben érintett személyt felhívni kilétének igazolására.

Ha az általa felkért személy önként és hitelt érdemlően nem igazolja kilétét, a személyazonosság megállapítására igazoltatásra jogosult hatósági személyt kérhet fel. A személy- és vagyonőr jogosult a bűncselekmény és szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, az elkövetőt elfogni és tőle a támadásra alkalmas eszközöket elvenni. Köteles azonban az elfogott személyt haladéktalanul a rendőrségnek vagy az ügyészségnek átadni, ha erre nincs mód, ezek valamelyikét értesíteni. Nézzük melyek a személy- és vagyonőr legfontosabb kvalitásai? Széles körű szakmai felkészültség, megbízhatóság, fegyelmezett magatartás, jó megjelenés, kifogástalan külső,

udvarias, kulturált, határozott és szakszerű fellépés, a szakma iránti elkötelezettség, kifogástalan életvitel.

9. Személyvédelem

Állami oldalról ezt a tevékenységet az Országgyűlési Őrség, hivatalból látja el, pl. államfők, politikusok védelme a 84/2012. (XII. 28.) BM rendelet alapján. Továbbá a Készenléti Rendőrség Személy- és Objektumvédelmi Igazgatósága végzi. Disszertációm témája a magánbiztonság, így a magánbiztonsági személyvédelmet, tehát csak a szolgáltatás keretében végzett személyvédelmi tevékenységet vizsgálom ebben a részben.

„A személyvédelem törvényeken és jogszabályokon alapuló, felkészült szakemberek által céltudatosan, terv- és szakszerűen végzett szolgáltatás jellegű tevékenység, amely természetes személy életének, testi épségének, emberi méltóságának megóvására életvitelük zavartalanságának biztosítására irányul, a közvetlen környezetük jelentős megváltoztatása nélkül.”⁷⁹

A Rendészettudományi szaklexikon a következő fogalmat adja:

„A magánbiztonság szereplőinek (szolgáltatónak) olyan összetett tevékenysége (szolgáltatás), amelyben a vállalkozás által, szerződés alapján megvalósul a védett személy (ügyfél) életének, testi épségének, valamint a személyhez fűződő jogainak védelme. A személyvédelem a magánbiztonság egyik fő területe. A szolgáltató e tevékenységet nem hatósági eszközökkel, közvetett vagy közvetlen védelem útján fejt ki.”⁸⁰

Személyvédelmi tevékenységnek minősül a természetes személy vagy személyek életének és testi épségének védelme, valamint ezen tevékenységnek a szervezése és irányítása.

Beletartozik a védett személy vagy személyek jogainak védelme, valamint sértetlenségének biztosítása, biztosítva a személyes szabadság integritásának védelmét, valamint a jó hírnév és a becsület csorbíthatatlanságának megőrzését. A személyvédelmi feladatok sokrétűek, alapja a védett személy személyi biztosítása a lakó- vagy szálláshelyének, munkahelyének, programjai helyszíneinek, közlekedési útvonalainak, külföldi utazásainak biztosítása. Ez kiegészülhet – a

⁷⁹ LAKATOS Gábor: A személyvédelem teljesítése zavaró körülmények között, NSZFI 0702-06, 2.

⁸⁰ BODA József. szerk. (2019): *Rendészettudományi szaklexikon*, magánbiztonság szócikk, 536.

megrendelő kérésére – a családtagok és egyéb hozzátartozók védelmével. Arányos mérvű kényszerítő eszköz alkalmazásával a védett személy biztonságát fenyegető támadást elháríthatja.⁸¹

A személyvédelmi szolgáltató tevékenység alapvető szabályait az Szvmt. tartalmazza. A 16. § (1) bek. Kiemeli, hogy hatósági jogkörrel nem rendelkezik és nem is akadályozhatja a hatóság eljárását. A magánbiztonsági személyvédők nincsenek feltuházva törvény általi intézkedési jogkörrel, kényszerítő eszköz használatával. A védelem jogalapját a 2012. évi C. törvény (Btk.) 21–22. §-a adja.

A támadást megelőzően a jogalapot a 21. § adja: *„Nem büntetendő annak a cselekménye, aki a saját, illetve a mások személye vagy javai elleni jogtalan támadás megelőzése céljából telepített, az élet kioltására nem alkalmas védelmi eszközzel a jogtalan támadónak sérelmet okoz, feltéve, hogy a védekező mindent megtett, ami az adott helyzetben elvárható annak érdekében, hogy az általa telepített védelmi eszköz ne okozzon sérelmet.”* Ez a megelőző jogos védelem.

A Ptk V. könyv II. fejezete tárgyalja a birtokvédelmet, ennek alapján a személyvédő a birtok tulajdonosának megbízásából önhatalommal léphet fel a birtoksértő ellen. Ez a birtokos jogos önhatalom-gyakorlása a tilos önhatalommal szemben, vagy kivételesen az elveszett birtok visszaszerzése érdekében.

Bekövetkezett támadás esetén pedig a Btk. 22. §-a, a jogos védelem érvényesül: *„Nem büntetendő az a cselekmény, amely a saját, illetve más vagy mások személye, javai vagy a közérdek ellen intézett, illetve ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.”*

Látható a szabályozás szövegéből, hogy nemcsak a megtámadottat ruházza fel a védelem jogával, hanem más/másokat is, akik a helyszínen tartózkodnak. Ebből következik, hogy a személyvédők a megbízót megvédhetik, ha annak élete, testi épsége, személyes, nemi stb. szabadsága veszélyben van.

Milyen egyéb követelményeknek kell még megfelelnie a személyvédőnek a munkája során?

A személyvédő célja a rendkívüli események előfordulási kockázatának minimálisra csökkentése. Ehhez előkészítő-felderítő tevékenységet végez, illetve apparátus áll mögötte, amely a személybiztosítók munkáját a háttérből segíti, azaz a biztosítást támogató hatékony háttérmunkát

⁸¹ Szvmt. 27. § (3) a) pontja szerint.

végez. A védett személy biztonságát fenyegető személyt kilétének igazolására, jogsértő cselekményének abbahagyására felszólíthatja.

Személyvédelmet csak érvényes vagyonőri igazolvány és a hozzá kapcsolódó tanúsítvány birtokában lehet végezni. Más egyéb feltételt nem határoz meg az Szvmt. A személyvédő képzettségéről saját maga és a megbízó cég gondoskodik, viszont ez nem kötelező.

A magánbiztonsági szektorban létező és véleményem szerint jól működő tevékenységfajta a személyvédelem, disszertációm szempontjából csak ezzel foglalkozom. Ugyanakkor létezik az állam által fenntartott rendvédelmi szerveknél is ilyen jellegű tevékenység.

Ezek a szervek a Rendőrség, TEK, Országgyűlés, NAV. A szabályozást a 160/1996. (XI. 5.) Kormányrendelet tartalmazza a védett személyek és kijelölt létesítmények védelméről, továbbá a rendőrség hivatásos állományú tagjai által végzett tevékenységet szabályzó 84/2012. (XII. 28.) BM rendelet V. Fejezet 24. pontja.

A szakma releváns nemzetközi szervezete az IBSSA (International Bodyguard and Security Services Association) amelynek hazánk is tagja. A szervezet mintegy 120 országban van jelen és összefogja az egyes országok személyvédelmi cégeit. Jelentős szerepe van a tapasztalatokon alapuló eszmecserében, képzésben, elősegíti a szakma fejlődését.

10. Rendezvénybiztosítás

A személy- és vagyonőr jogai rendezvénybiztosítás során

A személy- és vagyonőr jogosul a rendezvény megtartását akadályozó vagy zavaró, illetve annak biztonságát veszélyeztető személyt kilétének igazolására felszólítani, a rendezvényen való részvételét megtiltani és távozásra felszólítani. Zárt területen vagy helyen tartott rendezvényre meghatározott tárgyaknak a bevitelét megakadályozni, ennek érdekében a rendezvényre belépő csomagját átvizsgálni.

Ha a rendezvényre látogató nem járul ehhez hozzá, akkor megtilthatja a rendezvényre való belépését, annak ellenére, hogy érvényes belépőjeggyel rendelkezik. Itt az egyéni érdek ütközik a közösségi érdekekkel, és a közösség biztonsága a fontosabb védendő érték.

Nagyon összetett feladat a rendezvények biztosítása. Hazánkban is vannak kiemelt jelentőségű rendezvények, pl. a Forma-1 Magyar Nagydíj biztosítása, amely rendezvényen a versenynapon 200 ezer néző is megjelenhet.

A parkoltatást vagyoni védelmi cég végzi, jelenleg 14 500 parkolóhelyre segíti az érkező vendégeket. Emellett legkevesebb 500 taxi hoz más vendégeket. Nemcsak a rendezvény előtt kulcsfontosságú a vagyoni védelmi cég munkája, ha torlódás keletkezik, késve érnek a helyszínre a vendégek, az komoly problémát jelent. Másfelől a kiürítés segítése is komoly feladatuk. A vezetési pontra előkép érkezik kiürítéskor is a figyelő helikopterről és mikor a három levonulási irány valamelyikénél torlódás alakul ki, azonnal intézkedni tudnak annak feloldására és a haladás biztosítására.⁸²

Pénz- és értékszállítás

E tevékenység során jogosult a szállítást jogtalanul akadályozó, illetve a szállítmány biztonságát veszélyeztető személyt kilétének igazolására, veszélyeztető magatartásának abbahagyására felszólítani.

Arányos mérvű testi erő alkalmazásával a pénz- és értékszállítást jogtalanul akadályozó személyt eltávolíthatja, illetve a szállítmány biztonságát fenyegető támadást elháríthatja. Láthatjuk, hogy a szállítási folyamat törvényes védelem alatt áll. Egy gyakorlati példa, amely felhívja a figyelmet a törvény módosításának szükségességére:

Egy objektumot vagyoni őrök őriznek. Tüntetőik leülnek a létesítmény kapuján kívülre. Az őrök vezetője elvileg nem rendelheti ki az őröket a kapun kívüli közterületre, hogy intézkedjenek, de ha szállítmánykísérésről van szó, az őrök jogosultak elhagyni az objektumot és intézkedni, tehát egyből más megvilágításba kerül a szituáció, a hatékony intézkedés értelmezés kérdése. Továbbá állampolgári jogaikat a kapukon kívül is gyakorolhatják (pl.: jogos védelem, észlelt jogellenes tevékenység jelentése a hatóságnak, stb.)

82 FEKETE Csaba r. dandártábornok online előadása, 2021.02. 24. MRTT Közbiztonsági Tagozat, NKE, RTK

11. A biztonságtudomány etablálása

A biztonságtudomány is egy kialakulóban lévő diszciplína. A személyek, vagyonelemek és információk biztonsága egyszerre a kormányzat, érintett szervezetek, a közösség és az egyén felelőssége. A biztonságtudomány az elmúlt 2–3 évtizedben kezdett el önállósodni és a tudomány ismérveinek egyre inkább megfelelni. Miért tudomány? A jól megalapozott, más tudományokból kölcsönzött elméletek mellett újonnan kialakított szakmai paradigmák jelentek meg, amelyek erősítik az önálló tudományként történő determinálást. A XIX. század végétől kezdve olyan dinamikus változások kezdődtek az egész világon, amelyek az élet minden területén gyors fejlődést, átalakulást eredményeztek. A motorizációval felgyorsult az élet, és sérülékennyé vált a biztonság és a biztonságérzet. (Megjegyem, hogy a szubjektív biztonságérzetet sokféle tényező befolyásolja, többek között a nemek is különbözőképpen érzélik környezetük fenyegetettségét és a bűncselekmények kockázatát. Kutatások bizonyítják, hogy a nők fenyegetettség-percepciója jóval magasabb a férfiakénál.)⁸³

Az 1900-as évek közepétől az energia vált fő értéké, a stratégiák az energiaforrások birtoklására irányulnak, és a technikai fölény megszerzésére. Mérföldkövet jelentett, hogy a változások mozgatórugói az információ, a kommunikáció, a jogalkalmazás és a globalizáció lettek. Ebből kifolyólag megnövekedett a biztonság szerepe. „Magyarországon az ezredfordulóra megszületett a jövő globális tudománya, a biztonságtudomány. Ma a biztonságnek a társadalom által elvárt magas szintje a gyakorlatban korszerű védelmi, biztonságtechnikai rendszerekkel valósítható meg. Az elvárt biztonsági szint egyre növekszik, s az ennek eléréséhez szükséges műszaki megoldások, rendszerek egyre bonyolultabbakká válnak.”⁸⁴

Köztudott, és a fentiekből is kiolvasható, hogy nem létezik 100%-os, optimális biztonság, azonban törekednünk kell a minél tökéletesebb biztonsági szint elérésére, a kockázatok minimálisra csökkentésére. A biztonsági vezető egyik legkomolyabb kihívása, felelőssége, feladata az optimális biztonsági szint kialakítása, az ahhoz szükséges eszközrendszer megtervezése a rendelkezésre álló anyagi forrásokhoz igazítva. Ez nem könnyű feladat, hiszen a megbízó rendszerint takarékosagra, költségcsökkentésre törekszik. A profitorientált magánbiztonságnak

⁸³ SMITH–BROOKS (2013) 75.

⁸⁴ MÓGOR Tamásné (2017): Az emberi tényező szerepe az információ-biztonság megvalósítása és erősítése terén. Az információ-biztonsági kultúra fejlesztésének lehetőségei a Magyar Honvédségben, PhD-disszertáció, 23.

ezen vonása nemcsak hátrányt, de egyben előnyt is jelenthet, mert olyan rendszerek telepítésére és megoldások alkalmazására ad módot, amely az állami rendészetben egyáltalán nem vagy nehezen elképzelhető. A Magyar Értelmező Kéziszótárban a biztonság egyrészt veszélyektől vagy bántódástól mentes (zavartalan) állapot, másrészt építmény, szerkezet szilárd volta, harmadrészt bizonyosság, határozottság. A biztonságérzet pedig annak tudata, érzése, hogy biztonságban vagyunk, másrészt magabiztosságot adó érzés.⁸⁵

A biztonságot legjelentősebben befolyásoló globális veszélytényezők: a terrorizmus, a környezetrombolás, a katasztrófák – köztük az ökológiai katasztrófa veszélye – az egész emberiség pusztulásának veszélyét is magában hordozza. Megfigyelhető tehát, tárgyát tekintve, két közeli interdiszciplináris tudományterület párhuzamos fejlődési pályája. Az egyik folyamat a biztonságot középpontba helyező biztonságstudomány önállósodási törekvése az utóbbi két évtizedben, a másik pedig a (köz)biztonság megteremtésében részt vevők tevékenységére, szabályozására, szervezetére és működésére fókuszáló rendészettudomány erősödése, amely tudományterület már évtizedekkel ezelőtt megjelent, és 2007-ben nyert polgárjogot hazánkban.

12. A magánbiztonság helye a rendőri közigazgatási tagozódásban feladatok szerint

Rendészet és a rendvédelem polémiája

A mai napi vitatott a szakirodalomban a rendészet és a rendvédelem fogalmaknak egymáshoz való viszonya. Van olyan szerző, aki a rendvédelem fogalmat a rendészeti igazgatásban eljáró szervek jellemzésére használja. A rendvédelem kifejezés használata az 1990-es évektől úgy vált általánossá a jogszabályokban és a szakmai diskurzusban egyaránt, hogy pontos jelentéstartalma nem volt ismert és tisztázott.

A rendvédelem-iskola hívei a rendvédelmi szerv kifejezéssel az adott szerv militarista, katonai jellemzőit (hivatásos szolgálati viszony, egyenruha és fegyverviselési jog, szigorú hierarchia stb.) kívánják hangsúlyozni. Parádi József, aki a rendvédelem-iskola híve, a következő meghatározást adja: „Az állam fellépése a közrendre veszélyes cselekmények megakadályozására vagy megtörésére, amely vitathatatlanul a közjoghoz tartozik, azon belül is a rendészet egyik ágát

85 PUSZTAI Ferenc – CSÁBI Szilvia szerk. (2006): *Magyar Értelmező Kéziszótár*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 136.

képezi, s mint ilyen, a közigazgatás, a közigazgatási jog részének tekinthető. A rendvédelmi jog tárgyalásának magját az úgynevezett rendvédelmi testületek jelentik.”⁸⁶

Egyes szerzők szinonim fogalmakként kezelik, de van aki elutasítja a *rendvédelem* fogalmat. Az Európában és így hazánkban is ma általánosan elfogadott közjogi felfogás *a rendészetet az államstruktúra igazgatási, végrehajtási ágazatába sorolja, a rendészeti igazgatást az államigazgatás részének tekintve*”,⁸⁷ határozza meg a rendészet helyét Katona Géza.

A rendvédelem szó első előfordulása az 1881-es XXI. törvény benyújtásához és Dr. Szakács Gábor 1989-es kandidátusi értekezéséhez köthető. E szerint: 1881-es XXI. törvény előkészítése során a beterjesztett javaslatban a következőket olvashatjuk: „... *a rendészeti őrség (rendvédség-Constobulary) London, Bécs stb. példájára kizárólag rendvédekből (jelenleg elég helytelenül rendőrbiztosoknak neveztetnek) álljon, s nem mint nálunk tényleg, hol a kevés valódi rendőri szolgálatot tevő poroszlók (drabant) az őrszemélyzetnek két harmadát teszik, s csak egy harmad valódi rendvéd; lemondatom a rendvédség számának egy ezerre való felemeléséről s megelégedtem egyelőre 372 rendvéd és 300 poroszlóval, mi összesen 672 őrségi egyént tesz,...*” A helyzetet jellemzi, hogy a rendvéd szavak már az elfogadott törvényben sem találhatók továbbá azt követően semmiféle szakirodalomban nem lelhetők fel teljesen 1989-ig. A rendvédelem kifejezés 1989 előtt nem létezett, ebből kifolyólag használata is helytelen az 1989 előtti időszakra vonatkozóan.

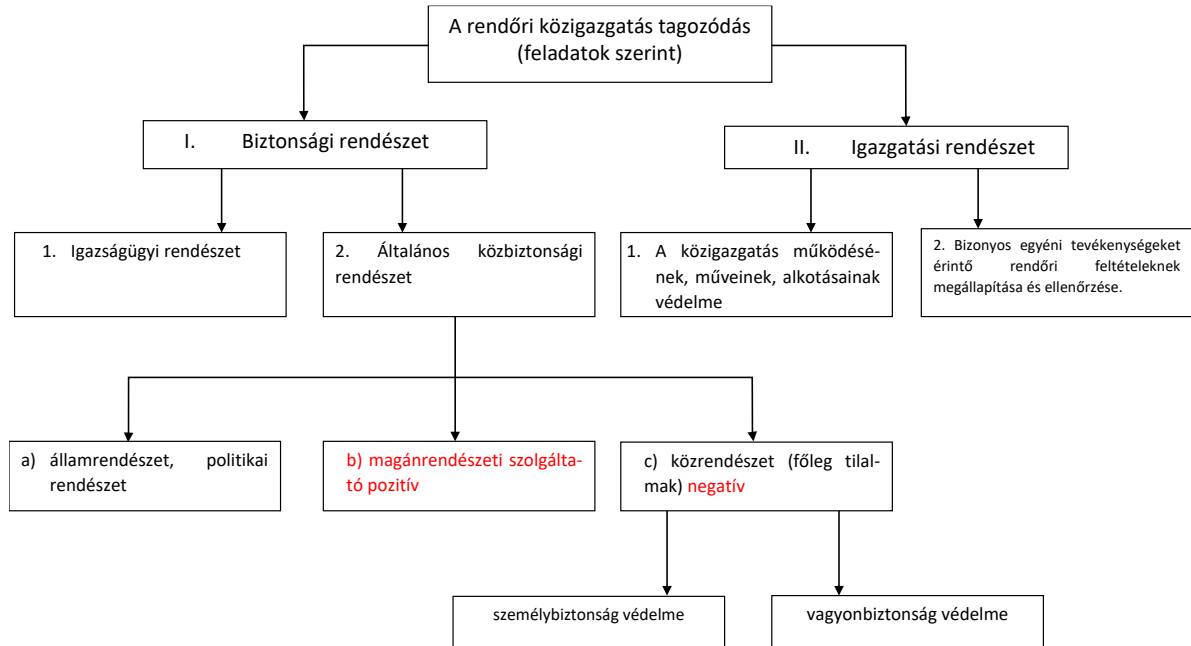
A két világháború között alkotó Tomcsányi Móric rendszere szerint nem azonosítható a kettő, és nem áll fenn a szinonímia jelensége.

Az 1899-es magánrendészet-fogalom

Tomcsányi Móric 1930-ban felvázolta a rendőri közigazgatási tagozódás rendszerét feladatok szerint, ebbe beillesztettem a magánbiztonságot, pontosabban a magánbiztonsági rendészetet. Úgy gondolom, hogy a magánbiztonsági rendészet világosan, logikusan beleillik Tomcsányi veretes rendszerébe. Az alábbi ábrán pirossal jelöltem az általam elgondolt kiegészítést.

⁸⁶ PARÁDI József szerk. (1996): *A magyar rendvédelem története*, Budapest, Osiris, pp. 7–12.

⁸⁷ KATONA Géza (2008): *A kriminálpolitikai és a rendészetudományi fogalomrendszer analízise, az egységes fogalomhasználat biztosítása*. 4. sz. előtanulmány az átfogó rendészeti stratégia társadalmi vitájához, A Rendőrség Tudományos, Technológiai és Innovációs Tanácsa, Budapest, 9.

2. ábra: A magánrendészet elhelyezése Tomcsányi rendészeti rendszerében, saját szerk.⁸⁸

A magánbiztonság rendszerben elfoglalt helyének meghatározását nagyon fontosnak tartom. Megállapítottam, hogy magas szintű, tudományos igényvel és alaposággal kidolgozott magánbiztonság-fogalom már 1899-ben megszületett, Fekete Gyula alkotta meg: „A magánbiztonsági rendészet a polgárok élete és egészsége, vagyonuk s becsületök védelmében áll.”⁸⁹Ez a fogalom-meghatározás mérföldkönek számít a magánbiztonsági diszciplína keletkezésében.

A rendészeti igazgatás a civil közigazgatás része és el kell különíteni a rendőri/rendőrségi tevékenységektől, miközben alapvető funkciói a veszélyelhárítás (preventív funkció) és a rend helyreállítása vagy rendzavarás megszüntetés közreműködés (represszív funkció).⁹⁰ Tehát a rendészeti tevékenység civil közigazgatási jellegű.

Újkori magánbiztonság-fogalom

⁸⁸ Az eredeti, Tomcsányi 1930-ban vázolt rendszere megtalálható Sallai János: *A magyar rendészettudomány története* című művében, p.115.

⁸⁹ FEKETE Gyula (1889): A rendészeti igazgatás és a centralisatio, In: *Magyar Közigazgatás*, (7. évfolyam, 1-52. szám), 1889-09-12/37. szám

⁹⁰ TOMCSÁNYI Móric (1933): *Magyar közigazgatási és pénzügyi jog*, Különös (szakigazgatási) rész, Budapest, a szerző saját kiadása, p. 12.

A magánbiztonság újabb definícióját témavezetőm dolgozta ki és ez a fogalom szerepel a 2019-ben megjelent Rendészettudományi szaklexikonban is: *„A magánbiztonság a közbiztonság meghatározó jelentőségű alkotóeleme, olyan elérni kívánt ideális, zavartalan állapot, illetve kollektív együttműködésen keresztül létrejövő, immateriális társadalmi termék, amelynek érvényre juttatása a magánbiztonsági és rendészeti szereplők együttműködését kívánja.”*⁹¹

91 BODA József szerk. (2019): Rendészettudományi szaklexikon (2019), Dialóg Campus, Budapest, p. 373.

IV. A MAGÁNBIZTONSÁG ELMÉLETI, TUDOMÁNYOS HÁTTERE

„Ordo est anima rerum”⁹²

Bevezetés

Az ókori rómaiak szerint rend a lelke mindennek, ez igaz a tudományos rendszerezésre is. A középkorban a rendészet (politia) alatt az egész világi államigazgatást értették, szemben az egyházi igazgatással. Később csak a belügyi igazgatást, melyet jóléti igazgatásnak is nevezhetünk.

A gondolatmenetem kiindulópontját a biztonság és a rend fogalmi jelentik. A biztonság köz-és magánbiztonság, ennek megfelelően beszélünk közrendről és magánrendről. A cél egy érzelmi kategória, a biztonság megteremtése, hiszen szubjektíven, egyénenként másként érzékeljük.

A rendészetnek három ágát különítjük el: magánrendészet, közrendészet és igazgatásrendészet. A rendészeti normák két csoportja szerint negatív (vagy tiltó) és pozitív (vagy biztonságot szolgáltató) rendészetről beszélhetünk.

1. Közrend, rendészeti igazgatás, állami erőszakmonopólium

Tóth József a közrend fogalmának bemutatásakor az ókori görög bölcsek gondolatait hívta segítségül. Így Püthagorasz, aki szerint „a dolgok rendje a szellemre vezetendő vissza”, míg Cicero felfogása a rendről: a „rend a dolgoknak a nekik megfelelő helyen való összeállítása, együttléte.”⁹³ Tóth a közbiztonság alapját a közérdekben látta.

A középkorban Aquinói Szent Tamás a XIII. század nagy gondolkodója, „doctor angelicus” így fogalmazott az állami közhatalomról, arról a kötelezettségről, hogy a közrendet, a tulajdon védelmét fenntartsa, az igazságosságot szem előtt tartva. [...] „Nem mindig van kötelezve a visszatérítésre (közbelépésre, a dolog visszaadására), aki a rablót nem leplezi le, nem áll ellen neki vagy nem tartja vissza, hanem csak akkor, amikor ez hivatali kötelessége, mint például a földi fejedelmeknek. Őket emiatt nem fenyegeti nagy veszély; azért rendelkeznek ugyanis közhatalommal, hogy az igazságosság őrei legyenek.” Az erőszakkal eltulajdonított értéket a

92 jelentése: „Rend a lelke mindennek”, forrás: HALÁPY István-MARGALITS Ede (2020) Latin-magyar közmondásszótár, Tinta Könyvkiadó, Budapest

93 SALLAI János (2019) 207–216. SALLAI János (2019): *Dr. Tóth József a rendészet és a jogtudomány jeles művelőjének élete, munkássága*, In: Magyar Rendészet, 2019/2–3., pp. 207–216.

jogos tulajdonosának vissza kell adni, ez „hivatali kötelessége” az állami és világi hatalomnak. A legitim állami erőszak-monopóliumot azonban magánszemély nem birtokolhatja.

2. Közrend és közbiztonság

A közrend, közbiztonság fogalmak nem egymás szinonimái, azonban fogalmi elhatárolásuk nem könnyű feladat.

Concha Győző szerint „Az állam és társadalom rendje együtt alkotják a közrendet.” Bővebb meghatározása szerint: „A közrend a nemzeti összlet, és az egyéni társadalmilét tényezőinek összműködése s a különböző javaknak e tényezők közötti megosztása és általuk való élvezése alkotja.”⁹⁴

Magyarországon a rendészet létrejöttének első meghatározó alakja Karvasy Ágoston volt, akinek *A politikai tudományok, rendszeresen előadva* című könyve 1843-ban, Győrött jelent meg, *A közrendészeti tudomány* című munkája pedig 1862-ben, Pesten látott napvilágot.⁹⁵

Karvasy Ágoston szerint a vagyonbátorságot, azaz a vagyonbiztonságot a következők veszélyeztetik: polgártársak rossz akarata, vagy gondatlansága, balesetek, ingatlanok erőszakos elfoglalása, ingó vagyonok tolvajlása, csalárdságok, birtokban háborgatások által.⁹⁶ Az archaikus szóhasználat is kiválóan megvilágítja a magyar nyelvben a biztonság értelemben használt bátorság kifejezést. Hiszen akkor vagyunk bátrak, ha biztonságban érezhetjük magunkat.

A közrend kétféleképpen is definiálható, leírható erkölcsi és jogi szabályok érvényesülésének együtteseként, ugyanakkor meghatározható kizárólag a jog alapján is. Előbbi esetben könnyen felismerhető az ellentmondás, hogy erkölcsi szabályok érvényesítésére hatósági kényszert veszünk igénybe, hiszen ilyenkor nem a jogszabálmegsértés hozza működésbe a rendészet szerveit, hanem maga a rendészeti szerv minősíti üldözendőnek az adott cselekményt. Ennek okán a közrendet úgy határozhatjuk meg, hogy a hatályos jog által deklarált rend, amely a társadalmi együttélés alapját képezi, és amelyet az állam erre felhatalmazott szervei közhatalom birtokában védelmeznek. A közbiztonság kettős jelentéssel bír. Normatív értelemben egyfelől államcél (lásd Alaptörvény – a

94 CONCHA Győző (1901): *A rendőrség természete és állása szabad államban*, MTA, Budapest, 3.

95 SALLAI János (2015): *Közigazgatás vagy rendészet? A Kiss Mihály kontra Falcsik Dezső vita 1896-ban*, In: *Magyar Rendészet*, 2015/3., p. 144.

96 KARVASY Ágoston (2019): *A politikai tudományok rendszeresen előadva (1843–44)*, Győr, 2. Idézi: SALLAI János: *A magyar rendészet története*, Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa.

szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jog), amelynek védelmezéséért a mindenkori végrehajtó hatalom a felelős, másfelől a jog által elismert olyan társadalmi érték, amelynek a megvédelmezése érdekében indokolt lehet az alapvető emberi jogok korlátozása is. Ehhez képest a közbiztonság materiális fogalma azt jelenti, ami a hétköznapokban ténylegesen létezik és élményszerűen átélhető, avagy hiánya megszenvedhető.⁹⁷

Concha Győző 1905-ben megjelent *Politika* című művében úgy vélte, hogy a közrend nem más, mint társadalmi és jogi normák összessége.⁹⁸ Az ún. magánrendésztről pedig úgy gondolta, hogy annak feladata az állandó őrködés, amelynek segítségével megakadályozható a bűntettek elkövetése.⁹⁹ Concha megkülönböztet magánrendészetet vagy alsóbb rendészetet a politikai rendszettel szemben. Abban tesz különbséget, hogy míg az egyik az egyes emberre, annak jogsértő cselekményére irányul, a másik „tömegjelenség.” A magánrendészet feladata nem más, mint az igazságszolgáltatás lehetővé vagy feleslegessé tétele. *„Utóbbi célból állandó az őrködése s ennek segélyével akadályozhatja meg a bűntettek elkövetését. Az igazságszolgáltatás lehetővé tétele végett 1) ki kell nyomoznia a bűntetteket s azok szerzőit, 2) biztosítani a bűntettek bizonyítékait, 3) megakadályozni, hogy a bűnszerzők magukat az igazságszolgáltatás elől elvonhassák. A tettenérés esetét kivéve a rendészet mindig többé-kevésbé bizonytalan eseményekkel lévén kéntelen foglalkozni, névszerint szándékolt bűncselekmény megakadályozásával, véghezvitt bűncselekmény kétséges eszközeinek, szerzőinek kinyomozásával, az összes polgárok személyes szabadságát, vagyis önakaratuk szerinti mozgását, holtartózkodását, itten vagy ottani megjelenését, ide vagy oda igyekvését állandón fenyegeti a rendőri hatalom. Mivel azonban a bűntettek megakadályozása s a bűntettek megtorlása föltétlen követelmény, ezt pedig másként mint nagyszámú őrködő személylyel és az egyesek személyes szabadságának bírói ítélet előtti korlátozása által el nem érhetni, csakis arról lehet szó, mit kíván a jogbiztonság a bűntettek megtorlása és megakadályozása szempontjából bírói ítélet előtt, nem pedig arról föl kell-e ruházni a rendőrséget bírói ítélet előtt a személyes szabadság korlátozásának önálló jogával. Az egyén személyes szabadsága minden állami kapcsolatban természetszerűleg korlátok közt mozgó.”*

Nem arról van tehát szó, hogy összeegyeztetjük az egyén személyes szabadságát s a jogbiztonság követelményeit, hanem megtalálni kell, hogy hol van a személyes szabadság határa és hol

97 FINSZTER Géza (2013): A rendészet elmélete és a rendészeti eszközrendszer. Budapest, NKE. 42.

98 CONCHA, Győző (1905): pp. 306–307.

99 CONCHA, Győző (1905): pp. 371–374.

kezdődik a jogbiztonság fölött örökös közhatalom cselekvési szabadsága. Két szabadság áll itt szemben: az egyéné és a közhatalomé.¹⁰⁰ Concha Győző a rendőrségről így vélekedik: „A rendőrség saját jogánál fogva (...) örökös és vigyáz tehát, hogy büntettek el, ne követsenek, ugyan-, csak saját jogánál fogva nyomoz bűnjelek, bűnszerzők után. S habár az egyes államok különböző szerveket jogosítanak is föl a szükséges rendőri ténykedésekre, (...) minden állam, a mely perrendjét a jogszegtségének, a személyes szabadság tiszteletének elvére fektette, megegyezik abban, hogy e biztonság rendőri cselekvényeknek nem szabad az ítélőbírástól eredni.

Concha így határozza meg a rendőri szervezet fogalmát: „A rendőri szervezet azon személyek, dologi berendezések összetétele, rendezett egésze, a melyek a rendőri feladat érdekében alkalmaztatnak. Az emberismeretnek, a találékonyságnak és bátorságnak, a hivatási érzetnek és törvénytiszteletnek magas fokú kívántatik e feladathoz.”

Patyi András szerint a közrend a közbiztonsághoz képest másodlagos fogalom, a közrend védelme, pedig egy tartalékfunkció, amelyet az Alaptörvény azért tartalmaz, hogy a társadalmi békét fenyegető, előre nem látható és el nem tűrhető zavarokra reagálni lehessen.¹⁰¹

Finszter Géza szerint a rendészeti igazgatás úgy jellemezhető, hogy hatósági intézkedéseket tartalmazó, a rendészeti közjog által szabályozott végrehajtó-rendelkező tevékenység, amely alkalmas a szándékos és gondatlan jogsértésekből keletkező veszélyek megelőzésére, megszakítására és elhárítására.¹⁰² Általánosan elfogadott nézet, hogy a rendészeti igazgatás (a közigazgatás ágazataként) a jogsértő emberi magatartásoktól a hatósági kényszer eszközeivel, a legitim fizikai erőszak monopóliumának birtokában védelmezi a társadalmat.¹⁰³

„A modern közigazgatás felfogható úgy is, mint a társadalom mindazon közös igényeinek kielégítése a közhatalom által, amelyeket az egyes ember, de még a közösségek sem képesek a maguk számára biztosítani, hatósági eszközök hiányában. A rendészeti hatalom forrásai a jogi felhatalmazás, a közösség közbiztonság iránti igénye, valamint a szakmai hozzáértés, a rendőri mesterség gyakorlása során szerzett készségek és jártasságok.”¹⁰⁴

100 Uo.

101 SCHOCH, Friedrich (2005): Polizei- und Ordnungsrecht. In Eberhard Schmidt-Assmann (szerk.): Besonderes Verwaltungsrecht. Berlin, De Gruyter Recht, 2005. 121–276., idézi: PATYI András (2020): Rendészet és jogalkalmazás (néhány gondolat egyes alapfogalmakról), In: Magyar Rendészet, 2020/3., p. 202.

102 FINSZTER (2008) 15.

103 FINSZTER (2008): A rendészeti szervek működésének jogi alapjai, Budapest, RTF, p. 167.

104 FINSZTER (2013) 57.

3. Alapfogalmak (veszély, biztonság)

A veszély fogalma

Tóth József szerint a „veszély az az állapot, amely káros következmények lehetőségét feltételezi.”

A veszély fajtáit pedig a következőképpen osztályozza:

A veszélynek alapvetően három fogalmát különbözteti meg.

a) absztrakt vagy potenciális veszély (elvontan, eshetőleg bekövetkező veszély)

b) konkrét vagy aktuális veszély (valóságban ténylegesen bekövetkező veszély)

c) putatív veszély (valóságban nem létezik, a rendészeti szervezetek vélelmzésén alapuló veszély).¹⁰⁵

A biztonság a rendészet terméke. Attól függően, hogy a biztonságot ki adja, ki teremti meg beszélünk különféle rendekről és rendszetekről. Az állam rendjét közrendnek hívjuk, a jog rendjét jogrendnek, ezt a jogi szabályok adják. A rendnek más szintjeit a magánrendek adják. Egy áruház esetében, vagy egy stadion esetében a magánrend adja a rendet. A társadalom kisebb egysége a család, itt a családi rend érvényesül. Mindenkinek megvan a maga feladata, a gyermekek fegyelmezéséért felelős szülő stb.

A biztonság fogalma¹⁰⁶

A Maslow-piramis második szintjén 1943. óta stabilan elhelyezkedő kategóriát, nevezetesen a biztonságot, nem könnyű definiálni szubjektív percepciója miatt. Az archaikus „vagyonbátorság” is találó kifejezés volt a XIX. században és jól rávilágít mennyire szubjektív a biztonság.

A biztonság fogalmának szűkebb és tágabb értelmezése is lehetséges. Maga a szó a latin securus¹⁰⁷ szóból ered (a „se” fosztóképző, a „cura” pedig aggodalmat, félelmet jelent), jelentése gond nélküli állapot, a fenyegettség hiánya, illetve a fenyegetés kivédésének képessége. A biztonság alapvetően egy tágan értelmezett összetett fogalom, egy állapot. Immanensen tartalmazza a

¹⁰⁵ TÓTH József (1938): Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban. Eger, Szent János Nyomda, 1938. 48–63.

¹⁰⁶ CHRISTIÁN L. – RÖTTLER V.: A magánbiztonság és az önkormányzati rendészet fogalomrendszere, In: Christián L. (szerk.): Biztonsági vezetői kézikönyv, p. 12.

¹⁰⁷ JARABEK Péter (2013): *Létfenntartású rendszerek és létesítmények védelme*, Budapest. Elérhető: http://kok.katasztrorvedelem.hu/letoltes/document/document_218.pdf (letöltés ideje: 2018. 04. 30.).

gazdasági, kulturális és morális javak fenyegetettségének hiányát is. Legtöbbször a szakirodalom negatív értelmezéseket ad, mivel a pozitív megfogalmazás a tárgy komplexitása miatt akadályokba ütközik. A negatív megfogalmazás azt jelenti, hogy nem azt írja le a fogalom, ami „van”, hanem azt, ami „nincs”. Salgó László szerint a biztonság fogalma legtágabb értelemben zavarmentes létet jelent.

A Rendészettudományi Szaklexikon a következő biztonságfogalmat adja: „Az egyének, csoportok, társadalmak, szakmai területek olyan komplexen értelmezett állapota, amelyben a napi életük, működésük védett, zavartalan, a fellépő esetleges kockázatok, veszélyek kezelhetők. Leggyakoribb kiterjesztései: a nemzetbiztonság, belbiztonság, betegbiztonság, élelmezésbiztonság, környezetvédelmi biztonság, közbiztonság, létbiztonság, nukleáris biztonság, katonai biztonság. Nemzetközi kitekintésben a biztonságot általában a veszélyek, kockázatok hiányában, vagy azok kezelhetőségében jelölik meg, illetve olyan állapotnak tekintik, ahol az egyének, csoportok, államok a saját jövőjüket maguk irányíthatják.”¹⁰⁸

Biztonság és magánbiztonság

Számos kísérletet tettek az akadémikusok és gyakorlati szakemberek a magánbiztonság definiálására, lényegének, mibenlétének megfogalmazására. Véleményem szerint – egyetértve Bruce George és Mark Button meghatározásával – funkcionalitásában lehet csak megragadni a magánbiztonságot. E négy funkció: 1. védelem, 2. bűnmegelőzés, 3. veszteségmegelőzés, 4. rendfenntartás.¹⁰⁹

A biztonság az eddigiek alapján ugyanakkor kettős természetű, Janus-arcú jelenség, egyik arca a hatósági szolgáltatások halmaza, melyeket a rendészeti igazgatás nyújt, a másik pedig a piacon megvásárolható termékek és szolgáltatások halmaza, amit a magánbiztonsági cégek nyújtanak.

A magánbiztonság előtérbe kerülésének több oka van: a rendőrség rendkívül leterhelt, a vagyónvédelmi cég alkalmazása költséghatékonyabb, és nagyobb rugalmasságot tesz lehetővé. A leterheltségnél nyomósabb érv napjainkban, hogy a magánbiztonsági piacon jelentkező megbízói elvárások, folyamatosan és gyorsan változó igények speciális menedzsmentstruktúrát és

108 BODA József szerk. (2019): *Rendészettudományi szaklexikon*, Dialóg Campus, Budapest.

109 GEORGE Bruce – BUTTON Mark (2000): *Privat Security* p. 65.

szakértelmet követelnek meg a vagyonvédelmi szolgáltatásokat ellátóktól, amely kompetenciákkal a rendőrség nem rendelkezik.

A magántér, a magánbirtok nagymértékű megnövekedése is az expanzió irányába mutat. Napjainkban a magánterek a közterületek rovására növekednek. Tapasztható a közterület-magánterület határának elmosódása is. Idetartoznak a közforgalom számára megnyitott magánterületek, plázák, stadionok, kórházak. A magánbiztonság a magánjogon alapul, a megbízó (megrendelő) a tulajdonjog részjogosítványait érvényesíti.

4. A humánbiztonság és a magánbiztonság kapcsolata

A klasszikus értelmezés szerint a biztonságnek három eleme van: állami szuverenitás, azaz területi biztonság, belső biztonság, ami az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságát jelenti, valamint a nemzeti érdek.

Generálisan a biztonság dimenziói a következők: politikai (diplomáciai) elem, környezeti (ökológiai) elem, gazdasági elem, informatikai (pénzügyi, egészségügyi) elem, társadalmi (jogi, szociális) elem, katonai elem.¹¹⁰

Az angol biztonságelméleti iskola a biztonságfogalmat hozzákapcsolja a normarendszerhez. A nemzetközi rendszerben jelen van az anarchia, de ez nem jelent feltétlenül háborút. A rend fenntartásának öt komponense a hatalmi egyensúly, nemzetközi jogi normák, a diplomácia közvetítő szerepe, a nagyhatalmak közötti viszony, és a legitim vagy megengedett törvényes háború (az Egyesült Nemzetek Egyezségokmánya alapján).

Barry Buzan és társai a koppenhágai iskola legnevesebb képviselői, a biztonság szektorális felfogását alkalmazták, a konstruktivista, kritikai biztonság tudományi szemlélet képviselői. Megkérdőjelezték a tradicionális biztonságfelfogásokat.¹¹¹ Kidolgozták a biztonság öt dimenziójára vonatkozó elméletét, amely a XXI. század elején az egyik legpontosabb meghatározása volt a biztonság fogalmi rendszerének. Eszerint „a biztonság általában a fenyegetettség hiányát jelenti, vagyis az érezheti magát biztonságban, aki mentes a fenyegetettségtől, amely különböző veszélytényezőkből eredhet. A biztonság tehát egy olyan

110 ÜRMÖSI Károly (2012): *A biztonság dimenziói, biztonsági stratégia napjainkban, hazánkban*. In: *Hadtudományi Szemle*, 5. évf. 1–2., 173.

111 BALOGH István (2013): *Biztonságelméletek*. In: *Nemzet és biztonság*, 2013/3–4., p. 38.

állapot, amikor a biztonság alanya megfelelő módon képes reagálni az őt érő fenyegetettségre, de kialakulhat egy olyan állapot is, amikor megszűnik a fenyegetettség, de ez egy ideális, inkább utópisztikus állapot. A biztonság akkor valós, ha a fenyegetettség mértéke megegyezik, vagy kisebb a védelmi képességnél. Azonban, ha a védelmi képesség túlzott, akkor az újabb fenyegetettségeket generálhat. Ez a biztonsági dilemma alaptétele.”¹¹²

A II. világháború után jelentek meg a biztonságpolitikai iskolák biztonságfogalmai. Többfajta biztonság létezik: katonai, nemzet-, kollektív biztonság stb. A hidegháború idején a katonai biztonság volt előtérben; nemzetbiztonsági értelemben.

A biztonsági elméletek 1990 után jelentősen átalakultak stratégiai és kritikai elméletekké. Ezekhez már más biztonságfogalom kapcsolódik. A kritikai elméletekre általában a biztonságfogalom tágabb értelmezése jellemző, de megjelennek új iskolák is, pl. konstruktivista.

Az „emberi biztonság” vagy humán biztonság egy viszonylag új kategória, amely az 1990-es évektől van jelen. Ádám Antal hangsúlyozza, hogy a humán biztonság összetett fogalom, amely a személyi biztonság, a vagyonbiztonság, a munkavégzési biztonság szolgálatán kívül feltételezi a közbiztonság, az állambiztonság, a nemzetközi biztonság, vagy kollektív biztonság követelményét és védelmét is.¹¹³

A humán biztonság alkotmányi érték, hiszen annak elemeit tartalmazza az Alaptörvény. Ebből következik, hogy tartalmi befolyást gyakorol a biztonság fenntartását és védelmét szolgáló jogszabályokra. Továbbá mint alkotmányi érték alkotmánybírói és más közhatalmi védelemben részesül az alacsonyabb szintű jogi értékekkel és az értékek nem minősülő veszéllyel, ártalmakkal szemben.¹¹⁴

Élenjáró volt ebben Kanada és Japán. Kanadában 1996 és 2000 között külügyminiszteri posztot betöltő Lloyd Axworthy nevéhez kötődik a koncepció kidolgozása és átültetése a gyakorlatba. Egyenesen úgy gondolták, hogy középhatalmi státusból a világ vezető hatalmává tud ezzel előlépni Kanada. Nyolc területen kívánta a humán biztonságot segíteni Axworthy: 1. demokrácia támogatása, jó kormányzás, 2. hatékonyabb felelősségre vonás az emberi jogok megsértése esetén,

112 VIDA Csaba (é. n.): *A biztonság és a biztonságpolitika katonai elemei (A biztonsági tanulmányok új korszaka)* Nemzetbiztonsági szemle különnyomat MMXIII. I/1.NKE Nemzetbiztonsági Intézet, Bp.

113ÁDÁM Antal (2014): *Az alkotmányozásról*, In: *A világ mi magunk vagyunk Liber Amicorum tanulmánykötet* Vörös Imre tiszteletére, HVG-Orac Kft., p. 24.

114 Uo

3. békefenntartás, 4. civil lakosság védelme, 5. fegyverek és gyalogsági aknák korlátozása, betiltása, 6. terrorizmus, drokkereskedelem, szervezett bűnözés elleni harc, 7. környezetszennyezés. Járványok elleni harc 8. szegénység és írástudatlanság felszámolása a világban. A koncepció összegzése a félelemtől mentes humánbiztonság és a hangsúly a gyakorlatban is eszerint alakult.¹¹⁵ Japán a nélkülözés megszüntetésére helyezte a hangsúlyt. (A két ország között annyi a különbség, hogy Japán nem tudott később ebből politikai előnyt kovácsolni nemzetközi szintén, viszont hosszú távon a japán koncepció a sikeresebb.)¹¹⁶

A félelemtől mentes biztonságkoncepcióval összecsengenek a kanadai szakirodalomban a „piacosított félelem” és a „piacosított biztonság” kifejezések, amelyek a magánbiztonsági termékre és szolgáltatásra vonatznak.

Elke Krahnman 2008-ban megjelent tanulmányában kiemelte fontosságát annak, hogy az állam és a privát piac által nyújtott biztonság nem ugyanolyan természetű, azonban erről csak kevés tudományos cikk látott napvilágot. Kritikai elemzése során a biztonság háromféle formáját különbözteti meg: megelőzés-elrettentés-védelem. Azt mondja, hogy nem kollektív javunk a biztonság, mert nem minden esetben jellemezhető úgy, hogy „nem-rivalizáló és nem-kizáró”. Arra a következtetésre jut, hogy a prevenció egyedül az, amely *nem-kizáró* és *nem-rivalizáló* formája a biztonságnak, az elrettentés tipikusan *kizáró* és *nem-rivalizáló* forma, a védelem pedig *kizáró* is és *rivalizáló* is.¹¹⁷ Az Egyesült Királyságban és az Egyesült Államokban uralkodó politikai nézet szerint a magánszektor sokkal jobban és hatékonyabban tudja a biztonsági keresletet, igényeket kielégíteni, mint az állam.

Az 1994-ben az Egyesült Nemzetek által kiadott dokumentumban az áll, hogy az emberi biztonság fogalmát globális szinten kell biztosítani.¹¹⁸ Kiemeli a megelőzés fontosságát és a biztonság középpontjában az egyén áll. Nagyon fontos, hogy áthelyeződött a hangsúly az államközpontú biztonságfelfogásról az emberközpontú biztonságfelfogásra. Tehát nem a központi kormány primátusa érvényesül a biztonság garantálásában. Ez egy olyan gondolat, amely összekapcsolódik disszertációmban a rendészeti megközelítéssel, mert ott a biztonság garantálásának már nem az

¹¹⁵ PÉCZELI Anna (2011) 7.

¹¹⁶ Uo. 10–13.

¹¹⁷ KRAHMANN Elke (2008): *Security: Collective Good or Commodity?* In: European Journal of International Relations, Volume 14, Number 3, pp. 398–399

¹¹⁸ <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-1994>

állam, a rendőrség az egyedüli letéteményese, hanem fontos szerep jut a komplementer rendészeti szereplőknek. Tehát megtörik az állami erőszakmonopólium.

A humán biztonságot veszélyeztető faktorok általában: nukleáris, biológiai és vegyi fegyverek. A humán biztonságot viszont más is veszélyeztetheti: a kritikus infrastruktúrák sérülése, élelmiszerellátás hiánya, gazdasági problémák; egészségügyi problémák; környezetvédelmi katasztrófák.

A brit Emma Rothschild a Cambridge és Harvard egyetemek gazdaságtörténész professzora¹¹⁹ tanulmányában kifejtette, hogy „a biztonságot lefelé és felfelé is bővíteni kell” – ez azt jelenti, hogy az állami és humán biztonságot közelíteni kell egymáshoz.¹²⁰

Az Európai Unióban is a belső biztonsági stratégia a biztonság dimenzióinak komplex megközelítését hangsúlyozza. A biztonságot és rendészetet „társadalmasítani” kell, az állami intézményi tevékenységi szektor mellett a magánbiztonsági és közösségi biztonsági rendészetnek is egyre inkább teret kell engedni.¹²¹

A „humán biztonság” koncepciója egy formális problémamegoldás. A hidegháború befejeződött, a bipoláris világrend összeomlott. A nemzetközi szervezeteknek új megoldást kellett keresni. Ez a megoldás nem ok-okozat logikai láncra épült, hanem a probléma-megoldásra koncentrált. Így született meg 1994-ben a humán biztonság-koncepció. Teke András szerint ez diszfunkcionális és a jövőben újra kell gondolni, strukturálni a globális biztonsági rendszert.¹²²

Gazdaságilag a magánbiztonsági ipar expanziója és jelentősége elérte Zenithjét a modern Irakban, ahol magánbiztonsági szolgáltató cégek vitális biztonsági szolgáltatásokat nyújtanak a megrendelők széles körének, ezen megbízók közé tartozik az Amerikai Egyesült Államok és az Egyesült Királyság hadserege is, az iraki kormány és az összes hazai vállalkozás, mint például olajcégek, szállító cégek. Annak ellenére, hogy szignifikáns komponensét és alapját adja a biztonsági szektornak, a magánbiztonsági szolgáltatók elemzését rendszerint figyelmen kívül hagyják a biztonsági szektor reformjának elemzésekor. A magánbiztonságban dolgozók számának

119 What Is Security? Author(s): Emma Rothschild, Source: *Daedalus*, Vol. 124, No. 3, The Quest for World Order (Summer, 1995), pp. 53–98 Published by: The MIT Press on behalf of American Academy of Arts & Sciences p. 62.

120 www.histecon.magd.cam.ac.uk/emma_rothschild.htm

121 TEKE András (2010): *Ami a kérdés mögött van*, p. 36.

122 TEKE András: Az emberi biztonság és a klasszikus biztonságfelfogás viszonyrendszere, pp. 25–33.

növekedése már több országban meghaladta az állami rendészetben dolgozók számát. Például ide tartozik Izrael, Németország, Oroszország, Dél-Afrika, a Fülöp-szigetek, az USA és az Egyesült Királyság. Ezekben az országokban mind a hazai magánbiztonsági dolgozók száma és a cégek költségvetésének mérete meghaladta az állami rendészeti ügynökségét. A hidegháború befejezése óta köztudomású, hogy Európában és Észak-Amerikában a biztonság privatizálása a megváltozott természetű hadviselés része és hozadéka.

A közbiztonság objektív oldala veszélyektől mentes, zavartalan állapot, a szubjektív oldala pedig annak tudati érzése, hogy biológiai létünket, testi épségünket, magántulajdonunkat, szabadságunkat mások tiszteletben tartják, azt nem sértik, veszélyeztetik. Az objektív és szubjektív biztonsági szint mérésének nincsenek egzakt mutatói.

A biztonsági szintet ezért sokkal szerencsésebb minősíteni, mint mérni. Akkor közelíti az optimális szintet, ha az állampolgárok békés, zavaroktól mentes állapotban élhetnek.

Azt, hogy a közbiztonság adott helyen és időben megvalósult, hogy a nők több veszélyt, fenyegetettséget észlelnek környezetükben, mint a férfiak, és ugyanez igaz a bűncselekményektől való félelemre.¹²³ Az egyszerű állampolgár számára – mert hiszen az absztrakt biztonságfogalom az egyének életérzésében realizálódik – a biztonság a személyes érdekeit fenyegető közvetlen veszélyektől mentes vagy legalábbis csekély kockázatú, kiszámítható életvitel lehetőségét jelenti.¹²⁴

A Rendészettudományi szaklexikon magánbiztonsági szócikkcsoportja az alábbi biztonságfogalmat használja: „az egyének, csoportok, társadalmak, szakmai területek olyan komplexen értelmezett állapota, amelyben a napi életük, működésük védett, zavartalan, a fellépő esetleges kockázatok, veszélyek kezelhetők. Leggyakoribb kiterjesztései: nemzetbiztonság, belbiztonság, betegbiztonság, élelmezésbiztonság, környezetvédelmi biztonság, közbiztonság, létbiztonság, nukleáris biztonság, katonai biztonság.”

A biztonságot általában a veszélyek, kockázatok hiányában vagy azok kezelhetőségében jelölik meg, illetve olyan állapotnak tekintik, ahol az egyének, csoportok, államok a saját jövőjüket maguk irányíthatják. Egyre gyakrabban merül fel a szakmai diskurzusokban a biztonságtudatosság

¹²³ SMITH, L. Clifton – BROOKS, J. David (2013): *Security Science. The Theory and Practice of Security*. Elsevier, p. 75.

¹²⁴ GALÁNTAI Béla: A magánbiztonsági szolgáltatás közbiztonsági aspektusairól, 86.

jelentősége (security mentality/awareness). Ezen új terminológia a tanult képességet jelenti, amely a biztonsági kockázatok feltárt eredményei ismeretében, azok előkészületi, kezdeti fázisában megfigyelhető jellemzők tudatos felismerésére és megelőzésére teszi képessé az egyént. A rendszet érintett szereplői számára a biztonság fenntartásának megközelítése eltérő módokon történhet. Talán a legismertebb a reagáló, eseménykövető, valamint a preventív, megelőző szemlélet. A magánbiztonsági szektor elsődlegesen a megelőzésre koncentrál, a kár bekövetkezésének lehetőségét igyekszik minimalizálni.

A fizikai fenyegetettség, a veszély hiánya szempontjából a biztonság értelmezésének több szintjét, dimenzióját különböztetjük meg. Más jelentéssel bír a szubjektív biztonságérzete az egyénnek, nemzeteknek, szuverén államoknak, régióknak vagy a nemzetközi rendszereknek. A biztonság a történelem során változik, a történelmi események alakítják oly módon, hogy a korábbi értelmezéseket meghaladó új jelentéstartalmat generálnak.

A Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara elnöke, Fialka György az alábbi biztonságfogalmat adja. *„A legalapvetőbb jellemzője, hogy a biztonság nem önmagától létező és nem önfenntartó folyamat, egy folyamatos védelmi tevékenység eredménye, dinamikusan változó, a kockázati tényezők pillanatnyi szintjétől függő választevékenység hatására létrejövő állapot.”*¹²⁵

A biztonság fogalmát Janza Frigyes a következőképp határozza meg: „Alapvető nemzeti és közösségi érték, olyan állapot vagy helyzet, amely a fenyegetettség és a veszélyek tudatosan eltűrt, meghatározott szintjén valósul meg. A biztonság egy adott időpontban felismert biztonsági kockázatok semlegesítésének vagy minimalizálásának eredményeként létrejött társadalmi állapot és közérzet. Alapját a külső fenyegetettségtől való megbízható védelem, a belső rend és stabilitás képezi. A biztonság megteremtése nem lehet állami vagy hatósági monopólium, hanem »társadalmi termék«, amely érdekközelítés útján, egyeztetett cselekvés következményeként jön létre. A biztonság minőségében fontos szerepet játszik a polgárok önkéntes jogkövetése.”¹²⁶

Jól vizualizálható tehát a biztonság komplexitása, ha egy „jenga-toronyhoz” hasonlítjuk, hiszen ha ennek bármely építőelemét kihúzzák, gyengül az egész torony. *A Biztonsági kihívások a XXI.*

¹²⁵ FIALKA György (2017): *Quo vadis magánbiztonság?* p. 47.

¹²⁶ JANZA Frigyes (2009): *Energiabiztonság és rendszet*. Előadás, 2009. 05. 11., BJKK Konferencia, Előadás, 2009. 05. 11., BHKK Konferencia, Budapest

században című tanulmánykötet¹²⁷ címlapján éppen egy ilyen „jenga-torony” megjelenítés szerepel, ami a mi olvasatunkban azt demonstrálja, hogy minden egyes építőelemnek fontos szerepe van.

5. Biztonsági háromszög-elméletek

Az itt vázolt biztonsággal kapcsolatos elméletekben közös, hogy a szerzők egy háromszög-modellre alapozták a biztonságot individuuum szintjén (ld. szükséglet-hierarchia-elmélet), egy adott objektumon/szervezeten belül (Campbell) illetve egy adott ország biztonságát értelmezve (Hágai tipológia).

Campbell-féle háromszögelmélet

Campbell teóriája 2003-ban látott napvilágot, amely szerint három fő komponens megléte szükséges a biztonsági stratégiához. A biztonság megszervezéséhez ezeknek az elemeknek a megfelelő aránya kell egy adott létesítmény vagy szervezet esetében. Ezek az elemek a tervezéskivitelezés, vezetési terv és olyan biztonsági technológia, amely megfelelően támogatja a biztonsági stratégiát. Ezt egy háromszögábrán szemlélteti, amelynek formája megmutatja, hogy mennyire vannak egyensúlyban az elemek, illetve milyen súlyponteltolódások vannak. A biztonsági terv követelményei: a koherencia, önfenntarthatóság. Biztonságvédelmi stratégiába van illesztve az alkalmazott biztonsági technológia, célja, hogy megvédjen a területre illetéktelenül behatolóktól. Az elmélet kapcsolódása a gyakorlathoz a következőképpen szemléltethető például a vállalati biztonsági struktúra kialakításához, vagyonvédelmi folyamatok, tevékenységek, rendszerek megszervezéséhez, megtervezéséhez, vagyonvédelmi vezetővel szemben támasztott követelményrendszer kialakításához).

1 Hágai tipológia

A biztonsági szektor szerkezeti típusai

127 FINSZTER Géza – SABJANICS István szerk. (2017): *Biztonsági kihívások a XXI. században*, Budapest–Pécs, Dialóg Campus, p. 25.

Egy friss felmérésben 82 ország biztonsági szektorának stabilitását vizsgálták három dimenzió mentén, az alábbiak szerint. A módszer elnevezése: Biztonsági Szektor Keretbecslés. Az elméletet és gyakorlatot együttesen vizsgálja, meghatározza a „mit” és „hogyan” is.

A Stratégiai Tudományok Hágai Központja által kidolgozott és 2020-ban publikált ún. Security Sector Assessment Framework,¹²⁸ SSAF eszközként szolgálhat arra, hogy típusokba soroljuk világszerte az egyes országok biztonsági szektorát. Az egyszerűen felsorolt kategóriák között analitikusan és empirikusan teszünk különbségeket és a stabilitást vizsgáljuk.

Nem sablonszerű, statikus besorolásról van szó, azonban segíti a döntéshozókat, iránymutatást ad a stabilitás megvalósításához. Az SSAF-et eszközként használva beazonosítjuk a hat biztonságiszektor-típust. Ezután mindegyik típusra példákat sorolunk, melyek az adatelemzésekből lettek levezetve.

A modellnek nyolc releváns, ún. proxyindikátor-tényezője van. A holland kutatás során a hágai tipológia szerint vizsgált országok között volt Magyarország is. Hazánkat az ún. Transitioning biztonsági szektor típusába sorolták, amely átalakulóban lévő jelent.

A tipológia kialakításának körülményei, szempontrendszere

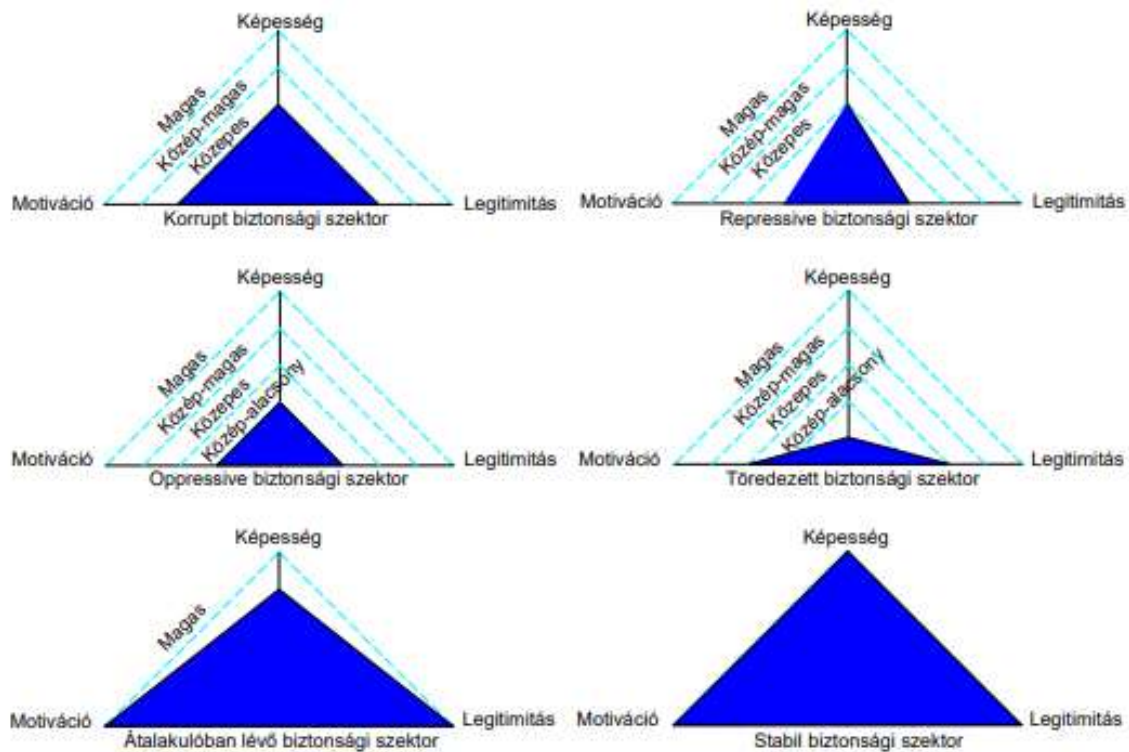
A proxyindikátorok kialakításának alapjául a szakirodalom és a biztonsági szakemberek értékítélete volt meghatározó valamint a rendelkezésre álló adatmennyiség, amely a legtöbb országra vonatkozott. Ezeket az országokat három fő jellemzőnek feleltették meg: képesség, motiváció és legitimitáció. Különböző mértékben feleltek meg ezek az országok ennek a három jellemzőnek ez különféle módokon hatott az adott országban a szektor stabilitására és földrajzilag diverzív régiókban helyezkedtek el a vizsgált országok.

A biztonsági szektor teljesítményét egy ötpontos skálán mérték: alacsony, közepes-alacsony, közepes, közepes-magas és magas. A magas érték azt jelentette, hogy a biztonsági szektor

¹²⁸ KOOL, Dorith – SWEIJS, Tim (2020): *A Security Sector Typology, A Framework to Assess Security Sectors' Potential Contribution to Stability*, In: *The Good, the Bad, and the Ugly*, Hague Centre for Strategic Studies, Hága, Hollandia, pp. 38–68.

tökéletesen megfelel a három fő jellemző követelménynek, míg a skálán alacsony egyáltalán nem felel meg az elvárásoknak.

Deduktív és induktív módszerek kombinációjának alkalmazásával jött létre a biztonsági szektor hatos tipológiája.

3. ábra: A biztonsági szektor stabilitása, saját szerk., Kool-Sweijs nyomán

A 82 ország közül végül 62-t tudtak besorolni a hat kategóriába, a többi országot altípusba tartozóknak látták. A hat típus aszerint, hogy mi akadékosza alá a stabilitást, a következő:

1. Korrupt, bűnügyileg fertőzött: nem állami aktorok (NGO-k) és bűnszervezetek dominálnak Ez konfliktushoz és a biztonsági szektor gyengüléséhez vezet. Nem az emberek

védelme, hanem a legális és illegális javak kereskedelméből származó minél nagyobb haszonra törekvés jellemzi. Ebbe a típusba soroltak 9 országot: Brazília, Kolumbia, Ecuador, El Salvador, Leshoto, Liberia, Mexikó, Peru, Ukrajna.

2. A Represszív szektor kizárólag az uralkodó rezsimet védi és sokkal inkább kikényszerítéssel mint konszenzussal szabályoz. Strukturált, felszerelt, parancsuralmi sémát követ. Nem a közbiztonság őrzője, hanem kényszerrel uralkodik, és célja, hogy a külső és belső ellenállást egyaránt megtörje. Idesoroltak 6 országot: Kambodzsa, Kína, Guinea, Irán, Thaiföld, Törökország.

3. Az Opresszív szektormodell szintén kizárólag az uralkodó rezsimet védi, azzal a különbséggel, hogy nem képes kontrollálni a biztonsági szereplőket és fenntartani az állami erőszakmonopóliumot. Az állam által szponzorált biztonsági szereplők autonóm módon működnek. Ide 3 országot soroltak: Bangladesh, Pakisztán, Dél-Szudán.

4. A Fragmentált vagy széttöredezett szektor támogatja és/vagy közvetlenül kapcsolódik az informális biztonsági szereplőkhöz. Decentralizált biztonsági intézkedések vannak és ebből következően nincs kontroll alatt az erőszak alkalmazása. Ide szintén három országot soroltak be: Mali, Mianmar, Nigéria.

5. Az Átalakulóban lévő biztonsági szektor viszonylag stabil, de nem elég ellenálló, mert a régi rezsimstruktúra, rossz beidegződések mentén működik. A jelenkori biztonsági kihívásokra nem tud megfelelően, professzionálisan reagálni. A másik tényező, hogy földrajzilag változó régióban van az adott ország, ami szintén megnehezíti az erőszakmonopólium megtartását, pl. Chile és Uruguay. A posztkommunista kelet- és közép európai országokat idesorolták, továbbá a volt katonai diktatúrákat. A demokratikus útra tért országok csoportja ez, de a haladást megnehezíti a múlt öröksége, pl. a gazdaság fejletlensége, a társadalmi bizalom hiánya, a politika instabilitása. Összesen 22 országot soroltak ebbe a típusba, köztük: Szlovéniát, Horvátországot, Lengyelországot, Bulgáriát, Szlovákiát, Csehországot, Észtországot és hazánkat.

6. A Stabil biztonsági szektor az ábrán is látható, hogy kiegyensúlyozott. Az állam kezében van az erőszakmonopólium, társadalmi konszenzus alapján hozott szabályok és eljárások szerint működik és mind az állam mind az emberek biztonságát védi. Ez az ideális struktúrája

a biztonsági szektornak, a jókormányzáson alapul és mindhárom komponenst (motiváció, képesség, stabilitás) magas színvonalon nyújtja. Összesen 19 ország kapott stabil biztonsági szektor címkét, köztük Finnország, Svédország, Dánia, Norvégia, Franciaország, Németország, Svájc, a Benelux államok, és Japán.

Összegezve a kutatás konklúzióját, az ideális biztonsági szektor tehát egy teljes háromszöggént ábrázolható és értelmezhető, amely a biztonsági szektor három fő jellemzőjét mutatja meg. Ahogy a háromszög formája változik, úgy látható a szektor deformitása is, hogy milyen problémákkal küzd, melyek a hiányosságai, hogy elérje az ideális stabil állapotot.

6. A CoESS (Európai Biztonsági Szolgáltatók Szövetsége) és Magyarország kapcsolata

Jogharmonizáció és a Szolgáltatási irányelv

Az Európai Parlament és a Tanács 2006/123/EK direktívája a belső piaci szolgáltatásokról 2006. decemberétől hatályos.¹²⁹

Kivételt képez az irányelv hatálya alól a magánbiztonsági szolgáltatás (2. cikk k.). Azonban a 38. cikk kimondta, hogy a magánbiztonsági szolgáltatások, valamint készpénz- és értékszállítás területeire vonatkozóan a Bizottság felméri a lehetőségét harmonizációs eszközökre vonatkozó javaslatok benyújtására, ennek négyéves határidőt szabott: 2010. december 28-ig. Az előkészítés a CoESS évi rendes közgyűlésén, 2006. szeptember 15-én zajlott Svédországban, Stockholmban. A magánbiztonsági direktívát előkészítő bizottság megalakítása elsősorban az őrzési munkabizottság tagjai közül került ki, hazánk is képviseltette magát. Hazánk 2010-ig vett részt aktívan a CoESS nevű szervezet munkájában. Napjainkban az 5 lehetséges tagsági forma közül egyikkel sem kapcsolódik a szervezethez Magyarország.¹³⁰

A magánbiztonsági családfa ágai

A magánbiztonsági szolgáltatások területeinek (fajtáinak) meghatározása szintén a fenti Stockholmban rendezett közgyűlésén történt. A tagállamok kompromisszumos megoldásként megalkották az ún. magánbiztonsági tevékenységek családfáját.

¹²⁹ EUR-Lex - 32006L0123 - EN - EUR-Lex (europa.eu)

¹³⁰ KALÓ József, Dr., ppt-előadása

Érdekes módon az ellátásilánc-biztonság (Supply Chain Security, SCS) nem volt még része ennek a felosztásnak, pedig saját ISO szabványa is van (ISO28001:2007). Kockázati besorolása és globális kiterjedtsége (Pl.: C-TPAT, AEO, TAPA) külön kategóriát érdemelne a magánbiztonsági családfán.

Úgy gondolom, hogy a klasszikus magánbiztonsági tevékenységek a következők:

1. Biztonságimenedzsment-tevékenységek
2. Operatív szakmai tevékenységek: Folyamatbiztonsági, mechanikai, elektronikus, élőerő szervezési tervezési-vezetési-szervezési tevékenység.
3. Végrehajtói állomány által ellátott feladatok: Statikus, dinamikus tevékenységek, ellenőrzési-adminisztratív tevékenységek, Proaktív és reaktív tevékenységek).

Fontosnak tartom megemlíteni a logisztikai (supply chain) biztonságot, mint fő vagyónvédelmi-kármegelőzési ágat, mert óriási szegmense a magánbiztonsági tevékenységnek. (Az Operatív szakmai tevékenységek részeként sorolható be az egyéb, a védett területen, vagy azzal kapcsolatban végzett operatív piaci tevékenység elemeként.)

A CoESS által alkotott családfa elemei:

1. Magánbiztonsági szolgáltatások (Private security services). Ez jelenti a klasszikus, tisztán gazdasági jellegű magánbiztonsági szolgáltatásokat. Olyan magánbiztonsági szolgáltatások, amelyek közbiztonsági jellegűek.
2. Kiszervezett rendészeti tevékenységek (Private policing services). Ez jelenti az olyan jellegű feladatokat, amelyeket a hivatásos rendőrök (más hatóságok) is ellátnak, tehát az őrök egyfajta, korábban állami feladatként jelentkező kiszervezett tevékenységet látnak el, hatósági jelleg és hatósági eszközök nélkül.
3. Magánbiztonsági védelmi szolgáltatások (Private protection services). Idetartoznak a fegyverrel ellátott feladatok (kivéve a pénzszállítást) emellett ide tartozik a kiemelt objektumok védelme, és a háborús övezetekben folytatott magánbiztonsági tevékenység.

4. Egyéb magánbiztonsági szolgáltatások (Others). Idetartoznak az előző kategóriákba nem sorolható szolgáltatások, továbbá a tevékenységet elősegítő szolgáltatások. Az elektronikus rendszerek felügyelete (Monitoring), a biztonságtechnika és az élőerős őrzés együttműködési területe. Biztonsági oktatás és gyakorlati képzés (Security training and exercise), valamennyi magánbiztonsági területet érintő kategória.
5. Az Információbiztonság (IT Security) nem sorolható a klasszikus magánbiztonsági tevékenységek közé, de az információvédelem, titokvédelem területén természetesen vannak klasszikus magánbiztonsági feladatok is.
6. A nemzeti kritikus infrastruktúra védelme (Protection of National Critical Infrastructure) jelenti a lakosság ellátását szolgáló rendszerek (közlekedés, víz, csatorna, energia, áruellátás, stb) védelmét.

Alágak

1. Biztonsági tanácsadás (Security Consultancy). Ez jelenti a szakértői tevékenységet is
2. Kockázatelemzés (Security Risk Assessment)
3. Biztonsági tervezés (Security planning). A biztonság tervezését jelenti (beleértve a mechanikai és elektronikai rendszerek tervezését) is.
4. A tervek megvalósítása (Implementation). A kivitelező tevékenységet, a kivitelezés szervezését jelenti főleg a komplex biztonság vonatkozásában
5. Őrzés (Guarding). A különböző őrzési tevékenységek összefoglaló elnevezése.
6. Statikus őrzés (Static). A klasszikus objektumőrzést jelenti
7. Mozgó őrzés (Mobile) – az objektumok külső járőrökkel való ellenőrzését jelenti, amikor a járőr több objektumot, általában csak kívülről, meghatározott rendszerességgel ellenőriz. Biztonsági ellenőrzések (Security checks) – idetartoznak az időszakos biztonsági ellenőrzések, beleértve a vezetői ellenőrzéseket is.
8. Személyvédelem (Close protection)

9. Intézkedés a riasztó jelzés alapján (Alarm response) – a riasztásokra, a rendkívüli eseményekben tett intézkedéseket jelenti, ideértve a Kivonuló járőr-tevékenységet is. Recepciós tevékenység (Reception) – magában foglalja a be- és kiléptetés ellenőrzését, az ügyfelek útbaigazítását, az objektumon belüli kulcsok kiadását és visszavételezését. Kulcskezelés (Key holding) – Az ügyfelek kulcsainak kezelését jelenti, akiknek az objektumait a járőrszolgálat rendszeresen ellenőrzi, illetve a kivonuló járőrök, riasztás esetén viszik magukkal.
10. Elektronikus biztonság (Electronic Security) – az elektronikai biztonsági rendszerekkel kapcsolatos tevékenység. Riasztórendszerek (Alarms), beléptető rendszerek (Access control), zárt láncú TV rendszer (CCTV A rendszerek telepítése és karbantartása (Installation and maintenance), biztonsági dokumentumok készítése (Security documents).
11. Elektronikus rendszerek felügyelete (Monitoring) – A jelzések vétele, intézkedések a jelzések alapján, azaz az elektronika és élőerő együttműködése a riasztások kezelése (Alarm monitoring and alarm response). – A riasztások fogadása, figyelemmel kísérése, és a riasztások alapján tett intézkedések Elektronikus felügyelet (Electronic surveillance) – az egyes rendszerek és helyszínek elektronikus felügyelete. Távfelügyelet üzemeltetés (Operational remote control-dispatching) – a működés távfelügyelet útján történő figyelemmel kísérése és ellenőrzése.
12. Fizikai/mechanikai biztonság (Physical/Mechanical security) – mechanikai biztonsági rendszerek telepítése, üzemeltetése és karbantartása. Zárak (Locks), mechanikai akadályozó eszközök (Barriers), – (sorompó, kapu, kerítés, gépkocsi-akadályok, stb.) plombák (Seals), biztonsági világítás (Lighting), pánccsok (Safes), trezorhelyiségek (Strong-rooms), biztonsági üvegek (Security glass).
13. Pénzkezelési szolgáltatások (Cash handling services), pénzszállítás (CIT-Cash in transit), pénzfeldolgozás (Cash processing), – a készpénz megszámlálása, hamis és rongált pénzek kiválogatása, címlet szerinti csoportosítása és csomagolása (kötegelés, rollnizás). Készpénz letéti őrzése, tárolása (Cash storage) – Ideértve az értékes egyéb dolgok letéti őrzését, tárolását is. Pénzkiadó automaták kezelése (ATM maintenance) – az ATM-ek töltés, ürítése, karbantartása.

14. Közbiztonság fenntartásával kapcsolatos feladatok (Public order tasks) – nem közvetlenül vagyonvédelmi célú szolgáltatások. Például járőrözés a közterületek biztonsága érdekében, térfigyelés magánbiztonsági cég által, stb. Magánnyomozás bűnügyekben (Crime investigation) – vagy a rendőrséggel párhuzamosan, vagy a rendőrség bevonása nélkül Parkolás ellenőrzése (Parking control) – mind magánterületen, mind közterületen. Közlekedés ellenőrzése (Traffic control) – beleértve a tömegközlekedési eszközök megállóhelyeinek, a jegyváltásnak az ellenőrzését is. Közterületek felügyelete (Monitoring) – beleértve a közterület figyelő rendszer működtetését is.
15. Fegyveres biztonsági szolgáltatások (Armed protection). Katonai magánbiztonsági szolgáltatások (Military services). Az egyes országok fogalmai, vagy a fogalmak tartalma eltérhet a fenti meghatározásoktól. A jelenlegi álláspont egy lépés a magánbiztonság európai harmonizációjának irányába.

Létfontosságú rendszerelemek

A nemzeti kritikus infrastruktúra védelme. CoESS – Kritikus Infrastruktúra Védelmi Bizottság 2008. szeptember 25-én alakult meg Szófiában Elnöke Michael Clarke, tagja az MBVMSZ részéről: Csata Balázs. Kétszer ülésezett az alakulást követően: 2008. 12. 08 és 2009. 03. 10. napokon. A bizottság létrehozásának fő célja annak elemzése és kutatása, hogy mi a magánbiztonsági cégek jelenlegi és jövőbeni feladata nemzeti kritikus infrastruktúra védelmében. Készítettek a témában egy kérdőíves felmérést az Európai Unió államaiban. A kutatás alapján Fehér Könyv készült, amelyet az Európa Bizottság elé terjesztettek. Felismerték, hogy a kritikus infrastruktúra egyre inkább nemzetközivé, illetve nemzetközi jelentőségűvé válik A bizottság különösen fontosnak ítélte az alábbi területek vizsgálatát: repülés, hajózás, nukleáris energia, vegyipar, energiaipar (villamos energia, gáz, olaj), közúti szállítás, tömegközlekedés.

A 2008-ig tapasztalt fontosabb problémák: nincs közös fogalom meghatározva európai szinten, az egyes tagállamok különböző megfogalmazásokat alkalmaznak. Egyes országokban nem is létezett hivatalos meghatározás a kritikus infrastruktúrára. A védelem tekintetében különböző elképzelések, különböző megoldások voltak az egyes uniós országokban.

Az Alapszerződés 136–141. paragrafusai szabályozzák az érdekképviselői szervek részvételét az iparágak lényeges problémáinak megoldásában. Magánbiztonsági Társadalmi Párbeszéd Bizottság kezdte meg működését a Munkáltatói érdekképviselő és Munkavállalói érdekképviselő között.

Ágazati párbeszéd-bizottságok

A munkavállalók és munkáltatók a 2009. évi LXXIV. törvény az ágazati párbeszéd bizottságokról és a középszintű szociális párbeszéd egyes kérdéseiről című jogszabály alapján ágazati párbeszédbizottságokat hozhattak létre a 2009-től kezdődően. Az Fegyveres Biztonsági Őrség volt az egyik magánbiztonsági ágazat, amelynek volt ilyen fóruma.

Szövényi György tanulmányában fontosnak tartja egy megfelelő szakmai fórum kidolgozását a magánbiztonsági szektor és az állami szektor között, mert a konferenciákat nem tartja erre hatékony eszköznek.¹³¹

7. Generálisan a biztonsági tevékenységek típusai¹³²

Egy szervezet megvédésére számos biztonsági kontroll implementálható, azonban ezen védelmi megoldások ill. intézkedések mindegyike három alapvető csoportba sorolható a generális tipológia szerint. Holisztikus biztonságsszemlélettel mindhárom együttesen kell alkalmazni az optimális biztonság minél jobb megközelítéséhez. A tipológiát az amerikai kiberbiztonsági szakértők közössége alkotta meg.

1. Működési vagy adminisztratív

Ebben a körben a saját dolgozói által okozott veszteségek megelőzésre koncentrálnak a szervezet. Ezek vezetői természetű biztonsági tevékenységek. Úgy tartják, hogy a dolgozó egyfelől a leggyengébb (biztonsági) láncszem, másfelől a legnagyobb értéke a cégnek. Ez a csoport magában foglalja a különféle policykat, sztenderdeket, eljárásokat, üzletmenetfolytonosságot, és beletartoznak a rendkívüli eseményekre kidolgozott választervek is.

131 SZÖVÉNYI György (2010): *Hidak és szakadékok*, In: A rendészettudomány határkövei, Tanulmányok a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények első évtizedéből, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, Pécs, pp. 243–248.

132 WILSON, Dustin (2020): *3 basic types of security controls to protect your business*, Kiberbiztonsági szakértők közösségének honlapja, Forrás: 3 basic types of security controls to protect your business, Concerned Nerds, letöltve: 2021. 03. 03.

2. Technikai biztonsági intézkedések

Itt a név azt sugallja, hogy a biztonsági kontrollmechanizmusok az IT-megoldások használatával valósulnak meg. Néha úgy utalnak rá, mint „logikai kontroll”. Ebben néhány biztonsági intézkedés egyszerűen azt jelenti, hogy hogyan lett konfigurálva az adott IT-eszköz. Ennek a csoportnak elsődleges feladata a megbízható elérhető információ, és IT-rendszerek. Ezek anti-malware szoftverek, tűzfalak, web proxyk, biztonsági másolatok és felhasználói fiókok kontrollja.

3. Fizikai biztonsági intézkedések

A fizikai biztonság jelenti a vagyontárgyak fizikai védelmét. A fizikai biztonság részei alapvetően: a mechanikai védelmi eszközök, az elektronikus védelmi eszközök, az élőerő, valamint az ezek hatékony működtetését elősegítő folyamatok. Idetartozik a létesítmény, ahol a cég működik és a fizikai eszközök számítógépek, bútorok. A nyilvánvaló fizikai biztonsági megoldások a törésálló üveg, ajtózárok, riasztók. Idetartoznak olyan intézkedések is, amelyet nem mindig tekintenek annak, ilyenek a légszűrő berendezések és a nedvesség-ellenőrző rendszerek, tűzvédelmi berendezések, sőt maga a létesítmény terve is idesorolható, ha szándékosan úgy építették, hogy természeti katasztrófák ellen is védve legyen, úgymint földrengés vagy tornádó.

8. Közbiztonság és magánbiztonság

A közbiztonsági alrendszerek

A közbiztonsági rendszernek három alrendszere van: rendészeti, magánbiztonsági és civil önvédelmi rendszer. A rendészeti alrendszer a rendészeti közjogot jelenti, a rendészeti szerveket, valamint ezeknek a szerveknek a működését. A közbiztonság és a közrend megteremtése az állam alapvető joga és egyben kötelessége. Magyarországon a rendszerváltozás után az emberek ismét élhettek az egyesülési szabadság jogával. Kétféle szerveződés jött létre, egyrészt a közbiztonságért folytatott küzdelmet háborúnak tekintő, gárda típusú szerveződések, másrészt a polgárőrségek, amelyek a rendőrséggel való jó kapcsolatra alapozva, annak rendszerét másolva jöttek létre. Finszter Géza szerint az Alkotmánybíróság gyakorlata részletesen feltárta azokat a veszélyeket, melyek a jogállami értékeket veszélyeztetik közhatalmi oldalról, de sajnos a magánszemélyek által okozható veszélyek nincsenek ilyen pontosan meghatározva. Erre jó példa a közösség elleni

izgatás, mert csak akkor valósulnak meg a törvényi tényállás elemei ennél a deliktumnál, ha közvetlen erőszakra alkalmazásának veszélye áll fenn.¹³³ Így Finszter Géza szerint a kollektív önvédelem mint demokratikus társadalmi alapérték nincs kellő büntetőjogi hatalommal körülbástyázva.¹³⁴

Ahogy a közügy és magánügy határvonala elmosódik, ugyanígy a közjog és magánjog közötti cezúra is egyre hangsúlytalanabb. Ha példának okáért visszatekintünk az Amerikai Egyesült Államok fejlődésére, a rendőrség fejlődésének ún. politikai korszakában (1840–1930) a köz- és magánbiztonság határai szintén átjárhatók voltak, magánnyomozók dolgoztak büntetőügyekben és rendőrnnyomozók gyűjtöttek adatokat politikai ellenlábásokról.¹³⁵

Hazánkban a közbiztonság helyzete az elmúlt évtizedekben lényegesen nem változott, ezért egyes szerzők szerint nem szükséges a kényszerintézkedésekkel kapcsolatos jogkörök bővítése sem.¹³⁶

A közbiztonság és magánbiztonság kapcsolata

A köz- és magánbiztonság szorosan összefüggő fogalmak. Hazánkban a kormányzat a lakosság szubjektív biztonság-érzetét növelni akarta az elmúlt két kormányzati ciklus alatt, igyekezett egységes követelmény-rendszert teremteni tabula rasakat alkotni. Összhangot *az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyekről szóló 2012. évi CXX. törvény* teremtett, illetve az 5 éves vizsgakötelezettség bevezetése.¹³⁷ *A törvény 23. § (6) bekezdése szerint a (3) bekezdésben meghatározott képzés elvégzését követően ötévente a rendészeti feladatokat ellátó személy, valamint a személy- és vagyonőr kiegészítő képzésen és vizsgán köteles részt venni, amely során a bekövetkezett jogszabályi változások és azok gyakorlati alkalmazhatóságából, valamint a kényszerítő eszközök alkalmazásával kapcsolatos elméleti és gyakorlati ismeretekből tesz vizsgát.*

A közbiztonságot és a magánbiztonságot legjobban egy halmazábra tudná szemléltetni. A közbiztonság részét képezi a magánbiztonság és van egy közös szeletük, amely mindkettő része. Komplementer rendészeti szervek: 1. önkormányzati rendészet, egyes rendészeti feladatokat ellátók; 2. társadalmi önkéntes bűnmegelőzési egyesületek, különösen a polgárőrség; 3.

¹³³ Alkotmánybírósági határozat 30/1992. (V. 26.)

¹³⁴ Uo. p. 99.

¹³⁵ i. m. 19.

¹³⁶ BALLA Zoltán: A rendészeti törvény egyes kérdései

¹³⁷ Dr. Kincses Ildikó c. r. danrártábormok felszólalása alapján, Biztonságpiac konferencia, 2018. 02. 08., Budapest, NKE.

magánbiztonság (személy- és vagyonvédelem, fegyveres biztonsági őrsegek). A komplementer, azaz kiegészítő rendszet kifejezés a legmegfelelőbb a magánbiztonsági szolgáltatókra, mert nem azonos jogosítványokkal felruházott szereplőkről van szó, de tevékenységük, létük és hatékony működésük a közbiztonság *conditio sine qua nonja*.¹³⁸

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 24. § (2) bekezdése felhatalmazza a Testületet, hogy magánérdekek védelmében is fellépjen. Szikinger István szerint ha a magánérdekre kiterjesztik a közérdeket egy demokráciában az a korrupciót segíti elő.¹³⁹ A 16/1999 (II. 5.) Kormányrendelet alapján ellenszolgáltatásért közfeladatot ellátó rendőr magánérdek szolgálatában nem léphet fel.¹⁴⁰ Kivétel, ha például mérkőzésen rendezvényt biztosít. Ott ugyan magánfinanszírozással, de a köz érdekében végez tevékenységet.

A Rendőrségről szóló törvény hivatkozott bekezdése alapján *„a magánérdekek védelme csak akkor tartozik a rendőrség hatáskörébe, ha a törvényes védelem az adott körülmények között más módon nem biztosítható, vagy ha a rendőri segítség nélkül a jog érvényesíthetősége meghiúsulna vagy számottevően megnehezülne”*.

138 CHRISTIÁN, MAJOR, SZABÓ szerk. (2019): *Biztonsági vezetői kézikönyv*: I. fejezet: A magánbiztonság és az önkormányzati rendszet fogalomrendszere, Budapest, NKE, pp. 65–81.

139 SZIKINGER István (1998): *Rendőrség a demokratikus jogállamban*, p. 45.

140 16/1999.(II. 5.) Kormányrendelet a rendőrség ellenérték fejében végezhető szolgáltató tevékenységéről

4. ábra: Komplementer rendészet¹⁴¹

Birtokvédelem

A birtokvédelem széles körben megengedett, ennek határait a közjog jelöli ki.¹⁴² Ha egy magánszemély/megbízó ingó vagy ingatlan vagyontárgyait saját maga védi meg, ezzel kapcsolatos jogosítványait szolgáltatási szerződés alapján részben átengedheti egy birtokvédelemmel/magánbiztonsági tevékenységgel hivatásszerűen foglalkozó vállalkozásnak.

A magánbiztonsági tevékenység körébe tartozó védelmet a megbízott magánbiztonsági vállalkozás birtokvédelmi vállalkozás végzi, a közbiztonság védelmét pedig a rendészeti, rendvédelmi tevékenységet ellátó hatósági szervek.

A legfontosabb különbség, hogy míg az elsónél a causa a tulajdonost megillető birtokvédelmi jog, és ebből vezetjük le az adott vállalkozás jogosítványait, addig a másíknál a közösségi értékek védelme történik az állami erőszak-monopólium segítségével, ami természetszerűleg kikényszeríthetőséget jelent. A közigazgatási jog egyrészt meghatározza a magánviszonyokba történő beavatkozás módját (tartalmilag és formailag) másrészt a közhatalom gyakorlásának

¹⁴¹ Forrás: Dr. habil. Christián László előadása

¹⁴² FINSZTER Géza (2013): A rendészet elmélete és a rendészeti eszközrendszer. Budapest, NKE, p. 96.

módját is (kijelöli korlátait). Ezért van szükség közjogi szabályozásra a magánbiztonsági vállalkozások esetében.¹⁴³

¹⁴³ Alkotmánybírósági határozat 3/2001. (I. 31.)

V. A MAGÁNBIZTONSÁG JOGI SZABÁLYOZÁSA

1. A rendészet a szabályozás tudománya

A rendészet jelenti az eszközt és módszert, a „hogyan?” kérdésre adott választ. A rendészet maga a rend kialakítása, jogi szabályozókkal, eszközökkel.

Szamel Lajos 1942-ben írt államtudori értekezésének elején leszögezi, hogy nem a rendőrséggel, mint szervezettel, hanem a rendészettel, mint funkcióval kíván foglalkozni. Azért látja fontosnak e distinkciót, mert „a rendőri szervezet és a rendészeti funkció nem áll olyan elválaszthatatlan kapcsolatban, mint az anyag és forma”.

Az állam rendészete a közigazgatás. Az igazságügy rendészete az igazságügyi rendészet. A biztonság a rendészet terméke. Ahol közrend, jogrend, magánrend, államrend van, ott tudhatjuk magunkat biztonságban. Úgy gondolom Szamel dinamikusan értelmezi a rendészetet, mint egy tevékenységet, a rendet pedig statikusan értelmezi, mint egy állapotot.

2. A rendőrség felügyeleti és ellenőrzési jogosítványának érvényesülése a komplementer rendészet egyes szereplőinek irányában

Kapcsolati formák a rendőrséggel

- a) Őrzésre kötelezés (fegyveres biztonsági őr).
- b) Engedélyezés (személy- és vagyonőr, tervező-szerelő tevékenység, magánnyomozói tevékenység).
- c) Kötelező együttműködési megállapodás (polgárőr és egyes rendészeti feladatot ellátók).

Alapvetően a rendőrség a felelős a közbiztonságért az Alaptörvény szerint, de a közrend, közbiztonság fenntartásában több alternatív rendészeti szereplő is kiveszi a részét, ezért a rendőrségnek feltétlenül kell az egyéb résztvevők irányába valamilyen mértékű felügyeleti-ellenőrzési jogosítványt biztosítani.

a) Őrzésre kötelezés

A fegyveres biztonsági őrség működését a rendőrség rendeli el, a kiemelten fontos létesítmények védelmére. A rendőrség kötelezi a tulajdonost, hogy a saját költségére fegyveres őrséget állítson fel a rendőrség által kiadott kötelező határozatban előírt létszámmal és fegyverzetrel. A rendőrség az őrzésre kötelező határozat betartását a legszigorúbban ellenőrzi és az őrzésvédelmi tervet jóváhagyja, a parancsnok kinevezéséhez hozzájárul. A rendőrség szigorúbb kontrollját az is mutatja, hogy az őrség tagjainak előéletét rendszeresen ellenőrzi (priorálja) és az őrség tagjait munkába állás előtt és alatt is jogi és szakmai ismeretekből vizsgáztatja, valamint a rendőrség látja el szolgálati igazolvánnyal és jelvénnel, továbbá a rendkívüli események kivizsgálását is végrehajtja. Amennyiben az őrzést a fegyveres biztonság őrség biztosítani nem tudja, feladatait a rendőrség veszi át.

b) Engedélyezés

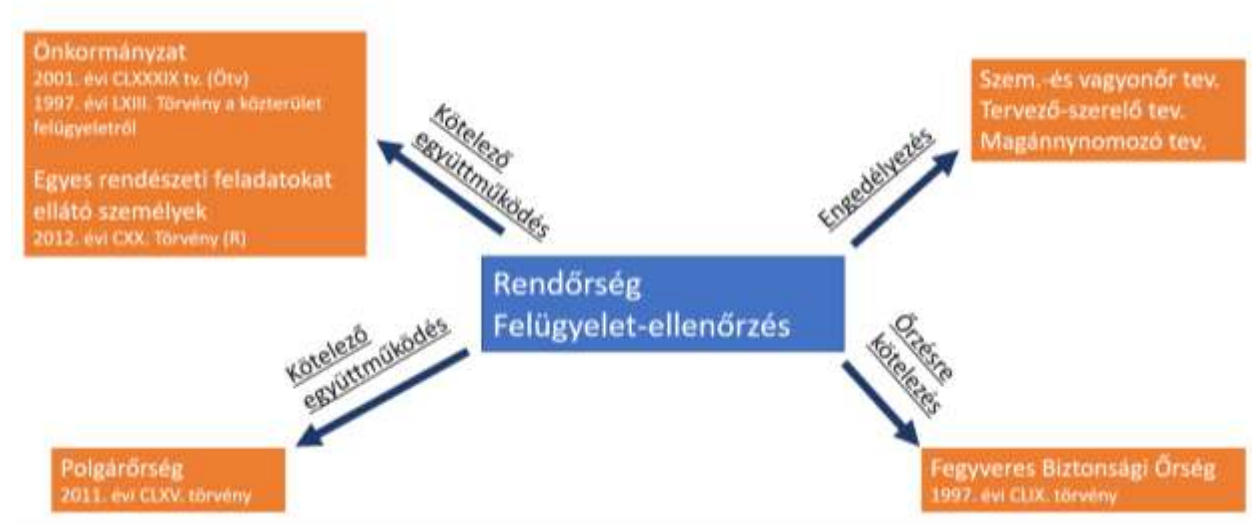
A tulajdonos saját belátása szerint gondoskodhat a személye és javai védelméről. A személy- és vagyonbiztonság veszélyeztetettségétől függ az, hogy a védelemre milyen mértékű magánbiztonsági szolgáltatást vesz igénybe. A konjunktúra kielégítésére jelentek meg a magánbiztonsági szolgáltatók, és vált szakmává a személy- és vagyonvédelmi tevékenység. Az államnak igen nagy felelőssége van abban, hogy az állampolgárok személyük-és javaik védelmét kikre bízhatják rá. A vállalkozások működésének és a természetes személyek munkavégzésének engedélyezését a rendőrség kapta feladatul. Az engedélyezési tevékenység keretében a feddhetetlen előélet, a szakmai végzettség és a vállalkozásoknál a tiszta gazdasági háttér követelmény. A feltételek teljesülése esetén a rendőrség adja ki a vállalkozások működési engedélyét, a természetes személyeknek pedig a személy- és vagyonőri, magánnyomozói és a tervező-szerelő igazolványt.

c) Kötelező együttműködési megállapodás

A közbiztonság fenntartásában részt venni kívánó polgárőrség csak úgy kezdheti meg működését, ha az Alaptörvény szerint a közbiztonságért felelős rendőrséggel kötelezően együttműködési megállapodást köt. Ez a törvényes garancia arra, hogy a rendőrség a közbiztonság fenntartásában részt vevő, lakosság önvédelmi szervezeteként működő polgárőrséggel stratégiaileg és operatív módon is együtt dolgozzon a közbiztonságért. Az államnak és az önkormányzatoknak is vannak

olyan szervezetei, amelyek a saját területükön a közbiztonság és a helyi rend védelme érdekében rendészeti jogosítványokat – és mindezek érvényesítése céljából – korlátozott mértékben kényszerítőeszköz-használati jogosítványt kapnak. Az egyes rendészeti feladatot ellátók munkáltatóival megkötött együttműködési megállapodás alapján a rendőrség közreműködésével történik a rendészeti jellegű felkészítésük és vizsgáztatásukat, valamint a rendőrség látja el őket a rendészeti intézkedésekre felhatalmazó igazolvánnyal és jelvénnel. A rendőrség végzi ex lege a kényszerítőeszköz-használat kivizsgálását is.

Az a tendencia látható, hogy a rendőrség ellenőrzési-felügyeleti funkciója erősödik, és más feladatok kiszervezésre kerülnek a magánbiztonsági szereplőkhöz. Tehát ahogy tehermentesítik feladatait csökkennek, de ugyanakkor ezzel párhuzamosan az ellenőrzés-felügyelet funkciója erősödik. Feladatok tekintetében mind az ágazatok, mind a magánszemélyek nagyobb törvényi lehetőséget kaptak a saját rendészeti feladataik ellátására, amelyben a rendőrség hatékonyan közreműködik. Összefoglalva a rendőrség legfontosabb eszközei: részt vesz a szereplők felkészítésében és vizsgáztatásában, továbbá az engedélyek kiadásában, az előélet ellenőrzésében és a kényszerítőeszköz-használat kivizsgálásában.

5. ábra: A rendőrség kapcsolódásai a komplementer rendszerben, saját szerk.

3. Magánbiztonság a tudományok rendszerében

Ha azt vizsgáljuk, hogy hol helyezkedik el a magánbiztonság a tudományok rendszerében, akkor erre a kérdésre többféle megközelítéssel lehetséges választ adni. Egyfelől a

rendészettudományhoz kapcsolódva másfelől a biztonságtudományhoz kapcsolva. Mindkét tudományterület relatíve fiatal és alakulóban lévő. Az önkormányzati rendészet és a magánbiztonság „a két legfiatalabb ág” a rendészettudomány fáján.

Losonczy István szintén tolnai születésű, pécsi jogászprofesszor a „tudományok házáról” értekezett, amikor a tudományos rendszertanban elhelyezte az általa művelt jogterületet, a büntető jogágot.

4. Inter-, transz- és multidiszciplinaritás

Az interdiszciplinaritás olyan jellemzőt és módszertant jelent, amellyel a kutatás során egyes diszciplínák művelői átlépik saját tudományterületük határait és egyre gyakrabban „közlekednek” különböző tudományágak, tudományterületek között. Erre jó példa a pszichológiából kölcsönvett Maslow-szükségletpiramis, amelyet más társadalomtudományok is előszeretettel alkalmaznak. A technikai fejlődés is előmozdította az interdiszciplinaritást, mint jelenséget. Mutuális a fejlődés a tudományágak között, oda-vissza alapon történik. Gyorsul a tudományok fejlődési, differenciálódási folyamata, és már nemcsak a tudományos közlemények, a kutatás, gondolkodás is interdiszciplináris.

Lipták és Garay rámutatnak, hogy egyfelől „a különböző diszciplínák átlépik egymás láthatatlan határait, és kölcsönösen megtermékenyítik egymást, ezáltal esetenként valóban új diszciplínákat hozva létre”, másrészt „a korábban homogénnek vélt diszciplínák olyan mértékben differenciálódnak, hogy vizsgálati módszereikben, terminológiájukban esetenként távolabb kerülnek egymástól, mint például a heterogénnek tartott diszciplínák szubdiszciplínái”.¹⁴⁴ Láthatjuk, hogy például a rendőrigazgatást korábban olyan homogénnek, megingathatatlanak és állandónak tartották, hogy fel sem merült az önálló rendészeti tudomány kialakításának gondolata. A magánbiztonság pedig olyan színes, sokrétű, kontraktuális, de alkotmányos alapjogon, a (magán)tulajdon védelméhez való jogon alapuló, profitorientált és sektorspecifikus, hozzáadott értéket képviselő és az élet minden területén jelen lévő jelenség, amely tudományos értelemben is egyre inkább halad az önállósodás útján.

¹⁴⁴ Idézi: Mészáros Rezső, i. m. 335.

Napjainkban az interdiszciplinaritás mellett már kezd megjelenni a multi- és transz- szóösszetétel is, a kutatási feladat jellegétől függően és a tudományterületek művelői egymással kötött együttműködéseinek számának növekedésével.¹⁴⁵

A magánbiztonsági szektor természetét két elem jellemzi: egyfelől a biztonsági szolgáltatások igénye és a nem állami szereplők szolgáltatásnyújtása. Tehát a megbízói és szolgáltatói oldal. Ennek a két elemnek a konvergenciája újfajta gondolkodásmódot igényel arra vonatkozóan, hogy milyen fajta szabályozásra és milyen jogtechnikai eszközökre van szükség ezen a területen, hogy a jó kormányzás érvényesüljön a magánbiztonsági cégek tekintetében. A biztonsági szektor területén a jó kormányzás hagyományos megközelítése a hatékony és megbízható működés a joguralom (rule of law) doktrína keretein belül, demokratikus jelleggel és az emberi jogok tiszteletben tartása mellett. Habár a magánbiztonsági cégek dolgozóira nem ugyanaz az állami kontrollmechanizmus érvényes, mint a rendvédelmi szervek alkalmazottaira, ennek ellenére nagyon fontos annak biztosítása, hogy mégis garantálva legyen a magánbiztonsági cégek átláthatósága, megbízhatósága és az emberi jogok tiszteletben tartása.¹⁴⁶

A kutatás nehézségei

Finszter Géza egyik tanulmányában a rendészettudomány magányosságáról ír. A rendészetet titok veszi körül, állandóság, fegyelem, tekintélytisztelet. A fegyelem és tekintélytisztelet a hierarchiában szakmai erény. Nem tűri a kritikát. Ezért „magányos” tudomány. Miért nem tűri a kritikát? Mert a kritika ezen alapértékeit támadhatja, ezáltal elbizonytalanítja a rendőrséget, és megmutathatja, hogy a politikai döntések nem mindig helyesek. Az irányítás azért nem tűr kritikát, mert az a „Parancs! Értettem!” feltétlen engedelmességét megingatja. Finszter professzor konklúziója, hogy ha egy jelenség nem megismerhető és nem is bírálható, akkor külsőleg nem is változtatható meg.¹⁴⁷

145 MÉSZÁROS Rezső: *Az interdiszciplinaritás néhány földrajzi összefüggése*, In: Földrajzi Közlemények 2014. 138. 4. pp. 335–340.

146BUZATU, Anne Marie: *Regulating Private Security Companies*

147 FINSZTER Géza (2017): *A rendészettudomány magányossága*, In: Gaál Gyula – Hautzinger. Zoltán (szerk.): *Szent Lászlótól a rendészettudományig.*, In: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX., Pécs, pp. 25.

Mint arra korábban már utaltam, a közigazgatást kétféle aspektusból vizsgálhatjuk, mint pozitív közigazgatást, ami szükségletkielégítő és mint negatív közigazgatást, ami óvó, veszélyelhárító, rendészeti jellegű.¹⁴⁸

A fogalmak probatio diabolicája

A „démoni bizonyítás” alatt azt értem, hogy olykor a parttalan elméleti polemizálás és a csak részben kimunkált tartalmú rendészettudományi fogalmak miatt meghökkentő és képtelen következtetésekre jutottak vagy anyanyelvünk redundáns jellegének csapdájába estek a közjogászok is. Jó példa erre a közrend fogalma, amelyre Kántás Péter és Korinek László is rámutat:

„A közrend fogalmának, tartalmának valamennyi megközelítésénél mindenesetre tényként alapul kell venni: sem az Alkotmány, sem a rendészet legfőbb szerveként kezelt rendőrség alaptörvényének meghatározásánál a jogalkotók nem használják a közrend kategóriáját. Ellenben alaptörvényünk rögzíti, hogy a Magyar Köztársaság rendőrségének feladata a közbiztonság és a belső rend védelme. Ebből pedig az következik, hogy a közrenddel szemben a közbiztonság a jogi tárgy, azaz a rendészeti jog nem operál a közrenddel.”¹⁴⁹

Kántás Péter és Korinek László joggal kérdezi, hogy „vajon mit értett a szerző közbiztonságon, mint jogi tárgyon?”¹⁵⁰

Új Alaptörvényünk 46. cikke már a „közrend” kifejezést használja és így rendelkezik: „A rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. A rendőrség részt vesz a jogellenes bevándorlás megakadályozásában.”

5. Panta rhei a (magán) biztonságban

Panta rhei, azaz „minden folyik”, a világon minden folyamatos mozgásban van, mert maga a változás örök, mondták az ókori görög filozófusok.¹⁵¹ Ez napjainkban is egyaránt igaz a

¹⁴⁸ i. m. 17.

¹⁴⁹ Magyar Közigazgatási Jog, Általános Rész Bp., 2004. 402.

¹⁵⁰ lásd: KORINEK László (2006): *A közbiztonságról. Hogyan érzékeljük, mit tehetünk érte?* In: A biztonság dimenziói. Bp. p. 38.

¹⁵¹ BAKOS Ferenc szerk. (2005): *Idegen szavak és kifejezések szótára*, Akadémiai Kiadó, p. 487.

társadalom, a politika és a gazdaság területén. Az egyetlen dolog, ami nem változik, az a változás maga. A demográfiai változások mellett a mindennapi életünk digitalizációja és a „4.0 iparként” aposztrofált komplett összeköttetésünk jelentik a megatrendeket a gazdaságban és a társadalomban. A negyedik ipari forradalom korát éljük, amelyben az információs technológia és az automatizálás egyre szorosabban összekapcsolódik, a termelési feladatokat a humán erőforrástól egyre inkább gépek veszik át, de nem mindegy hogyan. Véleményem szerint az élőrőnek mindenképp fontos szerep jut, bár az is igaz, hogy a leggyengébb láncszem egy folyamatban az emberi tényező.

Egyik megközelítésben a fejlődés alapja a biztonság. Gondoljunk csak vissza Abraham Maslow (1908–1970) 1943-ban publikált szükséglet-hierarchia-elméletére, amelyben a biztonság rögtön a fiziológiai szükségletek után következik. Maslow korában egyébként a piramiselméletet nem igazolták empirikus kutatásokkal, mégis minden társadalomtudomány alapelméletei közé tartozik. Amerikai kutatók 2010-ben és 2011-ben felülvizsgálták és kibővítették az avittnak vélt elméletet, azonban az alsó négy szint, benne a biztonság követelményével változatlan maradt.

Más megközelítésben a fejlődés alapja maga a változás, illetőleg az azt előidéző események, amelyek mindig tartalmaznak kockázatot, amit kezelni kell. Ha a kockázatok kezelése kontrollálatlan, megfelelő szinten működik az alkalmas a relatív biztonságérzet kialakítására. (Ez a nézőpont abból indul ki, hogy a legnagyobb fejlődést, változást a történelemben a háborúk, forradalmak hozták, és ezek korántsem nevezhetők „biztonságos fejlődési alapnak”.)

„A közbiztonság a modern európai felfogás szerint olyan kollektív társadalmi termék, amely az egyének és a közösségek tevékenységéből, az állami szervek hatósági intézkedéseiből, a polgárok önvédelmi képességei, és a vállalkozói piac nyújtotta szolgáltatások együtteséből alakul ki.”¹⁵²

Tehát kooperáció eredménye, nemcsak a rendőrség az egyedüli letéteményese.

A magánbiztonság térnyerése jelentős és ez prognosztizálható a jövőre nézve is, mivel az állami szféra nem képes már önmagában a megfelelő biztonsági szintet nyújtani. Napjainkban már magánszemélyek is képesek kiberhadviselést folytatni, különböző modern technikai eszközök segítségével akár otthon ülve is csapást tudnak mérni személyekre, objektumokra.

¹⁵² Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia 2013–2023

A közrend, közbiztonság fenntartása egyre nagyobb kihívások elé állítja a rendészet szerveit. Egyúttal el kell fogadni, hogy a társadalom működése szempontjából olyan fontos érték, mint a biztonság fenntartása nem várható el az állam által erre a feladatra rendelt egyetlen szervezettől; a rendőrségtől. A biztonság nemcsak kollektív, hanem immateriális termék is. Létrehozásában a rendőrség van kulcspozícióban. A magánbiztonságban egy felelős biztonsági vezető egyik legfőbb feladata a biztonság materializálása, azaz annak üzletileg értelmezhető nyelvre konvertálása. Ez az adott területen fennálló kockázatok ALARP-szintre csökkentésén keresztül realizálható annak kimutatásával, hogy miért szükséges, miért éri meg a beruházó vállalatnak költeni a biztonságra – és hogy a befektetése mennyi idő alatt térül meg. Az ROI (Return on Investment) a kockázatcsökkentés érdekében implementált biztonsági intézkedések/rendszerek bekerülési költségeinek megtérülési kimutatása, melyen keresztül materiálissá, mérhető eredménytermékké válik a biztonság. Ez szükséges a hitelesség eléréséhez, a biztonságtudatosság menedzsmentszintű hatékony növeléséhez, illetőleg biztosítja a biztonsági menedzsmentnek a vállalati operatív folyamatokba való effektív integrálását, ergo elismert menedzsmenttagságát. Ez a „grab your chair” elv biztonságmenedzsmentre konvertált üzenete.

A nyitott demokratikus és plurális társadalomban partneri viszonyban van a rendőrség és a lakosság.¹⁵³

Ausztriában Ernst Strasser osztrák belügyminiszter már negyed évszázaddal ezelőtt kijelentette: *„Az állam erőszak-monopóliumát nem szabad megrengetni.”* Tehát a rendőrséget illeti az erőszak monopóliuma, de nem a biztonság monopóliuma. A közbiztonsági szolgáltatások privatizálásával összefüggésben sok kérdés felmerül.

A közbiztonsági szolgáltatások kiszervezésénél fontos és döntő kérdés, hogy minden résztvevő – a rendőri végrehajtói állomány, az állampolgárok, a magán biztonságvédelmi szféra – nyer-e valamit rajta. Ez csak jó szervezéssel és garanciákkal lehetséges. A szolgáltatói oldalnak be kell tartania bizonyos alapelveket és minőségi előírásokat, csak ebben az esetben lehet a szakma sikeres. *„A privatizálás nem azt jelenti, hogy az államot tehermentesítik a felelősségétől a*

153 Idézet CHRISTIÁN Lászlótól, In: ROTTNER Violetta (2017): Magánbiztonsági- és önkormányzati rendészeti kiemelt minősítésű kutatócsoport kezdte meg működését a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán, Detektor.

közbiztonság fenntartásában” (Reinhard Rupprecht, volt minisztériumi igazgató a német Szövetségi Belügyminisztériumban).¹⁵⁴

6. Vélemények a hazai magánbiztonságról

A magánbiztonsági szolgáltatás igénybevételéhez fűződő alapvető jogosultság közvetett alkotmányos meghatározottságú alapjog, amely az Alaptörvény két rendelkezéséből vezethető le: a jogos védelemhez való jogból és a tulajdonhoz- és tulajdonvédelemhez való jogból.¹⁵⁵

Hazánkban a rendszerváltozás után, a privatizációval megnőtt a magánbiztonsági szolgáltatások iránti igény. Az állami tulajdon hegemoniavesztése után a birtokvédelem intézményes formái is megjelentek. A magánbiztonsági tevékenységek jogi szabályozása túl van egy kormányrendeleten és jelenleg a második- számos alkalommal módosított- törvényi szabályozás szerint működik (2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól). A keretszabályozást nyújtó vagyonvédelmi törvényben megfogalmazott feltételrendszer az alkotmányos tulajdonvédelem kiteljesedését jelenti, amely a vagyonvédelmi tevékenységet hivatásszerűen űzőkre vonatkozik.

A védelem szintje a célterületre szabott, kivitelezhető és fenntartható folyamatbiztonsági intézkedések, az élőerős őrzési tevékenységek, valamint a hihetetlen ütemben fejlődő biztonságtechnikai megoldások megfelelő kombinációjával hatékonyan növelhető.

Lényeges alkotmányos korlátja a magánbiztonsági vállalkozásnak, hogy nem kaphat hatósági jogkört és az állami erőszak-monopóliumnak sem részese. A jövőben azonban elkerülhetetlen lesz a magánbiztonsági ipar fejlődését gátló tényezők kiküszöbölése és a vonatkozó jogszabályok szükségszerű módosítása.

A jogalkotással kapcsolatosan doktori témavezetőmet, Christián Lászlót idézem, akinek a gondolatai általános érvényűek, és nemcsak magyar, hanem nemzetközi viszonylatban is helytállóak. *„A magánbiztonság törvényes működése felett örökődő belügyi kormányzatnak fel kell ismernie, hogy itt a cselekvés ideje a magánbiztonság újraszabályozását illetően. Világos, hogy feltétlenül szükséges támaszkodni a piaci erőforrásokra és szükségszerűen be kell vonni a*

¹⁵⁴ Dr. Janza Frigyes nyá. r. dandártábornok, c. egy. tanár előadása alapján, Biztonságpiaci konferencia, 2018. 02. 08., Budapest, NKE

¹⁵⁵ CHRISTIÁN László (2014): *A magánbiztonság elméleti alapjai*, NKE jegyzet, p. 20.

*magánbiztonságot a közrend, közbiztonság komplex feladatellátásába, ugyanakkor nagyon fontos követelmény, hogy mindez egy szigorú és egyértelmű szabályozás mentén történjen. Ennek érdekében időszerű átfogó módosítással vagy új jogszabállyal rendezni a magánbiztonság területén felmerülő anomáliákat.*¹⁵⁶

Közismert tény, hogy a jogi szabályozás sokszor a megváltozott társadalmi viszonyok mögött kullog, ezért egy olyan dinamikus és állandó változásban lévő területen, mint a magánbiztonság, a szabályzás időnkénti felülvizsgálata létfontosságú.

A jó szabályozás és a szükségtelen akadályok elhárítása eredményeként költséghatékonyabb és színvonalasabb szolgáltatások jöhetnek létre. Ha javulna a szolgáltatások színvonala, akkor feltehetően kevesebb rendkívüli esemény következne be, vagy ha mégis bekövetkezik, mérséklődne az okozott kár nagysága, illetőleg az elkövetők is nagyobb hatékonysággal és gyorsabban felderíthetők és felelősségre vonhatók lennének. Ebből kifolyólag csökkenne az állami rendvédelmi szervek leterheltsége és a magánbiztonság közbiztonságra gyakorolt hatásának eredményeképpen javulhat a közbiztonság színvonala, az általános biztonságtudatosság és ezáltal az emberek biztonságérzete.¹⁵⁷

Janza Frigyes, a Magyar Rendészettudományi Társaság főtitkára szerint hazánkban a magánbiztonság területén a problémák nagyrészt munkajogi természetűek, kisebb részük pedig regulációs jellegű. A jogalkotásnak tiszta helyzetet kell teremtenie a rendszertani kérdéseket illetően, hogy melyek a vállalkozás keretében végzett és a nem vállalkozás keretében végzett tevékenység szabályai. A tábornok úr a vagyonvédelmi szakma öntisztuló képességének erősítését látja a legfontosabb jövőbeni célkitűzésnek.¹⁵⁸

Jelenleg a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény és a végrehajtásáról szóló 22/2006. (IV. 26.) BM rendelet a hatályos és irányadó szabályozás. A hatályos jogszabály rendszeres módosításai már nem elégségesek, állapította meg 2018-ban az SZVMSZK elnöke, Fialka György.

156 CHRISTIÁN László (2016): *Rendőrség és rendészet*, In: Jakab, András – Gajduschek, György (szerk.): *A magyar jogrendszer állapota*, Budapest, Magyarország: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet, 681–707.

157 CUNNINGHAM W. C. – STRAUCHS J. J. – Van METER C. W. (1990): *Private Security Trends 1970–2000*, p. 127.

158 Dr. Janza Frigyes ny. r. d. tábornok, c. egy. tanár előadása alapján, Biztonsági konferencia, 2018. 02. 08., Budapest, NKE

A közelmúlt dinamikus fejlődése, technikai változásai, a bűncselekmények elkövetési módozatainak és lehetőségeinek változása, valamint a migráció és az ezt követő terrorcselekmények által megszorodott kockázati tényezők egy egységes szemléletet tükröző, a teljes magánbiztonsági ágazatot átfogó magánbiztonsági törvény létrehozásának szükségességét jelzik, amelynek egy jellegében megújuló erős és egységes magánbiztonsági szakmai kamara kialakításáról is rendelkeznie kell.¹⁵⁹

7. A személy- és vagyonőr jogállása, a magatartására vonatkozó követelmények Magyarországon

Fontos leszögezni, hogy a személy- és vagyonvédelmi tevékenységet végző személy hatósági jogkörrel nem rendelkezik, a hatóság eljárását nem akadályozhatja. A személy- és vagyonvédelmi tevékenységet végző személy jogosultságait az Szvmt-ben meghatározottak szerint vagy az érintett személy önkéntes hozzájárulása alapján gyakorolja. A személy- és vagyonőr tevékenysége gyakorlása során jogosult az intézkedésben érintett személyt felhívni kilétének igazolására. Ha az általa felkért személy önként és hitelt érdemlően nem igazolja kilétét, a személyazonosság megállapítására igazoltatásra jogosult hatósági személyt kérhet fel.

A személy- és vagyonőr jogosult a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, az elkövetőt elfogni és tőle a támadásra alkalmas eszközöket elvenni. Köteles azonban az elfogott személyt haladéktalanul a rendőrségnek vagy az ügyészségnek átadni, ha erre nincs mód, ezek valamelyikét értesíteni.

8. A személy- és vagyonvédelmi tevékenységet végző személyre vonatkozó szabályok¹⁶⁰

Az Szvmt. tartalmazza a tevékenység végzésére vonatkozó alapvető szabályokat. A védett személy biztonságát fenyegető személyt kilétének igazolására, jogsértő cselekményének abbahagyására felszólíthatja.

A megbízó közterületnek nem minősülő létesítmények őrzése során jogosult a területre belépő vagy az ott tartózkodó személyt kiléte igazolására, a belépés, illetve a benntartózkodás céljának közlésére, jogosultságának igazolására felhívni, ennek megtagadása vagy a közölt adatok

¹⁵⁹ FIALKA (2017) 32.

¹⁶⁰ 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól 25–32. §

nyilvánvaló valótlanlansága esetén az érintett belépését, ott tartózkodását megtiltani és távozásra felszólítani a területre belépő, az ott tartózkodó vagy onnan kilépő személyt csomag, illetve menet-, szállítási okmány bemutatására felszólítani, csomagját, járművét, valamint a szállítmányt ellenőrizni, a jogsértő személyt magatartása abbahagyására felszólítani.

Rendezvénybiztosítás során jogosult a rendezvény megtartását akadályozó vagy zavaró, illetve annak biztonságát veszélyeztető személyt kilétének igazolására felszólítani, a rendezvényen való részvételét megtiltani és távozásra felszólítani, ha ennek nem tesz eleget, de élet- és vagyonbiztonság érdekében szükség van rá, akkor jogosult kivezetni. Zárt területen vagy helyen tartott rendezvényre meghatározott tárgyaknak a bevitelét megakadályozni, ennek érdekében a rendezvényre belépő csomagját átvizsgálni.

Pénzszállítás során jogosult a szállítást jogtalanul akadályozó, illetve a szállítmány biztonságát veszélyeztető személyt kilétének igazolására, veszélyeztető magatartásának abbahagyására felszólítani.

9. A magánnyomozás fogalma, kihívásai

A Szvmt. 6. § -a szerint magánnyomozói igazolványt az a természetes személy kaphat, aki magyar állampolgár, illetve a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy, nagykorú, cselekvőképes, megfelelő szakképzése van és minimum középiskolai végzettséggel rendelkezik. További kitétel, hogy nem lehet büntetett előéletű sem. A szakmai felügyeletet és ellenőrzést a rendőrség gyakorolja a magánnyomozói tevékenység felett. Mindazonáltal a magánnyomozás vonatkozásában a mai napig nem létezik egységes, általánosan elfogadott fogalom, ezért Mészáros Bence, a terület egyik kutatójának meghatározása alapján az alábbiak szerint foglалható össze a magánnyomozás: „Az állampolgárok jogszerű információszükségleteinek kielégítése végett, polgári jogi megbízás alapján, egy hatósági jogosítványokkal nem rendelkező magánszemély által ellenszolgáltatás fejében végzett adatgyűjtő tevékenység.”

Amint az a fogalomból is kiderül, egy magánnyomozónak semmilyen (többlet) jogosítványa nincs, nem tekinthet be nem hozzáférhető nyilvántartásokba, titkos információgyűjtést nem végezhet. Egy büntetőeljárás során, meghatározott korlátok mellett ugyan, de ezek és számos más lehetőség is az eljáró rendelkezésére áll. Hazánkban ilyen jellegű tevékenység csak magánnyomozói

igazolvány birtokában egyéni vállalkozóként egyéni cég vagy gazdasági társaság keretében végezhető.

Balla Zoltán munkájában ismerteti, hogy a közhatalmi jogosítvánnyal nem rendelkező rendészeti jellegű szerveket a civil szférában találhatjuk. Ezek a szereplők közhatalommal tehát nem rendelkeznek, ebből kifolyólag legitim fizikai erőszakkal sem, de tevékenységük szervesen kapcsolódik a közbiztonsághoz. Idesorolja a polgárőrök, valamint a személy- és vagyonőrök mellett a magánnyomozókat is.

A magánnyomozók közterületen készíthetnek kép- és videófelvételt, amelyet polgári peres ügyben bizonyítékként elfogadnak, azonban a 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról, valamint az új Polgári törvénykönyv pár évvel ezelőtti szigorítása miatt ezzel személyiségi jogokat sértenek, hiszen senkit nem lehet megörökíteni a beleegyezése nélkül. Olyan helyről, ahol legálisan tartózkodhat (közterület, közönség számára nyitva álló helyek, saját maga által bérelt ingatlan stb.) a magán-detektív saját érzékszerveivel megfigyelheti a közterületen vagy nyilvános helyen tartózkodó célszemélyt.

Abban az esetben, ha a magánnyomozó a felsorolt legális helyek valamelyikén, a megfigyelt pedig magánlakásban tartózkodik, a saját érzékszerveivel való észlelés szintén nem illegális, hiszen az érintettnek kell arról gondoskodnia, hogy magánéletének részletei ne kerüljenek napvilágra. Ez az egyetlen kivétel a magánlakást érintő adatgyűjtések tilalma alól büntetőjogi szempontból. Ha azonban technikai eszközt (pl. zoommikrofont) vesz igénybe a magánnyomozó az ilyen jellegű adatgyűjtéshez, legyen az akár egy egyszerű megfigyelés az észleltek rögzítése nélkül, már megvalósítja a tiltott adatszerzés bűncselekményét. (Btk 422. §) nem beszélve a személyiségi jogok sérelméről. Az ingatlannal rendelkező érintett tudomása és beleegyezése esetén az adatgyűjtés magánlakást érintően is megengedett.

Előfordulhat, hogy a megfigyelt személy később perrel fenyeget. Megjegyzendő azonban, hogy a jelenlegi járványhelyzet miatt kihirdetett veszélyhelyzet, mint különleges jogrendi állapot érinti a magyar adatvédelmi jogszabályt is. A 179/2020. (V. 4.) Korm. Rendelet alapján a veszélyhelyzet alatt a törvénytől el lehet térni.

10. A magyar szakirányítás működésének vázlata

Az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Igazgatásrendészeti Főosztály Rendészeti Osztály magánbiztonsággal kapcsolatos tevékenysége

Az Országos Rendőr-főkapitányság országos hatásköri jellegéből adódóan ellátja a magánbiztonsági terület szakirányítását. Egy fő magánbiztonsági referenshez rendeltek a különböző tevékenységi körök.

A biztonsági szolgáltatást nyújtó cégeknek különféle szűrőkön kell keresztülmenni az engedély kiadását megelőzően:

- a vállalkozást a bíróság ne tiltsa el jogerős határozattal az adott tevékenységtől;
- a gazdasági társaság ellen ne legyen kiszabott felügyeleti bírság a benyújtást megelőző két évben, illetve igazolni tudja, hogy teljesítette fizetési kötelezettségét;
- a kérelmezőnek rendelkeznie kell felelősségbiztosítási szerződéssel;
- a vezető tisztségviselő nem lehet büntetett előéletű, és nem állhat a tevékenység gyakorlását kizáró rendelkezés hatálya alatt.¹⁶¹

A rendőrség a működés öt éve alatt folyamatosan figyeli, ellenőrzi a feltételek fennállását. Angliában ezzel szemben lazább a szabályozás, és a rendőrhatóság nem monitorozza az engedélyeket a működés három éve alatt. Itt csak természetes személyek számára kötelező az engedély kiváltása, a vállalkozásoknak önkéntes alapú a regisztrációjuk.

Ha szeretnénk megvizsgálni, hogyan történik Magyarországon a rendőrség területi és helyi szerveinek a magánbiztonsági szakirányítása, akkor sorra kell venni az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Igazgatásrendészeti Főosztály Rendészeti Osztályának feladatait, amelyek két nagy csoportba sorolhatók: ellenőrzés-felügyelet, valamint közigazgatási hatósági eljárások lefolytatása.

Ellenőrzés, továbbképzés, egységes jogalkalmazói gyakorlat kialakítása

¹⁶¹ 2005. évi CXXXIII. törvény 5. § (1) bek. a) és b) pontja.

Az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Igazgatásrendészeti Főosztály magánbiztonsági tevékenységgel összefüggő főbb feladatai a következők.

1. Magánbiztonsági kérdésekben jogi állásfoglalás kiadása. Ez általában megkeresésre történik, nagyobb volumenű jogszabályváltozások esetén az Igazgatásrendészeti Főosztály körlevelet ad ki az egységes jogértelmezési és eljárásjogi gyakorlatról.
2. Iratfelkéréssel és helyszíni ellenőrzéssel ellenőrzi a területi és helyi szervek munkáját. Megnézi a Robotzsaru, SZEVAPOK és egyéb nyilvántartások használatát.
3. Elrendelheti egy megyének vagy egy adott rendőrkapitányság igazgatásrendészeti tevékenységének ellenőrzését.
4. Évente továbbképzést tart, ennek során a kiemelt főreferens értékeli az előző évi tevékenységet, anonim módon ismerteti az ellenőrzések tapasztalatait, és tájékoztatást ad a fontosabb jogszabályi változásokról. Fontos, hogy a hibás joggyakorlatot megszüntessék. A területi szervek előzetesen, írásban megfogalmazzák kérdéseiket és elküldik a Rendészeti Osztály részére. A szakmai napon ezek a kérdések is megválaszolásra kerülnek.

Közigazgatási hatósági eljárások lefolytatása

A fenti feladatkörök mellett másik nagy csoport a közigazgatási eljárások lefolytatása, a SZEVAPOK nyilvántartáshoz kapcsolódó adattovábbítási kérelmek teljesítése. Az adattovábbítási kérelem teljesítése közhiteles nyilvántartásból történik. A teljesítésnek három feltétele van:

1. csak olyan szervek igényelhetik, amelyeknek van törvényi felhatalmazása;
2. meg kell jelölni a felhasználás célját;
3. meg kell jelölni a kért adatot.

Kétféle döntés lehetséges, helyt adnak vagy elutasítják a kérelmet. Negatív illetékességi összeütközés esetén szintén az ORFK dönt. Az ORFK kezdeményezhet jogszabály-módosítást, szakmailag véleményez kormánytervezeteket. Régebben együttműködtek a Személy- és Vagyonvédelmi Magánnyomozói Szakmai Kamarával, és évente egy alkalommal, március 31-ig értékelték az együttműködést. Ennek megfelelően a helyi szervek megküldték jelentésüket a megyei szerveknek, és ebben értékelték a néhány helyi szakmai kamarai képvisellel való együttműködést. A megyei főkapitányságok a területükön lévő területi szakmai kamarai

képvisellel való együttműködést értékelték, ezeket a jelentéseket felterjesztették az ORFK-ra, ahol végül elkészült az egész országra vonatkozó értékelés. Megállapítható, hogy 2012. január 1-je óta jelentősen lazult a szakmai kamarával való kapcsolat, mivel jogharmonizációs eljárás során megszűnt a kötelező kamarai tagság, és ennek következtében drasztikusan lecsökkent a kamarai tagok száma. Korábban a kötelező kamarai tagsággal összefüggésben rendszeres volt az információcsere. A kamarával való megállapodás teljes megszűnése 2019. augusztus 15. napján történt meg, dr. Balogh János rendőr altábornagy, országos rendőrfőkapitány és dr. Fialka György kamaraelnök által aláírt megállapodással.¹⁶²

Engedély és hatósági bizonyítvány

Fontos kiemelni, hogy más jogi kategóriába tartozik a személy- és vagyonőri munka, valamint a vagyonvédelmi szerelő-tervező, illetve a magánnyomozói tevékenység. A személy- és vagyonvédelem esetén a vállalkozásnak öt évre adják ki a működési engedélyt, ezzel szemben a magánnyomozói és a vagyonvédelmi szerelő-tervező tevékenység bejelentéshez kötött. Nem engedélyez a hatóság, hanem a tevékenységet nyilvántartásba veszi és erről hatósági bizonyítványt ad, ami visszavonásig hatályos.

Az egyéni igazolványok kiadásának személyi feltételeit a 2012. évi CXX. törvény és a 2005. évi CXXXIII. törvény együttesen tartalmazza. A személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló törvény 6. § (2) bekezdését – amely az igazolvány kiadásának feltételeit tartalmazza – alkalmazni kell a személy- és vagyonőrre, az előéleti feltételek vonatkozásában azonban a 2012. évi CXX. törvény 5. § (2) és (3) bekezdésében foglalt alkalmazási feltételeknek kell megfelelnie. Személy- és vagyonőr lehet az a magyar állampolgár vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy, aki tizennyolcadik életévét betöltötte, cselekvőképes, a feladata ellátásához a fenti törvényben és jogszabályban előírt képesítési feltételekkel rendelkezik.

Kizáró okot képez a büntetett előélet, akit a törvényben felsorolt bűncselekmények miatt elítéltek és még nem rehabilitáltak, valamint, ha az egyén foglalkozástól eltiltás hatálya alatt áll a személy-

¹⁶² A Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara jövőbeni helyéről, szerepéről és lehetséges szervezettefejlesztési irányairól a rendészeti igazgatási modell feladatrendszerének szempontjából készült kutatás adhat támpontokat, amelyek segítségével a kamara szerepvállalása megújításra kerülhet (Szabó 2018).

és vagyoni munka tekintetében. Egyes bűncselekmények esetén a mentesítés beálltától számított 1-4-5-8 év elteltével lehet valaki személy- és vagyonőr.

Konklúziók

Összehasonlítottam a magyar engedélyezési gyakorlatot az Egyesült Királyság gyakorlatával. Az angol sajátosságokat bővebben a VII., NEMZETKÖZI KITEKINTÉS fejezetben tárgyalom.

Megállapíthatjuk, hogy az angol gyakorlattal összevetve hazánkban szigorúbb a jogi szabályozás és a magánbiztonsági tevékenységekhez kapcsolódó engedélykiadás, mert több garanciális szűrőt épített be a jogalkotó. A közelmúltban a SIA vezetői több európai országban – köztük hazánkban is – jártak, hogy megismerjék az egyes országok szabályozását és a levonható gyakorlati tapasztalatokat. Az engedélykiadás területén az Egyesült Királyságban is a szigorítás felé kívánnak elmozdulni. Láttuk, hogy jelenleg csak természetes személyek számára kötelező az engedély kiváltása, a vállalkozásoknak önkéntes alapú a jóváhagyotti regisztrációjuk, ami a szolgáltatás színvonalára utal. Míg Angliában három évre szól az engedély (kivéve a vehicle immobilizing), addig Magyarországon öt évre adja ki a rendőrhatalóság, viszont nálunk folyamatosan monitorozzák a követelmények fennállását, ami – tekintve a cégek magas számát – nem kis terhet ró a rendőrhatalóságra. Véleményem szerint elősegítené az átláthatóságot, ha az angol példa alapján egy nyilvános platformon a rendőrség hozzáférhetővé tehetné a vállalkozások és igazolványosok körét. A jelenlegi szabályozás szerint a rendőrségi nyilvántartásból csak törvényi felhatalmazással lehet adatot továbbítani. Sok esetben a megrendelő cég előzetesen ellenőrizni szeretné a vállalkozásokat, hogy melyik rendelkezik hatályos engedéllyel. Kriminálpreventív szempontból is előnyös lenne a nyilvános regiszter. Magyarországon az engedélyezés a helyi rendőrkapitányságok hatáskörébe tartozik, másodfokon pedig a területi rendőri szervek járnak el. Érdekes rendelkezés, hogy az adatszolgáltató kizárólag az ORFK. Az adatokat az engedélyező hatóság rögzíti a nyilvántartásba, az adattovábbítási kérelmeket viszont az ORFK bírálja el. Ha az engedélyező hatóság lenne adatszolgáltató jogkörrel felruházva, akkor egyszerűbb és gyorsabb lenne az ügymenet és tehermentesítené az ORFK-t. Az Egyesült Királyságban nem jellemző az alvállalkozók foglalkoztatása, úgy mint hazánkban, azonban ez nem a szakma sajátossága, hanem inkább gazdasági oka van, mert az itthoni hosszú teljesítési határidők miatt csak a tőkeerős cégek képesek fennmaradni.

Ellentétben a magyarországi viszonyokkal az Egyesült Királyságban a rendőri munka mellett a személy- és vagyónőri munkának is van becsülete, s megkapják a kellő tiszteletet az állampolgároktól. Az angol személy- és vagyónőrök esetében ez azért is érdekes, mert valójában semmilyen jogkörrel nem rendelkeznek, mégis megvan a tekintélyük. A vagyónőrnek nincs több joga, mint az egyszerű állampolgárnak. A helyi sajátosságokból adódóan nincs fegyveres szolgálat sem. Ők is a PACE 1984. évi törvény 24. szakasza alapján¹⁶³ tartják vissza a tetten ért elkövetőt a rendőrség helyszínre érkezéséig, ahogy az állampolgárok. A morális megbecsülés mellé társul az anyagi elismerés is, relatíve jó fizetéssel rendelkeznek, ami nem mondható el a hazai vagyónőrökről.

11. Jogági tagozódás

Egy jogág szabályozza az egynemű társadalmi viszonyokat.¹⁶⁴ A magánbiztonság egyfelől a civiljoghoz tartozik, mivel szerződéses alapú, biztonsági termék/szolgáltatás az egymással versengő profitorientált cégek által a megrendelővel kötött vállalkozási szerződések tárgya. Másfelől a közigazgatáshoz és rendészeti igazgatáshoz is kapcsolódik, mert a közrend és közbiztonság megteremtésének fontos alkotóeleme.

Kacziba Antal szerint a magánrend olyan kívánatos jogállapot, amelyben a személy és a jogi személy a magánjogban kifejeződő szabadságjogai, gazdasági, szociális és kulturális jogai egyenjogúsága, valamint jogos érdekeinek érvényesülése szavatolt.¹⁶⁵ Ebből következően a magánrend a közrend, a közbiztonság része. A magánrend, a magánbiztonság a magánjogból (Ptk.) építkezik a védendő tárgyak körét illetően, úgymint személyiséghez fűződő jog, tulajdonjog, kötelmi jog, családi jog stb. A közügy és magánügy közötti határvonal egyre halványul, elmosódik, relatívvá válik, és állandó változásban van. Így van ez a közbiztonság és a magánbiztonság határaival is.

¹⁶³ Police and Criminal Evidence Act 1984, c. 60 Part III, Section 24

¹⁶⁴ LISZKAYNÉ DR. NAGY Éva Katalin – SIMON Attila, Dr. (2006): *Személy- és vagyónőri ismeretek I.*, Budapest, Rendőrtisztviselői Főiskola, Közbiztonsági Tanszék, p. 9.

¹⁶⁵ KACZIBA Antal (2013): *Közrend, magánrend, közbiztonság*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 14. kötet, p. 34.

Magánbiztonsági jogviszony

A magánbiztonsági jogviszony a magánjogból vezethető le. A civiljogban a tulajdonjog részjogosítványai a birtoklás és rendelkezés, valamint elidegenítés joga. A birtokvédelem azonban korlátozott, a közjogi tilalmak keretezik. A kötelmi joghoz tartozik a megbízói és szolgáltató oldalak közötti kontraktus, a vállalási, ill. megbízási szerződés.

A magánbiztonsági jogviszony szerkezete

A jogviszony szerkezete a magyar polgári jogban lehet abszolút és relatív. Az abszolút szerkezetű jogviszonyban a jog csak a jogosultat ragadja meg, írja körül. Másik pólusán lévő kötelezettek köre általában ismeretlen azért, mert a kötelezetti pozícióba mindenki, bárki kerülhet (pl. tulajdonjog). Általában negatív tartalmú, ami a kötelezettségeket illeti. A jog nagy tömegű ismeretlen jogalanyoktól nem követel aktivitást, tartózkodnunk kell a tulajdonos megzavarásától tulajdona tárgya feletti élvezetben.

A relatív szerkezetű jogviszonyban meg van határozva a jogviszony mindkét pólusán elhelyezkedő jogalany, jogosult és a kötelezett (pl. adásvételi szerződésnél). Kötelmeknek is nevezzük, mivel egymással szemben álló jogok és kötelezettségek jelennek meg a jogviszonyban. A kötelezett általában pozitív magatartást köteles tanúsítani.

A vagyonvédelmi tevékenységet az Szvmt. szerint vállalkozási szerződés keretében végzi a szolgáltató jogalany, tehát megbízási jellegű kötelemről van szó, amely relatív szerkezetű jogviszony a megrendelő és a szolgáltató között. Ugyanakkor a tulajdonos megrendelő szempontjából abszolút szerkezetű jogviszony áll fenn mindenki mással szemben, mivel tartózkodniuk kell a tulajdonos megzavarásától tulajdona tárgya feletti élvezetben. Ezt erősítendő alkalmazza a biztonsági szolgáltatót.

Fentiekből következik, hogy a magántulajdonhoz való jogon és annak védelméhez való jogon alapul a magánbiztonság, ebből vezethető le a magánbiztonsági civiljogi kontraktus legitimitása.

A magánbiztonsági szektor ex lege a közrend és közbiztonság alkotóeleme

A magánbiztonság aktívan részt vállal a közbiztonság fenntartásában. A magánbiztonsági szakmai törvény preambuluma a közrend, közbiztonság részeként tekint a személy- és vagyonvédelmi,

magánnyomozói tevékenységre. „E törvény célja, hogy – a közrend, a közbiztonság javítása, s ezek részeként a személy- és vagyonvédelem, a bűnmegelőzés hatékonyságának fokozása érdekében – erősítse a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói szolgáltatás törvényességét, és további garanciát nyújtson a társadalom számára az e szolgáltatásokat igénybe vevők, illetve az e szolgáltatások gyakorlása során érintettek személyhez fűződő jogai, vagyoni érdekei sérthetlenségére irányuló igényeinek érvényesítéséhez.”

A fogalomból kiemelem azt, hogy vállalkozás keretében végzett tevékenységről, azaz *piacosított biztonságról* van szó.

12. Rendészeti igazgatás

Az állam felelőssége, a rendészeti igazgatás hármas funkciója

Finszter Géza a rendészeti igazgatás három fő alapfunkcióját különíti el:

1. jelenlét (örködés),
2. legitim fizikai erőszak alkalmazása,
3. bűnügyi felderítés (információszerzés).¹⁶⁶

Az őr-járőrszolgálat ellátás a legáltalánosabb funkció, ebben láthatjuk a magánbiztonsági szereplőket leginkább a mindennapi életben. Ezen belül leggyakoribb a be- és kiléptetési pontokon végzett, ellenőrzési tevékenységekhez kötött interakció és azok dokumentálása. Ehhez képest a járőrtevékenység elenyésző, percepció szempontjából ez az állampolgárok által leginkább észlelt funkció. A magánbiztonsági tevékenység a magánterületen belülré koncentrálódik, ahol nem a közrend, hanem a magánrend érvényre juttatása az elsődleges feladat. Ennek megfelelő szintű védelme pozitív hatással lehet a magánterületen kívüli közrendre is (pl.: ha egy gyárban megakadályozzák a lopásokat, az csökkenti a közterületeken végzett fekete-kereskedelmet, valamint az ahhoz kapcsolódó járulékos bűnelkövetéseket). Első lépés a rendet ért veszély elhárítására. Főként a veszélyhelyzet felismerésére, megelőzésére fókuszál, oltalmaz.

¹⁶⁶ FINSZTER Géza (2008): *A rendészeti szervek működésének jogi alapjai*. Rendőrtisztai Főiskola Budapest, p. 198.

A magánbiztonsági szektort tekintve az „őrző-védő” funkció a legáltalánosabb a szektor kriminálprevenziós munkájával összefüggésben. Mivel immateriális termék a biztonság, az élőerő hozzáadott értékét látszólag nehéz mérni, azonban mégis lehetséges számszerűsíteni, és hatékonyan mérhető a veszteségstatisztikák és megfelelő KPI-ok alapján. A megrendelő cég előző évek veszteségadataihoz tud csak viszonyítani, és projektszemlélettel oldja meg az egyes objektumok védelmét, illetve az oda szükséges élőerő feladatait, minőségét, létszámát.

A legitim fizikai erőszak időrendben egy már kialakult veszélyhelyzet felszámolására, a helyreállításra szolgál. A fizikai erőszak monopóliuma kizárólag törvényes módon alkalmazható.

Mitől lesz legitim a fizikai erőszak?

Akkor legitim, azaz törvényes, ha törvényi felhatalmazáson alapul, amely korlátokat, tilalmakat, egyszóval garanciális szabályokat alkalmaz. A végrehajtás módja, az eljárási rend is részletesen leszabályozott, megfelelő végrehajtásáért a rendvédelmi szervezet minden egyes tagja felelősséggel tartozik.

Eszközjelleg: célja a jogellenes állapot megelőzése vagy megszakítása, illetve a felelősségre vonás biztosítása, ezért a célja sohasem lehet a jogsértés retorziója. *Szükségesség:* csak akkor alkalmazható, ha a veszély más módon nem szüntethető meg. *Minimális erőszak alkalmazása:* a veszély megszüntetése során a legitim fizikai erőszak alkalmazásánál követelmény, hogy az a lehető a legkisebb sérelmet okozza, azt a vétkes személyek és tárgyi környezet feltétlen kíméletével kell alkalmazni. *Arányosság:* a veszélyhelyzet elhárítása nem okozhat nagyobb hátrányt, mint aminek az elhárítását szolgálja. *Reaktivitás:* a jogellenes támadással szembeni fellépésnek térben és időben a jogellenes cselekménnyel összhangban kell történnie, a jogellenes állapot fennállásáig. *Professzionalizmus:* a legitim erőszak alkalmazása szakma, amely speciális felkészítés útján válik elsajátíthatóvá. A rendészeti bűnüldözés célja a büntető igazságszolgáltatás előkészítése, az állam büntető igényének biztosítása.

Kettős természetű rendészeti igazgatás

Kettősség tapasztalható a rendészeti igazgatás területén. Egyrészt a közrendvédelmi közbiztonsági feladatait közigazgatási hatóságként végzi. Másrészt a bűnügyi szolgálat által végzett bűnüldözési-

bűnfelderítési feladatok az állam büntetőjogi igényének érvényesítése érdekében a büntető igazságszolgáltatás előkészítéseként történnek.

A két feladat eltérő jellegén túl a szervezeti struktúra és a hatalmi ágakhoz való kapcsolódás eltérése (végrehajtói, bírói) is megfigyelhető. A rendészeti igazgatás szakterületei alapján különülnek el a rendőrség egyes szolgálati ágai. Így különösen a közrend (ezen belül a közlekedés rendjének) sérelmét jelentő veszélyek megelőzésére, felismerésére a közbiztonsági (közlekedés) rendészet hivatott.

A közrend megbomlása esetén annak legitim erőszak birtokában végzett helyreállítása rendészeti jellegű csapaterős bevetési jellegű feladat, amelyet az erre felkészített rendőri erők végeznek. A közrendet deliktumok formájában ért sérelmek során a felderítés és a büntető igazságszolgáltatás feladata a bűnügyi szolgálati ágra hárul, míg a közigazgatási jellegű felelősség megállapítását az igazgatásrendészet, az államhatár rendjének védelmét a határrendészet végzi.

Közrendészet-tudomány definiálása

Az angol, francia, német rendészettudomány úttörői mellett kiemelkedő korai magyar művek is születtek. Karvasy Ágoston jogtudós a XIX. században „A közrendészeti tudomány” című, rendészettudományhoz kapcsolódó művében több témával is foglalkozik: közrendészeti tudománynak fő elvei, kulturpolitika oktatás, tudós társaságok, vallási műveltség, szegényi rendőrség, az államnak közbátorléte, a személyek bátorléte, orvosi rendőrség, vagyis közegészségügy, vagyonbátorság.¹⁶⁷

Karvasy fenti művében definiálta a közrendészet-tudományt is: „A közrendészeti tudomány (Polizeiwissenschaft) azon elveknek foglalatja, mely szerint alkalmazása által az államban a fenyegetődző veszélyek és háborítások közvetlenül elháríthatnak, azoknak káros következtetési megszüntetnek vagy enyhíttetnek, és az emberek finomabb szükségletei, melyeket a magasabb műveltség kíván kielégíttetnek. A veszélyek és a háborítások, melyeknek elhárítása a közrendészeti tudomány tárgyát képezi, származhatnak vagy az emberek gonosz akaratából, vagy azoknak vigyázatlanságából, vagy a természeti elemektől, azaz az emberi akaratától független

¹⁶⁷ SALLAI János (2014): A rendészet fogalmának kialakulása és történetének áttekintése In: Gondolatok a rendészettudományról, p.55.

eseményektől”. Ez az első magyar nyelven megalkotott rendészeti fogalom, amelynek főbb gondolatai ma is időtállóak.¹⁶⁸

A Petrovics László közrendészet-fogalmának meghatározásának jellegzetessége, hogy a tételes joganyagot is a részének tekintette: „A rendőri hatalmat, valamint annak tárgyait és gyakorlatát meghatározó jogszabályok összességét közrendészetnek, a közrendészet rendszeres előadása pedig közrendészet tudományának nevezetik.”¹⁶⁹ Vitatta Karvasy Ágoston definícióját, mivel az nem tartalmazta a tételes jogot, csak elméleti oldalról közelítette meg a közrendészet-tudományt.

Petrovics úgy gondolta, hogy csak akkor lehet egy kialakult tudományról beszélni, ha valamely elvek foglalatja elő is van adva.

Hazánkban az 1989-es rendszerváltás után rohamos ütemben növekvő magántulajdon védelmének jogos igénye szükségszerűen hívta életre az üzleti alapon működő biztonsági vállalkozásokat, amelyek mára – szakmai és üzleti tapasztalataik folyamatos fejlődésével – egyre meghatározóbb jelentőséggel bírnak a személy- és vagyonvédelem szinte minden területén. A profitorientált és szektorspecifikus „security industry” (biztonsági ipar) megjelenésével gyakorlatilag új szakma jött létre, amely értékrendszerét, céljait, érdekeit, megbízói körét és feladatait tekintve nagyon sok tekintetben elválnak a klasszikus, állami rendvédelemtől.

Az interdiszciplináris rendészettudomány tárgya a modern rendészeti igazgatás. Mészáros Bence tanulmányában a magánbiztonság és a rendészettudomány kapcsolatának hat alapvető területét vázolta fel.¹⁷⁰

1. A magánbiztonsági és rendvédelmi tevékenység célja azonos: az állampolgárok (a Megbízó) személyének és javainak védelme, a biztonság garantálása.
2. A kriminálprevenció nemcsak a rendészeti tevékenység része, a magánbiztonság részterülete is.
3. A bünfelderítés alapvetően az állam joga és kötelessége, de a magánbiztonság szereplői, a vagyonvédelmi cégek és azok dolgozói, illetve a magánnyomozók mind-mind betöltenek

¹⁶⁸ SALLAI János (2014): uott

¹⁶⁹ PETROVICS László (1884): Közrendészeti tudomány és a magyar rendőri gyakorlat. Budapest, Pannónia

¹⁷⁰ MÉSZÁROS Bence (2017): *A magánbiztonság és a rendészettudomány kapcsolódási pontjai*, In Boda József – Felkai László – Patyi András (szerk.): Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére. Budapest–Pécs, Dialóg Campus. 381–387.

kiegészítő bűnfelderítő funkciót is. Jó példa erre, amikor a büntetőeljárásban a védő magánnyomozó segítségét veszi igénybe adatgyűjtésre, és ezeket az adatokat a bíróság elé tárja [Be 50. § (2)], ezzel hozzájárulva a bűnfelderítés eredményességéhez.

4. A következő terület a metodika, azaz módszertan területe. Az alkalmazott eljárásmodok azonosak a személy- és vagyonvédelem, magánnyomozás esetében a hatóságok által alkalmazott módszerekkel. Például, ha a személy- és vagyonőr támadáselhárító eszközt alkalmaz, eljárására ugyanazon szakmai irányelvek vonatkoznak, mint a hatóságok eljárására.

5. Az engedélyezés és felügyelet témaköre a következő kapcsolódási pont, azzal, hogy a közbiztonság és magánbiztonság szereplői között alá-fölé rendeltség van, mivel a hatóságok a közbiztonság letéteményesei, és felügyeletet gyakorolnak a magánbiztonsági szolgáltatók fölött. Példának okáért a magánbiztonság peremfeltételeihez kapcsolódóan a rendőrhatalóság adja ki az igazolványokat és működési engedélyeket, hatósági ellenőrzéseket folytat, felügyeleti bírságot szab ki.

6. A közbiztonság társadalmi kooperációs termék, a biztonságot csak az állami szervek és a magánbiztonsági szereplők hatékony együttműködése révén lehet megvalósítani. Az együttműködés egyedi ügyekben vagy hosszú távú megállapodások formájában valósul meg. Nincs mellérendeltség a köz- és magánbiztonság szereplői között, mert a kijelölt minisztérium, illetve a rendőrség hatósági felügyeletet gyakorol a vagyonvédelmi szolgáltatók felett.¹⁷¹

Kiegészítve az előző felsorolást, egy további, hetedik kapcsolódási pont lehet a garanciák rendszere. A magánbiztonság körébe kiszervezett tevékenységek esetében ugyanolyan fontos a megfelelő garanciarendszer és panaszmechanizmus kiépítése és működtetése, mint az állami rendészet körében.

Úgy gondolom, hogy nem a területek elhatárolásán van a hangsúly. Egyetértve George és Button szerzőkkel nem is a magánbiztonsági fogalomalkotás, hanem az esszenciális funkciók meghatározása a lényeges. A hangsúlyt arra kell helyezni, hogy a területek *között meglévő*

171 SZÖVÉNYI György (2010): Hidak és szakadékok. A köz- és magánbiztonság szereplőinek viszonyáról, a szolgáltató magánbiztonság szemszögéből. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 11. kötet. p. 243.

*kapcsolat- és együttműködési rendszer szinergiáit alapul véve újabb lehetőségeket találjunk a hatékony együttműködésre, melynek alapvető célja a bűnmegelőzés, valamint a gazdaság zavartalan működéséhez fűződő közös (össztársadalmi) érdek.*¹⁷² Ez összhangban van Jonathan Kirshner megállapításával is, amely szerint a globalizációs nyomás három legfontosabb irányára (a gazdaság intenzitásának növekedése, információdömping, és marketizáció) a legfontosabb válasz a bűnmegelőzés és rendfenntartás erősítése, amely minden nemzet biztonságának érdeke.¹⁷³

Úgy gondolom, hogy a „high-tech korszak” elvárásainak csak ugyanilyen a korrallal haladó, modern módszerek befogadásával lehet megfelelni, azaz a hatékony együttműködés alapja, hogy az együttműködési metszéspontok meghatározásához, illetőleg újragondolásához olyan módszerek alkalmazásának lehetőségei is kerüljenek górcső alá, amelyek már bizonyították a gazdaságot sikeresen működtető piaci szereplők gyakorlatában. Ez lehet a „jövő szava”, a közös nyelv, amely letisztult, „sallangmentes” és hatékony kooperációt, kommunikációt és koordinációt tehet lehetővé az állami rendszet és a magánbiztonsági területek szereplői között.

13. Rendvédelmi szervek, komplementer rendészeti szervek

Hazánk tételes közjoga a „rendvédelmi szervek” elnevezést határozza meg, így a szervezeti struktúrát tekintve a hatályos joganyag a rendészeti szervek meghatározást nem alkalmazza. Mindebből az a következtetés vonható le, hogy rendvédelmi szerv csak olyan szerv lehet, amelyet a jogalkotó akként határoz meg, és ezt jogszabályban rögzíti. és rendvédelmi feladat minden olyan tevékenység, amelyet jogszabályi felhatalmazás alapján rendvédelmi szerv lát el. Tehát be van illesztve közjogi rendünkbe a szabályozása.

Hatályos joganyagunkban a rendvédelmi szervek körét a központi államigazgatási szervekről, valamint a kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény (Ksztv.) határozza meg. Ennek értelmében a rendvédelmi szervek központi államigazgatási szervek, amelyek a közigazgatás szervezeti és személyi struktúrájába illeszkednek.

¹⁷² GÖRÖMBEI László – ROTTLER Violetta (2021): *Új szemlélet a magánbiztonsági szektorban: a magánbiztonság és az állami rendszet együttműködésének Lean-Six Sigma modellje*, In: *Gazdaság és Jog*, XXIX. évfolyam, 2021/9., pp. 19–24.

¹⁷³ KIRSCHNER J. (2006): *Globalization and National Security*, Taylor and Francis Group, New York, pp. 3–164.

Karakterük: egyszemélyi vezetés alatt álló, miniszteri irányítása/felügyelet alatt álló központi költségvetési szervek. Idesorolja a Ksztv. négy szervezetet: rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.

A jogalkotó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény (Hszt.) megalkotása során új jogintézményt vezetett be a rendvédelemben. A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek köre szervei hatályát tekintve tágabb fogalmi meghatározást tartalmaz, mint a rendvédelmi szerveké. A Hszt. hatálya alá tartozik

- a rendőrség; ezen belül: 1) az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv,¹⁷⁴ 2) a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv, 3) a terrorizmust elhárító szerv, 4) az idegenrendészeti szerv,
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv,
- a büntetés-végrehajtási szervezet,
- az Országgyűlési Őrség,
- a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok,
- -hivatásos pénzügyőrök. A 2021. január 1-jevel hatályba lépett jogszabály-módosítások értelmében az 5200 fős pénzügyőrstátusú állományból 1515 fő tisztviselői jogállású lett, az állomány másik része megmaradt pénzügyőr-jogállásúnak. A korábban, 2020. december 31-ig érvényes jogállásuk szerint hivatásos pénzügyőrök 2021 januárjától adó- és vámhatósági szolgálati jogviszonyban pénzügyőri státusú foglalkoztatottak. A pénzügyőri státusú foglalkoztatott (tehát minden pénzügyőr) a Hszt. szerinti Magyar Rendvédelmi Kar tagja, ha ellene etikai eljárásra kerül sor, azt a Magyar Rendvédelmi Kar a hivatásos állomány tagjaira vonatkozó szabályok szerint folytatja le¹⁷⁵

A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hatálya alá tartozó szervek mindegyike nem minősül központi államigazgatási szervnek (hatásköri-illetékességi szűkítés).

¹⁷⁴ Ksztv. I. § (5) bekezdése

A rendvédelmi szervek feladatai eltérőek a rendészeti igazgatási tevékenységük során. Ezért a jogalkotó az egyes rendvédelmi szervek feladatkörét és szervezeti struktúráját külön jogszabályokban határozza meg. Az Alaptörvény 46. cikke a rendvédelmi funkciókkal rendelkező szervek közül kiemeli a rendőrséget és a nemzetbiztonsági szolgálatokat. Mindkét szervezet vonatkozásában funkcionális, feladatköri meghatározást alkalmaz. A részletes szabályok meghatározását a sarkalatos törvényre bízta és deklarálja, hogy e szervek működését a kormány irányítja.

A rendőrség és nemzetbiztonsági szolgálatok feladatai

A rendőrség állami, fegyveres rendvédelmi szerv. Alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. A rendőrség részt vesz a jogellenes bevándorlás megakadályozásában. Az Alaptörvényben meghatározottak mellett feladata a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és az Rtv.-ben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés, valamint a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése. E feladatokat négy egymás mellé rendelt szerve látja el.

A nemzetbiztonsági szolgálatok alapvető feladata Magyarország függetlenségének és törvényes rendjének védelme, nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítése. Működésük célja, hogy törvényben meghatározott feladatok elvégzésével, a nyílt és a titkos információgyűjtés eszközrendszerével elősegítsék Magyarország nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítését, ezáltal közreműködjenek az ország szuverenitásának biztosításában és alkotmányos rendjének védelmében.

A rendvédelmi szervek körébe nem sorolt, rendvédelmi feladatokat ellátó állami szervek

A rendvédelmi szervek körébe jogszabály által nem sorolt, rendészeti tevékenységet végző fegyveres szerveket, illetve fegyveres rendvédelmi feladatokat ellátó állami szerveket soroljuk.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) a kijelölt miniszter által irányított, államigazgatási és fegyveres rendvédelmi feladatokat is ellátó, központi hivatalként működő központi költségvetési szerv, amely biztosítja az állam adó- és adójellegű bevételeinek teljes körű kontrollját és védelmét. A központi költségvetés bevételi előirányzatainak hatékonyabb és gazdaságosabb teljesítése, az

államháztartási érdekek hatékonyabb érvényesítése tette szükségessé az adó- és a vámigazgatás szervezeti integrációját. A NAV az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal, valamint a Vám- és Pénzügyőrség összevonásával jött létre. A NAV látja el – a jogszabályban meghatározott – állami adó- és vámhatósági feladatokat.

Az Országgyűlési Őrség központi költségvetési szervként működő fegyveres szerv, amely az Országgyűlés költségvetési fejezetében önálló címet képez. A gazdálkodásával kapcsolatos feladatokat az Országgyűlés Hivatala látja el. Az Országgyűlési Őrség személyi állománya a Hszt.-ben meghatározott hivatásos állományúakból (országgyűlési őr), köztisztviselőkből, valamint olyan munkavállalókból áll, akikre a közigazgatási szervnél foglalkoztatott munkavállalókra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Feladata az Országgyűlés védelme, függetlenségének és külső befolyástól mentes működésének biztosítása. Ennek végrehajtására:

- ellátja a házelnök személyi védelmét,
- az Orzágház, az Országgyűlés Irodaháza, az Országgyűlés Hivatala elhelyezésére szolgáló épületek, valamint az abban tartózkodók biztonsága érdekében létesítménybiztosítási feladatokat lát el,
- biztosítja az előbb felsorolt épületek területére történő belépés és az ott-tartózkodás rendjére vonatkozó szabályok betartását.
- a fenti épületekben gondoskodik a jogszabályokban meghatározott tűzbiztonsági követelmények megtartásáról, valamint a tevékenységi körükkel kapcsolatos veszélyhelyzetek megelőzésének és elhárításának a feltételeiről,
- ellátja a tárgyalási rend fenntartásával kapcsolatos, e törvényben meghatározott feladatokat,
- protokolláris díszelgési feladatokat lát el,
- elvégzi a részére törvényben, valamint az Európai Unió kötelező jogi aktusából vagy nemzetközi szerződésből eredő egyéb feladatokat.

A rendészeti igazgatás határterületei

A rendészet mind anyagi, mind eljárási része jogilag szabályozott. A rendészeti tevékenységet végzők feladatai elkülönülnek a társadalmi munkamegosztásban végzett más tevékenységektől. A rendészeti tevékenység olyan hatósági jogalkalmazó tevékenység, amely a jogellenes emberi cselekményekhez kötődik, így speciális felkészültséget, szakmai tudást igénylő hivatásként értelmezhető. A rendészeti feladatokat ellátó szervezetek és szervek működése, szolgálata és szolgáltatásának végzése a jog uralmán és a feladat elvégzéséhez szükséges (nagyreszt gyakorlati) szakértelmen alapul.

A jogállami működés alapja a társadalom, és az egyén szintjén a szabadság és a biztonság harmóniájának, egyensúlyának a kérdése. Ennek az egyensúlynak a fenntartása, arányainak biztosítása a rendészet – ezen belül a rendőrség által legszélesebb jogkörben végzett – egyik feladata. Ebből kifolyólag a rendészet alapvető feladata a jogellenes emberi magatartásokból fakadó lehetséges veszélyhelyzetek elhárítása.

14. Az angolszász típusú közösségi rendészeti filozófia és a magánbiztonság

Ha a rendészet három alapfunkciója közül a biztonság feletti örökös funkciót tekintjük elsődlegesnek, úgy a rendészeti filozófia új értelmet nyerhet. Ebben a megközelítésben a közrendet, a közbiztonságot érintő örfunkció során kiemelt szerepet kap a lehetséges veszélyhelyzetek megelőzése és feltárása.

Ez a rendészeti szervezetek számára azzal a következménnyel jár, hogy folyamatos konzultációt és kooperációt kell folytatniuk és fenntartaniuk a társadalom minél szélesebb rétegeivel, annak érdekében, hogy a lehetséges veszélyforrásokat feltárják.

Ennek egyik formája a közösségi rendőrség (community policing) modellje az angolszász államokban. Az „alulról építkező”, problémaorientált modellben a rendőrség a bűnözés és a bűnözéstől való félelem gyökereit keresi és próbálja megszüntetni. Az állampolgárokat foglalkoztató problémákat tárja fel és próbálja megoldani a legszélesebb társadalmi partnerségi együttműködés keretei között.

A professzionális közösségi rendőrség és az állami rendőrség közötti lényeges különbség az, hogy a közösségi rendőrség működése során igyekszik alkalmazkodni a társadalom helyi közösségeinek

szükségeihez. A közösségi rendészet fő mondanivalója – lakossággal való hatékony együttműködésen túl – a kriminálprevenció és a proaktív tevékenység fokozása. A proaktív módszer lényege a tudatosítás, érzékenyítés. A társadalomban, a helyi közösségekben igényt támaszt a közrend és a közbiztonság fenntartására, a kriminális cselekmények elutasítására. Mindez a biztonság-tudatossági szint növekedését eredményezi.

A közösségi rendőrség filozófiájának legteljesebb leírását a kanadai modellben láthatjuk. Az európai rendőrségi modellek döntő többsége a társadalmi hagyományok, a jogrend elemei miatt eltérő sajátosságokat mutat. Ezekben a rendőrségi modellekben is megfigyelhető a társadalom öngazgatási igényének megjelenése, és annak hatásai. Maga a biztonság iránti társadalmi igény tette a rendészetet sokrétűbbé, mint a közigazgatási tevékenységet.

A közösségi rendészet alapvető elemeinek meghatározásában a nyugati demokráciák egyetértének. Skogan és Hartnett 1997-ben megjelent művében az alábbi négy jellemzőjét határozza meg a közösségi rendészetnek:¹⁷⁶

1. decentralizáció és járőrözési stratégiák a rendőrség és a lakosság kommunikációjának segítése,
2. problémaorientált rendészet,
3. a lakosság bevonása a rendőrségi prioritások fejlesztési taktikák meghatározásába,
4. bűnmegelőzési programok támogatása, hogy erősítsék a közösségek saját problémamegoldó képességét.

Az angolszász típusú közösségi rendészeti filozófia (community policing)

A közösségi rendészeti filozófia lényege, hogy a rendőrség közelebb van az emberekhez. A bűnmegelőzésben kulcsszerepet kapnak a közösségek belső védekezési mechanizmusai. Az emberek figyelnek egymásra, interakciók vannak közöttük. Jelentős az állampolgárokkal folytatott kommunikáció is a bűnmegelőzésben és ennek a kommunikációnak a folyamatos fejlesztése. Proaktív (megelőző) rendészeti tevékenységről van szó, amely próbál elé menné a bűnelkövetésnek. A közösségi rendészet célja a bűnözéstől való félelem csökkentése, a rendészeti

¹⁷⁶ DAVIS, Robert – HENDERSON, Nicole – MERRICK, Cybele (2003): *Community policing: Variations on the western model in the developing world*, Police Practice and Research, 4:3, pp. 285-286.

problémák megoldása és a kriminálprevenció. Szorosan együttműködik az állam más állami, önkormányzati szervekkel, civil szervezetekkel és a gazdasági élet szereplőivel. A közösségi rendészeti filozófia szerint fel kell kutatni azokat a szervezeteket és magánszemélyeket, akik tehetnek a saját és a közösségük biztonságaért. A rendőrségnek törekednie kell arra, hogy a helyi közösség számára hasznos és fontos információkat a lehető leghatékonyabb módokon juttassa el a címzettekhez.

A közösségi rendészet a globális és lokális kihívásokat szimultán kezeli, szolgáltató jellegű, magas színvonalú és hatékony. A bűnmegelőzést folyamatosan fejleszti és ezáltal a közbiztonságot növeli. Az állam stratégiai megállapodásokat köt a társadalmi szervezetekkel, nyilvános és transzparens működéssel igyekszik elnyerni az állampolgárok bizalmát.

15. Community policing Magyarországon

Magyarország Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiája tartalmazza a közösségi rendészet, önálló alcímként tárgyalja, és három fő célt jelöl meg optimális esetben: a helyi közösség tagjai biztonságérzetének megteremtése, a kölcsönös bizalom kialakítása a helyi közösség tagjaival, a helyi közbiztonság megteremtése.¹⁷⁷ Hazánkban volt 2012 és 2015 között egy projekt, amely a közösségi rendészet hazai implementálásának lehetőségét vizsgálta. Négy városban (Miskolc, Nyíregyháza, Szeged, Zalaegerszeg) 40 közösségi rendőrrel végezték a svájci finanszírozású pilotot. Innovatív módszereket alkalmaztak, proaktív, problémaközpontú megoldásokat alkalmaztak, szoros együttműködést alakítottak ki az állampolgárokkal, civil szervezetekkel. A megelőzési tevékenység kidolgozásához felmérték az adott terület problémáit, a helyi közbiztonságot alakító tényezőket. A kísérlet összes helyszínén egyértelműen pozitív volt a lakosság értékelése, és mindenhol bíztak a folytatásában, azonban az elmaradt, és nem történt hivatalos visszacsatolás sem. Témavezetőm úgy fogalmaz, hogy „megválaszolatlan kérdés marad, hogy egy sikeres kísérlet miért maradt pusztán kihasználatlan esély”.¹⁷⁸ Talán a jövőben a

¹⁷⁷ 1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013–2023) 8.1.1.

¹⁷⁸ CHRISTIÁN László (2019): *Egy feledésbe merülő közösségi rendészeti modellkísérlet margójára*, In: Gaál, Gyula – Hautzinger, Zoltán (szerk.): *Gondolatok a rendészettudományról: Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának tizenötödik évfordulója alkalmából*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, pp.79-80.

döntéshozók felismerik jelentőségét, és eszközként szolgálhat a számos új rendészeti kihívással szemben folytatott küzdelemben.

A közrend, a közbiztonság fenntartásáért felelős szervezeteket és szereplőket témavezetőm tipológiája nyomán három csoportba sorolom:¹⁷⁹

Rendvédelmi szervek:

- rendőrség;
- hivatásos katasztrófavédelmi szerv;
- büntetés-végrehajtási szervezet;
- polgári és katonai nemzetbiztonsági szolgálatok, (Információs Hivatal, Alkotmányvédelmi Hivatal, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ) és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat

Rendvédelmi feladatokat is ellátó szervezetek:

- Országgyűlési Őrség;
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal.

Komplementer rendészeti szervek:

- önkormányzati rendészet, egyes rendészeti feladatokat ellátók;
- társadalmi önkéntes bűnmegelőzési egyesületek, különösen a polgárőrség;
- magánbiztonság (személy- és vagyonvédelem, fegyveres biztonsági őrségek).

A rendészeti tevékenység folyamatosan változik, pluralizálódik, illeszkedik a felmerülő igényekhez, így napjainkban például egyre többször merül fel az *élelmiszer-rendészet* kifejezés. Megjelent az *élelmiszer-rendész* mint új kategória, amely szintén az ORFK Igazgatásrendészeti Osztályhoz mint szakirányítóhoz tartozik.

179 CHRISTIÁN László (2018): *Rendészeti szervek szócikk*. In: Jakab, András – Fekete, Balázs – Kőnczöl, Miklós – Menyhárd, Attila – Sulyok, Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*, Budapest, Forrás://ijoten.hu/szocikk/rendeszeti-szervek

A nemzetközi trendeket is figyelembe véve felmerül a kérdés, hogy reális cél lehet-e a hatékony együttműködés az állami rendészet és a magánbiztonság között, amikor ez már a szektoron belül is illúzióknak tűnik? Több szerző úgy véli, hogy nem is beszélhetünk kooperációról, mert az fogalmilag kizárt, ha nem egyenrangú felek között történik. Az állami szektor alá-fölé rendeltségi viszonyban van a magánbiztonsági szektorral.

A magánszektor szereplői között nem lehet megvalósítani egy olyan információs hálót, mint az állami szektor esetében. A magáncégek általában nem keresik az együttműködést a többi piaci szereplővel, mivel féltik a saját pozíciójukat.

Fontos elem, hogy a rendőrség maga is szolgáltathat biztonságot, tehát a piacósított biztonság piacán konkurrenciája a vagyonzvédelmi szolgáltatóknak, amellet, hogy a rendőrség maga végzi az ellenőrzés-felügyeletüket is.

Mindezen tényezők miatt nem jön létre egy olyan rendszer, amely a közös feladatok ellátását támogatná. Megoldásként felmerülhet az ún. „kiterjesztett rendészeti család”, az ‘extended policing-family’, amikor új szereplőket vonunk be a biztonság megteremtésébe, és az új szereplők (például magánbiztonság) között koordinatív szerveket hoz létre az állam. Az állami beavatkozás szinte nélkülözhetetlen, hiszen az állam felelőssége a működés kereteinek pontos, precíz meghatározása. Ez olyan előfeltétel, amely nélkül nem képzelhető el egy törvényesen és jól működő magánbiztonsági iparág. Azt is meg kell jegyezni, hogy a „túlszabályozás” akadályozhatja a hatékony és eredményes működét, míg az „alulszabályozás” a törvénytelen működés és a visszaélések melegágya lehet. Szintén fontos a magán- és közbiztonság megvalósításában együttműködő szervek tipizálása és az ehhez szükséges elméleti alapok megalkotása. Ez utóbbi téren is még sok munka vár az elméleti jogászokra és kodifikátorokra.¹⁸⁰ A posztmodern átalakulás következtében a rendőrség elveszítette monopolhelyzetét, ez identitásválságot is eredményezett, miközben az elmúlt 30 év „kitermelt” számos magán- és közösségi rendészeti szervezetet. A rendfenntartás pluralizmusa két dolgot jelent egyszerre, egyrészt az állami rendészeti monopólium

180 CHRISTIÁN László (2015d): *A magánbiztonság aktuális nemzetközi trendjei, rövid hazai helyzetértékeléssel*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 16. kötet. 60. Elérhető: www.pecshor.hu/periodika/XVI/christian.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 06. 30.)

megtörését, másrészt a magánbiztonsági és polgári (civil) rendfenntartás előtérbe kerülését, jelentős növekedését.¹⁸¹

Az állam rendészeti szervei által szavatolt, hatósági szolgáltatás keretében nyújtott biztonság mellett tehát létezik a magánbiztonsági piac szereplői által áruként kínált biztonság mint termék. A magánbiztonság céltudatos tevékenység eredménye, ahol a biztonság létrehozása (megóvása, fenntartása) maga is szolgáltatás.¹⁸²

A piacósított biztonság, azaz a magánbiztonság térnyerése intenzíven érzékelhető napjainkban, és ez a folyamat prognosztizálható a jövőre nézve is, mivel az állami szféra nem képes már önmagában a megfelelő biztonsági szintet nyújtani. Jó példa erre, hogy a kibertérben már magánszemélyek is képesek hadviselést folytatni, különböző modern technikai eszközök segítségével. Nyilvánvaló, hogy a biztonság megteremtéséhez több szereplő közös együttműködése szükséges. *„Mindenkinek el kell fogadnia a tulajdon szentségét, a szerződéses szabadságot, valamint a törvényeknek alárendelt működést. Ennek fényében az államnak meg kell tanulnia, hogy a biztonság szavatolása nem hatósági privilégium, nem is ajándék az alattvalóknak, amelyért azok szabadságukkal fizetnek. A közhatalomnak el kell fogadnia a partnerek közeledését, együttműködést kell kialakítani a társadalommal, a civil szerveződésekkel, valamint a magánvállalkozásokkal egyaránt. A tulajdonosoknak kellő körültekintéssel kell eljárniuk a vagyonvédelmi cégek kiválasztásánál, egyre inkább oda kell figyelniük a komplex védelem megteremtésére. Míg a vagyonvédelmi cégeknek komoly energiát kell fektetniük a munkaerő képzésébe, a vállalkozói etika megtartásába, és szemmel kell tartaniuk a rendészet szerveivel történő együttműködést a közbiztonság javítása érdekében.*”¹⁸³

Az együttműködés kapcsán a komplementer, azaz kiegészítő rendészet kifejezés a legmegfelelőbb a magánbiztonsági szolgáltatókra az előzőekben vázoltak alapján, hiszen nem azonos jogosítványokkal felruházott szereplőkről van szó, de tevékenységük nagyon fontos, mondhatni létük és hatékony működésük a közbiztonság condition sine qua nonja. *„A közbiztonság ugyanis szintetikus fogalom, ami az egyének és a közösségek védettségének általános állapotát jelöli, ellenben az igazságszolgáltatás analitikus fogalom, minthogy számára az eldönthető jogvita, a*

181 CHRISTIÁN László (2018): *Rendészeti szervek szócikk*. In: Jakab, András – Fekete, Balázs – Kőnczöl, Miklós – Menyhárd, Attila – Sulyok, Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia, Budapest, Forrás: //ijoten.hu/szocikk/rendeszeti-szervek

182 FINSZTER Géza (2014): *A rendőrség joga*. Budapest, NKE RTF, p. 253.

183 CHRISTIÁN László (2014a): Dogmatikai alapok, alapfogalmak. In: Christián László (szerk.): *A magánbiztonság elméleti alapjai*. Budapest, NKE, p. 24.

jog eset mindig egyedi. Ezért mondja Thomas Gilly, a kérdés kutatója, hogy a közbiztonság általános állapota jogi kategóriákban nem írható le. (Ezt hívjuk a közbiztonság materiális fogalmának.) A bűnügyi statisztika alakulása azonban nem elégséges arra, hogy a közbiztonságot tényleges állapotként jellemezhessük. Ehhez képest egy másik megközelítés a közbiztonság közjogi minőségét a jogellenes (büntetőjog-ellenes) magatartások összességével jelzi, amit egy adott időszakban egy meghatározott területen elkövettek.¹⁸⁴ Ez a statisztikai szemlélet figyelmen kívül hagyja a bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatással szemben a demokratikus jogállam által állított minőségi követelményt, a törvényességet.”¹⁸⁵

Egyes településrendészeti hatókörök kikerültek a rendőrség feladatainak köréből, ezeket erre szakosodott önálló szervezet (közterület-felügyelet) vette át. A bűnmegelőzés területén megfigyelhető társadalmi öngazgatás iránti igény eredményezte a polgárőrség létrejöttét. A társadalmi öngazgatáshoz kapcsolódó harmadik terület a magánbiztonsági szektor. A magánbiztonság tökeerős piaci tényezővé vált, amely eredményesen tud szerepet vállalni a személy- és vagyonvédelem egyes területein, ott, ahol az állami oltalom nem elégséges, vagy folyamatosan magas biztonsági szint iránti igény mutatkozik (pl.: bankok, pénzüzetek, stb.) A létesítményvédelem területén fontos előrelépés volt a magánbankok által kezelt pénzeszközök növekedése és a letéti őrzés intézményének elterjedése. A XIX. századi bankok számára az élőerős védelem megszervezése a működés alapvető feltételévé vált. Mivel bizalmi jellegű e tevékenység a bankok nem bíztak meg vállalkozókat az őrzési feladatok ellátásával, hanem saját munkavállalókat alkalmaztak létesítményvédelmi, továbbá pénz- és értékszallítási feladatok ellátására. (Ugyanígy volt ez a tengeri kereskedelmi vállalatok esetében is.)

A magánbiztonság dogmatikája, létjogosultságának és közjogi illeszkedésének vizsgálata

A rend megteremtése és fenntartása komplementer rendészeti tevékenységként értelmezhető. Ebben az összetett munkafolyamatban – több okból kifolyólag is – egyre meghatározóbb szerep jut a jövőben a rendőrségen túli szereplőknek, különösképpen az önkormányzati rendészeteknek, a magánbiztonsági szervezeteknek, valamint a civil önvédelmi szerveződéseknek is. A rendészet küldetésének teljesítése, a biztonság megteremtése társadalmi kooperáció és kollektív munka

¹⁸⁴ GILLY (1998) 154.

¹⁸⁵ FINSZTER Géza (2018): *Rendészetan*, Dialóg Campus Kiadó, 60.

eredményeként teljesíthető. A kiegészítő, komplementer rendészeti rendszerben az állami szervek tevékenységét piaci és civil szerveződések egészítik ki, támogatják, segítik.

A magánbiztonság jelentőségét alátámasztja, hogy miközben a rendőrség létszáma mintegy 40 000 fő, addig a magánbiztonság még mindig megközelítőleg hozzávetőleg 90 000 személy- és vagyonőrt foglalkoztat (de ez a szám 2010-ben még 140 000 fő volt).¹⁸⁶

Már a XIX. században léteztek olyan nyomozóirodák, amelyek az igazságszolgáltatás terheit enyhítették.¹⁸⁷ Erre jó példa Franciaországban Eugène François Vidocq¹⁸⁸ 1830-ban alapított nyomozóirodája, Amerikában pedig az 1850-ben alapított Allan Pinkerton-féle legendás nyomozóügynökség. A magánbiztonság portfóliójának, tevékenységi körének kiszélesedése és behatolása újabb területekre a mai napig erősödő tendencia. A térnyerés közepette a magánbiztonság valós tartalmi elemei még mindig nem pontosan tisztázottak, ezért a szakmai közbeszédben talán nem is ugyanazt értik alatta egységesen. A magánbiztonság egy olyan ellenszolgáltatás keretében, piaci alapon működő, engedéllyel rendelkező vállalkozás (vagy természetes személy) által nyújtott szolgáltatás, amely a megbízó személyes biztonságát, tulajdonát védelmezi, elősegíti jogai teljesebb körű gyakorlását. Christián szerint a magánbiztonság felfogható egy halmazként, amely egyre nagyobb közös részhalmazzal alkot a közrend, a közbiztonság által képzett halmazzal, és van egy önálló, tekintélyes részhalmaza is.¹⁸⁹ A biztonsági ágazat léte bizonyíték arra, hogy az állampolgár elégedetlen az állam által garantált biztonság színvonalával, ezért „saját kezébe vette” a biztonságról való gondoskodást, s ezzel visszavette a korábban általa áttestált jogot az államtól.

A magánbiztonsági szektor Észak-Amerikában és Európában jelentős növekedésnek indult a XX. század közepén, de hatványozott növekedést tapasztalhatunk az elmúlt három évtizedben.¹⁹⁰

186 CHRISTIÁN László (2018): Magánbiztonsági számvetés. In: Dobák Imre – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szakmaiság, szerénység, szorgalom. Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére. Budapest, Dialóg Campus. 152.

187 KELLY Martin H. (2017): Allan Pinkerton and His Detective Agency. ThoughtCo, 2017. 08. 14. Elérhető: http://americanhistory.about.com/od/19thcentury/a/allan_pinkerton.htm (A letöltés dátuma: 2018. 01. 10.)

188 Eugène-François Vidocq (1775–1857) a francia Sûreté Nationale civilruhás nyomozóhivatal alapító vezetője. Első mintája a modern magánnyomozó fogalmának. Balzac barátja, Victor Hugot is megihlette munkássága, a „A nyomorultak” című regényének két fő karakteré róla mintázta.

189 CHRISTIÁN László

190 KEREZSI Klára – PAP András László (2017): *A bűnözés és a bűnözéskontroll jövője*. In: Finszter Géza – Sabjanics István (szerk.): Biztonsági kihívások a 21. században. Budapest, Dialóg Campus, pp. 573–574.

16. A jogellenesség vizsgálata az állam felelősségének természete alapján

Arra a kérdésre keresem a választ, hogy a jogellenesség generálisan polgári jogi jogellenesség vagy szakági jogellenesség-e? Milyen értelemben kell használni a jogellenességet?"

a.) Mit mond a büntetőjog?

„Jogellenes az, ami a jog ellen van” Rudolf von Jhering *A bűnösség mozzanata a római magánjogban* című, 1867-ben született tanulmányában részletesen foglalkozik az objektív jogellenesség problémakörével, valamint annak az álláspontjának ad hangot, hogy a jogellenesség teljességgel független az elkövető büntethetőségétől és bűnösségétől. A nullum crimen sine lege elvét megjelenítő, tisztán formális, tehát kizárólag a normával szembenállást kifejező jogellenesség-fogalom jelenik meg először a magyar jogirodalomban is főként Angyal és Vámbéry munkáiban.¹⁹¹

b.) „Törvényes jogtalanság”

A jogbiztonság és az igazságosság konfliktusának megoldását szolgálja a radbruchi formula, amely szerint az igazságosság és a jogbiztonság közti konfliktust úgy lehet feloldani, hogy a hatalom által kikényszerített jogalkotás általában akkor is elsőbbséget élvez, ha tartalmilag igazságtalan és célszerűtlen.

Egyetlen kivétel, ha a pozitív törvény és az igazságosság közötti ellentmondás olyan elviselhetetlen mértéket ér el, hogy a törvénynek, mint helytelen jognak az igazságossággal szemben meg kell hátrálnia.¹⁹² Gustav Radbruch tehát bevezette a törvényes jogtalanság kategóriáját. Radbruch szerint tökéletes igazságosság nincs, de törekszünk rá, ez a jogrendszer kötelessége. Törekednek az anyagi igazságosságra a büntetőjogban és polgári jogban is, de azt elérni lehetetlen.

c.) „Emberimogatartás-mérték”

191 ANGYAL Pál: *A magyar büntetőjog tankönyve*, Atheneum Irodalmi és Nyomdai Rt. Budapest, 1909. 58. Vámbéry Ruzstem: *Büntetőjog*, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata Budapest, 1913. 74. Idézi: BELOVICS Ervin: *Az érték-érdek összeütközések mint a büntetendőséget kizáró okok című PhD-értekezés tézisei*

192 RADBRUCH Gustav (1946): *Törvényes jogtalanság és törvényfeletti jog*. In: Varga Csaba (szerk.): *Jog és filozófia. Antológia a XX. század jogi gondolkodása köréből*. Szent István Társulat. Bp., 2001. 234. p.

A jogellenesség emberimogatartás-mérték. Lord Atkin úgy érezte, hogy az agyontechnicizált joggal szemben csakis egy általános erkölcsi parancs alapján tud alternatívát állítani. Ítélete a felelősségről, a kötelező gondosságról és határaitól ugyanis bibliai nyelven szól. A „szeresd felebarátodat” parancsának többszörös transzformációjával jut el az észszerűen előrelátható károkért való felelősség megállapításáig.

d.) Mit mond a polgári jog?

A polgári jogi felelősség társadalomontológiai alapja: az alternatív választás lehetősége. A szubjektum hibája abban van, hogy a rossz alternatívát választotta. Teljesen mindegy, hogy ezt szándékosan, gondatlanul, vétkesen stb. tette, ha megvolt a lehetősége a választásra, ha másként is cselekedhetett volna, akkor felelős. A polgári jogi kártérítési felelősség megállapításának kiindulási pontja: a károkozás ténye. De a felelősség alapja annak a jogi normának a megsértése, amely a károkozást tiltja, tehát a jogellenesség.¹⁹³

Hatályos Ptk.:

6:548. § Felelősség közigazgatási jogkörben okozott kárért

(1) Közigazgatási jogkörben okozott kárért a felelősséget akkor lehet megállapítani, ha a kárt közhatalom gyakorlásával vagy annak elmulasztásával okozták, és a kár rendes jogorvoslattal, továbbá a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránti eljárásban nem volt elhárítható.

A „közigazgatási jogkör” kifejezés „megtartása” kétségtelenné teszi, hogy a szabályozás tárgyi hatálya nem terjed ki a jogalkotási tevékenységgel, vagy annak elmulasztásával okozott károkra.

e.) Jegtörténeti megközelítés

“[R]égi közjogunkban írónk sokat vitatkoztak a fenntartott és átengedett vagy közlött felségjogok fogalmán, de egyöntetű megállapodásra nem jutottak. E felosztásnak külföldi értelme ellenkezett a magyar alkotmányjog szellemével. Ott ugyanis fenntartottakon olyan felségjogokat értettek, amelyeket az uralkodó az országgyűlés közreműködése nélkül gyakorolhatott. Ez a nézet abból a

193 LANDI Balázs Zoltán (2014): *Felelősségekben gondolkodva*, PhD-értekezés tézisei

felfogásból eredt, hogy az államhatalom voltaképpen az uralkodóé, aki jogainak egy részét később megosztotta a néppel, amikor gyakorlásukra befolyást engedett az országgyűlésnek. A magyar alkotmányjog szerint azonban az államhatalom birtokosa a Szent Korona. Így a király nem a saját, hanem a Szent Korona jogait gyakorolja. A királyi hatalomkört pedig a nemzet ruházza rá a királyra a koronázással. Nálunk tehát éppen a felségjogok eredete folytán nem lehet fenntartott és közlött felségjogokról olyan értelemben beszélni, mint külföldön....”¹⁹⁴

Deák Ferenc szerint: *„Nem a fejedelem ad a nemzetnek jogokat, hanem a nemzet ad a fejedelemnek, mert a nemzet minden jussoknak forrása.”* Ebből következik, hogy nincsenek érinthetetlen felségjogok.

A magyar törvényhozás bizonyos ügyekre nézve szabad kezét adott a királynak, amelyeket nem vont a törvényhozás hatalma alá, ezek a fenntartott felségjogok. Sajátos a fenntartott és átengedett/közlött felségjogok csoportosításának értelmezése a magyar közjogban, mert a magyar államban nem ismerik az érinthetetlen uralkodói felségjogokat, amelyet csak olyan állam ismerhetne el, ahol a fejedelemé a kizárólagos főhatalom. A magyar királyi hatalom egységes volt, ami azt jelentette, hogy oszthatatlan és egy kézben összpontosult.

Később a király országgyűléssel szemben gyakorolt jogai az 1848-as szabályozáshoz képest kibővültek az előszentesítési jogkörrel, illetve feloszlathatta az országgyűlést úgy is, hogy az még nem fogadta el az előző évi zárszámadást és a következő évi költségvetést, de kötelező volt meghatározott időn belül újra összehívnia ennek megtételéhez. A király úgy vett részt a törvényalkotás folyamatában, hogy az előszentesítési jogkör alapján a törvényjavaslatot előzetesen jóváhagyta, és csak ezután terjesztették a Képviselőház elé tárgyalásra.

Az állam mint jogalany a hatályos Ptk. szerint:

3:405. § Az állam jogalanyisága

(1) Az állam a polgári jogi jogviszonyokban jogi személyként vesz részt.

(2) Az államot a polgári jogi jogviszonyokban az állami vagyon felügyeletéért felelős miniszter képviseli.

¹⁹⁴ CSEKEY István⁽¹⁹⁴³⁾: *Magyarország alkotmánya* Budapest, 1943 – könyvnap, Renaissance Könyvkiadó

3:406. § Helytállás az állami kötelezettségeikért

Az államot és az államháztartás részét képező jogi személyt a polgári jogi jogviszonyból fakadó kötelezettsége költségvetési fedezet hiányában is terheli.

Magára a jogalanyiságra vonatkozóan kiindulópont az ember által létrehozott jogi személy, amelynek a jogképessége állami elismerésen alapul.¹⁹⁵ A jogi személyek polgári jog általi elismerése azt jelenti, hogy jogviszonyok alanya lehet, amiből őket jogok illetik és kötelezettségek terhelik személyi és vagyoni viszonyaikban, a személyhez fűződő jogok tekintetében pedig csak azok, amelyek értelmezhetők a jogi személy vonatkozásában.¹⁹⁶ A „jogi személy az ember jogalanyiságán nyugvó (...) jogi megoldás”,¹⁹⁷ jogképessége így az ember jogképességéből ered.¹⁹⁸ A jogi személy jogalanyisága azonban másodlagosnak tekintendő az emberéhez képest. A jogalanyok zárt körét tekintve azonban van kivétel, amelyeknek esetében jogi rendelkezések „*jogi személyiséggel fel nem ruházott szervezetek részére is meghatározott jogviszonyokban jogalanyiságot biztosítanak, e szervezeteket részjogképességgel felruházott, relatív jogképességgel rendelkező jogalanyoknak nevezzük*”.¹⁹⁹

Az állam már régóta nem „korlátozott jogalany”, hanem a polgári jogi jogviszonyban az emberrel és más jogi személyekkel egyenjogú és egyenrangú jogalany, amely deliktuális felelősséggel is tartozik. A korlátlan közjogi immunitás elméletét az élet meghaladta és a tudomány a közjogi immunitást másképp fogja fel, mint korábban. (Példa erre a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. tvr. 2000. évi CX. törvénnyel történt módosítása és ennek indoklása.)

f.) Mit mond a középkori tekintélyelvű skolasztikus filozófia a jogalkotásról és a kormányzásról?

Padovai Marsiliusnál a világ politikai alakításának egyetlen kritériuma végső soron csupán az emberi ész, s a legfőbb törvény nem más, mint a nép jóléte: *salus populi suprema lex*. (Az egyház csak segítségére lehet ebben az államnak.)

¹⁹⁵ BÍRÓ György szerk. (2013): *Általános tanok és személyek joga*, Új magyar polgári jog tankönyv, (I-VII.) I. kötet, Novotni Alapítvány, Miskolc

¹⁹⁶ VÉKÁS Lajos szerk. (2013): *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal*. Complex Kiadó, Budapest

¹⁹⁷ BÍRÓ György szerk. (2013): i. m. p. 313.

¹⁹⁸ VÉKÁS Lajos szerk. (2013): i. m.

¹⁹⁹ BÍRÓ György szerk. (2013): i. m. p. 313.

Szent Ágoston felfogása szerint az ember végső célja túlmutat a történelmen, tehát még a leginkább megfelelően berendezett állam sem nyújthat az egyének beteljesülést. Bár az ember az eredendő bűn miatt képtelen töretlenül igazságosan és észszerűen cselekedni, tehát jó emberi kormányzat sem lehetséges, a kormányzatok mégis Isten rendelései, hogy a viszonylagos békét megőrizték. Az állam szükségképpen csak diffúz módon és töredékesen birtokolhatja az igazságosságot, sőt lehetséges olyan kormányzat is, amely teljességgel nélkülözi azt. Ez utóbbi nagy rablóbandához hasonlítható.

Szent Tamás *Summa Theologica* című művének része a *Tractatus de legibus*, amely a szerző jogelméleti tételeit tartalmazza. A szabályok négy hierarchikus szinten követik egymást. 1. isteni bölcsesség, az örök törvény, 2. kinyilatkoztatott isteni törvény, 3. a tudatos közösségi életet élő és államot alkotó ember észszerűségének és jóra törekvésének eredményeként kialakult, minden ember által igaznak elfogadott erkölcsi elvekből álló konstans természettörvény. 4. pozitív jog összessége. A tételes jogot azonban kritikával kell fogadni. Ha az nem egyezik a természettörvénnyel, akkor nem is tekinthető jognak többé. Ha tehát az államhatalom képviselője az értelemmel és a természettörvénnyel ellentétes pozitív törvényt alkot, akkor az érvénytelen és nem alkalmazandó.

Hasonlóképpen a természeti törvénynek alárendelt az államhatalom gyakorlójának egyéb, nem normatív tevékenysége is. Következésképpen, az észszerűtlenül és igazságtalanul uralkodó zsarnoki kormányzat megdöntése nem számít lázadásnak, ha „nem jár olyan zavargásokkal és botrányokozással, amelynek során a fennállónál nagyobb törvénytelenység és kár keletkezik”.

g.) Az igazságos földi kormányzás igénye teológiai nézőpontból

Az igazságos földi kormányzás igényének teológiai megalapozása magának a teremtésnek az értelmezéséből fakad, amely szerint Isten az általa teremtett Földet az embernek – azaz minden embernek – adta. A társadalmi és vagyoni különbségek tehát viszonylagosak és esetlegesek, így indokolt legalább részbeni kiegyenlítése időről időre. Ezáltal a társadalmi igazságtalanság elleni harc az istenkereső ember örök feladata. Így nyer a XIII. Leó pápa által 1891-ben kiadott *Rerum Novarum* enciklika szociális tanítása ószövetségi megalapozást.

h.) Mit mond a közjog? Jogszerűség vs. eredményesség

Közjogunk nagyjai Magyary Zoltán és Bibó István az állam jogszerűségéről és eredményességéről vitatkoztak.²⁰⁰ Magyary Zoltán szerint eltérően a XIX. századi államtól a XX. század államában már nem a jogszerűsége, hanem az eredményessége van a hangsúly és az eltúlzott jogi formalizmust is bírálta. Úgy gondolta, hogy túl sok lett a jogszabály, sok a felesleges vagy túlszabályozó norma.

Bibó István szerint a mai államban nemcsak az eredményesség a fontos, hanem ugyanolyan fontos a közigazgatás jogszerűsége ill. annak erősítése. A jogszerűség a szolgálat-szerűségnek, a szakszerűségnek és a megbízhatóságnak az egyik leglényegesebb tényezője.²⁰¹

Magyary Zoltán nem tagadta a jogállam jogszerűségének fontosságát, de az eredményességet kissé eltúlozta és nem kereste a közigazgatási jogállami garanciák továbbfejlesztésének lehetőségeit. Bibó elismerte, hogy a XX. században megnövekedett a közigazgatás feladata, de rámutatott, hogy ezzel párhuzamosan megnőtt a kiszámítható rend jelentősége is, melynek éppen a jogszerűség a leglényegesebb összetevője.

Összegzésként megállapítható, hogy világszerte tolódik a felelősség az objektív felelősség irányába, az állam immunitása egyre csökken. Egyes nézetek szerint meginog a felelősségen alapuló kártérítési felelősségi rendszerünk, ha az államot felelősségre vonjuk. Ezzel szemben láthatjuk, hogy a felelősségen alapuló rendszeren már a XIX. században rést ütött a veszélyes üzemi felelősség bevezetése. Továbbá, hogy a felelősségen alapuló és a veszélyes üzemi felelősség egyébként sem két, egymással ellentétes pólus, hanem a felelősségen alapuló felelősségi skála két különböző pontja, fokozata. Míg a felelősség körében „az adott helyzetben általában elvárható” magatartás követelménye a zsinórmérték, addig a veszélyes üzemi felelősségnél a „senkitől el nem várható” fogalmával operálunk.²⁰²

Ettől függetlenül, világszerte „tolódik” a felelősség az objektív felelősség irányába, ezért volt zseniális Eörsi Gyula meglátása, amikor úgy fogalmazott: „a kettő egymásnak egyáltalán nem ellentéte, hanem az ún. objektív felelősség egy merev szabállyal kifejezett határesete a rugalmasan

200 VEREBÉLYI Imre (2010): *A közigazgatás és a kormányzás alapkérdései Magyary Zoltán életművében*, In: Jog, Állam, Politika. 2010/3. pp. 77–100.

201 BIBÓ István (1986): *Válogatott tanulmányok*, Első kötet 1935–1944, Szerkesztette és a jegyzeteket készítette Vida István és Nagy Endre, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 281–285.

202 Ptk. magyarázat 1981. kiadás, 1540.

megfogalmazott és alkalmazott szubjektív felelősségnek”. Ezzel elméletileg megoldható az állami felelősség kérdése.²⁰³

A szerződésen kívül okozott kárra vonatkozó általános jogelmélet szerint a jogellenes károkozással relatív szerkezetű kárkötelem keletkezik a károkozó és a károsult között, ami polgári jogi jogviszony, és tárgya a kár közvetlen megtérítése. Ez önmagában kérdésessé teszi a jogalkotással okozott kárért való felelősséget jogviszony hiányára alapozott elutasító bírói álláspontot, azaz deliktuális alapon elvileg nem lehetne kizárt a jogalkotó felelősségének megállapítása.

Az új Ptk.-hoz fűzött indokolás szerint azért nem szabályozza külön az új Ptk. a jogalkotással okozott kárért való felelősséget, mivel a jogalkotó azért az általános felelősségi alakzat (deliktuális felelősség) szerint felelős. Ezen jogalkotói jogértelmezés ellentétes a jelenlegi joggyakorlattal és utat nyithat a jogalkotással okozott károk megtérítésének mintegy elismerve az immunitás korlátait. Jogalkotással okozott kár esetén nem maga a jogszabály, hanem az azzal okozott kár hozza létre a polgári jogviszonyt (kárkötelmet) a jogalkotó és a károsult között. A kártérítés megítéléséhez a jogellenességet is bizonyítani kell, ami jelen esetben az adott jogszabály alkotmányba és/vagy nemzetközi szerződésbe ütközését jelenti, miképp arra az új Ptk. indokolása is utal. Ehhez főszabály szerint az Alkotmánybíróság utólagos normakontrolljára, és/vagy előzetes döntéshozatali eljárásban vagy kötelezettségszegési eljárásban az Európai Unió Bíróságának döntésére van szükség.

Az állam felelősségét tehát generálisan polgári jogi jogellenességként értelmezzük, nem külön jogági kontextusban.

A magánbiztonság és a rendészet együttműködési területei

Az állatvilágban számos példát találhatunk az egyes fajon belüli egyedek közötti együttműködésre. Például a ragadozó elleni menekülésben hasznos a kooperáció az egyébként laza kötelékben szálló európai seregélyek (*Sturnus vulgaris*) esetében.

A közös ellenség a vándorsólyom (*Falco peregrinus*) zuhanórepülésben vadászik. Mivel a seregélycsapat a ragadozó közeledtére tömörül, a sólymot elriasztja attól, hogy nagy sebességgel bezuhanjon (prevenció), ezért a sólyom taktikát vált és ezért egy ideig látszattámadásokkal

203 FÜLÖP Györgyi, dr. (2003): Az állam kártérítési felelőssége a közösségi jog megsértése esetén, PJK, 2003/5., 18–23.

ijesztget, majd végül néhány madár leszakad és azokból zsákmányt ejt. Ösztönösen tudja, hogy az ütközés okozta sérüléseket úgy képes elhárítani, ha a zsákmányát karmaival ragadja meg.²⁰⁴ Ezzel az egyszerű példával rámutatok arra, hogy a közbiztonság, közrend védelme közös ügyünk, ezért össze kell fogni bármennyire is individualista társadalomban élünk és „laza kötelékben repülünk” a kollektív társadalmakhoz képest. Ugyanakkor gondoljunk arra, hogy a fizikai védelem is kétféle megoldást kínál, az egyik az elrettentés, ha úgy tetszik bűnmegelőzés, a másik a támadás elhárítás, az ellenség visszaverése, ami lehetőség szerint minél kevesebb veszteséggel kell, hogy járjon.²⁰⁵ A magánrendészeti és állami rendészeti szektor együttműködése a variációk színes palettáját mutatja, azonban az együttműködéseknek markánsan hét fő közös jellemző területe jelölhető meg általános értelemben.

Személyes kapcsolatok építése

- Összejövetelek, melyek célja a közös problémák megbeszélése, és egymás segítése hogy megértse a másik felet a programban.
- Vice versa képzések, tréningek a rendőrök és a biztonsági vezetők között. A cél, hogy tanuljanak egymástól.
- Reguláris kapcsolattartás a hatóságok, az önkormányzati rendészeti, valamint a magánbiztonság területein dolgozó felelős vezetők között.
- Kontaktszemélyek címjegyzékének, elérhetőségének összeállítása, hogy mindkét részről a kompetesn személy elérhető legyen szükség esetén.

Információcsere

- Információcsere bűncselekményekről, bűnelkövetők felelősségre vonásáról a rendészeti szervek és a magánbiztonsági szektor között.
- Információcsere gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatban hasonló módon.
- Legjobb gyakorlat, negatív tapasztalatok megosztása.
- Keresztdependenciák feltárása, megismerése.
- Biztonságtudatosság szervezett és tervezett fejlesztése.

204 BUZSÁKI György: *Az állatok tanulása*, p. 113.

205 Deterrence or defeat the adversary

Bűnmegelőzés

- Közös részvétel üzletbiztonsági és más biztonsági programokban.
- Közösségi rendészet.
- Rendészettel és biztonsággal összefüggő helyi problémák átgondolása.
- A lakosság bevonásával szomszédsági megfigyelés programokban közös részvétel, egymás támogatása.

Képzés

- Különösen a terrorizmus és a bűnözési trendekre vonatkozóan közös képzések szervezése, illetve egyéb érdekek és szükségletek mentén szervezett közös tréningek.
- Szakértőkkel segíteni a másik oldalt, ha szükség van rá.
- Rendőrségen belül szervezett biztonsági tréning és vice versa.
- Biztonságtudatosság fejlesztése.
- Egymás tevékenységeinek, céljainak, módszereinek szükséges szintű megismerése (pl.: rendőrök számára gyártott termékek felismerése).

Jogszabályalkotás

- Közös részvétel a jogszabályok és rendelkezések kialakításának folyamatában. A magánbiztonsági szakemberek bevonása a jogalkotás folyamatába, legalább véleményezési szinten, ezáltal elérhető, hogy a vonatkozó jogszabályok az aktuális problémák és feladatok hatékony kezeléséhez adjanak jogi keretrendszert. E szabályzók a biztonsági dolgozók sztenderdjeire és engedélyhez jutásának feltételeire vonatkoznak.

Műveletek, közös tevékenységek

- Nyomozás.
- Rendkívüli eseményekre vonatkozó tervek és/vagy biztonsági bizottságok.
- Fedett műveletekben közös részvétel, együttműködés SWAT-csapatokkal.
- Területbejárások (operatív üzemi területek, közterületi piacok).

Kutatás

- A friss publikációk kritikája és az új kutatási eredmények terjesztése, amelyek a technológiára és fontos kérdésekre vonatkoznak.

Az Egyesült Államokban a különbözőségek ellenére a rendészeti ügynökségek és a magánbiztonsági szerveződések egyre inkább együttműködnek a bűnmegelőzés, a bűntől való visszatartás terén. Külsőségeikben lehet, hogy különbözőek, azonban minden partnerség végső soron az élet és a vagyon védelmét szolgálja.

Bruce George szerint napjainkban a magánbiztonság erős, modern, terjeszkedő ipar, ami egyre inkább szembetűnő, és fontos szerepet játszik társadalmunkban. Egyre nagyobb térhez fog jutni a magánbiztonság Rt Hon Jack Straw²⁰⁶ szerint is.²⁰⁷ A kormányzatnak kötelessége a partnerség kialakítása a bűnüldözés területén, ez a tény kikövezte a magánbiztonsági ipar útját egy szélesebb platformú együttműködéshez, melyben egyre fontosabb szerephez jut a magánbiztonság a bűnözés csökkentésében és a közösség biztonságának növelésében. Meg kell becsülnünk a magánbiztonságot, szerencsések vagyunk, hogy létezik. Egyre nyilvánvalóbb mindenki számára a szerepe, hisz látható a jelenléte mind a magán- mind a közösségi térben. Érzékelhető a biztonságtechnikai eszközök növekvő használata is, például a CCTV-k, és a riasztó-berendezések. A növekedést azonban nem csak mennyiségi mérleg, hanem a szaktudás, diverzifikáció, és innováció fejlődésén láthatjuk, egyszóval a mennyiségi mellett a minőségi növekedést, és nem utolsósorban a minőségi sztenderdek kialakítását.

Az együttműködés megteremtéséhez biztosítani kell előfeltételeket, ami biztosítja a kölcsönös bizalmat a kormány, az ipar, a rendőrség, a helyi hatóságok és a lakosság között. Az ipar szabályozása segít egy erős bázis létrehozásához a jövőbeli munkához. Jól képzett magánbiztonsági szakemberekre van szükség és a bűnözők kiszűrésére, mert ez utóbbiak rontják a magánbiztonságról kialakult képet. Olyan magánbiztonsági iparra van szükség, ami teljes mértékben élvezzi a társadalom bizalmát, legitimációját.

206 John Whitaker Straw (The Right Honourable John Straw) brit politikus, parlamenti képviselő, külügyminiszter 2001-2006 között Tony Blair kabinetjében

207 GEORGE-BUTTON (2000): *Private Security*, p.180

17. Együttműködés új megközelítésben: a magánbiztonság és az állami rendészet együttműködésének Lean-Six Sigma modellje²⁰⁸

Ennek a fejezetnek a célkitűzése, hogy a közigazgatási, rendészeti és a magánbiztonsági tevékenységek sajátosságait alapul véve bemutasson – egy, a versenyszférában már jól ismert és hatékonyan alkalmazott – módszert, amely több szinten is alkalmas lehet a biztonság megteremtésén és fenntartásán munkálkodó állami és civil résztvevők közötti együttműködési területek és feladatmegosztás meghatározásán túl a hatékonyság fokozására, valamint a kooperáció javítására, modernizálására. Először a közigazgatás, rendészet és a magánbiztonság viszonyrendszerét vizsgáljuk, ezután a magánbiztonsági érték- és tevékenységrendszer alapvető sajátosságait. A harmadik részben a Six Sigma-módszert vesszük górcső alá, hogy egy lehetséges új szemlélettel hogyan tudjuk a közös metszéspontokat meghatározni a köz- és magánbiztonsági szféra között. Végül megvizsgáljuk, hogy a módszer miként adaptálható, és felvázoljuk a közigazgatás-rendészet-magánbiztonság rendszerének Lean-Six Sigma modelljét.

Közigazgatás, rendészet és magánbiztonság viszonyrendszere:

Kiváló jogtudósaink Ereky István és Szamel Lajos megfogalmazása szerint „a közigazgatás az állam cselekvését megvalósító legnagyobb állami szervezeti rendszer, az általa végzett tevékenység átfogja a társadalmi életviszonyok legtágabb körét, ezért igen differenciált és állandó változásban van”.²⁰⁹

„A modern közigazgatási rendszerek kialakulása előtti időszakban – ez minden államban más és más időszakra tehető (...) – a közigazgatás rendeltetése nagyon szoros kapcsolatban volt az állam hatalmi jellegével. A közigazgatás öt alapvető területe a külügyi, rendészeti, hadügyi, igazságügyi, és a pénzügyi közigazgatás voltak. (...) Az állam és a közigazgatás modernizációjával ez az öt alapfunkció nem tűnik el, hanem folyamatosan kiegészül, illetve differenciálódik.”²¹⁰

²⁰⁸ GÖRÖMBEI László – ROTTLER Violetta (2021): *Új szemlélet a magánbiztonsági szektorban: a magánbiztonság és az állami rendészet együttműködésének Lean-Six Sigma modellje*, In: Gazdaság és Jog, XXIX. évfolyam, 2021/9., pp. 19–24.

²⁰⁹ BALÁZS István (2018): *A közigazgatás*, In: Jakab András-Fekete Balázs szerk.: Közigazgatási jog rovat, rovatszerk: Balázs István, IJOTEN szócikke

²¹⁰ CHRISTIÁN László (2011): *A rendészet alapvonalai*, UNIVERSITAS-Győr Non Profit Kft. p. 22.

A magánbiztonságot a *panta rhei*²¹¹ jellemzi, azaz állandó változásban van. Ennek okán kiválóan alkalmazható a Lean-Six Sigma a szektor modellezésére. Voehl és társai úgy határozzák meg a változást, hogy az „egy feltétel, amelyben az elvárásainknak nem felel meg a múltbéli teljesítmény”. Továbbá a változás „egy olyan feltétel, amelyben nem elég a múltbéli tapasztalatra támaszkodnunk”.²¹² A különböző korok társadalmi, gazdasági és kulturális változásai folyamatosan alakítják és determinálják az állami, társadalmi és egyéni szinten jelentkező mindenkori biztonsági igényeket, valamint ezen igények kielégítésének feltételeit.

Az állam közigazgatási gépezetének mindenkori kiemelt feladata azon ösztársadalmi normatívák megalkotása és szükség szerinti módosítása, amelyek a biztonság megvalósításának különböző szintjein – mind az állami, mind a magánszférában – meghatározzák a védelem ellátásának módját, eszköz- és feltételrendszerét, valamint a feladatokhoz rendelt felelősségi köröket. E normatívák végrehajtásának ellenőrzését, betartásának szükség szerinti jogszerű kikényszerítését az állam a közigazgatási rendészeti szervein keresztül valósítja meg.

Kmety Károly már egy évszázaddal ezelőtt megállapította, hogy a rendészetet a közigazgatási hatósági tevékenység egyéb ágaitól a fizikai erőszak monopóliuma különbözteti meg. Ebből az következik, hogy a rendészeti igazgatás a közigazgatás része, másfelől az, hogy rendészeti igazgatás hatósági igazgatás. Mindezek alapján kijelenthetjük, hogy a rendészet a közigazgatási tevékenységrendszer szerves része, az állami érdekérvényesítés legitim eszköze, amelynek küldetése az állam belső rendjének, valamint a közrendnek és a közbiztonságnak a fenntartása, a társadalom tagjainak és alapvető értékeinek az oltalmazása az ezeket sértő, veszélyeztető jogsértő cselekmények megelőzése, elhárítása, megszakítása révén, akár legitim fizikai erőszak alkalmazásával. E küldetés teljesítése rendkívül komplex, szerteágazó tevékenység, amely nem várható el kizárólagosan egyetlen erre rendelt állami szervezettől, történetesen a rendőrségtől.²¹³

Magyarország Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiája szerint: „A közbiztonság a társadalom életminőségének a része, olyan kollektív, értékkel bíró termék, amelynek kialakítása és megőrzése közös ügy.” A rendészet küldetésének teljesítése, a biztonság megteremtése társadalmi kooperáció

211 Jelentése: minden folyik mindig minden ugyanaz és mégis más; Hérakleitosz (Kr. e. 530–470) epheszoszi természetfilozófus nyomán, BAKOS szerk. (2005): *Idegen szavak és kifejezések szótára*, Akadémia Kiadó, Budapest, p. 487.

212 VOEHL, F. – HARRINGTON, H. J. – MINOSA, C. – CHARRON, R. (2014):

The Lean Six Sigma Black Belt Handbook: Tools and Methods for Process Acceleration, Productivity Press, CRC Press Taylor & Francis Group, p. 270

213 CHRISTIÁN László (2011): *A rendészet alapvonalai*, UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft., Győr

és kollektív munka eredményeként teljesíthető, amelyben a rendvédelmi szervek, a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek mellett fontos szerepet kapnak az önkormányzatok, a magánbiztonsági vállalkozások, a civil önvédelmi szervezetek is. Ezt nevezhetjük komplementer rendészeti rendszernek, amelyben az állami szervek tevékenységét piaci és civil szerveződések egészítik ki, támogatják, segítik.²¹⁴

Hazánkban az 1989-es rendszerváltás után rohamos ütemben növekvő magántulajdon védelmének jogos igénye szükségszerűen hívta életre az üzleti alapon működő biztonsági vállalkozásokat, amelyek mára – szakmai és üzleti tapasztalataik folyamatos fejlődésével – egyre meghatározóbb jelentőséggel bírnak a személy- és vagyonvédelem szinte minden területén. A profitorientált és szektorspecifikus „*security industry*” (biztonsági ipar) megjelenésével gyakorlatilag új szakma jött létre, amely értékrendszerét, céljait, érdekeit, megbízói körét és feladatait tekintve nagyon sok tekintetben elválik a klasszikus, állami rendvédelemtől.

Nagyon fontosnak tartom azonban hangsúlyozni, hogy ezeket a területeket nem elhatárolni kell egymástól, hanem a köztük már meglévő kapcsolat- és együttműködési rendszer szinergiáit alapul véve újabb lehetőségeket találni a hatékony együttműködésre, melynek alapvető célja a bűnmegelőzés, valamint a gazdaság zavartalan működéséhez fűződő közös (össztársadalmi) érdek.²¹⁵ Ez összhangban van Jonathan Kirshner megállapításával is, amely szerint a globalizációs nyomás három legfontosabb irányára (a gazdaság intenzitásának növekedése, információdömping, és marketizáció) a legfontosabb válasz a bűnmegelőzés és rendfenntartás erősítése, amely minden nemzet biztonságának érdeke.²¹⁶

Eltérő preferenciák, a magánbiztonsági érték- és tevékenységrendszer alapvető sajátosságai:

A rendészeti és magánbiztonsági tevékenységeket végző állami és piaci szereplők a biztonság megteremtésének és fenntartásának lényegét eltérő értékrendek szerint értelmezik. A biztonság megteremtésével és fenntartásával kapcsolatos feladatok és felelőségek rendszerében alapvető szempont, hogy mi a védeni rendelt/kívánt érték, valamint hogy annak megóvásához kinek milyen

²¹⁴ CHRISTIÁN László – ROTTLER Violetta: (2019): *A biztonság megteremtésének új megközelítése: komplementer rendészet*, In: Ladislav, Igenyes – Dávid, Varhol (szerk.): „Trendy rozvoja súkromnej bezpečnosti v krajinách V4”, Pozsony, Szlovákia, pp. 90-98.

²¹⁵ GÖRÖMBEI László – ROTTLER Violetta (2021): Új szemlélet a magánbiztonsági szektorban: a magánbiztonság és az állami rendészet együttműködésének Lean-Six Sigma modellje, In: *Gazdaság és Jog*, 2021/9. szám, pp. 19–24.

²¹⁶ KIRSHNER, J.(2006): *Globalization and National Security*, Taylor and Francis Group, New York, pp. 3–164.

érdeke fűződik. Ez alapvetően meghatározza a megóvásban érintettek körét, együttműködésük szintjét és módját.

„A fizikai fenyegetettség, a veszély hiánya szempontjából a biztonság értelmezésének több szintjét, dimenzióját különböztetjük meg. Más jelentéssel bír a szubjektív biztonságérzete az egyénnek, nemzeteknek, szuverén államoknak, régióknak vagy a nemzetközi rendszereknek.”²¹⁷

Olyan vállalati környezetben például, ahol a biztonság és a biztonságtudatosság a vállalati kultúrába integrált módon van jelen, a biztonsági menedzsmenttel szemben – a (magán)tulajdon védelme érdekében – támasztott alapvető megbízói elvárás a preventív, azaz megelőző jellegű és legfőképp költséghatékony (vagyon)védelmi struktúra kialakítása és fenntartása, melynek fő célja a káresemények bekövetkezési valószínűségének minimalizálása a vagyonvédelmi kockázatok feltárása, csökkentése és elvárt szinten történő kezelése által.

Ennek megvalósítása, *mint a biztonsági tevékenység produktuma*, a felelős szervezet (biztonsági menedzsment) kontribúciója, hozzáadott értéke az üzletfolytonosság fenntartásához, ezáltal a „profit és veszteség” (Profit & Loss) aránymutatók gazdaságilag elvárt alakulásához.

Lean-Six Sigma és biztonság: új eszköz a közös területek meghatározására, az együttműködés javítására, modernizálására az állami és a magánbiztonsági aktorok között

Abból a gondolatból indulunk ki, hogy a gazdaságot a piaci szereplők „üzemeltetik” a profit termelésére irányuló magánérdekből, azonban a megfelelő működéshez szükséges normatív feltételeket, jogi környezetet az állam teremti meg közigazgatási tevékenységének gyakorlásával, egyrészt szintén gazdasági érdekből (adók), másrészt pedig a társadalmi szinten általa (tőle elvártan) biztosítandó biztonság megteremtése és fenntartása (pl.: alkalmazás feltételei, munkahelyteremtés) okán. Ebből fakadóan a gazdasági tevékenységek zavartalan működéséhez fűződő érdek mind a magánszféra, mind pedig az állam oldalán egyaránt fennáll.

Ez felveti az igényét és szükségességét annak, hogy az üzletfolytonosság biztosításában a rendészeti erők állami és magán oldala egyesült erővel vegyen részt. Szem előtt tartva azt a fentebb

²¹⁷CHRISTIÁN László – ROTTLER Violetta: (2019): *A magánbiztonság és az önkormányzati rendészet fogalomrendszere*, In: Christián, László – Major, László – Szabó, Csaba (szerk.): *Biztonsági vezetői kézikönyv*, Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, pp. 13–36.

már citált kiváló gondolatot, hogy „a biztonság megteremtése társadalmi kooperáció és kollektív munka eredményeként teljesíthető”, a fő kérdés az, hogy ez a kooperáció hogyan, milyen feladat- és felelősségmegosztás mentén valósul meg optimálisan, illetőleg hogy mely mutuálisan átfedésben lévő területeken érvényesül(het)nek az eltérő rendészeti – magánbiztonsági – tevékenységek szinergiái.

Mielőtt rátérnénk a javasolt módszer bemutatására, egy példával érzékeltetjük, az összefüggést a magánbiztonsági tevékenység hatékonysága, megvalósulási színvonala és a közbiztonság között, illetve azt, hogy mely érdekek mozdítják a magán- és közbiztonság területén munkálkodó erőket a közös munka irányába. Vegyünk példaként egy termelő vállalatot, amelynek belső (magán) biztonsági folyamatai nem működnek megfelelően (kellő szakértelem hiánya, biztonságtudatosság hiánya), akkor a le nem zárt biztonsági rések miatt a bűnelkövetésre nyitva álló lehetőségek rövid úton kialakítják a potenciális elkövetőkben a motivációt a bűnelkövetésre, illetőleg a károkozásra.

A rutintevékenység elmélet (angolul *Routine Activity Theory*, [Cohen és Felson 1979]) értelmében, ha a lehetőség, a motiváció és a megfelelő védelem hiánya térben és időben egyszerre vannak jelen, akkor a bűnelkövetés minden tényezője fennáll. Ilyenkor csak idő (az egyén bűnnel szembeni *rezisztenciájának*) kérdése, hogy mikor következik be a károkozó cselekmény.

Ha a bűnös cselekménnyel elérhető előnyt a potenciális elkövető magasabbra értékeli, mint a lebukás kockázatát, nagy valószínűséggel elköveti a cselekményt (*Cornish és Clarke által megfogalmazott racionális választás elmélete a szituációs bűnmegelőzés támogatására*).

Amennyiben a károkozó cselekmény olyan materiális vagy immateriális érték eltulajdonítására irányul, amely értékes és attraktív, akkor a vállalatnak ebből jelentős direkt és indirekt kára származhat. Következésképpen, az ilyen jellegű elkövetések/károkozások megakadályozása, illetőleg a kockázatok minimálisra csökkentése a vállalat jól felfogott gazdasági érdeke.

Ha az elkövető az értéket/terméket haszonszerzési céllal, azaz el/továbbadási szándékkal tulajdonítja el, annak piacot jó eséllyel a gyáron kívül (közterületen, interneten) talál. Ha a termék a kapukon kívül nagy érdeklődésre tart számot (pl.: mobiltelefon), akkor a kereslet növekedése további (üzletszerű) elkövetésekre sarkallja az elkövetőt (sőt másokat is – akár szervezett – elkövetésre indíthat kellő védelem- és szankciórendszer hiányában), ami tovább növeli az illegális

úton megszerezhető termékek kapun kívüli piacát és az illegális piacot működtető bűnözői szerveződéseket.

Ez a láncfolyamat pedig alkalmas arra, hogy komoly negatív hatást gyakoroljon a gazdasági társaság szűkebb-tágabb környezetében a közbiztonságra, a köznyugalomra, valamint a jogkövető polgárok általános biztonságérzetére (feketekereskedelem növekedése, célbűnözői csoportok megjelenése, erősödése). Azt, hogy a közbiztonság adott helyen és időben megvalósult-e, az állampolgárok szubjektív biztonságérzete mutatja meg. Finszter Géza rámutat, hogy a közbiztonság mint objektív tény a mindennapi tudattal megismerhető. Lehet, hogy a statisztikákat nem ismeri vagy téved, de a jogsértések növekedését, illetve csökkenését jól érzékeli az ember, ez tudat alatt befolyásolja magatartását, ezáltal hozzájárul a közbiztonság alakításához, tehát egyszerre termelői és megismerői a közbiztonságnak az egyes állampolgárok.²¹⁸

Fentiek egyrészt reaktív intézkedéseket követelnek meg a rendvédelmi feladatokat ellátó szervezetektől (piaci ellenőrzések, helyi bűnözői körök azonosítása, felkutatása, átutazó bűnelkövetők kiszűrése, feketepiac kutatása), másrészt preventív együttműködésre ösztönzik a hatóság tagjait a magánbiztonsági tevékenységben részt vevő szakemberekkel a jelenség gyökérokainak közös feltárása és megszüntetése tekintetében. A kérdés tehát az, hogy milyen metszéspontok mentén és hogyan tudna hatékonyabbá válni ez az együttműködés?

A Lean-módszer

A versenyszférában létjogosultságát már évtizedek óta folyamatosan bizonyító és elsősorban az autóiparban alkalmazott „Lean”²¹⁹ vállalatirányítási és szervezési módszer a „Six Sigma”, illetve Six Sigma-módszerrel kiegészülve segít a kérdés megválaszolásában. A Lean gyakran „Toyota-módszerként” is aposztrofálják, a Toyota 1930-ban bevezetett „The Toyota Way” elnevezésű termelési rendszerére utalva, azonban történetében az első mérföldkő 1910-re, a Ford T- modell gyártására nyúlik vissza, amikor a futószalagon gyártott autók összerakási folyamatát egyszerű, könnyen tanulható résztevékenységekre bontották így kevésbé képzett munkások is kiválóan el tudták végezni a rájuk eső összeszerelési műveletet. A Ford régi filozófiája az volt, hogy a

219 Jelentése: karcusú, a lean-filozófia arra utal, hogy minden veszteség, pazarlás, amely a megrendelő (külső és belső veő) számára nem teremt értéket.

minőségi problémákat meg kell oldani, a költségek másodlagosak. Mára a Ford filozófiája annyiban változott, hogy a minőségi problémákat meg kell oldani optimális költségek mellett.²²⁰

A Lean egy olyan szemlélet, melynek lényege a „*kevesebb többet*” elv érvényesítése, a pazarlás mindennemű formájának megszüntetése, azaz a *letisztult, sallangmentes, racionalizált* folyamat elérése. Pontosan erre a racionalizálásra, „sallangmentesítésre” van szükség a magán- és közbiztonsági szféra közös területeinek értelmezésénél.

A Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara elnöke, Dr. Fialka György biztonságról alkotott fogalmával összhangban²²¹ arra következtetünk, hogy a társadalmi szintű biztonsági háló komplex egészét alkotó halmaz köz- és magánbiztonsági részalmazai dinamikusan változó halmazok, így közös területeik is dinamikusan alakulnak (*ugyanis nem konstans, hogy adott helyzetekben éppen mi a fő prioritás a védelem megteremtése és biztosítása érdekében, illetve, hogy ebben aktuálisan kinek milyen szerepe van*), ezért a közigazgatási, rendészeti és magánbiztonsági tevékenységeket végzők közötti együttműködésnek (kommunikáció, koordináció, kooperáció) is dinamikusan, oda-vissza hatónak kell lenni.

Az állami normatívák értelemszerűen hatnak a rendészeti és magánbiztonsági tevékenységek szereplőire. A piacgazdaság zavartalan működése, valamint az annak biztosítására hivatott kollektív védelmi tevékenység eredményes kifejtése szempontjából kiemelten fontos, hogy a jogszabályok, előírások a valós viszonyokat adekvát módon szabályozzák, ne legyen elavult a joganyag. Ez azonban csak akkor valósulhat meg, ha a jogalkotásért felelős közigazgatás valós időben értelmezi a gazdaság aktuális problémáit és igényeit, meghallgatja „a szakma” véleményét, javaslatait, amely alapján időbeni és racionális, letisztult (azaz eredményes) normatív háttérrel tud biztosítani a közös bűnmegelőzési cél megvalósítása érdekében.

A „Lean–Six Sigma”-módszer a magánbiztonságban

A szigma a görög ábécé 18. betűje. A görög betű egy statisztikai adatfeldolgozásra épülő módszertanra utal, amelynek célja a hibák kiküszöbölése. A folyamatok teljesítményét és eredményességét mérhető adatokon alapuló elemzéssel javítja. Segítségével a költségek csökkenthetők, a folyamatok stabilizálhatók, a profit növekszik. Alapjában véve egy adott

220 TASI Miklós (2012): Vállalatirányítási rendszerek, Minőségirányítás statisztikus módszerekkel, Edutus Főiskola

221 CHRISTIÁN L. – ROTTNER Violetta (2019): *A magánbiztonság és az önkormányzati rendészet fogalomrendszere*, In: CHRISTIÁN L. – MAJOR L. – SZABÓ CS. (szerk.): *Biztonsági vezetői kézikönyv I. fejezete*, Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, p. 14.

folyamatban előforduló hibák számának és a hibaarány ingadozásainak csökkentésére koncentrálni a céllal, hogy a munkavégzés eredményeként „a kimeneten” az elvárt szintű, sztenderd eredmények keletkezzenek.

A *Lean*-módszerrel kiegészítve a közigazgatási, rendészeti és magánbiztonsági tevékenységeket végzők együttműködési rendszerére a *Six Sigma-eln* úgy fordítható le, hogy amikor megvalósul a letisztult tevékenységi köröket tartalmazó együttműködés, és elkezdődik a közös munka, akkor szükség van egy olyan irányítási folyamatra, amely segítséget nyújt a tevékenység(ek) kifejtése során bekövetkező (kommunikációs, koordinációs, végrehajtási) hibák, téves intézkedések (kompetenciadeficit) előfordulási valószínűségének minimalizálására, vagy teljes megszüntetésére.

A „*Lean–Six Sigma*” módszer öt lépésből áll, amelyek a definiálás (feladat, probléma, cél), mérés (teljesítés és az aktuális problémák szintje), analízis (melyek a problémák gyökérokai), fejlesztés (javító intézkedések bevezetése) és kontroll (javított folyamat fenntartása). A két módszer erősíti

6. ábra: A *Lean–Six Sigma* (DMAIC) lépései, saját szerk. DMAIC-kézikönyv nyomán

egymást, a Lean a folyamatot letisztítja, észszerűsíti, a Six Sigma pedig preventív és kiküszöböli a folyamathibákat. A kettő együtt jobb eredményt produkál.

A „Lean” elmélete abban nyújthat jókora segítséget, hogy letisztuljon, racionalizálódjon a biztonság megteremtésében és fenntartásában részt vevők viszonyrendszere, és kialakuljanak a produktív együttműködés alappillérei, amelyek a kommunikáció, koordináció és kooperáció tükrében nézetünk szerint a *kölcönösség*, az *időbeliség* és a *tárgyilagosság*.

7. ábra: A Lean-Six Sigma-módszer saját szerk.

A módszer fenti lépéseit átültetve a közigazgatás, a rendészet és a magánbiztonság résztvevőinek bűnmegelőzési és gazdaságfenntartó célzatú közös tevékenységére, az együttműködési metszéspontok meghatározása és a feladatmegosztás vonatkozásában – a teljesség igénye nélkül – az alábbiak körvonalazódnak ki:

D M A I C

<p>Közigazgatás: <u>Azonosított problémák:</u> Szabályozás szintje, aktualitása, szakmatisága <u>Cél:</u> Hatékony normatívák megalkotása és bevezetése <u>Rendészet:</u> <u>Azonosított problémák:</u> Kontroll intézkedések iránya, hatékonysága <u>Cél:</u> Felügyeleti – koordinációs tevékenység racionalizálása <u>Magánbiztonsági terület:</u> <u>Azonosított problémák:</u> Tevékenységet szabályozó jogszabályi háttér hatékonysága, állami és megbízói elvárásoknak való egyidejű megfelelés dilemmái, gyakorlati alapjai <u>Cél:</u> Megbízói igények privilegizált kielégítése a piaci igényekhez igazodó, tevékenységet támogató normatív háttér mellett</p>	<p>Közigazgatás: Aktuális normatív szabályozás hatékonyságának/hibáinak kimutatása (statisztika) <u>Rendészet:</u> A kontroll és koordinációs tevékenységhez rendelkezésre álló erő eszköz és kompetencia szintjének felmérése, a tevékenység hatékonyságának kimutatása (statisztika) <u>Magánbiztonsági terület:</u> A megbízók által támasztott aktuális biztonsági igények kielégítésének eredményessége, a jogszabályi háttér és a belső biztonsági szabályzás hatékonysági szintjének felmérése az aktuális igények/problémák tükrében (statisztika)</p>	<p>Közigazgatás: Mely területek normatív szabályozása nem hatékony és miért? <u>Rendészet:</u> Milyen elvi és gyakorlati akadályai vannak a kontroll funkciók és koordinációs tevékenységek hatékony végrehajtásának? Miért nem hatékony az együttműködés a magánbiztonság képviselőivel? <u>Magánbiztonsági terület:</u> Milyen elvi és gyakorlati akadályai vannak a vagyonvédelmi célok elérésének? Kivéli, milyen szinten és hogyan kell együttműködni a vagyonvédelmi célok elérésé érdekében? Kötelező együttműködés / további együttműködési lehetőségek?</p>	<p>Közigazgatás: A „szakma” (rendszeri és magánbiztonsági szakemberek) bevonása a jogalkotáshoz (priorizált időbeliség, célirányosság) <u>Rendészet:</u> Bűnmegelőzési program keretében kapcsolattartási program kidolgozása az illetékességi területen működő gazdasági társaságok üzleti és biztonsági vezetésével tevékenységük célkitűzéseinek, célirányos megismerése érdekében) <u>Magánbiztonsági terület:</u> A vállalati biztonsági stratégia részeként kapcsolattartási- együttműködési program kidolgozása a helyi rendvédelmi és komplementer rendszeri szervekkel (proaktivitás)</p>	<p>Közigazgatás: Kiadott normatívák hatékonyságának állandó ellenőrzése, visszacsatolás kérésével a rendszeri és a szakmától. <u>Kooperáció:</u> <u>Rendészet:</u> Az együttműködés eredményeként kialakított jogszabályi követelményeknek, előírásoknak való megfelelés szakhatósági kontrollja <u>Koordináció:</u> <u>Magánbiztonsági terület:</u> A közbiztonságot támogató biztonsági intézkedések hatékonyságának folyamatos ellenőrzése, új kockázatok és azok potenciális hatásainak szükségszerű visszajelzése a hatóságok felé. <u>Kommunikáció:</u></p>
--	---	---	---	--

8. ábra: A Közigazgatás-Rendészet-Magánbiztonság együttműködése Lean-Six Sigma-módszerrel²²²

Az elmélet alapvetően egyes konkrét projektek kapcsán alkalmazható a legegyszerűbben (ahogy a versenyszférában is teszik), ahol a felmerült probléma megoldása (például egy konkrét termék feketepiaci értékesítésének visszaszorítása és az elkövetői kör feltárása) érdekében szükséges az együttműködés feltételrendszerének és feladatainak pontos meghatározása a résztvevők (pl.: a gyártó cég biztonsági vezetése, a rendőrség és a polgárőrség) között.

A táblázatban nevesített példák alapján azonban vélelmezhető, hogy magasabb szinten is segítségül szolgálhat a közbiztonság és a magánbiztonság területein tevékenykedők együttműködési platformjainak, az együttműködésen belüli feladatoknak, felelőségeknek és azok megosztásának célravezető meghatározásában.

Álláspontunk szerint az együttműködés lehetséges területeinek meghatározásában a végrehajtandó feladatok racionalizálásában, és eredményes megvalósításában effektív segítséget nyújthat a *Lean–Six Sigma*-módszer alkalmazása. Ennek alapján a Közbiztonság–Magánbiztonság halmazok vonatkozásában, a módszert a két halmaz metszetében helyezük el, az alábbiak szerint.

²²² Forrás: GÖRÖMBEI–ROTTLER (2021)

9. ábra: A Lean-Six Sigma elhelyezése a Közbiztonság és Magánbiztonság közötti kapcsolatrendszerben²²³

Konklúzió

A biztonság közös érdekünk és a biztonságra való igény az élet minden területén jelen van, eltérő viszonyok között eltérő érdekek által vezérelve. Kétségtelen tény, hogy a legnagyobb halmaz a közigazgatás rendszerén belül a közbiztonság halmaza, amelyhez egyre markánsabb és dinamikusabban növekvő részhalmazként kapcsolódik a magánbiztonsági szféra. Tény az is, hogy a magánbiztonsági terület által képviselt (a megbízói vagyon megóvására orientált) igény- és értékrendszer specialitásaiban sok tekintetben eltér a biztonság megteremtéséről és fenntartásáról alkotott állami közigazgatási felfogástól, azonban, ahogy azt jelen fejezetben megállapítjuk, a gazdaság zavartalan működéséhez fűződő közös érdek a közhatalmi eszközökkel érvényesített kötelezettségeken (jogsabályoknak való megfelelésen) túl is alapot ad és lehetőségeket kínál a bűnmegelőzési célú együttműködésre.

Fontos, hogy a magánbiztonság területén dolgozó szakemberek által a biztonság megvalósítása és fenntartása terén kitűzött célok ne korlátozódjanak a belső megbízói elvárások kielégítésére, hanem azon túlmutatva jelentősen járuljanak hozzá a társadalmi szinten jelentkező biztonsági érdekek kielégítéséhez is. Ehhez viszont elengedhetetlen a biztonság megteremtésének és

²²³ A Lean-Six Sigmához kapcsolódó ábrák (6.-9.) forrása: GÖRÖMBEI László – ROTTLER Violetta (2021): *Új szemlélet a magánbiztonsági szektorban: a magánbiztonság és az állami rendszert együttműködésének Lean-Six Sigma modellje*, In: *Gazdaság és Jog*, XXIX. évfolyam, 2021/9., pp. 19-24.

fenntartásának különböző területein dolgozó szakemberek közötti hatékony „kooperáció és kollektív munka”.

Tapasztalataink szerint a jól felkészült biztonsági szervezettel és kellő biztonságtudatossággal rendelkező vállalatok biztonsági stratégiái szinte kivétel nélkül tartalmazzák a hatóságokkal, komplementer rendészeti szervekkel, bűnmegelőzési jelleggel működő civil szervezetekkel való kapcsolattartásra, együttműködésre.

Érdekes kísérlet lenne annak feltérképezése, hogy rendvédelmi szervek aktuális bűnmegelőzési programjaiban szerepel-e és ha igen, milyen prioritással az illetőségi területeiken működő gazdasági társaságok üzleti és biztonsági vezetőivel való kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás, valamint az együttműködés lehetőségeinek felmérése.

Kijelenthetjük, hogy a magánbiztonsági szolgáltatások iránt fokozódik az igény világszerte. Abból az elvből kiindulva, hogy jól megvédeni igazából azt tudjuk, amit ismerünk, fontosnak tartjuk, hogy a közrend fenntartásáért, a közbiztonságért felelős szervek tulajdonítsanak kiemelt jelentőséget annak, hogy a területeiken működő gazdasági társaságok tevékenységét megismerjék, hiszen az ott jelentkező kockázatok komoly kihatással lehetnek a közrendre és a közbiztonságra. Ez az ismeret a „Lean–Six Sigma”-módszer alkalmazásával hatékonyan járulhat hozzá az együttműködés kereteinek meghatározásához, valamint a „közös nyelv” kialakításához.

Az integrált technológiai őrző-védő rendszer terjedését ösztönző és hátráltató tényezők Európában

A Confederation of European Security Services (CoESS) által kiadott 5. Fehér Könyv, a Németországban, Berlinben 2015. április 23-án tartott konferenciának a foglalata. Ennek leglényegesebb része az integrált technológiai őrző-védő rendszer terjedésére ható tényezőkkel foglalkozik, az azt előmozdító és hátráltató tényezőket veszi sorra.

A biztonsági ipar néhány szegmensében jelenleg egy alapvető és precedens nélküli átalakulás megy végbe. A hagyományos őrzési tevékenység piaca a múlt század elején indult mint üzleti tevékenység, és gyorsabban növekedett, mint a legtöbb európai ország GDP-je. Napjainkban átalakuláson megy keresztül, ami sebességét tekintve gyorsabb, hatását tekintve pedig nagyobb, mint valaha. A magánbiztonsági ipar fő tevékenysége mindig is a statikus őrzés volt és a mai napig az. Azonban a jelenlegi piac dinamikája a hagyományos őrzésnek valamint a távoli és mobil

őrzésnek technológiai és elektronikai megoldásokkal támogatott gyorsított integrációját diktálja. Ezek a technológiai termékek fenomenális sebességgel fejlődnek különféle applikációk felzárkózásának köszönhetően, úgymint CCTV, beléptető rendszerek, és ez valószínűleg még inkább fokozódik majd a csaknem teljesen IT-központú rendszerek következő generációjával. Talán van, aki csodálkozik azon, hogy ennek a fantasztikus evolúciónak a során vajon miért a szoftver a siker kulcsa, és nem a hardverberendezéseké. Nem beszélve arról, hogy a folyamatosan megújuló ágazatban a mobil őrzés jelenlegi és jövőbeni szerepe folyamatosan változik. Kétségtelen, hogy ezek a tendenciák fognak dominálni a jövőben a biztonsági ágazatban. Ezáltal az elkövetkező években sok új kihívással kell a cégeknek szembenézniük annak érdekében, hogy sikeresek legyenek.

18. Többforrású biztonsági termék- és szolgáltatás- vagy kombinált biztonsági csomag

Napjainkban a globalizációs hatások, a gazdasági kapcsolatok világméretűvé, interkontinentálissá válása következtében kialakult a biztonsági szféra nemzetközi jellege, határokon átnyúló tevékenysége. A nemzetközi szabványok egyre jobban érvényesülnek az egyes államok, a multinacionális szervezetek belső védelmi gyakorlatában.

A biztonsági iparban egy új jelenség terjed, amióta a marketing jelszava a „bundling”, azaz a termékek és szolgáltatások kombinációja egyetlen csomagban elérhető.²²⁴ Évtizedek óta forradalmian új piaci megközelítésként aposztrofálják a bundlingot, ami felváltja majd a külön vásárolható őrzést, riasztó- és elektronikus rendszereket. Mindezek ellenére a kombinált üzleti megközelítés csak szűk körben hozott meggyőző áttörést néhány évvel ezelőtt. Így nem meglepő, hogy napjainkban sok megrendelő továbbra is úgy dönt – pénztárcájához képest a legmegfelelőbbet alapon –, hogy külön választ élőerős őrzést és elektronikus biztonsági berendezést. Ezt különböző okból teszik. A megrendelők talán azért választják kevésbé a szervizcsomagot, mert – vélten vagy valósan – úgy érzékelik, hogy elvesztik az irányítást. Továbbá úgy is érezhetik, hogy egyetlen szolgáltatóval szerződni jóval kockázatosabb.

A decentralizált döntéshozatali eljárás és/vagy korlátai különböző specializált részlegek között (pl. épületen belüli őrzés, elektronikus biztonság az IT-n belül) további érvek a többforrású modell mellett. Ha a döntés erős belső kontrollon és magas minőségű belső szakértelmen alapul minden

²²⁴ CoESS 5. Fehér Könyv, Németország, 2015.

egyes biztonsági szegmensben, gyakran eredményezi, hogy az előerőt szándékosan nem kombinálják technológiával. Az is előfordulhat, hogy egy megrendelőnek negatív tapasztalata volt egy integrált biztonsági rendszerrel kapcsolatban, mert a szolgáltató egyszerűen nem volt érett és/vagy képes arra, hogy a szerződésben ígért szakmai megoldást nyújtsa. Annak ellenére, hogy lesznek a jövőben olyan szervezetek és intézmények, amelyek talán sohasem fogadják el teljesen az előerős és elektronikus őrzés kombinációját, az integrált megközelítés erős pozitív fejlődése szembetűnő. Ez a tendencia nagy valószínűséggel visszafordíthatatlan, több tényező által katalizált, Európában mindenképp és valószínűleg világszerte is érvényes. Először is mindenütt gazdasági és működési megfontolások játszanak szerepet. Elméletileg az integrált szolgáltatásnak csökkennie kellene a vezetés terheit vagy szintjeit. Egységesítenie és egyszerűsítene kellene a működést és az eljárásokat. Továbbá fel kellene gyorsítania a beszerzési és szerződési eljárást, továbbá a megbízási szerződés korlátozó pontjai által a megrendelő oldali kockázatot csökkenteni, valamint egyszerűsíteni az egész cégvezetési eljárást. A csomagszolgáltatás várhatóan költségmegtakarítást is kínál valamint pénzügyi rugalmasságot. Miért nem egyértelmű akkor a csomag választása?

A biztonsági kombó sikerét vagy bukását meghatározó tényezők

Logikusan gondolkodva a csomagnak hozzáadott értéket kellene adnia mind a megrendelő, mind a szolgáltató részére. Azonban a jó megállapodás valójában mindkét fél érettségétől és képességétől függ, hogy az elvárt előny megjelenjen. A komplex megközelítés lehetséges sikerében vagy veszélybe kerülésében külső elemek is fontos szerepet játszanak.

A megrendelői oldal tényezői

Számos tényező meghatározó szerepű a megrendelői oldalon. Általánosságban, bár nem kizárólag nagyobb és összetettebb cégek egyre inkább nyitottak az integrált megoldásra, sokkal inkább, mint korábban, ha központosított pénzügyi stratégiájuk van. E tekintetben az is szerepet játszik, hogy a megrendelő tranzakció- vagy kapcsolatorientált. Ez a helyi kultúrától is függ, például Dél-Európában úgy érzékelik, hogy a jó kapcsolat jobb alapot képez az üzlethez. Ennek ellenkezője, amikor a cégek olyan stratégiát választanak, hogy szándékosan cserélik a fizetett embereiket, annak érdekében, hogy ne építhessenek ki hosszútávú kapcsolatot az ügyfelekkel. Vitatott, hogy a kombinált szolgáltatásnak jobb esélye van-e a bevezetésre a kapcsolat-orientált kultúrákban.

Elemzés mutatta ki azt is, hogy a szoros kapcsolat az idősebb vezetőkkel elősegíti egy „domináns koalíció” kialakulását a kombinált csomagra áttérés érdekében. Szintén elősegíti a hosszú évekig tartó kifogástalan szolgáltatás az integrált biztonsági csomag választását. Azonban a kötelezővé tétel nem garantálja a jövőbeni sikert, ha a szervezeti és technikai képességek egy teljesen más koncepció befogadására nem állnak rendelkezésre. Azok a szervezetek, amelyek ismerik a technológiai integrációt és támogatják a zökkenőmentes információ-áramlást gyakran előnyben részesítik az integrált ajánlatokat, mert az effajta koncepciók már szerves részét képezik a mindennapi üzletmenetüknek. Ezek a szervezetek megfelelően érettek arra, hogy megértsék és értékeljék az integrált biztonsági csomag előnyeit. Általában azok a típusú megrendelők választják, akik lelkesen keresik az innovatív elemeket is, és versengenek a folyamatosan optimalizált legkorszerűbb biztonsági megoldásokért.

Szabályozás

Egy szabályozott környezetben az erős megfelelési kényszer szintén az integrált biztonsági csomagnak kedvez, különösen azoknál a cégeknél, amelyek nem a saját tevékenységükre ható stratégiai elemként veszik fontolóra a biztonsági szempontot. A biztonsági üzlet alaposan le szabályozott és egyrészt a vita a biztonsági szolgáltatáson belül, másrészt a magánszféra védelme valószínűleg változásokat eredményeznek abban, hogy mi az, amit a jog megenged, vagy mely területeken engedélyezett a működés. A komplex megközelítés leveheti a megvalósítás terhét (annak egy részét) a megrendelő válláról és a teljesen kiszervezett irányítás felé mutat. Másik hatás, a biztonsági aspektusok stratégiai hatása a megrendelő belső eljárásaira és tevékenységeire, arra ösztönzheti a megrendelőt, hogy (részben) megtartsa a belső kontrollt.

Technológiai katalizátor

A technológiai fejlődés az egyik legerősebb katalizátor az integrált biztonsági csomag választásának folyamatában. Mindenekelőtt látjuk a területen dolgozó öröket (tabletek és kézi számítógépek segítségével) a kontrollszobában végzett műveleteket egyre inkább eszközök segítik, amelyek technikai szolgáltatás- támogatást nyújtanak, az utasítások vizualizálását, eljárások, tervek stb. segítségét, valamint valós idejű jelentést a belső szervezeti egységek és a megrendelő számára. Itt a katalizátorok java eljárási fejlesztés és az őrző cégek azon kívánsága, hogy a szolgáltatás-ajánlatukat differenciálják technika hozzáadásával egyértelműen

színvonalasabb szolgáltatást nyújtsanak. A haladás sebessége és ezen technikai eszközök hatásának intenzitása azonban egyáltalán nem hasonlítható az elektronikai termékeknek és szoftvereknek utóbbi években tapasztalható óriási léptékű fejlődéséhez.

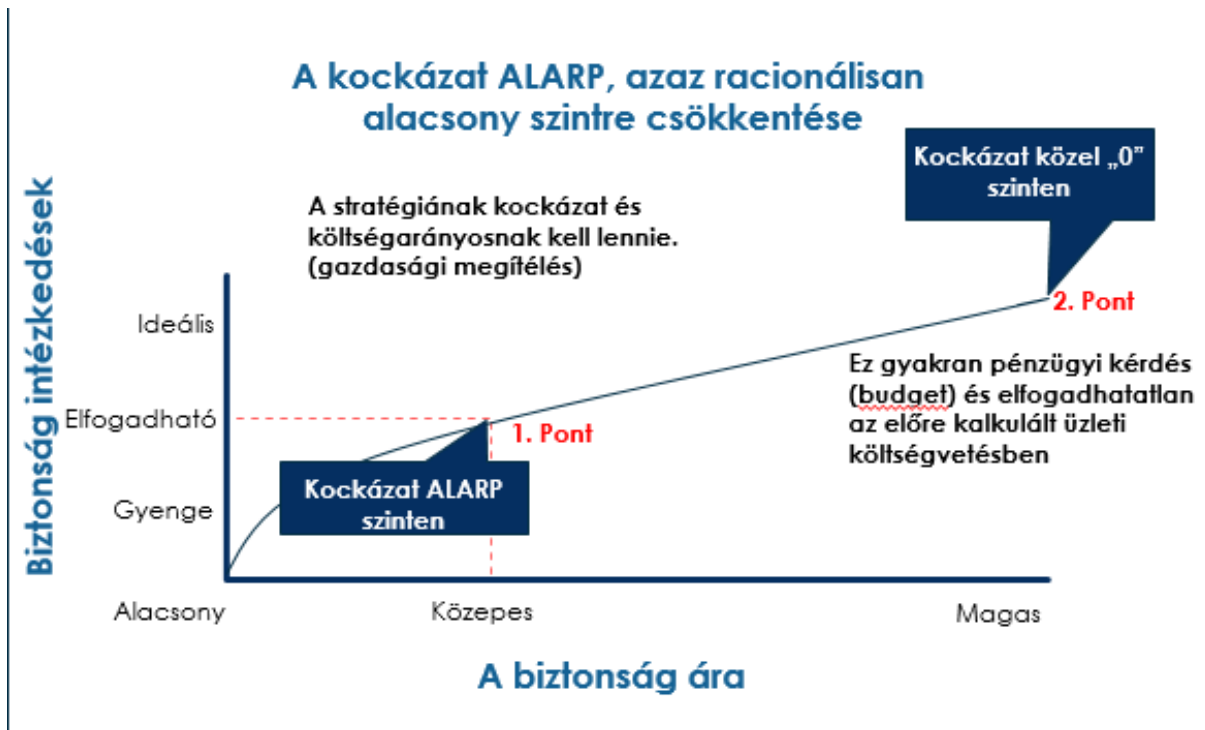
A hagyományos biztonságtechnikai rendszerek, mint a behatolásjelző, beléptető, tűzjelző vagy CCTV -rendszerek saját hálózaton analóg jeleket vagy saját kommunikációs protokollt használva juttatják el az információkat a rendszer központjába és közvetlen vezetékes összekötéssel kapcsolódnak a felügyeleti központba. Ezek a rendszerek az elmúlt évtizedben nagyrészt lecserélődtek IP-alapú megoldásokra, amelyek saját biztonságtechnikai hálózaton vagy az informatikai hálózaton keresztül kapcsolódnak a felügyeleti központhoz. Az egyes alrendszerek között a biztonságtechnikai felügyeleti szoftver biztosítja az átjárhatóságot, különböző mértékű integráció lehetőségét megteremtve. A különböző alkalmazások idővel egyre jobban integrálódnak majd ugyanazokon a platformokon, vagy a jövőben legalábbis össze kell majd kapcsolódnuk egymással.

Különösen a videomegfigyelés területén van rengeteg érdekes innováció, ami nemrég még futurisztikusnak tűnt, de mára már valósággá vált. Vegyük például a valós idejű bűnügyi technikát, amely képes arra, hogy egy képet rögzített mozgókép használatával kielemezzzen mindössze néhány másodperc alatt. Ha egy létesítménybe behatolót egyszer sikerül azonosítani, bizonyos jellemzők alapján, akkor automatikusan követhetővé válik valós időben az egész épületen keresztül.

Költségcsökkentés és -hatékonyság érdekében tett erőfeszítések

A költséghatékonyság nagyon gyakran szintén a csomagmegoldást indikálja. Európában (Nyugat-Európában bizonyosan) és Észak-Amerikában, ahol a gazdasági növekedés alacsony napjainkban, a költségmenedzsment-stratégiák és -programok nagyobb költséghatékonyságra ösztönöznek, egy jobb költség/nyereség egyensúlyra vagy egyszerűen jobb biztonsági szint elérésére alacsonyabb költség mellett. A tranzakciós eljárásban a megtakarítások elérhetők, de gyakran egy kevésbé nyilvánvaló vagy mérhető módon. A vezetés megtakarításai a megrendelői szervezeten belül annak saját kapacitásától függ, hogy mennyire tudja a szükséges tudásanyagot megszerezni és egy vagy néhány kontaktponthoz eljuttatni. Az időmegtakarítás a szolgáltatói oldal ugyanezen kapacitásán múlik. Minél nagyobb a nyereség, annál nagyobb megtérülési értéket (ROI, azaz

Return on Investment) kell hogy kapjunk az integrált csomag esetén, és hatékonyabb termelési outputot. Azonban a ROI nem mindig alkalmas a biztonsági teljesítmények mérésére. A biztonsági és az üzleti műveleteket összehangolva még további előnyökre is szert lehet tenni. A videóanalitika és a rendszerintegráció előnyei üzleti eszközzé formálták át a biztonságtechnológiát. Például a tömegek detektálására szolgáló képelemzés egyaránt használható marketingeszközként, ha olyan hőtérképeket hozunk létre vele, amelyek megmutatják, hogy az emberek különböző napokon különböző időpontokban hol gyülekeznek és vásárolnak. Ezen információk birtokában a szervezetek javíthatják az üzlethelyiségeket és a marketingkampányokat, sőt optimalizálhatják a személyzet ütemezésével kapcsolatos döntéseket, amelyek mind hatással vannak a bevételre. A költséggazdálkodási stratégia részben a kockázatcsökkentő rendelkezésektől is függhet. A magas kockázati megítélésű szervezetek (informatikai biztonság vagy komplex biztonság tekintetében), amelyek nem rendelkeznek vagy nem akarnak rendelkezni a megfelelő erőforrásokkal, előnyben részesíthetik az integrált biztonságcsomagot. Hasonló okból az (ideiglenesen) rosszul menő vállalkozások, amelyeknek elsődlegesen a termelésre kell összepontosítani az integrált biztonsági csomagot valószínűleg költséghatékony megoldásként látják. Ezt jól összefoglalja az ALARP-elv (As Low As Reasonably Practicable). A legtöbb esetben a kockázatot nem tudjuk nullára csökkenteni az operációs folyamatok leállítása, vagy megváltoztatása nélkül. Ez azonban elfogadhatatlan pénzügyi következményekkel járhat. Ezért a legtöbb kockázatcsökkentési program célja, hogy a feltárt kockázatokat a racionálisan elvárható legalacsonyabb szintűre mérsékelje, ezt jelenti ez az elv.

10. ábra: A kockázat ALARP-szintre csökkentése, saját szerk., forrás: Görömbei László előadása

A rendszerváltás után a tőke beáramlásával, valamint a (hazai) privát szféra megjelenésével megfordult a magán- és állami tulajdon aránya. A társadalmi-politikai átalakulás magával hozta a tulajdonviszonyok megváltozását is, a privatizáció az egyik jelentős katalizátora volt a magánbiztonsági szektor fejlődésének.

A rendszerváltás után az előző rendszer állambiztonsági tisztjei láttak el védelmi feladatokat az új tulajdonosok megbízására, másodsoron sok korábbi rendvédelmi dolgozó, harmadsoron bűnözők védelmi pénzért kínáltak magánbiztonsági szolgáltatást.

A privatizációval a magántulajdon védelme iránt megnövekedett magas konjunktúra miatt a vállalkozói oldalon is megjelent a konkurenciaharc. A felek azonban nem egyenlő erkölcsi eszközökkel harcoltak a piac megszerzéséért. A bűnözői körök gátlástalanul, a magántulajdonosok megfélemlítésével szereztek megrendelést, így hódítottak piacot. Ellenfeleik a korábbi állami alkalmazottak, titkosszolgák, katonák igyekeztek keresni a megfelelő jogi védelmet és mivel szabályozott katonai rendszerben szocializálódtak, úgy gondolták, hogy a vagyonvédelemben is ezt a mentalitást kell alkalmazni. Átvették az őrzés-védelemmel, a rendészettel kapcsolatos

szakmai szabályokat és terminológiát, pl.: váltásparancsnok, őrutasítás. A volt bűnözők esetében viszont nem voltak szabályzók. Ezért született meg a hatalmas igény az Rtv. létrejöttével, hogy a bűnözői oldalt kiszorítva előéleti szempontból feddhetetlen, megbízható személyek vállalhassanak személy- és vagyonvédelmi tevékenységet.

1994-ben az Rtv. felhatalmazta a vagyonvédelem szabályozására a kormányt, és 1995-ben egy kormányrendelet született átmeneti rendelkezésként, ettől kezdve engedélyhez kötött a munkavégzés, és a rendelet konkrétan nevesítette az engedélyhez kötött szolgáltatásokat.

A jogalkotás azon időszakában az is kérdést jelentett, hogy kire lehetne bízni a személy- és vagyonvédelmi tevékenység felügyeletét és ellenőrzését. A rendőrség igazgatásrendészeti szolgálati ága kapta azt az igen jelentős feladatot, hogy teljes mellszélességgel kiveszi a részét a személy- és vagyonvédelmi tevékenység állami feladatainak ellátásában.

Kiemelkedik az egykori szabályozásból, hogy akkor és most is a rendőrség végzi a személy- és vagyonőri vállalkozások és természetes személyek esetében a munkavégzés engedélyezését. Ebben kiemelt szerepet kapott az előélet ellenőrzése. Napjainkban a hatályos szabályozás szerint a magánnyomozói és a biztonságtechnikai tervező-szerelő tevékenység esetében már csak bejelentési kötelezettség van, és erről hatósági bizonyítványt ad ki a rendőrség. Viszont a túlnyomó többséget kitevő személy-és vagyonvédelmi tevékenység esetében továbbra is a rendőrség engedélyezi a tevékenység végzését és erről működési engedélyt ad ki.

Hatósági ellenőrzés

A hatósági ellenőrzés kiterjed a tevékenység szabályszerű végzésére. Az Szvmt-ben és a Vhr-ben meghatározott rendőrhatalósági engedélyezési feladatok ellátása az igazgatásrendészeti szolgálati ág feladatkörébe tartozik, amelyet korábban a 29/2007. (OT 21.) ORFK utasítás szabályozott. A jelenleg hatályos norma az 52/2013. (XII. 16.) ORFK utasítás. A tevékenység ellenőrzését az Utasítás 11.-14. pontjai szabályozzák.²²⁵ A cégeket adminisztratív úton az igazgatásrendészeti

²²⁵ 52/2013. (XII.16.) ORFK utasítás a személy-és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenységre vonatkozó jogszabályokból a Rendőrségre háruló feladatok végrehajtására

szolgálati ág ellenőrzi. A személy-és vagyonvédelmi tevékenységet közterületen vagy nyilvános helyen végzők helyszíni ellenőrzése a közrendvédelmi szolgálati ág feladata. Az ellenőrzések lefolytatása folyamatos, az Szvmt 8. § (7) bekezdése alapján azt évente kell lefolytatni. Az Szvmt 8. § (5) bekezdés alapján az ellenőrzés a tevékenység gyakorlásának jogszerűségére, a felelősségbiztosítási szerződés meglétére, a rendőrség által nyilvántartott adatok valóságára, a rendőrség által hitelesített naplóba bejegyzett adatokra, és az engedélyezés vagy a tevékenység végzésének feltételeiben beállott változások vizsgálatára terjed ki.

Az Szvmt hatályba lépésekor a rendőrség kapta meg az első három évre a személy- és vagyonvédelmi tevékenység ellátásához szükséges vizsgáztatási jogosítványokat is. A rendőrség feladata tehát nemcsak a tevékenység ellenőrzése volt, hanem a vagyonőrök vizsgáztatása is. Főkapitányi intézkedésekben (megyei és fővárosi) szabályozták azoknak a rendőrtiszteknek a kijelölését, akik vizsgáztatási feladatokat láthattak el. A vizsga alól csak azok mentesülhettek, akik belügyi katonai képesítéssel rendelkeztek.

Itt megjegyzendő, hogy napjainkban mivel a modern magánbiztonság kvázi önálló tudományággá nőtte ki magát – a legfiatalabb ág a rendészettudomány fáján²²⁶ –, így ma már a katonai-rendőri képesítéssel rendelkezők is kötelesek kiegészítő vizsgát tenni (tanúsítványt szerezni), amennyiben a magánbiztonság területére érvényes igazolványukat szeretnék meghosszabbítani.

1998-tól már az OKJ-listán szerepelt a vagyonőr szakma, és kialakultak a különböző szolgálati ágazatok. Megszűnt a különböző tulajdonformák közötti alá- és fölérendeltség. Mivel a privatizáció során a gyárak és üzemek magánkézbe kerültek, többé már nem volt állami feladat az őrzésük. A rendszerváltást követően az állami szervek útján szolgáltatott intézményes védelem nem szűnt meg, de piacgazdasági környezetben az állami erőszakszervezet által kifejtett hierarchikus, permanens felügyelet már sértette volna az állampolgárok személyhez fűződő tulajdonosi jogait, ezért ez tovább nem maradhatott fenn.²²⁷ A jogállamisági követelményrendszer mintegy szétörte a korábbi rendszer meghatározott kereteit.

²²⁶ CHRISTIÁN (2014f): *Két új ág a rendészettudomány fáján*. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Rendészettudományi gondolatok*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, p. 85.

²²⁷ CHRISTIÁN László (2015d): *A magánbiztonság aktuális nemzetközi trendjei, rövid hazai helyzetértékeléssel*, In: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 16. [köt.] Pécs, p. 19.

Egyedülálló magyar sajátosság, hogy egy törvényben van szabályozva a magánnyomozói tevékenység és a személy- és vagyónvédelmi tevékenység.

A szakma úgy látja, hogy jobb lenne külön törvényben szabályozni és külön kamarát létrehozni a magánnyomozók részére. A jogszabályi környezet, illetve az adatkezeléssel kapcsolatos szigorú korlátozások az oka annak, hogy a terület a „szürke zónában”, azaz a legális és illegális határán mozog.

Baráth György, a Magyar Detektív Szövetség elnöke szerint az ideális az lenne, ha A-tól Z-ig részletesen szabályoznák a magánnyomozást, az etikai normáktól a szükséges végzettségen át a legálisan hozzáférhető adatbázisok köréig. A legnagyobb problémát abban látja, hogy jelenleg mindössze két paragrafus foglalkozik vele, míg más országokban külön törvényt és saját kamarát is kaptak. Ebben látja az okát, hogy tevékenységük jelentős része nálunk így a szürke zónába esik. A 2017-ben elindult kodifikációs folyamat megtorpant, a kormány tárgyalta a jogszabálytervezetet, de végül nem került az Országgyűlés elé. A Belügyminisztérium tájékoztatása szerint jelenleg sem szerepel a jogalkotási tervben a kérdéskör újraszabályozása.²²⁸

Korinek László professzor rámutat, hogy a biztonság immateriális termék, amelynek létrehozásában annak fő termelője, a rendőrség kulcspozícióban van. *„A nyitott demokratikus és plurális társadalomban azonban az immateriális mellé egy másik jelző, a kollektív is odakívánkozik. ennek az ad értelmet, hogy a gyakorlat egyre inkább afelé mutat különösen nyugaton, hogy az említett nyitott társadalomban a lakosság és a rendőrség között partneri viszony alakul ki (gondoljunk a közösségi rendészeti – angol terminológiában community policing – filozófia térhódítására), és az állami tulajdon hegemoniavesztése után a birtokvédelem intézményes formái is megjelennek.”*²²⁹ A biztonság létjogosultsága megkérdőjelezhetetlen igény az ember, a közösség, a társadalom számára.

Magyarországon tehát a rendszerváltás után a magántulajdon megjelenésével kezdett kialakulni a magánbiztonsági ágazat. Elmondható, hogy bővül a magánbiztonsági szektor szolgáltatási köre, a hagyományos őrzés-védelem mellett egyre hangsúlyosabb az információbiztonság, adatvédelem, logisztikai szolgáltatások, üzleti hírszerzés stb.

²²⁸ BARANYA Róbert (2021): *Ma már nem lehet csak úgy valakit követni*, mandiner online, forrás: *Ma már nem lehet csak úgy követni valakit – magánnyomozók a Mandinernek* | Mandiner

²²⁹ KORINEK László (1998): *Privát biztonság*. In: *Belügyi Szemle* 1998/12., p. 3.

Az Alkotmánybíróság a 3/2001. (I. 31.) AB határozatában vizsgálta az Szvmt. egyes rendelkezéseit, ennek kapcsán rámutatott arra, hogy „az állam, miközben megteremti az alkotmányos tulajdonjog védelme körében a tulajdon technikai értelemben vett védelmét, egyúttal arról is köteles gondoskodni, hogy ez más alapjog aránytalan sérelmét ne idézze elő”. A magánszemélyek, gazdasági társaságok dönthetnek úgy, hogy megbízási szerződést kötnek biztonsági szolgáltatást nyújtó vállalkozásokkal. Ezek a vállalkozások azonban nem rendelkeznek sem az állami rendészet jogosítványával, sem annak eszköztárával. Tevékenységüket a megbízóval kötött polgári jogi szerződés alapján, annak keretei között folytatják, és csak olyan és annyi jogosultsággal rendelkeznek, amilyen és amennyi jogosultsággal a megbízó rendelkezik.

A személy- és vagyonvédelem célja a bűnmegelőzés, nem feladata a bűnüldözés. Tevékenysége alapvetően őrzésből és/vagy védelemből áll.

Az őrzési tevékenység egy feltételezett jogellenes cselekmény bekövetkeztétől igyekszik megvédeni az őrzött személyt, vagyontárgyat, létesítményt, a védelmi tevékenység aktivitással jár, és a már megkezdett jogellenes cselekményt igyekszik megszakítani. A vagyonvédelmi tevékenység (régii rendőri szóhasználattal „őrzésbiztonsági” tevékenység) őrzési és védelmi tevékenységet is magában foglal, az élőrő mellett biztonságtechnikai eszközök igénybevételeivel.

A magánbiztonság jövője: Pro futuro magánbiztonság – avagy a prediktív rendészet eredményei

A prediktív rendészet módszere az USA-ból indult az 1990-es években, először New York államban, majd Chicagóban és Kaliforniában alkalmazták sikerrel, javítva ezzel a rendőrség bűnüldözési eredményességének mutatóit.²³⁰ A siker nem volt osztatlan, már ekkor megmutatkozott. Az egyik a bemeneti adatok forrása és mélysége, a másik az adatokból levont következtetések és azok felhasználásai. A problémát az jelentette, hogy az indokoltnál nagyobb mértékben használtak fel személyi adatokat, és a nyomozás során készült, nyilvánosságra hozott bűnügyi térképek hozzájárultak a hátrányos társadalmi adottságokkal bíró területek további negatív társadalmi megítéléséhez.

230 SUHAJDA Attila (2019): *Néhány gondolat a prediktív rendészetéről*, Rendőrségi Tanulmányok, II. évfolyam, 2019/3. száma, 75–85.

A jövőben a prediktív rendészet a bűnmegelőzést magasabb szintre helyezheti, és ha a magánbiztonsági szereplőket megfelelően bevonják a módszer segítségével kialakított stratégiák megvalósításába, az ugyancsak ösztönzőleg hat majd a magánbiztonsági szektor expanziójára.

19. Részösszefoglalás és következtetések, expanziós katalizátorok

Hazánkban magánbiztonság alatt elsősorban a magánbiztonsági vállalkozások tevékenységét értjük. Az angolszász eredetű katonai magánvállalatok nálunk nem jellemzők. A magánbiztonsági szerepvállalás komplementer szolgáltatás, amely „akár az állam, önkormányzatok, akár magánszemélyek, vagy szervezetek felhatalmazásán alapuló (de közhatalmat, erőszakmonopóliumot át nem ruházható) törvényben és alacsonyabb normákban egyaránt szabályozott tevékenység. Ennek során „elsősorban a magántulajdont, a magántulajdonost, vagy a hozzá kötődő tevékenység védelmét, de ezen keresztül akár a közrend, vagy közösségi terek védelmét ellátni hivatott, jellemzően preventív, közrendészetet kiegészítő, segítő tevékenységként” valósul meg, „amelynek erőszak-alkalmazási lehetősége jelentősen korlátozott”. Ez csak a tulajdont, a birtokot, az életet, a testi épséget ért jogtalan, közvetlen támadás elhárítására irányulhat, és kizárólag azzal arányos lehet.

Fontos kiemelni, hogy 2013-tól a szituációs jogos védelemnek az új Btk.-ba kerülésével a jogalkotó kiszélesítette a védelem lehetőségeit. Szintén fontosnak tartom kiemelni, hogy a közrendészet kiegészítése (mint másodlagos funkció) mellett a magánbiztonság elsődleges szerepe a gazdaságot meghatározó piaci szereplők fizikai és immateriális értékeinek védelmét célzó, egyre szofisztikáltabb és magasabb szintű felkészültséget megkövetelő igények kielégítése.

Azok a vállalkozások és magánszemélyek, amelyek – a rendőrség által gyakorolt törvényességi felügyelet mellett – a fenti biztonsági tevékenységet végzik, valamennyien a hazai magánbiztonsági szektor tagjai.

A magánbiztonsági szolgáltatások egyre inkább mindennapi életünk részévé válnak. Az őrzés-védelmi és egyéb, magánbiztonsági vállalkozás keretében végezhető tevékenységek iránti igény a társadalmi-gazdasági fejlődéssel exponenciálisan nő világszerte.

A magánbiztonság térnyerését, expanzióját számos tényező segíti, ezek a következők: egyre több a közönség számára nyitva álló hely, a közterek és magánterek határai elmosódnak. Megjelenik a

komplex high-tech biztonság igénye, a kibertér veszélyeivel, kihívásaival és az adatbiztonsággal is számolni kell. Az informatikai fejlesztések hatalmas üzleti potenciált hordoznak. Megjelent a globális üzleti tér, ebben a térben működnek az üzleti hírszerzés és a magánnyomozás fizikai és technikai megvalósulási formái.²³¹

A magánbiztonság céltudatos tevékenység eredménye kell hogy legyen, ahol a biztonság létrehozása és fenntartása-megőrzése maga is szolgáltatás.

231 GÖRÖMBEI ROTTLER (2021)

VI. EMPIRIKUS KUTATÁS²³²

A XXI. században a magánbiztonsági szektor szereplői globálisan meghatározóvá léptek elő a közrend, közbiztonság fenntartásában, a bűnmegelőzésben, a veszteség-megelőzésben, valamint az állami stabilitást biztosító gazdasági szereplők és az állampolgárok személyének és vagyonának védelmében. A korábban hivatkozott George–Button-elmélet szerint ezekben az esszenciális funkciókban rejlik a magánbiztonság lényege.²³³

Hazánkban a rendszerváltás után megjelent magántulajdon védelmének rohamos ütemben növekvő igénye szükségszerűen életre hívta az üzleti alapon működő biztonsági vállalkozásokat, amelyek mára – szakmai és üzleti tapasztalataik növekedésével – egyre meghatározóbb jelentőséggel bírnak az érték- és vagyonvédelem szinte minden területén. Különösen fontos, hogy a magánbiztonsági tevékenységek mindenkor normatív szabályozása teljeskörű és szakmailag megalapozott legyen, továbbá gyakorlati működése és annak színvonala képes legyen az aktuális piaci igényeket kielégíteni, mivel ezek alapvető kulcselemei ezen újonnan létrejött szolgáltatási iparág megfelelő társadalmi elismertségének hazánkban.

Előbbi célok elérése érdekében komoly jelentősége van annak, hogy legyen valós helyzetképünk az érintett vállalkozásokról, a legmeghatározóbb problémákról, a cégvezetők nézőpontjáról, a számukra legmeghatározóbb kérdésekről, ezáltal érdemi visszacsatolást kaphatunk a szektor működéséről. Eddig ilyen jellegű empirikus kutatás tudomásunk szerint nem készült, ezt a hiátust szeretnénk a magunk szerény eszközeivel pótolni. Egyúttal egy olyan problématerkép felvázolására is törekszünk, amely segíthet a döntéshozóknak, a jogalkotónak és a szakmában dolgozóknak a jövőben a biztonsági szakma megújításában. A kutatás során dedikált (azaz nem anonim) kérdőívvel kerestük meg a legmeghatározóbbnak tartott hazai személy- és vagyonvédelmi cégeket, melynek eredményeként 30 kitöltött kérdőív érkezett vissza. Olyan magánbiztonsági cégeket kerestünk meg, amelyek vegyes profilúak, azaz nem kizárólag egy tevékenység típusal foglalkoznak. A kutatáshoz szükséges vezetői vélemények begyűjtése online kérdőív formájában történt Google-kérdőív segítségével. A kutatáshoz használt kérdőív összesen 31 kérdést tartalmazott.

²³² CHRISTIÁN László – ROTTLER Violetta: (2021): *Magánbiztonsági helyzetértékelés 2019–2020*, In: GLOSSA IURIDICA 8: 1–2, pp. 159–182.

²³³ GEORGE, Bruce – BUTTON Mark (2000): *Private Security*, Volume 1. Leicester-Comanche, Perpeuity Press, p. 10.

A kérdőíves felmérés mellett több személyes interjút és fókuszbeszélgetést is folytattunk, annak érdekében, hogy tisztábban lássuk a cégvezetők nézőpontjait és a működés kulcseleseit. Megkérdeztünk magyar alapítású és tulajdonú cég vezetőjét és felvettük a kapcsolatot külföldi alapítású multinacionális cég vezetőjével is, javaslataikat figyelembe vettük a kérdőív megszerkesztésében. Különösen fontosnak tartottuk megismerni és megszerezni azokat a nehézségeket, amelyekkel a piacvezető cégek küzdenek. A jobb megismerés, az átfogó helyzetértékelés elősegítheti személy- és vagyónvédelem valós problémáinak a feltárását, támpontként, alapként szolgálhat a jövőbeli változtatási irányokhoz.

1. A kutatás célja, előzmények, a választott téma újszerűsége, a disszemináció társadalmi-gazdasági/tudományos jelentősége

Célunk a magánbiztonsági terület hazai helyzetének megismerése tudományos igényű empirikus vizsgálattal. A magánbiztonság, mint speciális rendészeti tevékenység a rendészet egyik legfiatalabb, ugyanakkor intenzív fejlődésben lévő részterülete, amely a rendészettudomány érdeklődési körébe tartozik. A magánbiztonsági szektor jövőbeli prioritásainak, stratégiai céljainak meghatározása érdekében különösen fontos annak tudományos igényű feltárása, hogy mit gondolnak a legjelentősebb cégek szakmai vezetői, melyek azok a kérdések, problémák, amelyek leginkább foglalkoztatják őket, melyek a működés fogaskerekeiben a „porszemek”, akadályozó és gátló tényezők, amelyek hátráltatják a szektor hatékonyabb működését és fejlődését, nehezítik a professzionalizmus érvényesülését és negatívan befolyásolják a társadalmi percepciót.

A rendészettudományi kutatások között kiemelt kutatási terület a magánbiztonsági vállalkozások és a civil önvédelem bevonásának módja, a közösségi részvétel vizsgálata, valamint az együttműködések kérdése a rendészet területén.²³⁴

A rendészettudomány elméletének fejlődése, csak a kiemelt fontosságú alapkutatások elvégzésével érhető el. Ezek többek között feltárják a közigazgatás és a rendészet sajátos kapcsolatrendszerét, a magánbiztonság helyét, szerepét a közbiztonság rendszerében, a civil szféra

234 BODA József – FINSZTER Géza – IMRE Miklós – KEREZSI Klára – KOVÁCS Gábor – SALLAI János (2016): *A rendészettudományi kutatások elméleti megalapozása és főbb irányai*, In: *Államtudományi Műhelytanulmányok*, 2016/17, pp. 1–24.

rendészetbe történő bevonásának lehetőségeit, irányait, valamint a településbiztonság egyes aspektusait.²³⁵

A rendészetet olyan közigazgatási tevékenységként foghatjuk fel, amelynek a jog csak a kereteit adja, de tényleges működését nem határozza meg.²³⁶

Balla Zoltán úgy fogalmaz, hogy a közhatalmi jogosítvánnyal nem rendelkező rendészeti jellegű szerveket a civil szférában találhatjuk. Ezek a szereplők mivel közhatalommal nem rendelkeznek, ebből kifolyólag legitim fizikai erőszakkal sem élhetnek, de tevékenységük szervesen kapcsolódik a közbiztonsághoz. Ide sorolja a polgárőrök és magánnyomozók mellett a személy- és vagyonőröket is.²³⁷

A lekérdezés módszere, releváns körülmények

A rendszerváltás óta eltelt három évtizedben a magánbiztonság területén tevékenykedők szerepvállalása, tevékenységeik köre és volumene ugrásszerűen megnőtt. Jelentőségük, valamint a magán- és közbiztonságra gyakorolt hatásuk pedig vitathatatlanul megerősödött. Ennek ellenére az alapos, mélyreható tudományos vizsgálódások eddig elkerülték ezt a területet. A biztonsági vezetőkre fókuszáló kutatás nem készült, ezért alapként és kiindulásként szolgálhatnak a jelen tanulmányban publikált eredmények a jövőbeli kutatásokhoz.

A rendészet küldetésének teljesítése, a társadalom minden szintjén megvalósuló biztonság megteremtése társadalmi kooperáció és kollektív munka eredményeként teljesíthető, amelyben a rendvédelmi szervek, a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek mellett fontos szerepet kapnak az önkormányzatok, a magánbiztonsági vállalkozások, valamint a civil önvédelmi szervezetek is. Ezt nevezhetjük komplementer rendészeti rendszernek, amelyben tehát az állami szervek tevékenységét piaci és civil szerveződések egészítik ki, támogatják, segítik.²³⁸

Az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) által rendelkezésünkre bocsátott legfrissebb, 2020. december 31-ei statisztikai adatok szerint Magyarországon 6461 érvényes céges működési engedély és összesen 96008 érvényes igazolvány van kiadva, ebből 91923 db a kibocsátott

235 KEREZSI Klára – PAPP András László (2015): *Rendészet, tudomány, doktori iskola*, In: Magyar Rendészet, 2015/4. pp. 67–69.

236 CHRISTIÁN László (2010): A bizonytalan alagra épülő ház, avagy a rendészet fogalmainak tisztázása, *Iustum Aequum Salutare*, 2010/1. pp.175–192, p. 178.

237 BALLA Zoltán (2017): *A rendészet alapjai és egyes ágazatai*, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, p. 45.

238 CHRISTIÁN László: *Rendészeti szervek szócikk*, In: JAKAB András – FEKETE Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Alkotmányjog rovat)* rovat szerkesztő: Bodnár Eszter-Jakab András

érvényes személy- és vagyoni igazolványok száma.²³⁹ Az előző negyedévhez képest kismértékű csökkenés érzékelhető.

2. A lekérdezés módszere, releváns körülmények

A mintavétel

A kutatáshoz használt kérdőív összesen 31 kérdésből állt, a szakmai kérdéseken túl természetesen tartalmazott kérdéseket a kitöltő személyére és a megkérdezettek által képviselt cég jellemzőire vonatkozóan egyaránt. (A kérdőív kérdéseit a *Mellékletek* rész tartalmazza.)

A kérdőíves kutatás és minden más elemzés és adatgyűjtési módszer alapvető kritériuma, hogy a mérni kívánt alapsokaság jellemzése reprezentatív mintavétel alapján történjen. Mintának nevezzük a mérni, megkérdezni kívánt alapsokaságból kiválasztott egyedet, amelyeket bevontunk a vizsgálatba. A mintavétel kulcsfontosságú, mert csak akkor lesz reprezentatív a minta, vagyis akkor fedeti le a sokaság minden jellemzőjét, ha főbb tulajdonságai megegyeznek az alapsokaságéval.²⁴⁰ A kutatás során nem valószínűségi, azaz nem véletlen mintavételt alkalmaztunk. Ennek oka az volt, hogy a valószínűség törvényei szerint a minta mutatói ugyanolyanok lesznek, mint az alapsokaságé. A *nem valószínűségi* mintavételen belül a *szakértői kiválasztás* (valamilyen szakmai szempont alapján választ egy annak megfelelő listából) és *hólabda-mintavétel* (a megkérdezettek javaslatai alapján újabb személyeket kiválasztanak) almódszereket alkalmaztunk. Az esetleges mintavételi hibák elkerülése végett elvégeztük az ún. *total survey error* vizsgálatot.²⁴¹

Hipotézisek

A magánbiztonsági terület sajátos küldetéssel bír, jogállását tekintve pedig különleges szereplő, ezért az ide tartozó tevékenységek számos specialitással rendelkeznek. A kutatás kiindulási pontját a hazai és nemzetközi szakirodalom elemzése és értékelés adja. A kutatás tudományos alapossággal vizsgálja a magánbiztonsági terület küldetését, szerepét, valamint azt, hogy a jogalkotó által teremtett szabályozási keretben miként működnek az érintett vállalkozások.

239 Az ORFK Igazgatásrendészeti Főosztály által nyújtott hivatalos adatszolgáltatás az NKE RTK MÖR Tanszék megkeresése alapján.

240 HORNYACSEK Júlia (2014): *A tudományos kutatás elmélete és módszertana*, Budapest, NKE HHK, pp. 98–99.

241 MARTON Ádám (1961): A reprezentatív módszer alkalmazásának néhány kérdése a külkereskedelmi árindex-számításban, In: Statisztikai Szemle, 1961/2, pp. 147–159.

A kutatás két alapkérdése

- Mi a magánbiztonsági ágazat helye/szerepe/küldetése a rendészet komplex rendszerében?
- Melyek a magánbiztonsági tevékenységek szabályozásának hiányosságai és gyakorlati működés aktuális problémái, miként tehető hatékonyabbá az ágazat?

A kutatás alkérdései

- A magánbiztonsági ágazat a rendszerváltás óta nem tudta betölteni azt a szerepet, amelyet betölthetne a rendészet komplex rendszerében.
- A magánbiztonsági szféra szereplői a jövőben növekvő mértékben kerülhetnek bevonásra a rendészeti feladatok ellátásába, mint tehermentesítő tényezők a rendőrség és az egyéb rendészeti szereplők mellett.
- A magánbiztonsági tevékenységek szabályozása nem kellően naprakész, nem elég cizellált (számos szabályozási „rés” van) és nem követi a nemzetközi trendeket.
- A magánbiztonsági területeket érintő képzési rendszerek (OKJ-szinttől az egyetemi szintig) fejlesztésre szorulnak.
- A rendőrség magánbiztonságot érintő szakmai felügyeleti tevékenysége felülvizsgálatra szorul.
- A Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara szerepe, érdekérvényesítő és szakmai tevékenysége újra gondolásra szorul.

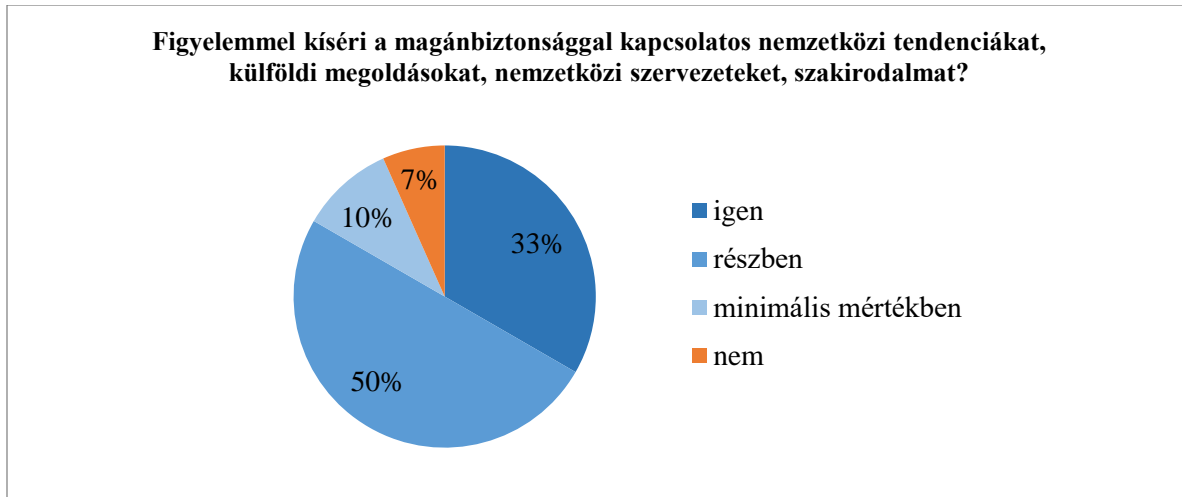
A magánbiztonsági szféra tudományos igényű alapos vizsgálata egyszerre szolgálja a magánbiztonsági ágazat, mint fiatal rendészettudományi diszciplína tudományos megalapozását és a terület egyetemi szintű oktatását az alap (BA), mester (MA) és doktori képzésben (PhD) egyaránt. Jelenleg az Nemzeti Közszerződésügyi Egyetem (NKE) Rendészettudományi Kar (RTK) rendészeti igazgatási alapszak biztonsági szakirányán egyre nagyobb népszerűségnek örvend a képzés mind nappali, mind levelező munkarendben. 2019. novemberében a MAB akkreditálta a

biztonsági szervező mesterképzést, amely a 2020 szeptemberében többszörös túljelentkezés mellett indult el. A kutatás eredményei reményeink fokozatosan a szakmai diskurzusok részévé válhatnak és ösztönözhetik a szakma megújítását.

3. Az egyes kérdésekre kapott válaszok elemzése

Tudományos háttér

A kérdőív első kérdése arra irányult, hogy a szakmai vezetők milyen mértékben tartják fontosnak a magánbiztonság tudományos és elméleti háttérének kidolgozását. A magánbiztonság elméleti és tudományos háttérének kidolgozását a válaszadók 77 %-a kiemelten fontosnak tartotta. A következő (6.4.2.) pontban ismertetett SWOT-analízis a gyengeségek között említi az elméleti, tudományos megalapozás hiányát. A kérdésre adott egyértelmű elvárás igazolása annak a törekvésnek, amelyet az NKE RTK MÖR Tanszéke 2013. óta a zászlajára tűzött. Ennek részeként a Tanszék közössége a szűk értelemben vett oktatási tevékenységen jelentősen túlmutató tudományos aktivitást mutatott, ami egyebek mellett kutatásokban, publikációkban, tudományos közéleti tevékenységben, tehetséggondozásban, képzésfejlesztésben, valamint hazai és nemzetközi együttműködési hálózat építésében öltött testet. Így kevésbé meglepő a nemzetközi fejleményekre történő nyitottság sem, amivel kapcsolatban a következő diagram mutat világos képet. A válaszadó biztonsági vezetők túlnyomó része (93%) fontosnak tartja, hogy nyomon kövesse a nemzetközi tendenciákat, külföldi megoldásokat. Ez nyilván köszönhető egyebek mellett a piacon értékesíthető szolgáltatás nemzetközi jellegének, valamint a számos külföldi érintett szereplőnek (szolgáltatói és megrendelői oldalon egyaránt) (1. diagram).

11. ábra: Nemzetközi tendenciák kördiagram, saját szerk., forrás: empirikus kutatás

Magánbiztonsági SWOT-analízis

A kutatás részeként SWOT-analízist készítettünk (1. táblázat), amely révén az erősségek, gyengeségek, lehetőségek és veszélyek, mentén kirajzolódik egy jól felhasználható kép a személy- és vagyonvédelem jelenlegi helyzetéről. Az analízis egyes megállapításai felbukkannak a kutatás egyes részkérdései kapcsán is, ezért itt nem kezdünk ezek részletes elemzésébe.

12. ábra: SWOT-analízis a személy- és vagyonvédelem jelenlegi helyzetéről (Forrás: saját)

Erősségek	Gyengeségek
<p>Képzés: elindult a főiskolai szintű képzés²⁴²</p> <p>Szakmai tapasztalat a jelenlegi felső/középvezetői generációban</p> <p>Megoldásközpontú szemlélet</p> <p>Proaktivitás (szűk szakmai vezetői réteg)</p> <p>Kitűnő logisztikai megoldások</p> <p>A változtatásokra irányuló egységes akarat</p> <p>Kapcsolati tőke (a magánbiztonsági szektorban a meghatározó cégek együttműködnek)</p>	<p>Képzés: gyenge képzési rendszer (főleg a végrehajtó (vagyonőri) állomány képzettsége, felkészültsége, feladatmegoldó képessége gyenge)</p> <p>Elméleti, dogmatikai alapok hiánya</p> <p>“Ügyeskedő” szemlélet (jogi kiskapuk)</p> <p>Az üzleti élet mechanizmusait/igényeit nem ismerik</p> <p>Érdekképviselő hiánya (Kamara)</p> <p>Korrupció</p> <p>Jogi szabályozás: hiányos, elavult</p>

242 Az NKE MÖRT egyfajta szakmai-szellemi műhelyé válhat, amelyből az ágazat megújulása kiindulhat, párbeszéd, konferenciák, workshopok, a szakma és az elméleti szakemberek között, erősödő egyetemi aktivitás, legjobb gyakorlatok megismerése.

<p>Önálló magánbiztonsági törvény</p> <p>Jelentős piac (komoly igény van a magánbiztonsági szolgáltatásokra)</p> <p>Humán tényezők</p> <p>Vezető nagyfokú rugalmassága</p> <p>Vezetői elhivatottság,</p> <p>Lojalitás a megbízó felé</p> <p>Motivált munkavállalók</p> <p>Fegyelmezett munkavállalók²⁴³</p> <p>Elhivatott, felelősségtudatos vagyonőrök</p>	<p>Financiális nehézségek</p> <p>Megbízói oldalon: forráshiány (árérzékenység miatt)</p> <p>Szolgáltatói oldalon: alacsony vállalási díjak (alacsony profitráta, rezsióradíj nem megfelelő kialakítása)</p> <p>Kiegyenlítetlen versenyhelyzet (alvállalkozó vs. saját alkalmazott)</p> <p>Túl sok szereplő a szolgáltatói oldalon</p> <p>Bürokrácia</p> <p>Foglalkoztatási anomáliák (illegális: igazolvány / engedély nélküli)</p> <p>A szakma presztízse alacsony (anyagi és társadalmi megbecsültség is)</p> <p>A karrier- és pályamodell hiánya</p> <p>Humán tényezők</p> <p>Alacsony szintű magánbiztonsági szervezeti kultúra</p> <p>Motiválatlan, igénytlen, szakmaiatlan, előregedő, fluktuálódó, túlterhelt²⁴⁴ vagyonőri állomány</p>
Lehetőségek	Veszélyek
<p>A technikai fejlődés magával hozza:</p> <ul style="list-style-type: none"> -élőerő csökkenés -adminisztratív terhek csökkennek -komplex védelmi megoldások (adat-, munka-, tűzvédelem) 	<p>A technikai fejlődéssel lényegesen csökkenni fog az élőerős őrzés létszáma, egyes területeken azonban nélkülözhetetlen az élőerő, pl. rendezvénybiztosítás</p> <p>A szakember- és munkaerőhiány magával hozhatja a bűnözés növekedését, a fokozódó terrorizmusveszélyt</p>

243 Ennek magyarázata, hogy korábban sokan fegyveres testületekben szolgáltak.

244 Magyarországon gyakran 240-300 óra a vagyonőrök havi munkaóráinak a száma. Külföldi példa: Dél-Koreában más másodszor vizsgálják felül a foglalkoztatásról szóló jogszabályt. Két évvel ezelőtt maximálták a hetente végezhető munkaórák számát 52 órában, majd utóbbit a legfrissebb módosítással 42 órára csökkentették. (Labor Standards Act, No. 8372, 50. §) Ez nagyban érintette a koreai vagyonőrök munkáját is, soka ellenezte a jogszabályt, mert így nem teljesíthetnek annyi órát, mint korábban és kevesebb a jövedelmük.

Képzési rendszerek fejlesztése	A jelenlegi korrump rendszer fenntartása ²⁴⁵
Presztízs javítása	Roszsabb minőségű termékek forgalmazása
Belső megtisztulás és őszinte önvizsgálat után a piaci igények kielégítésére fókuszálás	A megrendelő saját szolgáltatási körébe vonja be a vagyoniórt
Szakmai színvonal és jövedelmezőség növekedése	Foglalkoztatási anomáliák
Specializáció a szakmán belül (A tapasztalatokra építve)	Irreális elvárások az alvállalkozókkal szemben
Értékteremtés központba helyezése	Folyamatosan romló szakmai színvonal
Reális hatósági vállalási díj, alvállalkozói láncolat kiiktatása	Csökkenő jövedelmezőség
Gondosabb kiválasztási folyamat és gyakorlat-orientáltabb képzés	Tovább hanyatló társadalmi megbecsültség ²⁴⁶
Magánbiztonság megismertetése szélesebb körben a lakossággal	Lojalitás hiánya ²⁴⁷
Együttműködés erősítése a hatóságokkal, tanácsadói hálózat építése.	Pénzügyi nehézségek
Új, adekvát jogi szabályozás	Erősen átpolitizált a szektor
A jogsértő vállalkozásokat alkalmazó megbízókat szankcionálni kell.	Előregedő vagyonióri állomány
A magánbiztonság kiemelkedő erőforrásává válhat a bűnmegelőzésnek és általánosságban a rendészetnek	Nincs új perspektíva, karrier-és pályamodell
	Érdekcsoportok kezében marad a terület a Kamara elégtelen működése miatt
	Veszély a magánbiztonsági terület degradálódása, és a piac további "hígulása".

A magánbiztonsági szakma presztízse

Ön szerint miként lehetne javítani a magánbiztonság társadalmi megítélését, szakmai presztízst?

²⁴⁵ Ma szakmai berkekben folytatott beszélgetések alapján becslések szerint hozzávetőleg 50 ezer illegálisan foglalkoztatott vagyonió dolgozik Magyarországon.

²⁴⁶ Sokan a gyors meggazdagodás reményében alakítanak céget, és nem a tisztas megélhetés reményében. A hozzáállásuk befolyásolhatja az egész szakma megítélését.

²⁴⁷ A magas fluktuáció negatív információáramlással is jár, pl. a korábbi munkaadóról.

Érdekes módon a válaszadók külső és belső presztízst is megkülönböztettek és az összegző megállapításuk az volt, hogy ezek mindegyike a szakma jobb anyagi megbecsülésével tudna javulni. Teljesen „újra kellene definiálnia” magát a szakmának. A szakma presztízisének javítása generációváltással (kamara, szakmai szervezetek), egyszerű, átlátható szabályzókkal, minőségbiztosítási szempontból különösen fontos cégminősítési eljárással, a képzési rendszer átalakításával, a Kamara és érdekképviseltek talpra állításával, kommunikációval, szakmában dolgozók közötti együttműködéssel, a pozitív médiavisszhanggal, intenzív marketing tevékenységgel és a lakosság tájékoztatásával lehetséges.

Korszerű szolgáltatással, a megelőzésre irányuló biztonság tudatosság fejlesztésével érhető csak el a szakma megbecsülése. A képzési rendszer átalakítása jól képzett, -felkészített és -irányított munkavállalók alkalmazását jelenti, kellő színvonalú érdekképviseléssel, a szakmai felügyelet erősítésével.

Szakmailag relevánsak legyenek a képzések minden szinten, kezdve az alapoktól egészen a felsőoktatásig. Fontos az NKE biztonsági felsőfokú képzéseinek további fejlesztése, naprakész-és gyakorlatias jellegének fenntartása, láthatóságának növelése.

Az egyik válaszadó szerint ideje meglátni az összefüggéseket és a tisztességes piaci versenyt kell ösztönözni. Ebből hatékonyabb üzleti folyamatok, jobb vezetők, jobb munkaerő és minőségibb szolgáltatás következik. Talán akkor több lesz a pozitív hír, illetve szakmai siker a médiában.

Mind a szolgáltató, mind a megrendelői oldal egyaránt felelős azért, hogy a jövőben korrekt, perspektivikus bért, illetve egyéb juttatásokat, karrier-lehetőséget kapjon a végrehajtó állomány. Szakmai összefogásra és jogalkotói támogatásra, valamint támogató, érdemi szakmai felügyeleti tevékenységre van szükség. Másfajta tulajdonosi szemléletre, paradigmaváltásra van szükség. Meg kell teremteni a megfelelő anyagi megbecsültséget és tiszta foglalkoztatást, ami lehetővé tenné a szolgáltatók és megbízók részére a szakmát tudatosan választó, arra hivatott emberek megtartását a kényszerpályások helyett. Ezt követően a képzési és kontroll elemek fejlesztésével a szakma tovább tisztulna, perspektívát kínálna.

Élőerős vagyonvédelem

A magánbiztonsági tevékenységeket tekintve az élőerős vagyonvédelem presztízsének javítása a legnehezebb, ugyanakkor a szakma megítélése szempontjából alapvető jelentőségű, hiszen leggyakrabban ez alapján ítélik meg a vagyonvédelmet. A szakmának professzionális marketingszakemberekre lenne szükség, hiszen az élőerős ágazat presztízse nagyon alacsony. Állaspontunk szerint ehhez olyan teljesítményre lenne szükség marketing területen, mint ahogy a magyar pálinkafőzést divatossá, trendivé és vonzóvá tették. Azt is figyelembe kell venni, hogy a technika előretörésével egyre kevesebb élőerőre lesz szükség. A magánbiztonság szerepvállalását fokozni kellene a katasztrófavédelemben, nemzetbiztonságban, a rendészeti és szociális közösségépítésben. Célszerű lenne egy alapítványt létrehozni erre a célra.

A társadalom védelme, a közrend és közbiztonság fenntartása és javítása érdekében százezres nagyságrendben van szükség vagyonőrökre, a társadalom megítélésében is kedvező változás indulhatna el. A vagyonőri állományok konfliktus-kezelési gyakorlatokat kellene szervezni.

A megfelelő embert a megfelelő helyre kell alkalmazni és folyamatosan képezni, vonzó fizetésért jól (magasan) képzett, önmagukra igényes, nyelveket beszélő, kommunikatív, önfejlesztésre nyitott, a munkaadó felé lojális és megbízható szakemberek alkalmazására van szükség. Legyenek képesek önálló, állandó kontroll nélküli, ugyanakkor felelősségteljes és hatékony munkavégzésre.

A szakmaiság előtérbe helyezése és az átlátható foglalkoztatási viszonyok a legfontosabb tényezők. Ha ezek a tényezők előtérbe kerülnének a szakma történetének elindulását jellemző minőségi szintet újra sikerülne elérni és a megítélés jóval pozitívabb lenne.

A vagyonőrök esetében persze fontos előfeltétel a munka elvégzéséhez szükséges fizikai adottságok és jó kiállás is. A jelenlegi piaci órabérek mellett fentiekben definiált optimális munkaerőt lehetetlen találni. Sajnos napjainkban az jelentkezik vagyonőrnek, akit máshová nem vesznek fel. Ez elfogadhatatlan, hiszen elsődlegesen a végrehajtó állomány alapján ítélik meg a vagyonvédelmi vállalkozásokat. Sajnos az állampolgárok egyszerű ránézésre is levonja a következtetést, hogy nagy többségben alkalmatlan személyek végzik ezt a felelősségteljes munkát. Leginkább versenyképes bérezéssel és jó munkakörülményekkel lehetne újra az elvárásoknak megfelelő személyeket a szakmába vonzani, akikkel a szükséges képzéseket, oktatásokat követően és folyamatos kontroll mellett, minőségi szolgáltatást lehetne nyújtani.

A személyi állomány érdemi szűrésével is emelhető lehetne a szakma presztízse. Továbbá motivált, jól felszerelt, magasan kvalifikált személyek bevonásával, fiatalabb munkavállalókkal, a lakosság irányába történő nyíltabb kommunikációval is előrelépést lehetne elérni. Korszerű jogi szabályozással, szigorítással, a piaci szereplők számának drasztikus csökkentésével is növelhető a szakma megbecsülése. Jogkövető, megbízható vállalkozások legyenek a szektorban, amelyek kevesebb számú, de annál jobban képzett, ápoltságú megjelenésű munkavállalóval dolgoznak.

Biztonságtechnika

A biztonságtechnikai terület presztízisének megítélése érdekes módon megosztó. Egyes válaszadók szerint megfelelő, míg mások szerint nem kielégítő. Ez a megrendelői kontroll és szakmai irányítás hiányával hozható összefüggésbe. A biztonságtechnikai szolgáltatók ugyanis megrendelői kontroll és szakmai irányítás nélkül végeznek tevékenységet, ami nem minden esetben kellően szakszerű.

Ugyanakkor itt persze felmerülhet a megrendelő körültekintő gondossága, hiszen nyilván szerződés alapján, az abban részletezett szakmai feladat végrehajtására irányuló módon végzi a tevékenységét a szolgáltató. A felek közötti szerződéses jogviszony révén a megrendelőnek széles eszköztár van a kezében arra vonatkozóan, hogy minőségi munkavégzésre ösztönözze a szolgáltatót.

Ugyanakkor egyrészt nagyon árérzékeny terület, ebből kifolyólag olcsóbb és gyengébb minőségű termékek kerülnek kiválasztásra és telepítésre, másrészt talán a megrendelő sem fordít kellő figyelmet a szakmai szempontok és a saját érdekeinek érvényesítésére. Horváth Tamás 2018-ban az Óbudai Egyetemen írt doktori értekezésében²⁴⁸ rávilágít, hogy szükséges egy egységes minimum-követelményrendszer kidolgozása, amely mind a szakembereket, mind a megbízói oldalt segíti. A jövőben ennek szoftverrel támogatott verziója is elérhető lesz.

Drónok alkalmazása a magánbiztonságban

Napjainkban a biztonsági vezetőknek a külső kihívások széles skálájára kell hatékony választ adni, mint például a drónos ipari kémkedés, vagy a büntetés-végrehajtási intézetekbe csempészett tárgyak (fegyver, drog, telefon). Németországban és Angliában ez már egy gyakorlatban élő

²⁴⁸ HORVÁTH Tamás (2018): Elektronikus megfigyelő-, és ellenőrző rendszerek objektumorientált kialakítása különös tekintettel a magánbiztonsági kockázatok rendszerére, Doktori (PhD) értekezés, Óbudai Egyetem.

jelenség, legutóbb Angliában drónos csempészés miatt 5 év letöltendő szabadságvesztést kapott az elkövető. (Egyébként a Dedrone elhárítórendszer reklámfilmjében is megnevezte a gyártó ezt a veszélytípust.). Az ukrán határon a cigarettacsempészet mindenféle módját kipróbálják a leleményes elkövetők, így a drónos elkövetés is megjelent. A légi forgalom drónos zavarása is komoly veszély lehet, nem beszélve az anyagi veszteségről. Dubaiban a közelmúltban le kellett zárni egy repteret egy drón miatt és a forgalomkiesés közel 2 millió USD kárt eredményezett.

Tudjuk, hogy 100%-os biztonság nem létezik, de reméljük, hogy a drónelhárító technológiák és a jogszabályi garanciák képesek lesznek lépést tartani a drónok gyors, tömeges elterjedésével. Rendészeti alkalmazásuk azonban az adott ország biztonsági kultúrájától is függ. Amerikában végeztek egy felmérést 2405 fő részvételével arra vonatkozóan, hogy mennyiben zavarja az embereket a drónok alkalmazása.

A Reuters/Ipsos kutatásából az derült ki, hogy a válaszadók széleskörűen támogatják a drónok rendészeti alkalmazását, 68%-uk támogatja rendőrségi drónok bevetését bűnügyek megoldásában és 62%-uk bűnmegelőzési célból is használna rendőrségi drónokat. Magyarországon vajon milyen eredmény születne?

Magánnyomozási tevékenység

A kérdés kapcsán jeleznünk kell, hogy a magánnyomozás egy különösen érzékeny terület a magánbiztonságon belül. Meg kell megemlíteni, hogy a magánnyomozás elméleti és tudományos megalapozása is töredékes, a személy- és vagyonvédelmi szakmai törvény²⁴⁹ és a végrehajtási rendeletei sem definiálják, hogy mit jelent a magánnyomozás. Több szakmai magánnyomozó szervezet is létezik, de egységes szakmai koncepcióról, összefogásról érdekképviselőtről nem beszélhetünk. Ezek után talán nem meglepő, hogy egy érettségivel és egy „bizonytalan eredetű” OKJ-s végzettséggel bárki lehet magánnyomozó. Azonban, ha valaki az előbbi minimum követelményekkel sem rendelkezik, akkor sem valószínű, hogy bárki is kérdőre fogja vonni, ha magánnyomozóként hirdeti magát.

Ezt a tevékenységet a jelen jogszabályi környezetben (GDPR) jogszerűen és hatékonyan végezni nem lehet, így ennek a presztízséről a válaszadók szerint nem is érdemes vitázni. Egy

249 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól (Szvtm.)

magánnyomozó ugyanis a jogszabályi kötöttségek miatt egy átlag állampolgárhoz képest semmilyen jogosítvánnyal, felhatalmazással nem rendelkezik.

A GDPR-kapcsán talán kis pozitív elmozdulásként értékelhetjük, hogy a 2019. évi XXXIV. törvénnyel módosult a személy- és vagyónvédelmi szakmai törvény 35. §-a. Korábban a magánnyomozás csak akkor irányulhatott a megfigyelt személy személyes adataira, ha ő ehhez írásban hozzájárult. A módosítás óta a jogos érdek causa alapján kezelhetők a nyomozással érintett adatai, sőt tájékoztatni sem kell az adatkezelésről, mert a magánnyomozó ex lege hivatásbéli titkokat kezel.

A magánnyomozás koncepcionális újragondolása kapcsán érdemes lenne mérlegelni, hogy egyrészt a több, mint 1200 igazolvánnyal rendelkező hazai magánnyomozó (köztük nagy számban nyugállományú tapasztalt rendős nyomozók) miként segítheti, támogathatja szaktudásával a bünyügyi igazságszolgáltatást?

Erre külföldön sok helyen olyan megoldást dolgoztak ki, hogy szigorúbb belépési feltételeket határoznak meg a magánnyomozóvá váláshoz, de utána érdemi felhatalmazást kapnak, sőt egyes országokban hivatalosan is bevonhatók a bünyügyi igazságszolgáltatás munkájába, ami jelentős tehermentesítést jelent a hatóságoknak.

A Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara (SZVMSZK) tevékenységének megítélése

A szakmai kamara a válaszadók meglátása szerint nem tudja ellátni az alapküldetését, a szakma tényleges érdekképviseletét, míg az egyik válasz megfogalmazásában a „megcsontosodott” kamarai vezetés miatt maga a szervezet nem tud megújulni.

A többség elégedetlen a kamara érdekérvényesítésével, a 10-es skálán átlagosan 3,33-ra értékelték azt. A rendkívül negatív megítélés okai abban keresendők, hogy az elmúlt években a kötelező kamarai tagság időszakát is érintően sajnos elmaradt a kamarai tagdíjak „eltűnésének” kivizsgálása, illetve az minden jogkövetkezmény nélkül maradt. Egyetlen korábbi kamarai vezető ellen sem indult eljárás, vagyonosodási vizsgálat. Amíg elszámoltatásra nem kerül sor a szakma sem fog „kifehéredni”.

Egy válaszadó distinkciót fogalmazott meg a szakmai kamara tevékenységének értelmezésével kapcsolatosan az érdekérvényesítés és érdekképviselés fogalmak között. Az SZVMSZK csak érdekképviselést gyakorol(na), de azt sem teszi. Az érdekérvényesítést kizárólag a munkavállaló-munkaadó relációjában tartotta értelmezendőnek.

Azt is érdemes megjegyezni, hogy az utóbbi években az SZMSZK az „életben maradásáért” küzd és ebben a küzdelemben szinte nem is jut kapacitás másra, pláne koncepcionális kérdésekre. Nem látszik átfogó, kiérlelt, a szakma egészét érintő fejlesztési koncepció, stratégiai gondolkodás, alapozó kutatások, hatásvizsgálat, külföldi jó gyakorlatok implementálásának megvalósíthatósága, hanem egy hosszú évek, sőt évtizedek óta tartó helybenjárás zajlik. Felmerül persze annak a kérdése is, hogy a belügyi kormányzatnak felmerül-e a felelőssége a kialakult helyzet kapcsán, de ne felejtjük el, hogy egy profitorientált piaci tevékenységről beszélünk, amelynek önerőből kellene megoldania számos alapproblémát. A döntéshozóknak és a jogalkotónak a hatékony és törvényes működéshez szükséges keretek megteremtése és legfeljebb bizonyos ellenőrzési mechanizmus működtetésében merülhet fel a felelőssége.

4. A kutatás célja, küldetése és megvalósulása

Magyarországon az 1989-es rendszerváltozást követően megjelent magántulajdon életre hívta a magánbiztonsági szakmát. Az eltelt három évtized alatt a számokat tekintve és a vagyonvédelmi szolgáltatások iránti igény vonatkozásában a magánbiztonsági szektor expanziója figyelhető meg. A magántulajdont védő cégek az élet minden területén jelen vannak, ugyanakkor tudományos kutatások alig készültek ezen a területen. Ezért fontosnak és időszerűnek tartottuk, hogy a szakma gyakorlati működésének problémáit feltárjuk, megismerjük és ezen túlmenően megoldási javaslatokat fogalmazzunk meg, összegyűjtsük a külföldi legjobb gyakorlatokat, amelyek alkalmazása szélesebb körben is megfontolandó lehet. Mindezt elsőkézből kapott adatokkal valósítottuk meg, a piacon meghatározó cégek sokéves tapasztalattal bíró vezetőit kérdeztük meg kérdőívvel, alapos előkészítő munka után. A friss, valós helyzetkép volt a célkitűzésünk, ez maradéktalanul megvalósult. Összesen 31 kérdést tettünk fel, ezek egy része rangsorok felállítását célozta, másik részük az adott témára vonatkozó vezetői véleményt kérdezte. Összesen 30 kitöltött kérdőív érkezett vissza, jelen kutatási jelentés ezen adatok feldolgozásával keletkezett. A teljes kép feltárása és a legteljesebb tisztánlátás érdekében személyes interjúkat is folytattunk.

5. A kutatás két alapkérdésének megválaszolása

Mi a magánbiztonság helye/szerepe/küldetése a rendészet komplex rendszerében?

A kutatás igazolta, hogy a magánbiztonság meghatározó szereppel bír és a jelentősége a jövőben nagy valószínűséggel tovább növekedhet, ugyanakkor a bővülés útjában állnak éppen azok az alapproblémák, amelyeket jelen kutatás a felszínre hozott. A magánbiztonság Magyarországon egy jól körülhatárolható tevékenységi kört, biztonsági szolgáltatások körét, szolgáltatói és megrendelői oldalt, valamint az azokat rendező jogszabályok összességét jelenti.

A biztonság megteremtése komplex, kollektív kooperációs termék. Ebben a feladatban jelentős szerepe van a magánbiztonsági vállalkozásoknak. Kiegészítik a rendőrség, önkormányzat és polgárőrség munkáját a komplementer rendészeti modellben. Azon belül is a magánbiztonság szerepe elsődlegesen az állami szféra tehermentesítése és a bűnmegelőzés erősítése.

Nyilvánvalóan a rendőrség jogszabályban rögzített feladata a kriminálprevenció, de a rendőrhatalóság reagáló, eseménykövető, a büntetőjogi felelősségre vonást előkészítő funkciója a hangsúlyosabb (A közrendvédelmi járőr és nyomozó elfogják az elkövetőt, a vizsgáló elemzi, rendszerezi, összegyűjti a bizonyítási eszközöket, majd vádemelési javaslattal megküldi az ügyész részére stb.).

A kutatás igazolta, hogy a kitöltők álláspontja szerint is nagyon fontos a magánbiztonság szoros együttműködése a rendőrhatalósággal és komplementer rendészet további szereplőivel, úgy mint önkormányzati rendészet/közterület felügyelet, egyes rendészeti feladatokat ellátók, Polgárőrség és egyéb társadalmi bűnmegelőzési kezdeményezések.

A közbiztonság és közrend fenntartása az Alaptörvényben deklarált alkotmányos értékek. A kutatás is igazolta, hogy a magánbiztonsági piac a bővülő szolgáltatások köre révén egyre aktívabban járul hozzá a közbiztonság fenntartásához, erősítéséhez. Azt, hogy a közbiztonság adott helyen és időben megvalósult-e, az állampolgárok szubjektív biztonságérzete mutatja meg. Finszter Géza rámutat, hogy a közbiztonság, mint objektív tény a mindennapi tudattal megismerhető. Lehet, hogy a statisztikákat nem ismeri vagy téved, de a jogsértések növekedését illetve csökkenését jól érzékeli az ember, ez tudat alatt befolyásolja magatartását, ezáltal hozzájárul a közbiztonság alakításához, tehát egyszerre termelői és megismerői a közbiztonságnak

az egyes állampolgárok.²⁵⁰ A magánbiztonsági szolgáltatásnak direkt és indirekt hatása is van, az első a védelmi szint növekedése, és bűnmegelőzés, míg a második a bűnügyi statisztikák csökkenése és az állampolgárok biztonság-percepciójának javulása.

A magánbiztonság körébe kiszervezett tevékenységek esetében ugyanolyan fontos a megfelelő garanciarendszer és panaszmechanizmus kiépítése és működtetése, mint az állami rendészet körében. Például a vagyonvédelmi cégek munkatársai által végzett ruházat- és csomagátvizsgálás esetében kiemelt jelentőségű az alapvető jogok, különösen az emberi méltósághoz való jog és a megalázó bánásmód tilalmának biztosítása, továbbá az ellenőrzésekkel kapcsolatosan felmerülő panaszok kivizsgálása.

Melyek a magánbiztonság szabályozásának hiányosságai és gyakorlati működés aktuális problémái, miként tehető hatékonyabbá az ágazat?

Ezen alapvető jelentőségű kérdés kapcsán adott válaszokból az alábbi válaszok emelhetők ki, ami egyfajta konklúzióként is szolgálhat.

A válaszadók majd fele (44%-a) szerint elő kellene írni jogszabályban, hogy kötelező legyen a magánbiztonsági cégek menedzsmentjében releváns egyetemi végzettségű személy alkalmazása. Ennek indoka, hogy a felsőfokú szakmai végzettséggel rendelkező szakemberek komplex ismeretanyaggal, szakmai látásmóddal és problémamegoldó képességgel rendelkeznek. Széleskörű elméleti és gyakorlati tapasztalatok megszerzésére, továbbá az elmélet és gyakorlat ötvözésére hazánkban csak az NKE RTK biztonsági szakirányon van mód. Nagyon fontos a gyors reagálókészség, döntésképeség, adekvát, gyors döntéshozatali képesség minden körülmények között. Ez hosszú távon jelentősen emelheti a szakma presztízsét is.

A magánbiztonsági területen sokan tevékenykednek olyanok, akik korábban valamely rendvédelmi szerv hivatásos állományában dolgoztak, de jelentős részükre, akik nem képezték magukat ilyen téren, jellemző, hogy csak a hivatásos oldalhoz értenek, a polgári vagyonvédelemhez viszont nem. A hazai magánbiztonsági szolgáltató cégek menedzsmentjében leginkább éppen ez az üzleti- és menedzsment tudás az, ami hiányzik, ezen a területen lenne a leginkább szükség a fejlesztésre. Elsősorban képzéssel, valamint megfelelő (korszerű, adekvát) szabályozással lehetne növelni az ágazat hatékonyságát, továbbá a szakmai felügyelet rendszerét

250 FINSZTER Géza (2003): *A rendészet társadalomelmélete II.* RTF, Budapest, p. 33.

is felül kellene vizsgálni és erősíteni és ezek után talán a szakma megkopott presztízse is újjáépítésre kerülhetne.

Laáb Ágnes közgazdász (ELTE, BME) szerint napjainkban polihisztor vezetők már nem léteznek. Mi ezt nem kívánjuk cáfolni, ugyanakkor a biztonsági szakirányon olyan felelősségteljes biztonsági vezetők képzésére törekszünk, akik biztonsági „polihisztorok”, széles látókörrel és tudással rendelkeznek. Nevezett szerző a Belbin-féle vezetői csapatszerep-típusokról tartott előadásában hangzott el, hogy a modern menedzsment lényege a több egyenrangú, csak más-más szerepű csapattag döntése, ugyanakkor gyakran elsikkad a felelősség ilyen esetekben.

Párhuzam vonható az ázsiai menedzsment modellel, amelyet ha szembe állítunk az európai (különösen a precíz német), de akár az amerikai modellel, akkor az látszik, hogy feltehetően a kollektívizmus miatt elmosódnak a felelősségi határok, míg a nyugati országokban tisztán körvonalazódnak a felelősség határai. Ázsiában egyedül Japán jelent kivételt, mert ott valóban hagyománya van a felelősség önkéntes felvállalásának.

6. A kutatás hipotéziseinek igazolása

I. A magánbiztonság a rendszerváltás óta nem tudta betölteni azt a szerepet, amelyet betölthetne a rendészet komplex rendszerében.

Ez a hipotézis teljes mértékben megerősítést nyert. A demokratikus átalakulás egy jogi rendszerváltást is megkövetelt, a rendészet jogi szabályozását és a szervezeti reformot. Világossá vált, hogy kizárólag közigazgatási elméleti módszertannal nem írható le egy olyan speciális terület, mint a magánbiztonság.²⁵¹

Sőt egyes válaszadók a rendszerváltás előtti időket rendezettebb, nyugodtabb időknek tartják, mivel akkor az állami ellenőrzés minden területet lefedett. A válaszokból világosan kiolvasható, hogy a magánbiztonság megerősödésének, kiteljesedéséhez a hiányzó vagy hiányos feltételrendszer megteremtése a kulcsa.

II. A magánbiztonság a jövőben növekvő mértékben kerülhet bevonásra a rendészeti feladatok ellátásába, mint tehermentesítő tényező a rendőrség és az egyéb rendészeti szereplők mellett.

251 FINSZTER Géza (2008): *Bevezetés a rendészettudományba*, Budapest, Rendőrtisztai Főiskola, p. 13.

Ez a hipotézis részben nyert megerősítést, mert csak akkor tudja a magánbiztonság betölteni hatékonyan ezt a funkciót, ha az állomány képzése megfelelő színvonalú, a jogszabályi környezet kedvező, hézagmentes és naprakész, továbbá fokozódik a kölcsönös bizalom és szorosabbá válik az együttműködés a magán- és állami rendészeti szektor között.

Számos hatóság, hivatal tehermentesítésére kerülhetne sor jól képzett vagyonvédelmi szakemberek, cégek bevonásával. A szakmában azonban – talán az előző tényekből is következően – nagyon sok az alacsony szaktudású, inkompetens munkavállaló.

III. A magánbiztonság szabályozása nem kellően naprakész, nem elég cizellált (számos szabályozási „rés” van) és nem követi a nemzetközi trendeket.

Ez a hipotézis teljes mértékben megerősítést nyert. Egészen pontosan a válaszadók 6,7%-a elégedett csak teljes mértékben a jelenlegi szabályozással, míg 93,3% változtatna. Fontos, hogy létezik külön vagyonvédelmi törvényi szabályozás, de azt mindenképpen korszerűsíteni kell. Egyesek szerint elég lehet a vagyonvédelmi törvény átfogó módosítása, más jogszabályok (adó, tb, közbeszerzés) egyidejű módosításával. A válaszadók 33%-a kisebb reformokkal is beérné, míg 43%-a nagyobb, átfogó, koncepcionális módosításokat szorgalmaz. A válaszadók 17%-a szerint áttörő reform csak egy teljesen új koncepciójú kódex megalkotásával érhető el, ennek lenne egy általános része és egy különös része a hazai tevékenységfajták szerint. A minimális szolgáltatási rezsióradíjról szóló Kormányrendelet megjelenése minden kétséget kizáróan megemelte a megbízási díjakat. A közbeszerzések ehhez azonban meglehetősen lassan idomulnak és kezdenek közelíteni a kívánt mértékhez, az évtizedes lemaradást azonban csak lassan sikerül behozni.

A 2020 és 2022 közötti időszakra szóló Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia véleményezésekor a Legfőbb Ügyészség több javaslatot tett a Belügyminisztériumnak, például arra vonatkozóan, hogy a megbízhatósági vizsgálatokat terjesszék ki a köz- és magánszféra kapcsolódási területeire, például a közbeszerzésekre, amely pontosan egy olyan terület, amelyet a köznyelvben a korrupcióhoz sorolnak.²⁵²

A kormány által kiadott elkészült középtávú Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia végül a következőképpen szól: „A közintézmények és a magánszektor találkozásából fakadó

²⁵² FAZEKAS Géza, a Legfőbb Ügyészség szóvivőjének nyilatkozata, 2020. 11. 02., Kálmán Attila interjúja, napipont.hu

kockázatértékelés kiterjeszhető a hatósági jogkörök, közbeszerzések, az állam és a magánszereplők között kialakított üzleti kapcsolatok, szakértők alkalmazásának tekintetében.”²⁵³

Ugyanakkor az összefoglaló részben a Stratégia optimista módon leszögezi, hogy „2010. óta sokkal felelősebb, fegyelmezettebb és átláthatóbb az állam működése, a közpénzek, uniós források felhasználása, átláthatóbbak a közbeszerzések.” Tehát pozitív tendencia látszik, de még van hová fejlődni.

Balla Zoltán tanulmányában felhívja a figyelmet arra, hogy sok esetben egykori vezető beosztású nemzetbiztonsági és rendőr főtisztok, tábormokok dolgoznak a személy- és vagyonvédelmi szektorban, akiknek kiterjedt kapcsolatrendszere, személyi- és tárgyi ismerete szintén biztonsági kockázatot jelenthet.²⁵⁴

Szikinger István már 1998-ban megjelent munkájában jelezte, hogy a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 24. szakasza, nevezetesen a rendőri védelem kiterjesztése a magánérdekekre előmozdítja a korrupciót.²⁵⁵ Egy másik anomáliára is rámutatott a magánbiztonsági szektorral összefüggésben, arra, hogy mivel a rendőrség maga is jogosult ellenérték fejében szolgáltató tevékenységet végezni, így engedélyező hatóságként van jelen azon a piacon, amelyen egyúttal konkurencia is az ott működő vállalkozások számára.²⁵⁶

IV. A magánbiztonság képzési rendszere (OKJ-szinttől az egyetemi szintig) fejlesztésre szorul.

Ez a hipotézis részben nyert megerősítést. Valóban reformálni kell, kivéve a felsőoktatást. A FEOR-jegyzékben szükséges rendet tenni és a képzést is erre alapítani. A válaszadók kötelezővé tennék a vagyonőri képzés tanórái/vizsgái előtt az alkoholszonda alkalmazását. A képzés előfeltételévé tennének egy rövid szűrő beépítését és egy intelligenciatesztet.

Ennek az lenne a célja, hogy már be se iratkozhasson, aki funkcionális analfabéta (el tudja olvasni a szöveget, azonban megérteni nem képes). Az „alkalmas ember a megfelelő beosztásban” taylori elv napjainkban alapvetően sérül. Egy általános iskolát és egy 40 + 16 órás vagyonőri tanfolyamot végzett vagyonőrt szinte minden pozícióra alkalmaznak az őrző-védő cégek.

253 A 1328/2020. (VI. 19.) Korm. Határozat a 2020–2022 közötti időszakra szóló középtávú Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia, valamint az ahhoz kapcsolódó intézkedési terv elfogadásáról.

254 BALLA Zoltán (2014): *A rendészet és a közigazgatás tartalmi összehasonlítása*, In: Magyar Rendészet, 2014/4. p. 21.

255 SZIKINGER István (1998): *A rendőrség a demokratikus jogállamban*, Budapest, Sik Kiadó, pp. 42–44.

256 SZIKINGER István i. m. p. 45.

A legjobb értékelést a Nemzeti Közszerológati Egyetem RTK biztonsági szakiránya kapta. A legrosszabb értékelést az 5 éves kötelező megújító képzés kapta. Az NKE biztonsági szakirány folyamatosan megújul, állandó kapcsolatot tart a szakmával, bevonja a képzésbe a legkiválóbb gyakorlati szakembereket és figyeli az piac igényeit, hogy az elvárásoknak megfelelő biztonsági vezetők kerüljenek ki padosoraiból. Nagy felelősség ez, mivel az egyetlen felsőfokú biztonságsszervező képzés az országban. Az NKE mesterképzésének 2020. szeptemberi elindulásával a követelmények és elvárások szintén tovább emelkednek.

V. A rendőrség magánbiztonságot érintő szakmai felügyeleti tevékenysége felülvizsgálatra szorul

Ez a hipotézis teljes mértékben megerősítést nyert. A rendőrhatalóság kapacitás hiányában nem képes megfelelően ellátni ezt a feladatot. Amíg pluszfeladatként tekintenek rá, a valóságban csak adminisztrációs feladat marad. Nincsen súlya és érdemi hatása az ellenőrzésnek. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a legtöbben közepesen értékelik rendőrség munkáját. Egyetlen válaszadó sem elégedett teljes mértékben a rendőrség szerepével, azonban hangsúlyozzuk, hogy ez nem a rendőrhatalóság hibája, mert a rendőrség mindent megtesz, ami tőle elvárható a jelenlegi jogszabályi környezet és rendelkezésre álló erőforrások mellett. A megoldás a szakmai felügyelet kérdésében egy jól működő szakmai kamara lehetne.

VI. A Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara érdekérvényesítő és szakmai tevékenysége újragondolásra szorul.

Ez a hipotézis teljes mértékben megerősítést nyert. A válaszadók szerint kötelezővé kellene tenni a kamarai tagságot a vállalkozások részére. Továbbá szükséges lenne a cégek számára kötelezően előírni egy előminősítést, amit a szakmai kamara végezne el.

Az etikai szabályok kidolgozása és szigorú betartatása, komplex képzési rendszer összefogása, életpályamodell kidolgozása is a kamara feladata lenne. Az érdekérvényesítés és érdekképviselet (munkaadó-munkavállaló relációban) mellett hatékony szakmai érdekvédelemre is szükség lenne a munkaadók és munkavállalók részére egyaránt.

Azért is szükséges új perspektívát, karrier- és pályamodellt alkotni, mert előregszik az állomány, ha nem vonzó a fiatalok számára. Jövőbeni kutatás tárgyát képezheti, hogy megrajzoljuk a vagyonőri demográfiai korlát, ebből világosan látni lehetne a helyzetet és a tendenciákat. Nemcsak

a vagyoni állomány öregszi el, hanem a magas beosztású biztonsági vezetők állománya is.²⁵⁷ Érdemes tehát a jövőben a magánbiztonsági szektort demográfiai szempontból is tovább elemezni.

Más szempontokat vizsgált az említett kutatás, viszont annyiban megegyezett jelen kutatás eredményével, hogy rávilágított, hogy a képzésben nagyobb hangsúlyt kell fektetni a vállalati közegben is jól helytállni képes biztonsági vezetők képzésére, mert a válaszadók kétharmada ilyen cégnél dolgozik. Ebben az anonim kérdőíves kutatásban az MBVE 19 tagja vett részt. Életkorukat tekintve kétharmaduk 60 év körüli, harmaduk 41–50 év közötti volt. A 30-as korosztály hiányzott, azalatt pedig méréshatáron volt az érték. Ez utóbbi érthető, mivel magas beosztású vezetőket szólított meg a kutatás. A 30-as korcsoport hiánya viszont már némi aggodalomra adhat okot.

7. Konklúzió, a kutatás fő megállapításai

A magánbiztonság megítélése tapasztalatokból és elvárásokból tevődik össze. Fontos szerepe van a médiának és a szakmai színvonalnak az állampolgári percepció pozitív befolyásolásában. A kutatás mindkét alapkérdésére választ kaptunk, a kiinduló hat hipotézisből négy teljes egészében, kettő részben igazolást nyert:

- Nem lehet egyszerre hatékonyak, szabályszerűnek és profitábilisnak lenni a tevékenység végzése során.
- Prioritást kellene biztosítani a valós tevékenységet magas színvonalon és kizárólag saját állománnyal (alvállalkozó nélkül) végző társaságok számára. Szükséges lenne a vállalási díjminimum meghatározása. Nagy előrelépés lenne a minimális vállalási díjak törvényi szabályozása és az alvállalkozói rendszer teljes megszüntetése.
- Érdekes és értékes megállapítás, hogy a magánbiztonsági szektorban kiemelten hangsúlyos a jogszabálykövetés, még akkor is, ha ez versenyhátrányt jelent. Fontos a felelősségvállalás, elszámoltatás, szankcionálás. Mindez növeli a szakma presztízsét.
- Hangsúlyt kell helyezni a képzés során a kommunikációra. Kiemelten fontos ez a különböző vezetői kompetenciák (időgazdálkodás, csapatépítés stb.) mellett. A 6461 cégből ma

²⁵⁷ Lásd részletesen: MAJOR László: *A biztonsági vezető*. In: CHRISTIÁN László – MAJOR László – SZABÓ Csaba szerk. (2019): *Biztonsági vezetői kézikönyv*, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, pp. 65–81.

Magyarországon összesen kb. 40 alkalmas arra, hogy nagyvállalati környezetben képes legyen kommunikálni. A „vezető mint coach”- szemlélet elfogadtatására is szükség lenne.

- Komplex minőségi szolgáltatást kell nyújtani a megrendelő részére, elméleti-jogi-gyakorlati háttértámogatással. A cégen belül a fő értékek az önfejlesztés, kontroll, csapatmunka, tapasztalat, becsület, kreativitás, lojalitás a cég és a megbízó irányába, rugalmasság, megbízhatóság, gyors és hatékony reagálás, professzionalizmus. A magas minőség csak folyamatos képzéssel, csúcstechnológia alkalmazásával érhető el. Törekedni kell a nemzetköziségre és a folyamatos fejlődésre.
- A válaszadók szükségesnek tartják a vagyonőrzés specializációját és ennek alapján a minimális vállalási díjak meghatározását, célszerű lenne a közbeszerzésekre vonatkozó minimális rezióradíjat valamennyi területre kiterjeszteni. Fontos, hogy a minimális rezióradíj munkavállalói költségei ne a bérminimumból induljanak ki.
- Ahhoz, hogy egy vállalat döntéshozó vezetése megfelelő biztonság-tudatossági szintet érjen el és vagyonvédelmi koncepcióját, stratégiáját a modern kornak megfelelő, a célterületre szabott biztonsági folyamatokra és az azok alkalmazását költséghatékonyan támogató innovatív biztonságtechnikai megoldásokra alapozva tudja kialakítani, olyan biztonsági vezetőre van szüksége, aki szakmai felkészültségével hatékony szakmai támogatást tud nyújtani ezen törekvések maradéktalan megvalósításához.

VII. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

1. A magánbiztonság skandináv modellje

Kutatásom során²⁵⁸ vizsgáltam az észak-európai országok magánbiztonságát (Svédország, Norvégia, Finnország, Dánia) különböző szempontok alapján; ezek a képzés, a magán/állami szektor szerepvállalásának aránya, az aktív élőrő arányának összevetése az állami- és magánszektorban lakosságszámra vetítve, a magánbiztonsági szereplők működésének normatív szabályozása az északi régióban. Érdekes kérdés az „outsourcing”, a kiszervezés, annak átgondolása, hogy hol húzódik a határ, mely területeken ajánlatos még több feladatot és jogosítványt rendelni az alternatív rendszer szereplőihöz és mely területeket kell állami kézben megtartani. Ehhez nyújthat mintát a „skandináv modell” és más EU-tagországok példái, jó gyakorlatai.

A skandináv modellt a jólét-orientált megközelítés jellemzi, ami mindegyik északi országra igaz. A politikai definícióba beletartozik Svédország, Dánia, Norvégia, Finnország és Izland, azonban ez utóbbi nem tartozik a skandináv modellbe a Fehér Könyv szerint. A reformok, mint a piacosság, autonomizáció, magánosítás ezen országokban igen lassú ütemben alakult, és ez befolyásolta a köz és-magánszektor együttműködési stratégiáit.²⁵⁹ Szintén fontos megemlíteni, hogy a modellben szereplő Norvégia nem EU-tagország.

Az északi államoknak szorosan összekapcsolódott a történelme. Finnország a Svéd Királyság része volt, ezáltal a svéd törvénykezés és skandináv társadalmi rend alakult ki. A finnek a Svéd Királyság lakóiéval azonos politikai jogok illették meg, eltérően azoktól az országoktól, amelyeket a XVI–XVII. században hódítottak meg és csatoltak a birodalomhoz.²⁶⁰ A skandináv államoknak magas szintű a gazdasági aktivitásuk, jóléti társadalmak. Ha megnézzük a gazdasági befektetéseket a magánbiztonsági szektorba, azt látjuk, hogy a legnagyobb számban kis- és mikrocégek működnek, és sok a középvállalat is. Szabadpiaci struktúrában ez a sokszínűség normális. Nem minden cég kizárólag biztonsági, de a legnagyobb cégek ebbe a kategóriába tartoznak. A

²⁵⁸ ROTTLER Violetta (2019): *A magánbiztonság skandináv modellje*, In: Christján, László (szerk.) *Rendészettudományi kutatások: Az NKE Rendészetelméleti Kutatóműhely tanulmánykötete*, Budapest, Magyarország : Dialóg Campus Kiadó, pp. 111–120.

²⁵⁹ MAGONE José M. (2011): *Contemporary European Politics: A Comparative Introduction*, Routledge, London, p. 254.

²⁶⁰ KLINGE Matti (1993): *Finnország rövid története*, In Forma Kiadó, Nyíregyháza, pp. 138–160.

multinacionális cégekbe vetett bizalom a legnagyobb, mert ezek a cégek, pl. a G4S számos országban megjelent és „jól látható”, az emberek ismerik.

A gazdasági szerkezetet és politikai modellt azért fontos észben tartani, mert ezek különösen magyarázzák, hogy a magánbiztonság miért különböző az országokban és az országon belüli régiókban. A biztonsági intézkedések megosztottak a magán- és közszeaktor között a skandináv országokban.

State	Police force / ratio	Security force / ratio	Personnel private security	Personnel public security
Bulgaria	1:155	1:124	58 703	47 000
Czech Republic	1:222	1:198	51 542	46 000
Estonia	1:419	1:224	6 000	3 200
Finland	1:697	1:517	10 000	7 500
Hungary	1:250	1:125	105 121	40 000
Ireland	1:353	1:412	17 500	12 265
Luxembourg	1:294	1:210	2 200	1 573
Norway	1:567	1:387	12 000	8 185
Poland	1:386	1:234	165 000	100 000
Romania	1:393	1:235	92 000	55 000

12. ábra: Több magánbiztonsági dolgozó, mint rendőr Európában (2010)²⁶¹

Az északi országoknak jóval kisebb a magánbiztonsági ipara, mint pl. Franciaországnak, feltehetően a tradicionálisan alacsony bűnözési rátáik miatt.²⁶² Nem szabad alábecsülni a demográfiai nézőpontot sem. Habár Finnország, Norvégia és Svédország a nagyobb európai államok közé tartoznak, lakosságszámuk alacsony. Ez is befolyásolja a statisztikai adatokat. Finnországban 56% a magán- és 44% az állami rendészeti erő hányada. Magánrendészeti élőrő alatt a magánbiztonsági cégek által alkalmazottak összlétszámát értjük, szemben a rendőrség alkalmazottainak létszámával. A másik három országban pont az ellenkezője a helyzet. Dániában több, mint kétszerese az állami rendőri erő a magánbiztonsági alkalmazottakhoz viszonyítva. (14 ezer fő:5250 fő).²⁶³ Ha megnézzük a modell négy országát, akkor közülük Dániának van a legtöbb biztonsági cége. Az európai magánbiztonság bölcsője is itt volt 1901-ben.²⁶⁴ Svédország investált

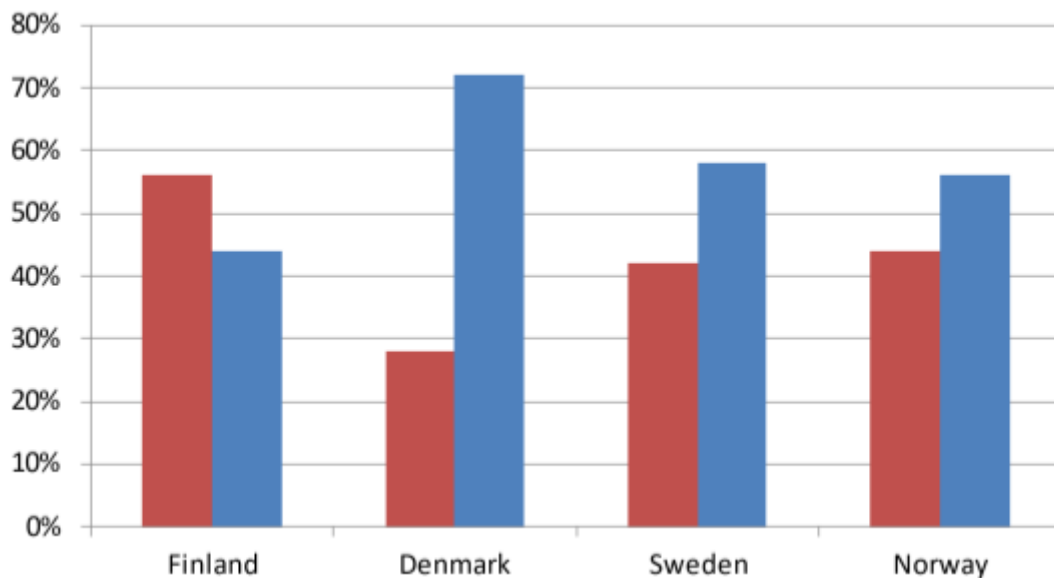
261 Ábra forrása: CoESS-ALMEGA White Paper, 2009

262 VAN STEDEN R. – SARRE R. (2007): *The Growth of Private Security: Trends in the European Union*, Security Journal, 20. szám, Palgrave Macmillan Ltd. p.224.

263 CoESS: Private and Public Security in the Nordic Countries, White Paper

264 i. m.

legtöbbet a magánbiztonság személyi állományába (42% magánbiztonsági alkalmazott-58%-rendőri erő). Norvégia ingadozó adatokat mutat, itt a legkisebb a népesség a régióban. Míg 2008-ban a magánbiztonsági alkalmazottak hányada volt nagyobb (59–41%), addig 2010-ben ez az arány megfordult az állami rendészet javára (44–56%). Ahogy a fentiekből kitűnik, a magánbiztonsági ipar különbözik az északi államokban. Ha csak a magánbiztonsági cégeket és alkalmazottaik számát nézzük, akkor a felmérés idején (2008) Magyarországon 11304 biztonsági cég volt és 1:125 a magánbiztonsági erő arányszáma. Ha rangsoroljuk Európa országait abban a tekintetben, hogy összehasonlítjuk a magán- és állami szektorban foglalkoztatottak arányszámait, akkor kitűnik, hogy Magyarország, Finnország és Norvégia mellett az első tíz olyan európai ország között van, amelyekben a magánbiztonsági szektorban foglalkoztatottak száma a legnagyobb az állami szektorban foglalkoztatottak számához képest, lakosságszámra vetítve. Néhány országban a magán-és közbiztonsági élőrő hányada közel azonos, ide tartozik Norvégia. A magánbiztonsági ipar heterogén és szektorspecifikus.²⁶⁵ Óvatosan kell értelmezni a statisztikai adatokat a szektorspecifikus jelleg miatt²⁶⁶ azonban csak mérések útján juthatunk tudáshoz.

13. ábra: Magánbiztonsági dolgozók száma/Rendőrök száma (2010) saját készítésű diagram²⁶⁷

265 COOLS Marc et al. (2010): *European Criminal Justice and Policy Governance Security Res Papers Series*, Maklu Publisher, Atwerpen–Ampeldoorn–Portland, p. 126.

266 COOLS et al. (2010) i. m. 31.

267 az adatok forrása: CoESS-ALMEGA White Paper, 2009

Köz- és magánbiztonsági feladatok, a magánbiztonság „jéghegy”-jellege

Túl kell lépni a hobbes-i és marxi mítoszon, a legális erőszak kizárólagos állami monopóliumának dogmáján. Hobbes egyébként a jogot a csupasz önfenntartási ösztönből vezeti le, ezért egyoldalú a jogfilozófiája Alfred Verdross szerint.²⁶⁸ Balogh szerint is az állam végrehajtó kompetenciáinak egy részét átadhatja a piaci szereplőknek.²⁶⁹ A közügy és magánügy ugyan karakterükből adódóan különböző pontokon elkülönülnek egymástól, ennek ellenére folyamatos interakcióban is vannak. A közigazgatás és a magánigazgatás elkülönülési pontjai lehetnek: cél, rendeltetés, presztízs, vagyoni alapok, módszerek. A magánigazgatásban a legfontosabb a költségmegtakarítás, mert csak így tud hatékonyan működni.²⁷⁰

Globálisan megnőtt a magánbiztonsági szektor szerepe és jelentősége, mert a hagyományos közbiztonsági hatósági feladatokat világszerte kiszervezték és még mindig nő a szektor feladatainak száma. Ennek ellenére a feladatok transzformációja messze nem zökkenőmentes. Pl. a G4s kudarca a 2012. évi londoni Olimpiai Játékokon, amikor ugyanis a cég nem volt képes megfelelő számú biztonsági őr alkalmazni.²⁷¹ A hibák miatt széles körű társadalmi vita övezi a feladatok kiszervezését, az ellenzők szerint a kiszervezési folyamat meggyengíti az állami szuverenitást. Sajnos még kevés a megbízható empirikus kutatás, ami segítene előre jelezni a szektor jövőbeni változásait, ezért a tudományos megalapozottság és az akadémiai vita jóval korlátozottabb.²⁷²

Magánbiztonsági jogalkotás Európában

A legtöbb európai országban a magánbiztonság törvényi szabályozása az 1990-es évektől datálódik. A legkorábbi szabályozás Olaszországban volt (1931), ezt követte a finn (1944), a svéd (1974), és dán (1986) magánbiztonsági törvény. Tehát a skandináv régió három országa élenjáró volt a szabályozásban. Ezzel szemben Norvégiában csak 2001-ben született meg a törvény. Jorma Hakala szerint a magánbiztonsági szektor növekedéséhez az új társadalmi viszonyokhoz a jogi

268 VERDROSS Alfred (2008): *A materiális jogfilozófia megújulása*, In: Dr. Varga Csaba szerk.: *Jog és filozófia, Antológia a XX. század jogi gondolkodása köréből*, Szent István Társulat, Budapest, p. 277.

269 BALOGH László Levente (2011): *Állam és erőszak*, Politikatudományi Szemle, 20/1. pp. 119–132.

270 CHRISTIÁN László szerk. (2014): *A magánbiztonság elméleti alapjai*, p. 16.

271 BOOTH Robert – HOPKINS Nick: London 2012 Olympics G4 failures prompt further military deployment

272 MANNING Peter K. (2005): *The Saturdy of Policing*, Police Quarterly, Vol.8, issue 1., pp. 23–43.

szabályozás csak lassan tud alkalmazkodni, a változás időigényes.²⁷³ A négy skandináv állam büntető-politikájában meghatározott helye van a magánbiztonsági szektornak.²⁷⁴

Engedélyezés, hatósági regisztráció

Mindegyik északi államnak van egy alapszabályozása az engedélyekről, a hatósági regisztrációról és a felügyeletről, ugyanakkor ez nem mondható el az összes európai szabályzásról a 2009-es Fehér Könyv adatai alapján. Van, ahol nincs megfelelő- vagy önkéntes alapú az engedélyezettetés. Az első Fehér Könyv három csoportba sorolta a szabályozásokat, rugalmas, közepes és szigorú kategóriákba.

A skandináv országokban szigorú szabályok vonatkoznak az engedélyezési eljárásra és ellenőrzésre. Svédországban a helyi önkormányzat dönti el, hogy kiadja-e az engedélyt magánbiztonsági cég alapításához. A Nemzeti Rendőr Testület (National Police Board) szintén felelős hatóság, mert ez a testület dönt a képzés, felszerelés, formaruha kérdésében. Finnországban a Belügyminisztérium adja ki az engedélyeket. Dániában a helyi rendőrhatalóság bármikor ellenőrizheti a magánbiztonsági cégek tevékenységét, Norvégiában az ellenőrzési funkciót az Igazságügyi minisztérium látja el és a rendőrhatalóságok.

A szabályozás kidolgozottsága

A magánbiztonsági szolgáltatások természete és mennyisége különböző a skandináv országokban (is). A svéd jogi szabályozás például külön szabályozza a pénzszállítást és a riasztóberendezések telepítését-kezelését. Sőt, még a „közterület” fogalmát is különbözően értelmezik az egyes országokban, például Spanyolországban a metro magánterület. Az EU által alkalmazott törvényi szabályozások a magánbiztonsági tevékenységek szabályozásának széles skáláját mutatja, attól függően, hogy milyen tevékenységeket fed le. Eltekintve Belgiumtól, az Egyesült Királyságtól és Szlovákiától, mely országokban részletesen definiált a magánbiztonsági tevékenység, felállíthatunk egy skálát a két végén minimum és maximum-szabályozás megjelölésével. A minimum-szabályozás kamerás megfigyelés (személy, vagyontárgy), személyvédelem, pénzszállítás, beléptetés, tervezés, riasztók telepítése és kezelése. A maximum-szabályozás

273 HAKALA J. (2008): Why regulate manned private security? A report on the reasons and requirements for private security regulation as expressed by representatives of governments industry associations and academia, CoESS, Helsinki, Finland

néhány országban hasonló egyfajta magánosításhoz, iskolapéldája ennek a fenti spanyol példa. Ausztriában magánbiztonsági alkalmazottak szintén teljesítenek beléptetési szolgálatot és autópályák melletti járőrszolgálati tevékenységet. Olaszországban a városi CCTV-kamerarendszerek kezelésével magáncégeket bíznak meg. Magyarország középületeit magánbiztonsági cégek védik, sőt a rendőrkapitányságok épületeit is. Németországban a kisebb közlekedési balesetekkel magáncég foglalkozik. Svédországban a magánszektor mentőszolgálatot, betegszállítást, közútkezelést, tűzoltó-szolgálatot lát el. Az Egyesült Királyság ment el a legmesszebb a közszolgáltatások kiszervezésében. Itt még a rabkísérést, rabszállítást, a fogvatartottak egészségügyi és mentális betegellátását, oktatását és a társadalomba visszailleszkedést segítő intézkedéseket is magáncégek végzik.

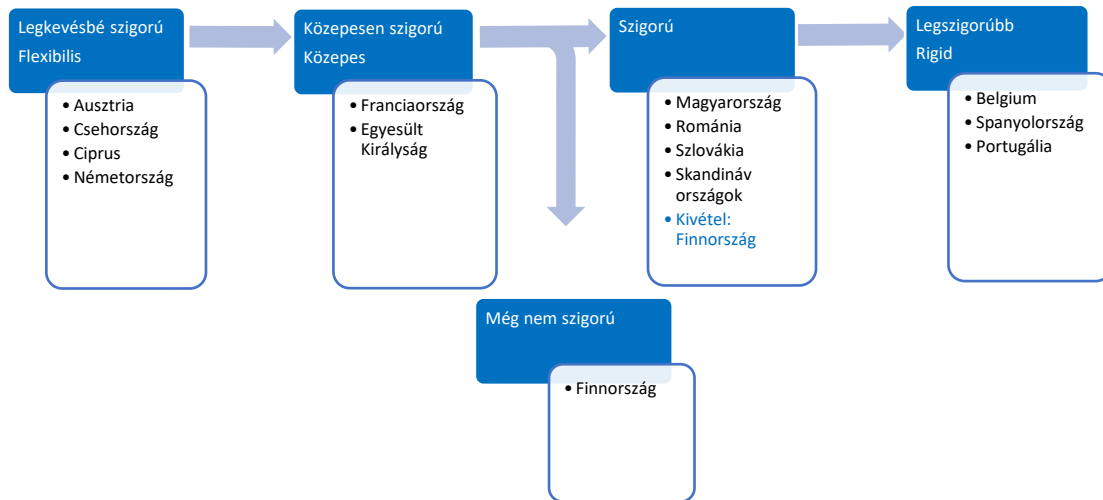
Rugalmas, közepes és szigorú

Az első Fehér Könyv szerint három típusa van a szabályozásnak: legrugalmasabb, közepes és legszigorúbb. A skála legszigorúbb oldalán Belgium áll, nagy részletességgel lefedve a szakma minden aspektusát. Svédország is a szigorú szabályozókhoz tartozik, ez egyben a biztonsági örök korlátozott cselekvési szabadságát is jelenti. A skandináv államoknak szigorú a szabályzásuk, egyedül Finnországban enyhébb, itt szigorú és közepesen szigorú szabályok egyaránt vannak. Franciaország egyértelműen a közepes kategóriába sorolható.

A magyar szakmai törvény (Szvmt) a szigorú, részletes szabályozáshoz sorolandó és időről időre napirendre kerül új magánbiztonsági törvény kodifikációja.

Dániában a többi három államhoz képest mélyebb gyökerű a kapcsolat a magánbiztonsági iparág szereplőivel, hisz a többi államon túlmutatva, más jogintézményekben is jelen van az ágazat: szerepel a büntető törvénykönyvben, szerepet játszik az igazságszolgáltatás szervezetében, a közrend és magánélet védelmében. Finnországban az iparág fő feladatának a közrend fenntartását, a tömeg-ellenőrzést, a biztonsági átvilágítást és a reptéri ellenőrzést, valamint a bírósági épületek és tengeri kikötők védelmét tekinti.

Svédország külön szabályozza a rendfenntartást, a nemzeti érdekű intézmények védelmét és a riasztóberendezések telepítésének és kezelésének jogi szabályozását. Svédországban az örök egy speciális típusának engedélyezett kényszerítő eszköz a bilincs használata, és a rendőrség kiérkezéséig a tetten ért személyt visszatartják.

15. ábra A magánbiztonság szabályozásának jellemzése Európában, saját szerk.

Skandináv modell lépésről lépésre

A CoESS–ALMEGA kutatása rámutat, hogy számos feltételt szükséges megteremteni ahhoz, hogy létrejöjjön egy konstruktív együttműködés a magán- és a közbiztonsági szektor között. A skandináv országokban a biztonsági ipar nagy vonalakban hasonlóan fejlesztette ki azon feltételeket, amelyek egy jó együttműködés eléréséhez nélkülözhetetlenek. Habár az északi országoknak is sokat kell tenniük, hogy tovább fejlessék az együttműködést, elért eredményeik összefoglalhatóak az alábbi modellben:

1. lépés: az ipartestület. A folyamatosan mélyülő együttműködés alapvető feltétele, hogy a biztonsági cégek minden országban képezzenek egy közös ipartestületet, világos cselekvési célmegjelöléssel.
2. lépés: a párbeszéd.

3. lépés üzleti terv és célok.

4. lépés: proaktivitás.

Ha az első három lépés megy, akkor az ipar jó pozícióban lesz, az EU-intézményekkel partnerkapcsolatot ápol, folyamatos a párbeszéd a hatóságok között, és a tömegmédiá kezelése is sikeres. Azonban egy iparág sem várhat arra, hogy egyszer csak a fenti három lépcsőfok magától teljesül. Az építőmunkával párhuzamosan kell végezni az iparág promotálásának tervezését.

Korrupció – a finn „drogbáró” és a rendőrségbe vetett bizalom

Nemzetközi összehasonlításban a finnek rendőrségükbe vetett bizalma igen magas. Ez mélyen gyökerezik a finn társadalomban, és kevésbé befolyásolják az olyan tényezők, mint a rendőri munka hatékonysága, vagy a rendőrség közelsége, vagy akár a rendőri munka minősége.²⁷⁵ „Az Európai Unió tagállamai közül az első helyen áll a finn rendőrség társadalmi megítélése egy felmérés szerint, melyet az ezredfordulón végeztek. Finnországban a megkérdezettek nyolcvannyolc százaléka (!) volt megelégedve a rendőrség napi munkavégzésével. Ugyanez az érték Dániában 87, Norvégiában 81 százalék volt.”²⁷⁶ A 2014. évi police barometer²⁷⁷ adatai szerint a finnek egyre inkább korrupciót és etikátlan magatartást sejtnek a rendőrségen belül. A felmérés szerint a válaszadók 42%-a szerint korrump a finn rendőrség, ez az érték messze meghaladja a 2012. évi police barometer adatait. A felmérés készítői úgy gondolják, hogy ehhez nagyban hozzájárult Jari Aarnio ügye, aki a Helsink-i Rendőrség Drog Részlegének vezetője volt, és 2013 novemberében tartóztatták le privát cégtől történő sikkasztás, illetve 10 millió euró értékű hasis Finnországba csempészésének megszervezése miatt. Aarnio tárgyalása 2015 januárjában kezdődött és 3 hónapig tartott. Kiemelt ügyként kezelték az illetékesek, és úgy gondolták, hogy minél előbb és minél szigorúbb büntetést kiszabva kell végére járni az ügynek, mivel szemmel láthatóan erodálja a lakosság rendőrségbe vetett bizalmát. Aarniot végül 30 vádpontban találták bűnösnek és 13 évi börtönbüntetést kapott. Hangsúlyozták azonban, hogy még ez sem ingatta meg

²⁷⁵ Juha Kääriäinen (2008): *Why Do the Finns Trust the Police?*, Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention, Vol. 9, Issue. 2., pp.141–159.

²⁷⁶ CHRISTIÁN László (2013): *Miért bíznak a finnek a rendőrségben? Új rendészeti megoldások Finnországból.* Belügyi Szemle, 61. évf. 7–8. szám. pp. 130–142.

²⁷⁷ Aarnio’s suspicions affect people’s perception: More Finns guess corruption in police, Finland Times, 2015. II. 12. Forrás: www.finlandtimes.fi/national/2015/02/12/14173/More-Finns-guess-corruption-in-police (letöltés ideje: 2015. XI. 15.)

a finnek mélyen gyökerező bizalmát rendőrségükben, illetve abban, hogy biztonságuk legfőbb garanciáját a rendőrségük és a helyi közösségek együttműködésében látják.

Aarnio ügye hatással volt a rendészeti struktúrára is. Azóta követelmény, hogy minden rendőrkapitányságon kell lennie egy olyan egységnek, amely azt kontrollálja, hogy a rendőrök követnek-e el jogsértést.²⁷⁸

Képzés a magánbiztonsági szektorban

A skandináv államokban megkövetelt a magas szintű tudás és a professzionalizmus. Dániában állami iskolákban tanulnak a személy- és vagyonőrök, Finnországban kötelező képzés van, amit engedéllyel rendelkező oktató intézményeknek bonyolítanak le. Norvégiában az oktatási központok a szakszervezetek és a munkáltatók tulajdonában vannak. Svédországban a biztonsági őrök nagy részét egy olyan oktatási intézményben képzik, ami a magánbiztonsági munkaadók és magánbiztonsági egyesületek tulajdonában van. Az EU-ban a képzési követelményeknek különböző szintjeit láthatjuk. Majdnem minden tagállamban – Németország kivételével – mielőtt munkába állnak a biztonsági őrök, képzést kell teljesíteniük. A képzés időtartama változó, a leghosszabb hazánkban (320 óra), Svédországban (301) óra, közepes Dániában, Finnországban és Belgiumban (kb. 100–132 óra). A legrövidebb a képzési óraszám Szlovákiában, Franciaországban és az Egyesült Királyságban (32–90 óra). A belga vezetésű COPPRA programról (Community Policing on Preventing Radicalization) Sirpa Virta írt, aki szintén bizottsági tagja a 15 tagállam rendőrségét összefogó képzési projektnek.²⁷⁹ Ez a 2009-ben, az EU égisze alatt született program közösségi rendészeti tárgyú képzési anyagot készített az utcán szolgálatot teljesítő rendőrök számára, célja az erőszakos radikalizáció és extrémizmus megelőzése. Az extrémizmus megelőzésének a képzések mellett az integráció és a kultúrák közötti párbeszéd a fő eszköze.²⁸⁰

Együttműködés a rendőrség és a magánbiztonsági cégek között

²⁷⁸ Dan Bilefsky – Mari-Leena Kuosa (2015): *Finland Unnerved by Trial of Police Detective on Drug Charges*, New York Times, augusztus 2. Forrás: www.nytimes.com/2015/08/03/world/europe/finland-police-detectivejari-aarnio-drug-smuggling-charges.html?_r=0 (letöltés ideje: 2015. XI. 15.)

²⁷⁹ Sirpa Virta (2013): Finland. In: Mahesh K. Nalla – Graeme R. Newman eds.: *Community Policing in Indigenous Communities*. CRC Press, Taylor & Francis Group, Boca Ration–London–New York, pp. 247–255.

²⁸⁰ Sirpa Virta (2012): *Community policing innovations in Finland. Case Helsinki Police Department. In Community Policing in Indigenous Communities*. CRC Press, Taylor & Francis Group, Boca Ration–London– New York, p. 12.

A biztonsági őrök és a rendőrök általában harmóniában dolgoznak együtt, bár ellenpélda is előfordul. Számos esetben biztonsági őrök észlelnek és jelentenek bűncselekményeket. Ha például egy bevásárlóközpontban dolgoznak őrök, akkor szokásos a rendőrökkel együttműködve stratégiákat kidolgozni a jogsértések megelőzésére és csökkentésére. Az együttműködés mindkét oldalon a lelkiismeretes előerőn alapul. A bevásárlóközpont vezetője részt vesz az együttműködésben, rendszerint helyiséget biztosít a találkozónak, munkareggelnek.

Ezekon a megbeszéléseken információt cserélnek, megbeszélik például, hogy az őrök melyik részekon posztoljanak. Közös célokat és elképzeléseket fogalmaznak meg. Az északi országok kissé eltérnek abban, hogy a cégek hogyan kötnek szerződést biztonsági szolgáltatásokra például a bevásárlóközpontok esetében. Norvégiában a bevásárló központok közvetlenül szerződhetnek a rendőrséggel bűnüldözési segítségnyújtásért. Svédországban a bevásárlóközpontok pályázhatnak a rendőrségnél beléptetési és közrendvédelmi ellenőrzést végrehajtó személyzetért. Finnországban bárkit eltávolíthatnak a biztonsági őrök, aki valamilyen zavart keltett, ha erre az üzlet tulajdonosa engedélyt adott. Összefoglalva, a biztonságos, stabil környezet megteremtése a problémás helyszínen különböző módokon történik a skandináv országokban. A szoros együttműködés a biztonsági cég megrendelőin, a rendőrségen és a megfelelő forrásokkal rendelkező biztonsági cégen alapul. E három szereplő együttműködésének kiindulópontja egy reális elemzés (mit lehetne és kellene elérni a rendelkezésre álló forrásokkal). Az együttműködés végső célja a közbiztonság és az állampolgárok védelme. Egy másik éltető eleme az együttműködésnek, hogy világosan legyen elhatárolva a rendőrség és a biztonsági őrök munkája. Az embereknek tudniuk kell, hogy az egyenruhás biztonsági személyzet miként járhat el, mire van feljogosítva, amikor egy váratlan esemény bekövetkezik. Olyan esetekben, mint terrorizmus, természeti katasztrófa, háború vagy más súlyos incidens, Skandináviában a rendőrség több ezer biztonsági embert tudna rövid idő alatt mozgósítani a civil- és a közszférából egyaránt. Finnország megköveteli a magánbiztonsági szakemberektől, hogy kommunikációs eszközzel rendelkezzenek, és egy esetleges szükséghelyzet esetén a rendőrséggel gyorsan kapcsolatba tudjanak lépni. Az együttműködés, tervezés, képzés valamint a biztonsági őrök, rendőrség és a hatóságok bevonásával végzett gyakorlat együttesen csökkenteni képes a krízisek negatív hatásait a társadalomra. A finn magánbiztonsági törvény 18. szakasza részletesen szabályozza az alkalmazottak személyi anyagának tartalmi elemeit (personnel file) és munka dosszióját (work shift file). Az előbbi azért lényeges, hogy rendkívüli

eseménynél a rendőrség mozgósítani tudja őket, az utóbbi alapján pedig a rendőrség és más hatóságok ellenőrzik a munkavégzésüket.²⁸¹

Összegzés- a skandináv magánbiztonsági modell jellemzői

1. A szektor jogi szabályozása közel azonos; 2. A szektor szigorú hatósági ellenőrzés alatt áll; 3. Az előélet ellenőrzése, az átvilágítás (mind a cégek, mind a személyek vonatkozásában); 4. Magas szintű képzés; 5. Erős szakszervezetek, magas szintű dolgozói szervezettség; 6. Európai viszonylatban relatíve jól fizetett örök; 7. Folyamatos párbeszéd a hatóságokkal; 8. Jól fejlett társadalmi párbeszéd; 9. Kollektív szerződés, mint a kormányzat által is elismert szabályozási eszköz.

A legfőbb lecke, amire a skandináv modell tanít, nem elméleti, hanem gyakorlati szempontokkal szolgál. Ezen államok népszerűek, nem feltétlenül azért, mert nagyok, hanem mert jól működnek. Egy svéd állampolgár például sokkal szívesebben fizeti az adót, mint egy kaliforniai, mert cserébe magas színvonalú szolgáltatásokat kap. A skandináv államok a közszolgáltatások terén elsősorban pragmatikusak. Például a dán és norvég állami kórházakat magáncégek működtetik. A skandináv modell sikere a jó kormányzás hosszú tradíciójában rejlik, ami nemcsak az őszinteséget és az átláthatóságot hangsúlyozza, hanem a konszenzust és kompromisszumkeresést is. Emellett felelős pénzügyi politika jellemzi mind a négy ország kormányzatát.²⁸² Az elmúlt évtizedben a magánbiztonsági szektor szolgáltatásai és termékei új megoldásokat, változatos technológiákat termeltek ki. A tisztán biztonsági feladatokon túlmenően egyre több feladata van a magánbiztonsági cégeknek, például lobbizás vagy ingatlankezelés esetén. Más területek szolgáltatásaiba és termékeibe épülve hozzáadott értéket képvisel. Világszerte a migrációs főirányok a periféria térségekből a centrum térségekbe tartanak. A skandináv országok magasabb életszínvonala, erősebb biztonsági környezete és előregedett társadalmi vonzást gyakorolnak az ázsiai, latin-amerikai és afrikai országok népességére.²⁸³

²⁸¹ Private Security Services Act (282/2002; amendments up to 765/2003 included) Sec. 18.

²⁸² WOOLDRIDGE Adrian (2013): Northern lights, *The Economist*, 2013. II. 2. Forrás: www.economist.com/news/special-report/21570840-nordic-countries-are-reinventing-their-model-capitalism-says-adrian (letöltés ideje: 2015. XI. 30.)

²⁸³ SALLAI János (2014): *A rendészet globális, kontinentális, regionális és lokális kihívásai és válaszai napjainkban*. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk.: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV., Tanulmányok a „biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok” című tudományos konferenciáról. A Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, Pécs. 93–100.

A magánbiztonsági iparág egyre fontosabb szerepet kap a nemzetközi biztonsági stratégiákban. Az évek során az egyes országok folyamatosan befektettek a rendfenntartás magán formáiba, köszönhetően a közigazgatási, gazdasági és tudományos változásoknak. A cél egy közös alapon nyugvó, egységes, biztonságos Európa megteremtése. A rendelkezésre álló források felhasználásával magas minőségű szolgáltatást kell nyújtani, ami csak nyílt, becsületes párbeszéddel érhető el, melybe bevonják az összes érdekeltet.

2. Kelet-Ázsia magánbiztonsága

A hidegháború végén, 1989-ben még a világpolitika kulcsfontosságú eseményei Európában történtek, az ázsiai helyzet kvázi statikusnak tűnt. Mára megváltoztak a globális erőviszonyok. Ázsia biztonságának egyik alapja az Amerikai Egyesült Államok jelenléte főleg Japánnal és Dél-Koreával fenntartott kétoldalú szövetségek révén.

Ebben a fejezetben három ország (Kína, Dél-Korea és Japán) magánbiztonságát vizsgálom. Kína stratégiai célja a globális hatalmi státusz, ehhez gazdasági növekedés és modernizáció kell, amely kompromisszumok útján elért békés nemzetközi környezetben lehetséges. Mivel Kína globálisan meghatározó gazdasági jelentőségű, ezért magánbiztonságának elemzését elengedhetetlennek tartom. Leglátványosabban a biztonságtechnikai termékeivel van jelen (Hikvision, Dahua) a biztonsági piacon világszerte. Gazdasági növekedésének lendülete csökkent ugyan a koronavírus-pandémia miatt, azonban jól alkalmazkodott a megváltozott körülményekhez és az egyes országok kiesett termelési kapacitásait sikerült átvennie. Magánbiztonsági cégei relatíve fiatalok, nincsen nagy szakmai múltjuk, ezért az amerikai, brit és európai szakemberektől igyekeznek tanulni. Nem nevezhetők e cégek klasszikus értelemben „magán” cégeknek sem, mivel mindegyik részben állami tulajdonú.

Dél-Koreában a koreai háborút követően jelentek meg az első magánbiztonsági cégek, az amerikai hadraktárak őrzését végezték. Az angolszász típusú magánbiztonsági szerveződés valósult meg az amerikai befolyás miatt. Az Incheon Nemzetközi Repülőtér megépítése és több tömegrendezvény katalizálta a magánbiztonsági szektor expanzióját. Kudarok is érték a szektort, pl. a Sewol-kompkatasztrófa esete megmutatta, hogy nem tűnik életképes megoldásnak a

magánszektorral azzal megbízni, hogy biztonsági cégeket felügyeljen.²⁸⁴ Napjainkban Dél-Koreában a magánbiztonsági szektort támogatja a kormányzat, egyre inkább professzionális terület, az utóbbi években javult a cégek szakmai színvonala.

Japánban az első magánbiztonsági céget 1962-ben alapították. A fejlődést elősegítő tényezők közül kiemelendő a „24-órás gazdaság” jelensége, az éjjel-nappal nyitva tartó bevásárlóközpontok megjelenése, amely természetesen CCTV-és más biztonságtechnikai eszközök telepítését igényelte, valamint az éjszakai vásárlás és a bűnözőktől való félelem megerősített élőerős védelmet is hozott magával. Az ezredfordulót követően a bűnözés növekedésével (és ezen belül is a fiatalok által elkövetett bűncselekmények növekedésével) egyre inkább előtérbe kerültek a magánbiztonsági cégek.

1. Kína

A magánbiztonság kialakulása, fejlődése, trendjei és jogi szabályozása Kelet-Ázsiában

Egy kutatás céljának meghatározásakor fontos kérdés meghatározni a feladat elvégzéséhez leginkább alkalmas eszközt, módszert, valamint a komparatív kutatás szempontrendszerét ahhoz, hogy közös nevezőre tudjuk hozni az adatmennyiséget. Abraham Lincoln egyszer azt mondta, hogy ha egy fát szeretne kivágni tíz óra alatt, akkor az első hat órát kizárólag a fejszéje élezésére szánja. Ezt a tudományos kutatásokra vetítve elmondható, hogy nagyon fontos a kontextusba helyezés, a társadalmi mozgatók feltárása. Ennek okán úgy gondoltam, hogy az általam vizsgált kelet-ázsiai országok magánbiztonságának megértéséhez is szükséges a civilizációs, kulturális és történelmi háttér összefüggéseinek a feltárása.

Statisztikai adatok

A Föld lakosságának fele olyan országban él, ahol a magánbiztonságban dolgozók létszáma meghaladja a rendőrök létszámát. A Forbes magazin²⁸⁵ által közölt 2017-es adatok alapján világszerte 20 millió ember dolgozik a magánbiztonságban és az ágazat értéke 180 milliárd

²⁸⁴ ROTTNER Violetta (2016): A dél-koreai magánbiztonság helyzete és a koreai Magánbiztonsági Törvény gyakorlati alkalmazása, In: Karlovitz, János Tibor (szerk.) *Társadalom, kulturális háttér, gazdaság: IV. IRI Társadalomtudományi Konferencia*, Komárno, Szlovákia: International Research Institute, pp. 195–202.

²⁸⁵ McARTHUR Niall: *Private Security Outnumbers the Police in Worldwide*, 2017. 08. 31. forrás: Private Security Outnumbers The Police in Most Countries Worldwide, forbes.com, letölve: 2021. 04. 29.

amerikai dollár. Az emberiség fele olyan országban él, ahol a magánbiztonságban dolgozók létszáma meghaladja a rendőrök létszámát. Kínában a rendőrség létszáma: 2,7 millió fő a magánbiztonságban dolgozók létszáma: 5 millió fő. Japánban 246 800 rendőrt és 459 305 magánbiztonsági dolgozót, Dél-Koreában 156 066 magánbiztonsági dolgozót regisztráltak. Mindhárom általam vizsgált országban a magánbiztonsági szektorban dolgozók létszáma meghaladja a rendőrök létszámát. Az adatok azt mutatják, hogy érdemes figyelmet fordítani és kutatni a területet.

A kínai magánbiztonsági cégek jellemzői

A kínai magánbiztonsági cégek egyre inkább jelen vannak globális szinten. Ez része az ún. „Új Selyemút törekvésnek” (más néven „Egy övezet, egy út kezdeményezés” = One Belt One Road Initiative, röviden BRI) amely mintegy hatvan országra kiterjedően határozza meg az ország gazdasági stratégiáját. Ugyanakkor ez a globális jelenlét jelenleg csak a biztonságtechnikai szolgáltató ipar területén látványos (lásd pl. Hikvision, Dahua).

A személy- és vagyonvédelem területén nyugati versenytársaikkal szembeállítva kicsi, ismeretlen, relatíve fiatal (többségük legfeljebb 10 éves) vagyonvédelmi vállalkozásokról van szó. Elhárult a növekedés útjából egy jelentős akadály, mégpedig az, hogy nem volt jogi szabályozás.

Kína első magánbiztonsági jogi szabályozása de facto legalizálta a magánbiztonsági tevékenységet az országban. Ezért jelentős a fejlődés szempontjából a 2009-ben kiadott és 2010. januárjában elfogadott biztonsági szolgáltatásokról szóló törvény. A kínai vagyonvédelmi cégek további fejlesztéséhez stabil alapot kell találni. Az egyik lehetséges út Kína bevonása egy közösen elfogadott nemzetközi szabályozási, magatartási kódex kidolgozásába.²⁸⁶ Ez segítené a Kínai Népköztársaságot, hogy átalakítsa az országról kialakult „obszesszív hegemon”- megítélést a jogilag kötelező érvényű szabályokat betartó állam imázsává.

A törvény két típusát kategorizálta a vagyonvédelmi cégeknek: 1. biztonsági cég, 2. fegyveres értékszállításra feljogosított biztonsági cég. A regisztráció a működés feltétele, ehhez pedig minimum 1 millió jüan tőke, büntetlen előéletű szakember gárda, létesítmény, felszerelés, a második típus esetén 10 millió jüan tőke kell az alapításhoz. Az 51%-os állami tulajdon szintén alapfeltétel. A legtöbb cég az első kategóriába tartozik. Abból eredően, hogy a kommunista párt

²⁸⁶ ARDUINO A. (2015) 14.

ellenőrzése alá tartoznak a fegyverek, ezáltal a kínai fegyverek ellenőrzése a legszigorúbb a világon. Ebből kifolyólag nem tudják felvenni a versenyt brit és amerikai kollégáikkal, akik a legmodernebb fegyverekkel és felszereléssel rendelkeznek. A kínai magánbiztonsági cégek ezért jellemzően a harcművészetekben fejlesztik jártasságukat és minden eszközzel felszerelkeznek, amely nem tiltott, pl. teleszkópos botot stb. alkalmaznak. Emellett nyugati társaikhoz hasonlóan igyekeznek katonai vagy rendőri múlttal rendelkező embereket foglalkoztatni, akik a fiatal tapasztalatlan előerőt betanítják. Nincs megfelelő képzési struktúra.

Kínában a civil megrendelői piacon legnagyobb bázist az újjgazdag megrendelői réteg teszi ki, a szerződések 80%-át ők kötik. Ez a réteg kb. 1,3 millió fő²⁸⁷ becslések szerint és számuk folyamatosan nő. Az újjgazdagok sokszor indokolatlanul feltűnést kereső viselkedése is veszélybe sodorja őket. Napjainkban státusz-szimbólummá vált testőrök alkalmazása. A női testőr ritka, de már szintén előfordul.

Néhány kivételes esetben a rendkívüli helyzet kikényszerítette az illegális fegyvertartást. 2011-ben például a líbiai polgárháború kezdetekor Pan-Hszian-csin veterán katonára bízta, hogy 10 millió jüant²⁸⁸ hozzon ki Líbiából. Líbia-szerte ellenőrzési pontok voltak felállítva, forradalmi csoportok, egyéb veszélyek. Ebben a helyzetben Pan úgy gondolta, hogy a küldetés fegyver nélkül kivitelezhetetlen, ezért a feketepiacon vásárolt fegyverrel vágott neki a hosszú sivatagi útnak. Végül sikerrel járt.

Mivel Kínának a konfliktussal küzdő térségekben nő az érdekeltsége, azért egyre több Panhoz hasonló bátor, rátermett, képzett szakemberre van szüksége. A kínai jog tiltja az egyének számára fegyverek kivitelét az országból, nem beszélve arról, hogy civileknek fegyverhez jutni Kínában legálisan szinte lehetetlen.

Kína attól tart, hogy ha fegyveresek a magánbiztonsági cégei és véletlenül incidenst provokálnak külföldön, az beláthatatlan diplomáciai következményekhez vezetne. Tehát a Kínában bejegyzett cégek fegyvert nem tarthatnak, sok esetben a helyi feketepiacról szerzik be, vagy a megbízhatatlan helyi biztonsági erőkre támaszkodnak vagy fizetnek a bűnözőknek, ami azt generálja, hogy azok újra visszatérnek és zsarolják őket védelmi pénz szedésével.

287 ZI Yan (2016): China's Private Security Companies: Domestic and International Roles, p. 17.

288 46 230 000.-Ft, az MNB 2021. április 28-ai középárfolyamán számolva

Kínának sürgősen fejlesztenie kellene a magánbiztonsági cégeit, ha fel szeretné venni a versenyt a nyugati biztonsági cégekkel.

Egy kínai magánbiztonsági cég nem olyan szinten tekinthető „magánnak”, mint másutt a világban. Meghatározó jellemző az 51%-os állami tulajdon, az állam totális befolyása. Alessandro Arduino olasz szerző szerint a kínai cégek nem lesznek a közeljövőben sem meghatározóak, sokkal valószínűbb, hogy inkább egy rés piacot fognak kitölteni az állami biztonság biztosítása és a kínai gazdasági érdekek tengerentúli megőrzése között elhelyezkedve.²⁸⁹ Jelenleg „árnyékban vannak”, azaz nem vonják magukra a figyelmet. Kína globális biztonsági pozícióinak megerősítésére törekszik külső segítséggel megvalósítva, de törekszik arra is, hogy erősítse, fejlessze magánbiztonsági cégeit, hogy a jövőben egyre önállóbb lehessen ebben. Továbbá tanulmányozza a nyugati módszereket és a multinacionális cégek biztonsági elvárásait, azáltal, hogy a legnagyobb és legismertebb nemzetközi biztonsági cégeket és szakembereket igyekszik az országba csábítani, hogy nyugati mintát tanulhasson tőlük.

Mindenképpen érdemes új jelenségként elemezni a kínai magánbiztonsági cégeket, figyelni fejlődésüket és a későbbiekben egy átfogóbb tanulmányt készíteni a témában.

Nagyon érdekes jellemzőjük, hogy legális szürke zónában működnek a kínai magánbiztonsági cégek a tengerentúlon, mert a nemzetközi jogi szabályozás hiányos, így csak a helyi szabályozásnak kell megfelelniük, ha egyáltalán létezik helyi szabályozás, mivel vagy konfliktusból kilábaló, vagy éppen konfliktussal küzdő országokban vannak jelen. A kínai belső jog nem érvényes külföldön a nemzetközi tevékenységekre. A cégek viselkedése és műveletei nagyon sokfélék az adott országtól függően, ill. attól függően, hogy van-e rájuk vonatkozó szabályozás vagy nincsen.

Összefoglalva a kínai magánbiztonsági cégeknek három fő problémával kell szembenézni, ha fejleszteni akarja magánbiztonságát. Az első a jogi szabályozás hiánya. Míg kínai földön legálisan folytatják tevékenységüket, nincsen világos iránymutatás a nemzetközi műveletekre. Az 1996-ban bevezetett fegyvertörvény csak a hadseregnek és a rendőrségnek engedélyezi a fegyvertartást.

A második a megfelelő képzési és minősítési rendszer, szakmai tapasztalat hiánya. A harmadik egy komplex probléma: a kínai magánbiztonsági cégek külföldön incidensbe keverednek, az káros

289 ARDUINO A (2017) 20.

a BRI számára. Erre jó példa, hogy mikor Pakisztánban megpróbálta alkalmazni saját magánbiztonsági cégeit, hogy megvédje gazdasági érdekeltségeit a Kína–Pakisztán gazdasági folyosó mentén, sikertelen vállalkozásnak bizonyult, mert végül kiszorították őket. Sok fejlődő BRI-célország nem akar látni kínai paramilitáris erőket a területén.²⁹⁰ Peking számára tehát meglehetősen kockázatos, ha kínai magánbiztonsági társaságokat használ tengerentúli érdekeinek védelme érdekében. Relatív tapasztalatlanságuk, miatt nagy valószínűsége egy olyan hibának, amely politikailag lejáráthatja őket.

Az Új Selyemút törekvés eredete

A magánbiztonság kínai fejlődésének vizsgálatakor úgy gondolom, hogy meghatározó jelentőségű az Új Selyemút-program alapos tanulmányozása, megértése, hiszen ösztönzőleg hat a magánbiztonság fejlődésére a 900 milliárd dolláros grandiózus kezdeményezés, amely célja Ázsia, Európa és Afrika kapcsolatainak erősítése.²⁹¹ Kína úgy kommunikálja, hogy „jócslekedet”, amely kölcsönösen jó a programba belépő országoknak és Kínának egyaránt, békés együttműködést hoz és erősíti az országok komparatív előnyeit. Kína visszautasítja, hogy neokolonizációs folyamatról van szó és geopolitikai befolyásának növeléséről. Ez az ideológiai alap harmóniában áll a konfucionista és kollektivista szemlélettel.²⁹²

Hszi Csin-ping a Kínai Népköztársaság elnöke 2013-ban hirdette meg ideológiai programját, amely először a 2013. szeptember 7-én a Nazarbajev Egyetemen, Kazahsztánban tartott beszédében hangzott el. Később gyakoribb elnevezése lett az „Egy Övezet, Egy Út Kezdeményezés” (One Belt, One Road Initiative – röviden: BRI). A BRI bejelentésének évében 2013-ban 4ezer Kínában regisztrált magánbiztonsági vállalkozás volt, amely több mint 4,3 millió személyt foglalkoztatott.²⁹³ Szintén ebben az évben kezdte meg működését Erik Prince is a kínai magánbiztonsági szektorban, azzal, hogy létrejött a hongkongi bejegyzésű Frontier Services Group (FSG).

Az Új Selyemút cezúrát jelent, mert egyértelműen véget vetett a korábbi visszafogott kínai külpolitikának.²⁹⁴ Hazánk is érintett a BRI-ben, gondolok itt a Belgrád-Budapest vasútvonal

290 SUKHANKIN Sergey: Chinese Private Security Contractors: New Trends and Future Prospects

291 HEATH T. R. (2018)10.

292 MÉSZÁROS Tamás (2019): Kínai sikerekkel van kikövezve a magyar külpolitika zsákutcája, index.hu, 2019. 04. 29.

293 ZI Yang (2016): Chinese Private Security Companies: Domestic and International Roles, China Brief, Oct. 4. p. 16.

294 PÉTI Márton (2017): Az Új Selyemút Gazdasági Övezet geostratégiai és földrajzi dimenziói, Budapest, p. 13.

projektre vagy a 2021. áprilisában Budapesten átadott Csengcsou légielosztó központra, amely a kínai kereskedelmi áruk regionális elosztóközpontja.²⁹⁵

Kína és az EU fontos kereskedelmi partnerei egymásnak. Az EU-tagállamok közül Németországnak van érdekütközése Kínával. Kínai és dél-koreai cégek a befektetői szerepet lassan átveszik. A BRI európai kiterjesztésével Németország és a vezető európai államok gazdasági jelentősége, befolyása ill. cégeik térségbeli jelentősége csökkenne. Németország, Franciaország tehát aggódva nézi a növekvő kínai befolyást. Olaszország volt az első a G7-országok közül, amely csatlakozott a programhoz. Trieszt kikötője már ötezer évvel ezelőtt is a Selyemút része volt és a kormányzat újra szeretné a jelentőségét fokozni.

Az öt prioritás és a hat gazdasági folyosó

A gazdasági expanzió a kínai magánbiztonsági cégek számára is lehetőségeket teremt. A nemzetközi biztonsági normák alapvetően meghatározzák a biztonságos ellátási láncot (Supply Chain Security), valamint a nemzetközi szállítások, raktározások folyamatait és igénylik a magánbiztonsági integrációt (ISO 28001, C-TPAT, TAPA, AEO, etc.)

Kína a külföldi beruházásokkal különböző formákban alakít ki kapcsolódást az egyes országokkal az Új Selyemút-program jegyében. Az összehangolás a következő területeket érinti: 1. politika, 2. az infrastruktúra koordinációja, 3. a korlátozások nélküli szabadkereskedelem, 4. a pénzügyi integráció, 5. interperszonális kapcsolatok kiépítése.

A beruházások földrajzi elhelyezkedésük szerint hat nagy gazdasági folyosóra csoportosíthatók: Kína–Mongólia–Oroszország, Új-Eurázsiai Híd, kínai Közép-Ázsia–Nyugat-Ázsia folyosó, Kína–Indokína félsziget, Kína–Pakisztán gazdasági folyosó, Banglades–Kína–India–Mianmar folyosó. A Kína–Pakisztán vonal különösen jelentős kapcsolódás, a beruházások többsége az országokat összekötő úthálózatok javítására szolgál. Az úthálózat érinti az indiai határszakaszt, sérti India érdekeit. A Kína–Mongólia–Oroszország vonalon át éri el Kína az európai piacot, ezért szintén jelentős stratégiaileg. Az államok szuverenitását, biztonságát érintő kérdés esetén a védelem megvalósítása nem egyszerű feladat.

295 KISS Dániel (2021): *Létrejön a kínai-magyar légi Selyemút*, index.hu, 2021. 04. 27.

Szintén érdemes lenne megvizsgálni egy újabb tanulmányban a BRI-célországok magánbiztonsági szektorának alakulását a program előtt és után. Kínában meghatározó a kommunista párt vezető szerepe, az állami tulajdon túlsúlya, és egészen speciális ezen alapvető jellemzők összehangolása a többpárti együttműködéssel, a népi konzultációval, a többféle tulajdonosi szerkezetben működő vállalatokkal és a piacgazdaság törvényszerűségeivel. A kínai modell ezért meglehetősen speciális.

„Adósságcsapda”-diplomácia

Kína előszeretettel fektet be olyan térségek közlekedési infrastruktúrájának fejlesztésébe, amelyek instabilak és saját maguk nem tudnák megvalósítani a fejlesztéseket, továbbá nem is hitelképesek. Ezek a térségek: Közel-Kelet, Afrika és Délkelet-Ázsia egyes országai. Hitelt nyújt tehát olyan országoknak, amelyek más egyéb módon nem tudnának hitelhez jutni. Ezért is hívják a módszer bírálói hitelsapdának. Az adósságcsapda rákényszerítheti arra is az államokat, hogy hitelük elengedése fejében további területeket adjanak át Kínának. A magas kockázatú hitel azért éri meg Kínának, mert a hitelkonstrukció olyan, hogyha egy ország nem képes visszafizetni a felvett hiteleket, akkor köteles bérbe adni az épített területeket a hitelezőnek, ezzel törlesztve a tartozását. Ebből következik, hogy Kína nem is igazán várja, hogy visszafizessék a hitelt ezek az országok.

Kína az infrastrukturális beruházások többségét saját cégeivel és saját alapanyagaival, saját szakembereivel végezteti. Témám szempontjából fontos kiemelni, hogy a kínai biztonságtechnikai rendszerek ára versenyképes és egyre magasabb minőséget képviselnek. Ez is az infrastruktúra fontos részeleme és ösztönzi a magánbiztonság fejlődését.

Ha sikerül Kínának újabb városokba, kikötőkbe és útvonalakhoz becsatornázni és beindítani a világméretű kereskedelmet, az dominószerűen beindítja a gazdasági fejlődést. Kína úgy érvel, ha ez megvalósul, akkor képesek lesznek a hitelek visszafizetésére a BRI-országok. Ezekkel a „jótettekkel” Kína segítségével olyan régiók fejlődhetnek, melyeknek eddig senki nem adott esélyt. Az instabil pl. közel-keleti területek esetében az elgondolás szerint megvalósul majd a gazdasági stabilitás és a politikai egyensúly. Itt elérkeztünk a biztonság megteremtésének fontos kérdéséhez és a kínai biztonsági cégek kérdésköréhez. Nemcsak az árukereskedelem, a szolgáltatások kereskedelme is évről évre nő Kína és a BRI-országok között.

„Közbiztonságot teremteni” külföldön

Azokon a BRI-területeken ahol a közbiztonság nem megfelelő, ott katonai erőt kell használni, a védelem biztosítása érdekében. Ez azt jelenti, hogy Kína így jogilag tisztán, katonai bázisokat tud létrehozni a saját területein kívül. Bizonyos államok számára nagy veszélyt jelenthet, ha stratégiaiul fontos energiatermelő források, kikötők és útvonalak jelentős része Kína befolyása alá kerül. Elhelyezve a világtérképen látható, hogy Kína stratégiai fontosságú területeket foglal el.

14. ábra: BRI szárazföldi és tengeri folyosók, 2015. 07. 01.²⁹⁶

Kína a híres-hírhedt amerikai Blackwater-szerű gyors növekedést szeretné elérni, de az erőszakos taktika és cselekedetek mellőzésével. A Blackwater (mai nevén Academi) különösen Irakban követett el erőszakos cselekményeket. Alessandro Aurdino olasz kutató úgy látja, hogy Kína kettős expanziót folytat, külföldön akar befektetni és a kínai munkaerőt „migrálni,” azaz külföldre vinni.

Kínaiak ellen irányuló külföldi támadások

A kínai magánbiztonsági cégek fejlődését kínai állampolgárokkal külföldön történt tragikus esetek is alakították az 1990-es évektől kezdve. Egy Franciaországban történt eset jól példázza, hogy mennyire szükségük van a kínaiaknak külföldön a védelemre. Aubervilliers Párizs fejlődő külvárosi része, amely arról nevezetes, hogy kis-és középvállalkozások vannak itt. Arab és afrikai bevándorlók mellett 4000 kínai is él itt, és 1200 kínai textilipari vállalkozás. Az utóbbi években igen jól ment az üzletük, meggazdagodtak és elsődleges célpontjává váltak a helyi bűnözői

²⁹⁶ Forrás: T. R. HEATH (2018): RAND-dokumentum, p. 11.

köröknek. 2016-ban több mint 100 kínait támadtak meg és raboltak ki Aubervilliersben. Egy 2016. augusztusában történt eset különösen megrázta a kínai kisebbséget. Egy textiltervezőt három rabló súlyosan bántalmazott, kómába esett és néhány nap múlva elhunyt. A helyi kínai közösség utcai demonstrációba kezdett a támadások elleni tiltakozásképpen. Zhang Shaolin halála rámutat egy problémára, amely a tengerentúli kínai vállalkozások sajátja.

Nevezetesen legyen az kis üzlettulajdonos, vagy nagyvállalat vezetője, védtelenek, ha nem működik megfelelően a rendfenntartás, amely George–Button elméletében az egyik esszenciális²⁹⁷ magánbiztonsági alapfunkció. Egy másik megrázó eset szintén a külföldi kereskedelmi tevékenység védelmére fordította a figyelmet. 2004-ben Afganisztában 11 kínai építőmunkást gyilkolt meg egy helyi tálib fegyveres és sok más hasonló külföldi eset következett. Szignifikánsan csak egy évtizeddel később, 2014-ben kezdtek invesztálni a védelmi intézkedésekbe, főként a magánbiztonságba. Ahogy a kínai vállalkozások folyamatosan szerencsét próbálnak és kimennek a világ különösen veszélyes régióiba, ahol a jelentős profit magas kockázattal jár együtt, a biztonság egyre fontosabb szemponttá válik minden befektető számára. Ezért ezt legálisan megteremtik a helyi szolgáltatók megfizetésével, vagy illegális úton az ún. Triádok, belső maffia-rendszerű védelmi tevékenység által (védelmi pénz szedése a kínai vállalkozóktól a kínai negyedekben etc.) valósul meg.

A kínai gazdaság a 2000-es évek elején kezdett megerősödni, ezt kísérte a kínai magánbiztonsági cégek megjelenése. Jelenleg már több milliárd jüanos ágazat. Szakértők szerint megbízható indikátora a kínai gazdaság állapotának az, hogy a kínai magánbiztonsági cégek miként fejlődnek Kínában és külföldön.

*A kínai magánbiztonsági szektor alakulása*²⁹⁸

A fő tendencia az, hogy a kínai magánbiztonsági társaságok kezdenek globálissá válni. Ennek két fő oka van. Egyrészt a belföldi piac telítettsége okozza, a másik ok az Új Selyemút program. A központi vezetés célkitűzése, hogy a hazai személy- és vagyónvédelmi vállalkozásokat alkalmazzák a külföldi érdekeltségek védelmére is. Nehézséget jelent azonban, hogy a célország jogi környezetét nem ismerik. Célországban regisztrált cégnek kell lenni, célországban előírt

297 GEORGE B. – BUTTON M. (2000): *Private Security*, p.10.

298 ZHEN Simon K. (2017): *Eminent Domain in the United States of China: Comparing the Practice Across Countries*, Vol. 9. No. 11.

jogszabályi megfelelőséggel kell rendelkezni, ezek jogi és szakmai akadályt gördítenek a kínai terjeszkedés elé. Gondoljunk például Magyarországra: egy kínai cég hazánkban csak nálunk bejegyzett, magyar céget hozhatna létre ilyen célból, amely megfelel a jogszabályi és szakmai követelményeknek.

A hihetetlenül gyors kínai gazdasági fejlődéshez hozzájárul a sajátos állami kisajátítási rendszer, amely totálisan eltérő más országokétól, mivel Kínában alapvetően más a tulajdonosi struktúra. Az urbánus területek állami tulajdonúak, a vidéki területek kollektív tulajdonban vannak és hosszútávú, akár 99 éves szerződést kötnek a megművelőik az állammal. Habár a kínai modell extrém módon hatékony, a farmerek nem kapnak megfelelő jóvátételt, főként a helyi korrupciós hivatalnokoknak köszönhetően. A kínaiak a kollektivisták szemléletéből eredően nem tiltakoznak a kisajátítások ténye miatt, úgy gondolják, hogy a fejlesztések, beruházások a közjót szolgálják, csak a kompenzáció csekély összege miatt szoktak némileg tiltakozni. Ha szükség van egy területre egy állami beruházáshoz, a kisajátítás 90-180 nap alatt lezajlik. Ez a „Blitzkrieg”-szerű gyors fejlődést először Dél-Korea tudta produkálni. A célja az, hogy minden akadályt a lehető leggyorsabban elhárítsanak a beruházás útjából.

Mivel a kínai beruházások általában olyan országokban vannak, amelyek konfliktus-helyzettel küzdenek, ezért felveszi ez a kereslet a kínai magánbiztonsági cégeket, tehát ellátja őket munkával. Ebből következik, hogy az Új Selyemút körébe eső projektek elsődleges piacává váltak a kínai magánbiztonsági társaságok számára.

A kínai magántulajdonban lévő biztonsági cégek jogi szürke zónában működnek, ugyanis a kínai nemzeti jog nem vonatkozik nemzetközi tevékenységekre, és a nemzetközi jognak nincs szabályozása, tehát csak a fogadó ország helyi törvényeit kell betartaniuk, ha egyáltalán vannak ilyenek. Ebből kifolyólag a cégek külföldi működése országonként nagyon eltérő, a szerződésektől és a helyi jogszabályoktól vagy azok hiányától függően. Sürgősen szabályozásra van szükség nemzetközi szinten a kínai magánbiztonsági társaságok nemzetközi tevékenységeire vonatkozóan.

Dél-Korea

Dél-Koreában a magánbiztonsági cégek megjelenését a koreai-háborút követően, 1953-tól datáljuk, amikor az amerikai hadsereg katonai bázisainak, raktárainak védelmét koreai

magánbiztonsági cégek kezdték ellátni. Például a Kosco nevű olajraktározással foglalkozó cégnek nyújtottak élőerős őrzést.

A 70-es évek közepétől kezdődött a látványos növekedés, azzal, hogy 1973-ban hatályba lépett a Security Police Act. Ezt követte 1976-ban a Security Services Act. Ekkor még csak 9 vagyonvédelmi cég volt, és 5022 főt foglalkoztatott. 1978-ban megjelent a Koreai Biztonsági Szövetség, amelynek célja a magánbiztonsági iparágazat fejlesztése a jogi szabályozások alakításával és a magánbiztonságban dolgozók helyzetének javítása.

A 80-as években további növekedést hozott a Japánból importált technológia alkalmazása (beléptető-rendszerek, CCTV, riasztók). Szakképzett biztonságtechnikusokra volt szükség, akik telepíteni tudják ezeket a berendezéseket.

Két fontos magánbiztonságot ösztönző „katalizátor”-esemény is történt: az 1986-ban megrendezett Ázsiai Játékok és az 1988-as Szöuli Olimpia, amelyek szintén a magánbiztonság expanzióját segítették.

2001-ben már meghaladta a magánbiztonságban foglalkoztatottak száma a rendőrök létszámát. Látványosak a számadatok, míg 1976-ban kevesebb mint egy tucat cég foglalkoztatott kb. 5 ezer embert, 2005-ben már közel 2800 magánbiztonsági cég működött és 115 ezer főt foglalkoztatott. Nagyon fontos a magánbiztonság kriminálprevenciós szerepe a koreai rendészeti infrastruktúrában.²⁹⁹

Az 1950-es években árucikké transzformálódott és „piacosodott” a biztonsági szolgáltatás is. A fordizmus, azaz a hatékony üzemszervezésen alapuló tömegtermelés a középosztály növekedését, megerősödését hozta, míg a posztkapitalizmus tette árucikké és széles körben elérhetővé a magánbiztonsági szolgáltatásokat. A szektort szabályozó első törvények 1973-ban és 1976-ban léptek hatályba. Sokat fejlődött azóta a terület.

299 CUNNINGHAM et al. 1990

A jelenlegi szabályozás 2001. óta hatályos. Ez a Security Industry Act. Öt biztonsági szolgáltatást nevesít a törvény:

1. létesítményvédelem
2. pénz-és értékszállítás
3. személyvédelem
4. riasztók-és reagálószolgálat
5. speciális biztonsági szolgáltatások

A magánbiztonsági dolgozóknak három típusát nevesíti a törvény: biztonsági vezető, általános biztonsági alkalmazott, speciális biztonsági alkalmazott.

A törvény szabályozza a behatolásjelzők működtetését, amelyet egy vagyonvédelmi vállalkozásnak kell üzemeltetni, és a téves riasztásokat, egyéb hibákat kiszűrni. Ennek a szabálynak a megszegése bírsággal jár. A törvény szabályozza a helyi rendőrséggel való kapcsolatát is a vagyonvédelmi vállalkozásnak. Pl. ha új embert vesznek fel, vagy valaki távozik tőlük, vagy jóváhagyást kell kérniük a formaruhájukat, a jelzéssel ellátott általuk használt céges gépjárművet illetően.

Összefoglalva három szabályozási periódus különíthető el:

Az első 1976–2001 között, ekkor alakult ki a jelenlegi öt szolgáltatási tevékenység. A második periódus 2002–2013, között intézményi bázis kialakulása. A harmadik 2013-tól kezdődött, amikor a kollektív civil panasz elintézése, mint feladat nevesítve lett a törvényben, továbbá az átvilágítást szigorították. Ettől kezdve a kvantitatív növekedés lassult és a kvalitatív változás került előtérbe.³⁰⁰

(Egyébként az 1976-ban elfogadott jogszabályt napjainkig 26 alkalommal módosították.)

Problémák a Dél-Koreai magánbiztonságban

³⁰⁰ WOOK, Ha Kyeoung – SO Jeon Kwang (2018): *Changes in Private Security Industry according to the Enactment and Amendments of South Korean “Security Services Industry Act”*, In: International Journal of Criminal Study, Vol. 3, no. 2, 23–29. Megjelent: 2018. 12. 31. napon

Hasonlóan más országokhoz a terület a következő gondokkal küzd: etikai, alacsony színvonalú képzés, hazai biztonsági technológia, know-how hiánya, téves riasztások, a partneri kapcsolat a magánbiztonság és rendőrség között nem megfelelő. Még mindig a Japánból és az USA-ból importált technológiára támaszkodik, nem a sajátjára.

A 2001-ben elfogadott törvény vezette be új kategóriaként a „speciális biztonsági alkalmazottat”, ez összefüggésben áll a növekvő igénnyel biztonsági alkalmazottakra vonatkozóan és az Incheon Nemzetközi Repülőtér megnyitásával. Dél-Korea legnagyobb nemzetközi repülőtérét 2001 márciusában adták át. Korábban a Gimpó repteret az 1973-as szabályozás alapján speciális jogállású rendőri erő védte. Ők fegyvert kizárólag a védett objektumon belül alkalmazhattak. A bérezésük, nyugdíjuk magasabb volt, mivel rendőrök voltak biztonsági pozícióban. Az új szabályozástól kezdődően speciális biztonsági alkalmazottak veszik át a feladatukat kevesebb bérért. Az életkora egységesen 18–55 év közötti lehet mindhárom a 2001-es törvényben szabályozott biztonsági alkalmazotti típusnak. Míg korábban a biztonsági feladatokat ellátó rendőrök 18–58 év között végezheték a tevékenységet.

Nem rendelkeznek több jogosultsággal egy állampolgárnál, (kivéve bűncselekmény elkövetésén tettenérést) és csak a speciális biztonsági alkalmazottak számára engedélyezett a fegyverviselés, szigorú szabályok mellett.

2. Japán

Önkorlátozó védelempolitika, importfüggőség, vitatott tengeri területek

Kiemelt figyelmet érdemel a 2011-es Fukusima daicii atomerőmű balesete következtében gyökeresen átalakuló japán energiapolitika, amely döntően befolyásolja az ország külpolitikáját nemcsak Kelet-Ázsia térségében, hanem a Közel-Kelet kőolaj- és földgázexportőr országaival kapcsolatosan is. Japán az erőműbaleset következtében az országban működő összes (mintegy 50) atomerőművét leállította, energiaellátását pedig a döntően importból nyert kőolaj és földgáz felhasználásával kénytelen biztosítani.

Ebből következően az energiaellátás biztonságának és gazdaságosságának fenntartása prioritás. Mivel importpartnerei a Közel-Kelet államai, Japán érdeke mindent megtenni a helyzet normalizálódása érdekében. Kiemelt jelentőségű a tengeri szállítási útvonalak biztonsága pl. a

Hormuzi- és a Malaka-szorosnál. Japán, hogy importfüggését enyhíteni tudja erősíti kapcsolatait az Öböl menti Együtműködési Tanács hat tagjával, technológia-transzfer, pénzügyi segítségnyújtás, befektetések révén. Mutuális kötődést, függőséget próbál kialakítani, hogy ezáltal harmonikusabbá váljanak a gazdasági kapcsolatai. A japán nemzeti területek mellett a nemzeti érdekeket is meg kell védeniük a vitatott tengeri területek esetében.

A tradicionálisan „önkorlátozó” japán védelempolitikai hagyománnyal összhangban – olyan képességeket alakítanak ki, amelyek képesek az érdekvédelemre, de amelyekkel nagyméretű támadó hadműveleteket nem lehet végrehajtani, hiszen nem az a cél. A japán külpolitika békés, a nemzetközi politikai, gazdasági folyamatokba mélyen beágyazott és kölcsönös függőségek által meghatározott.³⁰¹

A japán magánbiztonság jellemzői

A „biztonságos ország” mítosza megszűnt, a bűncselekmények számának emelkedésével (2,5 millió évente) és azon belül is a fele fiatalokú elkövető. Ebből következik, hogy a magánbiztonsági szektor növekvő társadalmi elfogadottságot kap.

Ugyanakkor a rendőrségbe vetett mély bizalom továbbra is fennmarad. A japán rendőrség felügyelete alá tartozik a magánbiztonsági szektor működése. A rendőrség igyekszik megfelelően kontrollálni a két új jelenséget a közösségi rendészetet és a magánbiztonsági vállalkozásokat. Egészen 1994-ig a japán miniszterelnöki hivatal által végzett közvélemény-kutatás azt mutatta, hogy a lakosság legfőbb büszkesége, hogy Japán „biztonságos ország”. Az 1995-ben bekövetkezett Richter-skála szerinti 7,3-as Kóbe-földrengés és a tokiói metrómerénylet is hozzájárulhatott ahhoz, hogy ez az eredmény 1995-től megváltozott, és a mai napig nem tért vissza a korábbi szintre. Az események rávilágítottak a szigetország vulnerabilitására.

Az Egyesült Államokban és az Egyesült Királyságban számos magánbiztonsági katalizátor-tényezőt sorol a szakirodalom. Bayley és Shearing kiemelt egy kulturális jellemzőt, azt, hogy az angolszász kultúrában a kormányzattal szemben mélyen gyökerező a bizalmatlanság és ez a magánbiztonsági szektor és a közösségi rendészet fejlődését ösztönözte. Bayley 1991-ben megjelent művében rámutat, hogy ez az érv Japán esetében nem érvényes. Más nyugati szerzők a

301 MATSUDA Yasuhiro (Institute for Advanced Studies on Asia), Koichiro Tanaka (Jime Center – Institute of Energy Economics) és Satoru Mori (Hosei University) előadása, Stratégiai Védelmi Kutatóközpont, NKE, 2019. 02. 21.

pénzügyi megszorításokban látják a magánbiztonsági szektor növekedésének fő mozgatóját.³⁰² Ezt a tényezőt szintén el kell vetni Japán esetében. Shearing and Stenning hangsúlyozza, hogy a gyors növekedés a magántulajdon drasztikus növekedéséhez kapcsolódik, lakóparkok és bevásárlóközpontok megjelenéséhez.³⁰³ Ez utóbbi tényező már Japánra is érvényes, de korlátozottan. Japánban a „24 órás vásárlás” megjelenése és azon üzletek számának növekedése, amelyeket nagyvállalatok működtetnek hatott ösztönzőleg a szektorra. Például a kényelmi kisbolt-láncolatok esetén nagyobb a valószínűsége, hogy CCTV-t telepítenek és biztonsági személyzetet alkalmaznak. A magánkézben lévő kis üzletek száma csökkent, míg a nagyvállalatok kezében lévő kisboltok száma emelkedett 1991- és 1997 között. Az éjszakai vásárlás nagyobb kockázatot hordoz az áldozattá válásra, vagy legalábbis az emberek szubjektív biztonságérzetére van hatással. Sheptycki kifejti, hogy a bűnözéstől való félelem a biztonságérzet hiányának piacosítása miként hat a világ nagyvárosaira. Felosztják őket kockázati zónákra és növekvő számban igénylik a magánbiztonsági alkalmazottak jelenlétét.³⁰⁴

A szektor jogi szabályozása Japánban

Japán első magánbiztonsági törvényét (Security Business Act) 1972-ben fogadta el a törvényhozás.³⁰⁵ Az első magánbiztonsági céget pedig Miyazawa szerint 1962-ben alapították és a 60-as években elindult gazdasági boom-hoz köthető a szektor kialakulása.³⁰⁶ A növekedést két fontos rendezvény is ösztönözte: az 1964-es tokiói olimpia és az Oszakai Nemzetközi Kiállítás 1970-ben. 1982-ben két fontos szabályzás következett, az egyik a riasztók és egyéb biztonságtechnikai eszközök szabályozása. (Ebben az időben ugyanis sok volt a téves riasztás és ezt próbálták kiküszöbölni.) A másik a rendőrség kontrollfunkciójának megerősítése. Csak rendőrség által kiadott engedéllyel lehet tevékenységeket végezni és az engedélyeket 5 évente meg kell újítani. A képzésért is a rendőrség felelt és a rendőrség „junior partnerének” tekintették ettől kezdve a magánbiztonsági cégeket. Amellett, hogy engedelmes és lojális partnerei a rendőrségnek, prosperáló üzletek és a nyugállományba vonult rendőröknek is lehetőséget kínálnak. Yoshida szerint a rendszer jól működik, de hosszú távon konfliktust rejt a gazdaságileg erősödő

302 JONES and NEWBORN, 1998, (idézi YOSHIDA Naoko, 1999, p. 242)

303 SHEARING – STENNING, 1983, p. 526. (i. m. 242– 243.)

304 SHEPTYCZKI 1998, p. 490. (i. m.: 243.)

305 i. m. 246.

306 MIYAZAWA, 1991 (i. m. 250–251.)

magánbiztonsági cégek és az erős rendőrségi kontroll. Az erős kontrollfunkció addig tartható, míg maga a rendőrség is sikeres és hatékony.³⁰⁷

A japán biztonságüzleti törvény (Japanese Security Business Act) úgy definiálja a magánbiztonsági üzletet, hogy az személy- és vagyon védelmét biztosító őrzési szolgáltatást nyújt. A törvény szabályozza a közlekedés ellenőrzését is, azonban nem tartalmazza a magánnyomozói tevékenységet és a riasztó-és CCTV-kamerák szerelésével kapcsolatos tevékenységet. Japánban már 1996-tól kezdődően átlépte a magánbiztonságban dolgozók száma a rendőrség létszámát.³⁰⁸

3. *Konklúzió*

Az emberiség fele olyan országban él, ahol a magánbiztonságban dolgozók száma meghaladja a rendőrség létszámát. Hazánkban az érvényes vagyonőrigazolvánnyal rendelkező vagyonőrök száma több, mint kétszerese a rendőrség hivatásos állományában szolgálatot teljesítők számának. Az általam megvizsgált kelet-ázsiai országokban is ezt mutatják a szám adatok, jelezve, hogy a biztonság megteremtésének egyre fontosabb szereplője a magánbiztonsági szektor.

Sorra vettem a modern magánbiztonsági szektor kialakulását elősegítő, ill. hátráltató tényezőket, az országspecifikus jellemzőket és a szektor jogi szabályozását. Úgy gondolom, hogy valóban egyik megbízható indikátora lehet egy ország gazdasági állapotának az, hogy milyen helyzetben van a magánbiztonsági szektora, bár Kína esetében ami igazán látványos szelete a magánbiztonságnak, az a biztonságtechnikai rendszerek globális jelenléte. A magánbiztonság egyéb területei minden szempontból elmaradnak a nyugati cégekhez képest. Még „árnyékban vannak” ahogy Aurdino fogalmaz, de fejlődésük mindenképpen figyelmet érdemel.

A jövőben még tudatosabban kell vizsgálni, kutatni az állami és magánszféra hatékony együttműködésének lehetőségeit az egyes nemzetek szintjén, hiszen az egyes nemzetek magánbiztonsági szektora egyre jelentősebb részt vállal a biztonság megteremtésében.

A fenntartható humán biztonság megteremtése pedig közös ügyünk. A globális biztonsági kockázatok mérséklése, kiküszöbölése csak a nemzetek összefogásával, formális- és informális kapcsolatok építésével valósítható meg.

307 YOSHIDA Naoko (1999): The taming of the Japanese private security industry, p. 260.

308 i. m. 246.

3. Magánbiztonság az Amerikai Egyesült Államokban³⁰⁹

A magán szerveződések, különösen a nagyvállalatok az 1960-as évek óta közvetlenül nyomást gyakorolnak a közrendészetre a magánbiztonság rendszerén keresztül. A magántulajdon tömegének növekedése elősegítette a társadalmi kontroll egyfajta privatizációját, aminek a jellemzője, hogy ez még „nem-specializált” biztonság. Ennek eredményeként Észak-Amerikában egyfajta „újfeudalizmus-jelenség” volt tapasztalható. Nagy kiterjedésű magánterületek jöttek létre és az azokhoz kapcsolódó közterületi részeken megfigyelést folytató magán társaságok. A felelősség átvállalásához ezeknek a társaságoknak megfelelő biztonsági apparátusra volt szükségük, és a formaruhás biztonsági őrök csak a jéghegy látható csúcsát jelentették. E váltás egyértelműen a társadalmi kontroll karakterét változtatta meg. Elsőként fontos leszögezni, hogy a magánbiztonság a devianciákat instrumentálisan, nem morálisan értelmezi. A lényeg a társaság érdekeinek megvédése, kevésbé fontos a bűnüldözés, vagy szankcionálás. Továbbá sokkal inkább a lehetséges veszteségekre koncentrálnak, nem a hagyományos jogsértőkre. Tehát a társadalmi kontroll expanziója figyelhető meg. Integrálódik a biztonság más egyéb vállalati célokkal. A magánbiztonságban a kontroll nem egy külső erő, hanem a társadalmi interakció szerves része, a közösség tagjai egymás között működtetik folyamatosan. Megfigyelők és megfigyelték is egyben. Harmadsoron ez az integráció a szankciórendszerben is kifejeződik, szervezeti forrásokból biztosítják a compliance-t. Foucault 1977-ben úgy fogalmazza meg együttesen ezt a fajta társadalmi kontrollt, hogy mindent átható és aprólékos, kicsi, látszólag lényegtelen apróságok megfigyelésén alapul, mindenütt jelen van.³¹⁰

Kakalik and Wildhorn még 1977-ben abban látta a magánbiztonság expanzióját, hogy milyenek az állam pénzügyi forrásai. Stenning és Shaering ezt vitatta és úgy látta, hogy sokkal inkább a jövőbeni tulajdonosi szerkezet és az ahhoz kapcsolódó jogszabályok határozzák meg. Nagy valószínűséggel a magántulajdon tovább fog növekedni és ezáltal meg kell engedni a nagyvállalatoknak, hogy biztosítsák az ellenőrzést olyan területeken, amely korábban kizárólag állami szférába tartozott. A döntéshozatali kontrollnak mint a szuverenitás esszenciális komponensének kiterjesztéséről van szó.³¹¹ A modern magánbiztonság fejlődésével együtt járhat

309 STORM, Kevin PhD – Marcus Berzofsky, MS – Bonnie Shook-Sa, MAS – Kelle Barrick, PhD – Crystal Daye, MPA – Nicole Horstmann, BS – Susan Kinsey, BS (2010): *The Private Security Industry: A Review of the Definitions, Available Data Sources, and Paths Moving Forward*, RTI International, NC, pp. 1–98.

310 MELOSSI, 1979, p. 91.; SHEARING–STENNING, 1982.

311 GERTH – MILLS, 1958.

a szuverenitás áttevődése az államról a társaságokra mind nemzeti, mind nemzetközi szinten. Ez felvet számos kérdést: az állami ellenőrzés korlátozottságát a magánbiztonság fölött és azon aggályok megalapozottságát, hogy az állam egyre dominánsabb a kapitalista társadalmakban.³¹² Valóban, a tőke közvetlen kontrollja számos fontos rendészeti aspektusban szükségessé teszi az állam és tőke kapcsolatáról szóló konvencionális elméletek újragondolását, legyenek azok akár instrumentálisak vagy strukturálisak.³¹³

Az 1958-ban alapított Észak-Karolina állambeli Research Triangle Institute International nevű, nonprofit, független kutatóintézet szakértő-kutatói elkészítették a magánbiztonsági szektor komplex elemzését az Egyesült Államokban. Ezen kutatás a következő megállapításokkal zárult. A magán biztonsági szervezetek fontos szerepet játszanak az országban, kezdve az őrzési- és nyomozási szolgáltatásoktól a riasztó-felügyeleten át a páncélozott járművel szállításig és biztonsági tanácsadásig.

A növekedés oka részben a növekvő kiszervezési szint a biztonsági funkciók területén, beleértve a kereskedelmi biztonság privatizálását és a büntetés-végrehajtást, az egyes rendőri funkciókat, és az infrastruktúra védelmét.

A rendőrség rendfenntartási funkciója az Egyesült Államokban

Az amerikai rendőrség szociológiai kutatása J. H. Skolnick nevéhez fűződik, aki a *Justice Without Trial* c. művében leírja, hogy a demokratikus társadalmak rendészetének problémáját abban látja, hogy ellentmondásos a rend-eredményesség és rendőri proaktivitás, másrészt a törvényesség követelménye között. Úgy gondolják a rendőrök, hogy túlságosan megköti kezüket a törvény). M. Banton szintén Amerikában és Skóciában vizsgálta a rendőrség munkáját és arra jutott, hogy a rendőrségi munkában mindenképpen a rendfenntartás dominál a jogalkalmazással szemben. A rendőrség által fenntartott rend és a jogalkotói szándék között ellentmondás feszül.

Az állami rendészet és a magánbiztonság együttműködésének alakulása az Egyesült Államokban

312 BOEHRINGER, 1982; COHEN, 1979

313 BEIRNE, 1979

Annak ellenére, hogy rengeteg előnye van, ha a magánrendészet és közrendészet együttműködik, az együttműködés nem volt mindig erős.³¹⁴ Az 1950-es évek közepén még a kooperáció sokkal formálisabb volt. A biztonsági ipar a kapcsolat fejlesztésére kialakította az ASIS-t (American Society for Industrial Security).³¹⁵

Még az 1960-as években sem tekintették a magánrendészeti dolgozókat szignifikánsnak a rendészeti munkában, az ágazat forradalmi növekedése ellenére sem számoltak velük a kutatók és a politikusok, és az állami rendészetben dolgozók.

A kezdetek: repülésbiztonság, bűnmegelőzés

Az 1970-es évektől kezdte a két oldal elismerni egymást az USA-ban, de még mindig az általános bizalmatlanság érzése uralkodott az állami rendészet és a magánrendészet oldalán is.³¹⁶ Ebben az időszakban egyre növekvő problémát jelentettek a repülőgép-eltérítések, ezért a helyi rendőröket a biztonsági ellenőrzőpontokra vezényelték az USA repterein, hogy átvizsgálják az utasokat és azonosítsák a potenciális fegyveres elkövetőket. Akkoriban ez egy új rendészeti feladat volt és mivel a rendőrkapitányságokon dolgozók száma az új rendelkezés miatt lecsökkent, alternatív megoldásokat igyekeztek találni. Ekkor lépett be a magánbiztonság a repülésbiztonság megtámogatására, hogy a kialakult biztonsági rést kitöltse.

Az 1970-es évek elején a Law Enforcement Alliance of America (LEAA) szerződést kötött a Private Security Advisory Council (PSAC) szervezettel, hogy egyrészt felbecsüljék a kooperáció szintjét az állami és magánrendészet között, másrészt azzal a céllal, hogy a bűnmegelőzésben megerősítsék a magánbiztonság szerepét.

Az 1976-os PSAC-jelentés felszínre hozta a hosszú ideje tartó súrlódást a felek között, programokat és javaslatokat fogalmazott meg, amelyek az együttműködést segítik, tanulmányok jelentek meg a téves riasztásokról, a magánbiztonság jogi szabályozásáról, bűnmegelőzésről a környezet építészeti tervezésében, a biztonsági dolgozók etikai magatartási követelményeiről, a magánbiztonsági dolgozók jogosítványairól és a magánbiztonsági képzés tantervéről.

³¹⁴ CONNORS-CUNNINGHAM et al. (2000)

³¹⁵ CONNORS-CUNNINGHAM-OHLHAUSEN (1999)

³¹⁶ YOUNGS (2004)

Az 1980-as és 1990-es években a változások úgymint probléma-orientált szemlélet és a közösségi rendészet mozgalma segítette újraéleszteni a magán-és közrendészeti együttműködést. Ezt jól példázza, hogy az 1980-as években megalakították a Washingtoni Rendészeti Fórumot (Washington Law Enforcement Executive Forum), hogy megoldja az államban a felmerülő konfliktusokat az állami rendvédelem és a magánvállalkozások között.

Ezt később követték más államok is, és létrehoztak magánbiztonsággal kapcsolatos bizottságokat a Nemzeti Sheriff Szövetség (NSA); a Nemzetközi Rendőrzetők Társasága (IACP); és az ASIS szervezetén belül.

Tovább javította a kooperációt, hogy a 90-es évektől közös 3 napos képzést szerveztek a rendőrök és a magánbiztonsági dolgozók részére a Szövetségi Rendészeti Kiképzőközpontban (Federal Law Enforcement Training Center, FLETC). Oktatták a rendészet történetét, a trendeket, együttműködési megállapodásokat és keresték az együttműködés előmozdításának módját.³¹⁷

A 2001. szeptember 11-ei merénylet még inkább rávilágított arra, hogy hatékonyabban kell koordinálni a két szektort a belügyi területen. Különösen fontos volt ez az igény, mivel a magánbiztonsági cégek védtek és ellenőrizték a nemzeti kritikus infrastruktúrák 85%-át.³¹⁸ Az állami rendvédelem nagy erőfeszítéseket tett információk beszerzésére, de csak nehézkesen adtak ki információkat magánbiztonsági cégeknek. Másfelől a magáncégek sem szívesen osztották meg információikat a hatóságokkal, mert féltek, hogy a hatóságoktól kiszivárogtatják azokat.³¹⁹

A Belügyminisztérium (Department of Homeland Security, DHS) azt javasolta, hogy az ország biztonságának érdekében kössenek megállapodást és segítsék egymás munkáját információk megosztásával.

A fenti ASIS-felmérés tartalmazott kérdéseket a kooperációs szint kimutatására is. A válaszadók több mint fele legalább egyszer felkeres egy helyi állami rendészeti szervet, viszont a szövetségi és állami szintű szervekkel alig vannak kapcsolatban. Csak 15,5% és 17,5% jelentette, hogy legalább egyszer évente információt kér szövetségi vagy állami szintű szervtől. A magánbiztonsági cégek esetében az állami szerv felkeresésének leggyakoribb oka (64%) riasztásra válaszként történt. A 2005-ben készült ASIS-felmérés azt is kimutatta, hogy a magánbiztonsági cégek belügyi

³¹⁷ CONNORS et al., 1999

³¹⁸ U.S. Government Accountability Office, 2006

³¹⁹ MORABITO-GREENBERG, 2005

biztonsággal kapcsolatban 9,4%-ban, terrorizmussal kapcsolatban 6,7%-ban keresték fel az állami szerveket.

1. A RAND Corporation definíciója

A II. világháború után közvetlenül alapították meg a Research and Development Corporation (RAND) nevű, nonprofit szervezetet, amelynek célkitűzése kutatások folytatása a biztonság, az emberek jóléte érdekében. Egyedi stílust alakított ki, mert e kutatásokat rigorózan, szigorúan tényekre alapozva végezte. Kalifornia államban a Santa Monicában van a székhelye.

A szervezet által készített tanulmány a magánbiztonságot úgy definiálja, hogy azon magánszervezetek összes típusa valamint azon egyének tartoznak ide, akik bármiféle biztonsággal kapcsolatos szolgáltatást nyújtanak. E szolgáltatások közé sorolják a nyomozást, személyvédelmet, járőrözést, poligráfós vizsgálatot, riasztó-berendezések telepítését, páncélozott járművel történő értékszállítást. Egy közös funkciója van ezen szolgáltatások legtöbbszörének a tanulmány 18. oldala szerint a bűnmegelőzés és bűnfelderítés.³²⁰

2. Hallcrest-jelentések

Az 1990-ben készült első átfogó Hallcrest-jelentésben a szélesebb értelmű definíció mellett érveltek, ami magában foglalja a fizikai védelmet, információk védelmét, az alkalmazottakkal kapcsolatos biztonságot. Ebben a jelentésben sokkal akkurátusabb szerepet és felelősséget tulajdonítottak a magánbiztonságnak, mint az ennek ellenpéldájaként említhető „magánrendőrség” címkét használó Kakalik és Wildhorn-féle definícióban (1971).

3. Bottom és Kostanoski

Bottom és Kostanoski 1983-ban megállapította, hogy a magánbiztonság védelmet nyújt nemcsak a bűncselekmények, hanem négy további fenyegetés ellen is: veszteség, baleset, hiba, etikátlan gyakorlat.

4. Az Amerika Rendészeti Szövetség (PSTF) definíciója

A RAND definíciója a bűnözésre helyezte a hangsúlyt és az Amerika Rendészeti Szövetség (PSTF) emiatt bírálta. Ez utóbbi szervezet szerint a definíció nem tartalmazza a kvázi állami

³²⁰ KAKALIK-WILDHORN (1971) 3.

rendőrséget (ezalatt pl. a park- és rekreációs rendőrséget érti), nem tömöríti az ügyfél-kapcsolatot vagy a piac profitjának természetét.

Ezért a PSTF elfogadott egy definíciót, ami tartalmazza azon alkalmazott egyéneket, magánalapítású üzleti entitásokat és szervezeteket, melyek díj ellenében speciális klientúrának biztonsággal kapcsolatos szolgáltatásokat nyújtanak egyéneknek vagy cégeknek melyek alkalmazzák vagy megbízzák őket annak érdekében, hogy megvédjék embereiket, magánvagyonukat vagy érdekeltségüket különböző veszélyektől.³²¹

A PSTF is leszűkítette definícióját a profitorientált szervezetekre és kizárták a kvázi állami rendvédelmi szerveket, hacsak nem magántőkéből finanszírozzák őket.

5. Green definíciója

Green (1981) azt állította, hogy a nyereség-igényen vagy a pénzeszközök forrásán alapuló megkülönböztetés nem használható, mivel a nonprofit intézmények például kórházak, repülőterek, iskolák, gyakran bérelnek magánbiztonsági alkalmazottakat. Ezért Green a magánbiztonságot azon egyének szervezetek és szolgáltatások összességéként definiálja, melyek az állami rendészeti szervekkel nem azonosak elsősorban a bűncselekmények megelőzéséhez, speciális személyek, szervezetek vagy létesítmények veszteségéhez, kárához kötődnek. (ekként fogalmaz Cunningham is, 1990).

6. Napjaink definíciója

Habár gyakran idézik ezeket a régi fogalom-meghatározásokat, kritizálják is mindkét Hallcrest-jelentésben, mert le vannak szűkítve személyekre és üzletekre.

Cunningham és társai 1990-ben a leggyorsabban növekvő szegmensként határozták meg a magánbiztonsági ipart, a gyártás, értékesítés, biztonságtechnikai installációk és technológiai rendszerek terén. Napjainkban a szélesebb értelmű definíció az uralkodó nézet. Például az ASIS, ami a legnagyobb amerikai szövetsége a magánbiztonsági szakmának az Amerikai Egyesült Államokban úgy definiálta a magánbiztonságot, hogy nem kormányzati magánszektor, mely a személyeket és javaikat, valamint információkat véd, és ennek érdekében. Az ASIS továbbá azt állította, hogy a személy- és vagyonvédelemnek segítő szerepe van a magánszektor biztonságának

321 CUNNINGHAM et al. (1990)

megteremtésében, az üzleteinek, kritikus infrastruktúráinak védelme akár természeti katasztrófa, baleset esetén, illetve tervezett intézkedések kidolgozásában például a terrortámadások, vandalizmus ellen stb. (ASIS International, 2009).

7. Az ASIS fogalom-meghatározása

Egy 2009-es ASIS-szimpóziumon a szakértőket megkérték, hogy alakítsanak ki egy adekvát fogalmat a biztonság területén és ennek során a magánbiztonság 18 alapkövét határozták meg az alábbiak szerint. (ASIS Foundation, 2009):

1. objektumvédelem
2. személyvédelem
3. információs rendszerek biztonsága
4. nyomozások,
5. veszteségmegelőzés
6. kockázatelemzés
7. jogi aspektusok
8. sürgősségi és veszélyhelyzeti tervezés
9. tűzvédelem,
10. kríziskezelés,
11. katasztrófamanagement,
12. terrorelhárítás,
13. üzleti hírszerzés,³²²
14. végrehajtói védelem
15. munkahelyi erőszak elleni fellépés
16. bűnmegelőzés
17. bűnmegelőzés környezeti tervezéssel
18. biztonsági építészet és mérnöki munka

³²² GÁSPÁR Csaba (2010): *A BI két jelentése*, Forrás: http://adatbanyaszat.blog.hu/2011/10/11/a_bi_ket_jelentese, letöltve: 2016. 05. 30.

Fentiekből látható, hogy a biztonság területének sokféle értelmezése lehetséges. Leszögezhetjük, hogy XXI. századi modern globalizált világunkban már nem az állam vagy a rendőrség a kizárólagos biztonság-szolgáltató. A magánbiztonság világában nem a szolgáltató dönt, hanem a megrendelő. Ha adott szolgáltatásnál van olcsóbb vagy alternatív megoldás, akkor azt választják, még a kellő hagyománytisztelet ellenére is. A rendészeti feladatok megőrzik hatósági jellegüket, de egyes részfeladatok kiszervezésre kerülnek a piaci szereplőkhöz, akik pedig profitalapon gondolkodnak és dolgoznak. A biztonsági szereplők körének bővülésével a viszonyrendszer egyre bonyolultabbá válik. A társadalmi-gazdasági-technikai fejlődés új kihívások elé állítja a biztonsági szolgáltatókat. A magánbiztonsági szolgáltató oldal szakmaiságának javítása segíti az állam biztonságsszolgáltatási feladatának teljesítését, ebből következően az állampolgárok szubjektív biztonságérzetének javítását is.³²³ Ebben fontos szerepe van az oktatásnak, a nemzetközi gyakorlat megismerésének, hogy mások kudarcaiból és sikereiből levonjuk a megfelelő konzekvenciákat.

A magán- és közbiztonság történeti megkülönböztetése az Egyesült Államokban

Az amerikai társadalmat ért bűnelkövetések számánál kevesebb dolog növekszik gyorsabban. A bűnnek kitett kultúrát jelentősen felkavarja a bűnelkövetés mértéke és az adandó intézkedések emelkedő költségei nagyban rontják a mindennapi élet minőségét. A „Uniform Crime Report” az elmúlt két év, kortárs társadalmi berendezkedést ért bűnözés jellemzőit foglalja össze. A jelentés megállapítja, hogy az FBI szigorú fogalommeghatározása szerinti, több mint 23 millió bűncselekményt követtek el. A számok nem terjednek ki a be nem jelentett vagy fel nem derített cselekményekre, az egyéb módon minősített esetekre, vagy amelyek nem voltak alkalmasak ügyészi vádképviselőre, sőt, ezen adatok nem tartalmazzák a beismerések arányait sem. A számokat csupán bizonyos típusú bűncselekmények vonatkozásában vették figyelembe, melyek adatként rögzíthetők a „Uniform Crime Report”-ban. A vétségek kevésbé alkalmasak a hagyományos jelentési mechanizmusban történő megjelenítésre, így a különböző bűnös kihágásoknak a helyét még meg kell határozni a bűnügyi adatok hatalmas tömbjében.

Crime Index

A Bűncselekményi index különböző cselekményekből áll, melyek a jelentet bűncselekmények mennyiségében és arányában több módon is meghatározhatók, a bűnüldözés szempontjából. Az

323 GALÁNTAI Béla

emberölés, a szándékos emberölés, a nemi erőszak, a rablás, a súlyos testi sértés, a vagyoni elleni bűncselekmények, a betörés, a lopás, a járműlopás, a gyújtogatás az erőszakos bűncselekmények között kerül meghatározásra.

Amikor az erőszakos bűncselekmények értékelésre kerülnek, a kép ijesztővé válik. Az elmúlt évszázadban az amerikai társadalom megtapasztalta az emberölések számának emelkedését. Habár az elmúlt években a bűnelkövetések száma némileg csökkent, az amerikai hétköznapiakat negatívan befolyásolják az erőszakos támadások.

A „National Institute of Justice” jelentése (Criminal Justice 2000) optimista a legnagyobb bűnelkövetők elfogását illetően, de kevésbé más tekintetben. A műben két elismert kriminológus azt vallja, hogy nyilvánvalóan nehéz jóslatokba bocsátkozni.

A legtipikusabb bűncselekményeket, mint például az emberölést, nemi erőszakot, testi sértést, rablást, betörést, járműlopást a technológia és az aktív közösségi rendészet látókörébe lehet vonni néhány év alatt. A készpénzmentes társadalom kialakulásával, többek között, nem lesz tárgya a rablásnak, más esetekben a számítógép által ellenőrzött okosházak és autók meg fogják akadályozni a betöréseket és az autólopásokat. A beültetett, a test funkcióit ellenőrző eszközök, mesterséges anyagok (mint például „kijózanító” gyógyszerek vagy szintetikus hormonok) a szexuálisan és fizikailag erőszakos elkövetőket kontroll alatt fogja tartani.

Egy másik jövőkutató, ezzel szemben, 2025-re egy bűnök által sokkal megtépázottabb társadalmat vizionál: „Megerősített, középosztálybeli, anyagilag jobb helyzetben lévő enklávék az elpusztított városokban, amelyeket ostromolják a drogos, szegénység által sújtott rétegek”

Kinek a dolga lesz megakadályozni ezeket a bűnelkövetéseket? A válasz két iskola formális és mechanisztikus válaszai szerint adhatók meg: *az állami szektor rendészete és a magánszektor védelmi szolgáltatásai.*

E vizsgálat tárgya a magánbiztonsági szektornak, szerepének a megelőzésben és a bűncselekmények számának csökkentésében. Ez utóbbit illetően egy külön szolgáltatási szektor alakult ki, melynek jelentőségét csak keveseknek sikerült előre megjósolni, és mely mára már megállíthatatlan erő ebben a kérdésben. Szellemi központok, kormányzati ügynökségek, szakemberek valamennyien e folyamat jelentőségét emelik ki. A „National Institute of Justice”

által kiadott „*Magánbiztonság: Minták és Trendek*” a „*Hallcrest-jelentés*” számadatait használja, melyek előrejelzik a szektor emelkedő személyi és dologi kiadásait.

A jövő itt kezdődik – egy magán megelőzésben és védelemben gyökerező rendszerben, összehangoltan a közrendészeti modellel. A jövőben a bűnüldözés, a terrorizmus elleni harc, a közszektor lehetőségei terén több együttműködés fog kialakulni. Jelen állás szerint a magánszektor egyre inkább magába foglalja a biztonsági funkciók egyre bővülő lehetőségeit. A köz és közösségi szektor többé nem fog az FBI-ra, az Alkoholt, Dohányt és Fegyvereket Ellenőrző Hatóságra, az állami vagy helyi rendőrségre támaszkodni, hogy számtalan feladatot ellásson.

A közösség ma már használja és függ a magánbiztonsági modell eszközeitől, mely tendenciák a közösségi együttélés valamennyi aspektusára kihatnak. Az Amerikai Ipari Biztonsági Társaság a jelenben és a jövőben is látja azokat a lehetőségeket, és álláspontja szerint „a megnövekedett biztonság igényét az információkkal való visszaélés, a munkahelyi erőszak, a terrorizmus és a fehérgalléros bűnözés is növeli. Az Egyesült Államok biztonsági szektora évente 100 milliárd dolláros üzleti forgalmat generál, amely még mindig növekszik. A biztonsági szektor minden szintjén kínálkozik üzleti lehetőség. Minden vállalkozás, legyenek azok bármilyen kicsik is, vannak aggodalmaik a csalás, a számítógépes adatok ellopása, a gazdasági kémkedés vagy a munkahelyi erőszak terén.

A magánbiztonsági szektornak ma már olyan jelentősége van, amely óhatatlanul hatással van a közbiztonság egyes területeire. A közrendészet és a biztonság terén működő vállalkozások üdvözlik a segítséget. Az állami és szövetségi lakóövezetekben, lakóházakban, épületkomplexumokban, katonai létesítményekben, közlekedési csomópontokban és a közösségi közlekedés helyszínein, a rendészeti feladatokban, a robbanóanyagok kezelésében a lassan karikatúrává minősülő, hatékonyságát veszített, fánkot majszoló rendőrség már nem látja el a feladatait. Frank MacHovec követeli, hogy a rendőrség által el nem végzett feladatokat lássák el biztonsági szervezetek. A magánbiztonsági szektor aktívan használja a technológia vívmányait, pont azokat az eszközöket, amelyeknek a közrendvédelmi szervek nincsenek birtokában. Mivel a magánszektort kevésbé terhelik szabályok és kevésbé van kitéve alkotmányos felülvizsgálatnak, a hatékonyság és eredményesség által vezérelt, vállalkozói kreativitással felruházott biztonsági ágazat csak menetel tovább.

A magánbiztonsági szektor a köz javára szolgált

Az Egyesült Államok magánbiztonsági szektora valamennyi közbiztonsági szolgáltatást korlátok nélkül el tudja látni, a közvagyon és a magánszféra, a magánlakhatás és a középületek megóvására kiterjedően. Ezt jelzik a közfelelősség, az amerikai közösségek biztonsága, a bűnmegelőzés és elrettentés, a vagyonbiztonság megóvására irányuló szándékok. A magánbiztonsági szektor a köz javára is szolgáltat, és közbizalmat épít azáltal, hogy az emberek és a vagyon megóvását szakértelemmel bírókra bízta. A magánbiztonsági szektor jobban tud bizalmat építeni az állampolgárokkal, mint annak közjogi megfelelője, és ezt az eredményt csupán az elképesztő fejlődésével vívta ki.

A magánbiztonság hatékony kriminálprevenációs eszköz

David A. Sklansky *Magánrendőrség* c. műve az összefüggéseket vizsgálja:³²⁴ „A legtöbb jogász és jogtudós számára a magánbiztonsági szektor egy érintetlen terület – vad, feltérképezetlen, nagyrészt felfedezetlen.” A kormányzati ügynökségek mindazonáltal alkalmazzák a magánbiztonsági szektor szakembereit abból a célból, hogy védjék és segítsék a kormányzati épületeket, az építési projekteket, a közparkokat és közszolgáltatásokat, és egy alacsony, de egyre növekvő számú helyi kormányzat is megkezdte a magánrendőrséggel történő kísérletezést.

A magánbiztonság egy biztos és megbízható eszköz a bűnözés ellen folytatott harcban. Miközben a bűnelkövetések száma így is nyomasztó, elképzelhető, hogy azok a biztonsági szektor integráns közreműködése nélkül milyen magasságba szöknének.

A bűnözés elleni harc és az elrettentés sokat fejlődött az eredendő tulajdonszerzés óta. Mindazonáltal a jelenlegi erőfeszítések hatékonyságához, az érdekelt ügyfelek számának növekedéséhez – akik nem csupán a bűnelkövetések áldozatai és közösségi csoportok, hanem olyan szolgáltatást nyújtok is szükségesek, amelyek abban érdekeltek, hogy a biztonsági szektornak közös cselekvéstervet kell kialakítania. Nem csak az erőszakos bűnözés száma, a fiatal elkövetők, a szabadságvesztéssel büntetettek növekvő mennyisége, az elkövetők nagyszámát biztosító társadalmi csoportok lehetnek a hagyományos közbiztonság látókörében, hogy csak néhányat említsünk. A közösségnek többoldalú megközelítést kell alkalmaznia a bűnözés visszaszorítására, és a magánbiztonsági szektor ebben alapvető szerepet játszik.

324 SKLANSKY D.A. (1999): *The Private Police*, *UCLA Law Review*, Vol. 46, Issue 4 (April 1999), pp. 1165–1288.

A száz évvel ezelőtti helyzetet tekintve Amerika előtt nyilvánvaló, ahogy az egyre emelkedő arányú bűnözést a közbiztonsági szervek nem képesek visszaszorítani. A közgondolkodásban élenjáró szervezetek még azt is megfogalmazzák, hogy össze kell kötni a kisebb súlyú bűncselekményeket az egyéni felelősség igényével, valamint a kisebb kormányzati beavatkozással.

Amerikai biztonsági szakértők, tanácsadók, a szakma kiválóságai és a rendészeti szervek próbálják megjósolni a várható erőszak mértékét, miközben ezzel párhuzamosan olyan módszereket fejlesztenek ki, melyekkel mindezek hatása a közösség életére csökkenthető. A közrendészeti szervek személyi állománya számára ennek elérése valószínűtlen. Ők elsődlegesen az utólagos kivizsgálásra és végrehajtásra lettek kiképezve, nem pedig a bűnmegelőzésre. A közjogi modell számít a magánszektor némi segítségére, a jelenlegi aggasztó trendeket figyelembe véve. A közjogi rendszert rendszeresen érik azok a vádak, mely szerint akár el is fogadja a bűnelkövetések és törvénytelen ségek jelenlegi számát. Az erőszakos bűncselekmények oly mértékben elterjedtek a társadalomban, hogy a népesség nagy része, városi és vidéki környezetben is, elfogadja azt a nézetet, hogy a bűn elkerülhetetlen, az az amerikai társadalom állandó része. Ha elfogadjuk, hogy a bűncselekmények áldozatává válni egyfajta életmód, az egyszerű állampolgár megtagadja a bűnelkövetések kontrollját, amelyet a magánbiztonság biztosítani tud. A közjogi modell hosszú időn keresztül, a politikai és jogi tényezők által hajtva, kijelölte a feladatot. A magánszektor üdvöztető alternatívát kíván.

Az erőszak és a bűnelkövetés problémái rég túlmutatnak az utcai bűneseteken. Az erőszak és a társadalomra veszélyes viselkedés egyre növekvő számú esetei hagyományos helyszíneken történnek, például munkahelyeken, vallási célú helyeken, sport- és szórakoztató eseményeken, üzleti tevékenységre fenntartott helyiségekben vagy egyéni utazás során. A légitársaságok által jelentett, utaskísérőket érintő zaklatási ügyek száma az elmúlt négy évben megháromszorozódott. Az erőszak megtalálja az útját a mindennapi életbe – egy hétköznapi összejövetele, munkahelyi erőszak formájában, iskolai mészárlásokon, és a terrorista cselekmények is csupán kegyetlen példái ezen egyre növekvő társadalmi széthullásnak, amelyre nincs az a közjogi rendőrségi válasz, amely önmagában elegendő lenne ezek megakadályozására. Ezen eszközök mellett szükség van a közreműködés más formáira, melyet a biztonsági szektor tud adni.

A bűnözést érintő jóslatok azt jelzik, hogy a problémák folytatódni fognak, megkerülhetetlenné téve a magánbiztonsági szektor egyre növekvő szerepét.

A bűnelkövetések számai valamennyi mutató tekintetében újra növekedésnek fognak indulni. A fiatal bűnelkövetők számának emelkedése már az ezredfordulón kiemelkedő volt az Egyesült Államokban. A 2005–2007 közti időszakra számos szakértő 20 százaléknyi emelkedést jósolt a 14-17 éves bűnelkövetők körében és azt, hogy 2010-re a 12 és 19 éves közti bűnelkövetői szám elérje a 35 milliót. Emellett a felnőtt elkövetők aránya szintén kiemelkedő lesz, komor képet festve egy bűnelkövetés által sújtott társadalomról. A jelenlegi esetszámokat tekintve megbízható előrejelzés adható a jövőre, amellyel a közjogi szervezetű rendőrség nem fog tudni egyedül megbirkózni, hanem valóban segítségre fog szorulni a gyorsan reagáló, és sokszínű magánbiztonsági szektor szakértőitől, hogy megoldják a problémákat. „A rendőrök egyre több reményvesztett, félelemnélküli, szabályok nélkül felnövő, életkilátásokkal nem rendelkező gyerekekkel találkoznak. E teljesen rideg valóságban, a hidegvérű bűnelkövetés kezelésében a közjogi rendőri szervezet egy vele párhuzamosan kialakult intézményre támaszkodhat, karöltve vele, hogy a társadalmat megvédje. A magánszektor érdeke szilárd, meggyőződése a közösség és a kultúra megvédése.

Az efféle logikus szövetség ellenére, némely rendészeti szerv magasrangú szereplője még mindig ellenzi az integrációt, holott a küldetés egyértelműsége és a bürokratikus akadályok leküzdésének igénye előrevetíti az egymás mellett létező szervezetek összeolvadását. Fontos a változás, a fejlődés, hogy ne maradjon meg a jelenlegi status quo. Kreatív és innovatív gondolkodásra van szükség. A kockázatok egyszerűen túl nagyok ahhoz, hogy azokat a jelenlegi közjogi szervezeti rendőrséggel és módszerekkel kezeljék, amelyek, a legnagyobb részben, nagyrészt hatástalanok. Nem lehet figyelmen kívül hagyni az együttműködés eredményeit a találékony, kreatív, flexibilis magánbiztonsági szektorral.

Megállapítható, hogy a fennálló status quo megkérdőjeleződésének vagyunk tanúi, ezért radikális változásokra lesz szükség. A fentebbi megállapítások meggyőzőek arról, hogy a közjogi rendészeti szervek és a magánszektor intézményei között interakció áll fenn. A közjogi szervezetű rendőrség elismeri a magánszektor modelljének bölcs meglátásait, épít erősségeire és elfogadja gyengeségeit. Ez esetben a magánszektor a közjogi szektorral együttműködik, megosztja szakértelmét, amikor arra szükség van, viszont tiszteli a közjogi szervezet hatáskörét. E két világnak egyesítenie kell erősségeit, egymást segítve. A magánbiztonság nem a különbségeket keresi, hanem a közjogi

szervezetű rendőrséggel történő együttműködést. A két szektort nem elidegeníteni kell egymástól, hanem ellenkezőleg: integrálni egymásba. Ehhez segítséget nyújt, ha az alapoktól kezdjük az értelmezést, úgymint mit is jelent a közbiztonság.

A közbiztonság amerikai értelmezése

A közjogi szervezet, összemérve a magánszektorral, még igencsak gyerekcipőben jár, bár mindkét terület eredete közös és egy családba is tartoznak. A mai társadalom sérülékenységei adottak. Újszerű, innovatív megközelítések, problémamegoldó és hatékony bűnmegelőzési modellek alkalmazása, azonnali reagálás elengedhetetlen egy jobb holnap biztosításáért.

A *közbiztonság* fogalmát egységében és többretegűen szükséges meghatározni, emellett működési filozófiáját és módszereit átfogó felülvizsgálat alá kell helyezni. Csak ezek után fogja a rendszer maximalizálni a pozitív elrettentő hatásokat és a megelőző intézkedések hatásait a közösségre és a kultúrára.

Például azáltal, hogy a közjogi és magánszektor tisztviselői le tudják bontani a félelem falait és így biztosítják a közösséget, ennek fejében a közösség tagjai egymással együttműködésbe kezdenek – kialakítva a bűnmegelőzéshez nélkülözhetetlen alapvető elemet. Ugyanez kell az üzletvitelt folytató vállalkozásoknak – bűnmentes működés biztosítása, mely közvetlen hatással van a vállalkozás termékeinek vagy szolgáltatásainak költségére. Ennek eredményeképp, a vásárlók által fizetendő árak alacsonyabbak lesznek, a közösségi életszínvonal javulni fog. A magánszektor a közjogi társánál jobban érti a gazdaság dinamikáját és fejleszteni is tudja a társadalom életét. A magánszektor vissza tudja hódítani a szíveket és a közösségi gondolkodást, amelytől a közjogi szervezet már rég elidegenedett és amelytől a közösségek idegenkednek. A biztonság jó hatással van a kapcsolatépítésre is, a feladatellátás nem tartható fenn elégedett ügyfelek nélkül. A biztonsági szolgáltató hozzáállása ebben a kapcsolatban feléleszti azt az igényt, hogy a partnerrel hosszú távon jó viszony épüljön ki.

A magánrendőrség jóval kisebb teherrel lép be ebbe a kapcsolatba, a gyors reagálás igényével, ellentétben a bürokratikus letargiával, mely lassítja a közösség válaszait. Ebben rejtőzik az együttműködés, a megosztott és közösen feldolgozott tapasztalatok mindenhatósága. K. C. Poulin és Charles E. Nemeth szívből hisznek abban, hogy a magánbiztonsági szektornak az amerikai jogban és rendben kell gyökereznie, inkább, minthogy elkésett gondolatként folyamatosan „csak”

kövesse a kihívásokat. Ez az elgondolás nemesíti tagjait és alkotóit. A magánszektor egy egész nemzet létezését és működését tudja biztosítani azáltal, hogy az egyéni igényeket elégíti ki a közösség iránt érzett felelőssége beteljesítésével.³²⁵

A magánbiztonsági szektor filozófiája az amerikai hagyományok részét képezi. Önségítő, öntámogató jól képviseli az amerikai tapasztalatokat. Az önségítés, az önvédelem a szabad emberek jellemzője, akik nem várnak a közjogi rendészeti szervek bünelkövetés utáni reakciójára, hanem birtokában vannak annak az erkölcsi bátorságnak, hogy megvédjék saját magukat. Egy nemzet nagysága abban is mérhető, hogy hogyan képes megbirkózni a bűnnel, hogyan képes megálljt parancsolni a bünelkövetés következményeként beszűkített életvitelnek. Az amerikai nemzet, az államok, a szomszédság, az üzleti körök ezzel tisztában vannak.

Üzleti és ipari tekintetben a magánbiztonsági szektor virágzik, mivel alapvető szolgáltatásokat nyújt a szabadpiac igényei szerint. A védelmi szolgáltatásokra specializálódott cégek látják, hogy a közösségek hogyan és miért élnek és halnak, boldogulnak vagy bomlanak szét. A megelőző és proaktív szolgáltatások magánszolgáltatba adásával a magáncégek ily módon a közösségek stabilitását biztosítják. kevesen vitatkoznának azzal, hogy ez nem az alapvető közösségi felelősség.

A közrendvédelem amerikai filozófiája

A közvédelem, és annak filozófiája, legyen az külsőségekben magán- vagy közjogi jellegű, mindig is tükrözi a politikai és társadalmi környezetet. Mint minden más intézményre jellemzően, a fejlődés itt is tetten érhető. A magánszektor és a közszektor világos és pontos elemzéséhez szükséges megnézni a történelmi sajátosságokat. Kérdésként vetül fel, hogy hogyan alakult ki a jelenlegi rendészeti rendszer? Milyen módon választható külön a magán- és a közszektor? Hogyan változtak ezek az idők során? Vannak-e alapvető különbségek?

A kortárs paradigmának, a működés módozatainak megértéséhez történelmi távlatokban látni kell, hogy a jogelődöknek folyamatosan változniuk kellett, irányítási módszereiket hozzáigazítva a társadalom fejlődéséhez és túléléséhez. A törvények – eltekintve a morális szokásoktól, a vallási tradícióktól, az erény követelményeitől és a kisebb súlyú vétkektől – korlátokat emeltek, meghatározták az elfogadható viselkedés köreit, és törvényeknek megfelelő ítéletek születtek a

325 POULIN K. C. – NEMETH Charles P. (2005): *Private Security and Public Safety*, p. 28.

törvénysértések következményeit illetően. A törvények megalkotása, bármely jól szerkesztettek is legyenek, nem képesek garantálni egy közösség biztonságát.

Kiindulásként az elfogadott jogot, a beiktatott törvényeket kell megnéznünk. Megállapítható, hogy azok nem teljes mértékben kerülnek követésre, nem garantálják a közösségek biztonságát. A törvények végrehajtás nélkül szóbeli feddések csupán. A végrehajthatóság nélküli törvény kiüresedik, önmagában még vizsgálat tárgyát sem képezi, ez esetben nem is beszélhetünk jogról. A kikényszerítés szükségességének felismerése hozta létre London első rendőrőrsét, és egészen eddig a pontig a közbiztonság, int fogalma meghatározása sem történt meg. Mielőtt az Egyesült Államokban Pennsylvaniában és New Yorkban létrejöttek az első rendőrségek, pár generációval ezelőtt, milyen mechanizmus alapján történt a jog kikényszerítése és a rossztevők számonkérése?

Amit ma látunk, messzire van az önsegítés és –védelem történelmi alapszükségleteitől. Az agresszív és magabiztos közösség, amely felveszi a harcot az elkövetőkkel, engedelmessé, sőt, későn reagálóvá vált. Ahelyett, hogy a bikát a szarvánál fogva ragadná meg és felkutatná a bűnözőket, a közösségek inkább a hivatásos szervek válaszára várnak.

4. Magánbiztonság az Egyesült Királyságban

Patyi András szerint az angolszász típusú rendészet egyfelől rendészeti jogi (police law) másfelől rendészeti igazgatási (police administration) művek formájában ismerhető meg és ezek a művek gyakorlatiasak, a szakági jogszabályok összefoglalásai.³²⁶

Közrendőrségi modell a XIX. századi Angliában

A bűncselekmények elkövetésétől való elrettentés ellenére Anglia egyre magasabb számú bűnelkövetéstől szenvedett. Habár a Bow Street-i rendszer kemény munkát végzett, nem győzedelmeskedhetett a bűn ellen folytatott háborúban. Elégséges személyi állomány és források nélkül, egy urbanizálódó és iparilag egyre fejlettebb társadalomban szükség volt a változásra. Az önsegítség többé nem volt elég. A XIX. század iparilag fejlett Angliájában hatalmas igény mutatkozott a vagyon, az áruk, a szolgáltatások megóvására. Példa erre a Temze folyó, mely

³²⁶ PATYI András (2020): *Rendészet és jogalkalmazás (néhány gondolat egyes alapfogalmakról)*, In: Magyar Rendészet, 2020/3., p. 205.

elsődleges folyosóvá vált a kereskedelemben, mindazonáltal a biztonságos hajózás feltételei nem voltak adottak. A folyón mintegy 37 ezer ember dolgozott, közülük nagy arányban kevésbé kívánatos jellemvonásokkal, mérhetetlen értékű és mennyiségű áruval – mindazonáltal a folyót biztosító rendészeti feladatokat meg kellett alkotni. Patrick Colquhoun, John Harriot kapitány – mindketten bírók –, egy Jeremy Bentham nevű jogással karöltve megalapították a Folyami rendőri szervezetet (Marine Police Establishment). 1800-ban a Parlament hivatalosan is hozzájárulását adta a szervezetnek egy határozott idejű, hét éven át tartó működéshez. A jogérvényesítés terén, ekkor, a rendőrség és a kormányzat együttműködése nyilvánvalóvá vált. A Folyami Rendőrség a lopástól az emberölésig üldözte a bűncselekményeket. A Folyami Rendőrség később beleolvadt a Londoni Rendőrségbe (Metropolitan Police). A Robert Peel által szerkesztett Londoni Rendőrségi Törvény (Metropolitan Police Act) 1829-ben lépett hatályba, majd’ harminc évvel a Folyami Rendőrség megalakítása után.

Sir Robert Peel és a Londoni Rendőrség (London Metropolitan Police)

Sir Robert Peel, akit „a Rendészet Atyja” néven is illettek, nyújtotta be a Parlament Törvényét (Act of Parliament), amely lehetőséget teremtett az Ír Béketeremtő Haderő megalapítására. Ő ismerte fel a korábbi módszerek vagy az akár a Bow Street működésének kapacitásbeli hiányosságait. Standardokat állított fel, amelyben finomította a koncepciókat, tisztázták a szabályokat és rendelkezéseket. Peel abban hitt, hogy képzett, teljes munkaidőben foglalkoztatott rendőrök munkájával sikerül csökkenteni a bűnözés mértékét, bűnmegelőző technikákon keresztül, a megtorlás helyett visszatartással. Új szabályokat vezetett fel a rendőrség feladatai közé: a bűn és zavar megelőzése, a nyilvánosság jóváhagyására és tiszteletére alapozott működés, egyúttal a nyilvánossággal való együttműködés kiemelt jelentősége, jóhiszeműség gyakorlása, az élet feltétlen megóvása, a fizikai erő használata kizárólag akkor, amikor az szükséges és arányos, illetve célhoz kötött, különösen körültekintő rendőrségi feladatellátás, illetve a bűn és zavar hiánya a rendőri működés hatásosságának fokmérője.

Mint elődei, Sir Peel is szenvedélyesen hitt a bűnmegelőzésben, jobbnak tartotta, mint utólag üldözni és elkapni az elkövetőt, hitt abban is, hogy a bűnmegelőzés intézménye fontos érték a társadalom számára. A rendőri személyi állomány számára magas standardok és hatékony feladatmegvalósítás, az eljárások pontos betartását fenntartását jelölte ki. Anglia ezek után elindult egy úton, melyet a mai napig az önsegítés, a védelem folyamatos továbbvitele jellemez. Az

amerikai tapasztalatok részben az Óvilág módszereiből merítkeznek, figyelembe véve a földrajzi, társadalmi és gazdasági sajátosságokat.

Nagy-Britannia magánbiztonsága

1979-ben a Home Office kiadott egy vitairatot a magánbiztonsági iparágazatról, amelynek célja az volt, hogy társadalmi párbeszédet kezdeményezzen a magánbiztonságról, mint a társadalmi kontroll gyorsan növekvő jelenségéről. A kanadai Stenning és Shearing kritikai élel elemzte ezt a dokumentumot és összevetette az akkori észak-amerikai magánbiztonsági szektor helyzetével. A dokumentum a magánbiztonsági alkalmazottak helyzetét a civil állampolgárral egyenlőnek írta le, ezzel szemben úgy érveltek, hogy két dolog is megkülönbözteti: a formaruha és a beléptetés és mozgás kontrollálása a kereskedelmi egységek, stadionok stb. esetében. A dokumentum az in-house örökre nem javasolt szabályozást. Stenning és Shearing kifejti, hogy a legnagyobb három kanadai jurisdikció alkotott szabályozást (Ontario, Quebec és Brit Kolumbia) a biztonsági szektor ezen szereplőire és ugyanez a helyzet az Egyesült Államok számos államában is.

Látható, hogy ebben az időben Nagy-Britannia még jóval lemaradt az észak-amerikai kontinens magánbiztonsági szektorának fejlettségétől mind szabályozás, mind percepció tekintetében. A dokumentum szinte ignorálta, vagy csekély méretűnek tüntette föl az állami megrendelők arányát a szektorban. Ezt a kanadai tudósok vitatták és rámutattak, hogy Kanadában és Észak-Amerikában a kormányzatok minden szinten alkalmaznak magánbiztonsági szolgáltatókat és ennek van egyfajta szabályzó funkciója, mivel minimum sztenderdeknek kell megfelelniük a szerződéses szolgáltatóknak.

Nagyon jelentősnek tartom, hogy a vitairat a magánbiztonság expanziójának első számú okát abban látta, hogy az állami rendőrség képtelen betölteni funkcióját, ugyanis növekvő igény mutatkozik a bűnözés visszaszorítására. Habár a magánbiztonság az önszegély ősi alapelveként tekintendő, amellyel személyünket, vagyonunkat megvédjük, mégis a felelősséget teljes mértékben a rendőrségre hárítja a vitairat. Ebből kifolyólag csak a „biztonsági rések betömésére szolgáló” szerepként értékeli a magánbiztonságot és a rendőrség elégtelen jelenlétében látja a magyarázatát. Le is vonja a következtetést a kanadai szerzőpáros, hogy a magánbiztonság nem több, mint az állami büntetőigazságszolgáltatás kiterjesztése, tehát formálisan gondolkodva, ha egyszer elegendő lesz állami rendőrség létszáma, akkor a magánbiztonság egyszerűen eltűnik. Látható, hogy bizony paradigmaváltásra volt szükség a brit szigeteken is, hogy másként

értelmezzék a magánbiztonságot. A Torontói Egyetem kutatói úgy fogalmazzák, hogy a magánbiztonság több egy megnövekedett iparágazatnál, amely jogi szabályozást igényel. A magánbiztonság a társadalmi kontroll „csendes forradalma”, amelynek alapja a gazdasági-társadalmi-politikai változás.

Shearing and Stenning (1981, 1983) szerint Nagy-Britanniában és másutt is a magántulajdon tömegének növekedése kulcsfaktora a magánbiztonság expanziójának. Ez úgy értendő, hogy növekedést mutat mind méretben, mind a profilját tekintve, mert a tulajdonosok felismerték annak üzleti előnyeit, ha saját biztonsági erőket alkalmaznak. Nemcsak arra képesek, hogy meghatározzák a biztonsági személyzet funkcióit, hanem felhatalmazzák az előerőt, hogy beléptetési szabályokat betartassák és kizárjanak minden váratlan látogatót, aki megszegi a belépés feltételeit amióta a common law-országokban megadja a jogot a tulajdonosoknak, hogy eldönthessék ki az, aki beléphet a területükre és ki maradhat ott. A vagyonos megrendelő hatékonyan tudja alkalmazni a magánbiztonsági alkalmazottakat a gazdasági erejének és a „freerider”-hatásra való relatív immunitásának köszönhetően, amit a saját biztonságába investált. Ez utóbbi jelenséget Wakefield úgy magyarázza, hogy a biztonságba befektetés a szomszéd tulajdonosoknak is kedvező, akik ugyan a költségekben nem osztoztak a tulajdonossal, de áldásos hatását élvezik, mert a védelmi hatás diffúz módon továbbterjed.³²⁷

George és Button jéghegy-elmélete

A brit szerzőpáros Bruce George és Mark Button³²⁸ professzor igen érzékletes hasonlata szerint a magánbiztonsági szektor egy jéghegyhez hasonlítható, nagyon változatos és sokféle irányban fejlődik, ezért nehéz besorolni a különféle elméleti és jogi definíciókba. A vízfelszín feletti, látható részek: a testőrség, magánnyomozás, közrendfenntartás, biztonsági ellenőrzés hatósági intézkedésre. A biztonságvédelem jelenleg látványos és egyre inkább összekapcsolódik a biztonságtechnológiával. Ezzel szemben a felszín alattiak a biztonsági szakértők, a biztonságtechnológiai szakemberek a biztonsági képzés oktatói, továbbá a magánkatonai haderő is ide tartozik. Ez utóbbi növekvő mértékben felelős a biztonsági szektor reformjaiért pl. Afganisztánban, Irakban. A felszín alatti rész sokkal nagyobb, mint a jéghegy látható csúcsa.

³²⁷ WAKEFIELD, Alison (2005): The Public Surveillance Functions of Private Security Surveillance & Society 'People Watching People' (ed. Wood) 2(4), p. 531.

³²⁸ GEORGE–BUTTON (2000): *Private Security*, p.12.

15. ábra: Jéghegy-elmélet, saját szerk., Bruce George és Mark Button elmélete alapján

James S. Kakalik és Sorrel Wildhorn még 1977-ben abban látta a magánbiztonság expanzióját, hogy milyenek az állam pénzügyi forrásai, Stenning és Shaering ezt vitatta és úgy látta, hogy sokkal inkább a jövőbeni tulajdonosi szerkezet és az ahhoz kapcsolódó jogszabályok a meghatározók. Minden bizonnyal a magántulajdon növekedni fog és ezáltal meg kell engedni a nagyvállalatoknak, hogy biztosítsák az ellenőrzést olyan területeken, amely korábban kizárólag állami szférába tartozott. A döntéshozatali kontroll kiterjesztése a szuverenitás esszenciális komponense. Ennek a kontrollnak a kiterjesztésével. A modern magánbiztonság fejlődésével együtt járhat a szuverenitás átvándorlása az államtól a társaságokra mind nemzeti, mind nemzetközi szinten. Ez felvet számos kérdést: az állami ellenőrzés korlátozottságát a magánbiztonság fölött és azon panaszok megalapozottságát, hogy az állam egyre dominánsabb a kapitalista társadalmakban. Valóban, a tőke közvetlen kontrollja számos fontos rendészeti aspektusban szükségessé teszi az állam és tőke kapcsolatáról szóló konvencionális elméletek újragondolását, legyenek azok akár instrumentálisak vagy strukturálisak.

Javult a kapcsolat az állami és magán biztonsági cégek között az utóbbi években, mivel mindkét oldal nagyobb figyelmet fordít az együttműködésre, az információk megosztására, és a

partnerségre. A magánbiztonsági cégek éves bevétele 19 milliárd USD-ról 34 milliárd USD-ra nőtt.

Mindezek ellenére az iparág vezetőit aggasztja, hogy még mindig kevés a jól képzett magánbiztonsági alkalmazott. Míg 31 állam valamilyen formában engedélyezési eljáráshoz köti vagy nyilvántartásos szerződéses alapú a magánbiztonsági őrök foglalkoztatása, csak 18 államban szükséges engedély minden fegyveres őrnek. Továbbá, az őrök felügyelete, tevékenységének ellenőrzése nem megfelelő.

Az amerikai szakértők nem értenek egyet abban, hogy mi alkotja a magán biztonságot és a korábbi kutatások is különböző meghatározásokat fogalmaztak meg a területre. A fogalom-meghatározás különbözőségei abból adódnak, hogy általában mire helyezik a hangsúlyt: a munkafeladatokról, a profitorientáltságra, a megrendelői oldalra, vagy a biztonsági termékek felvételére, elosztására, a berendezések és technológiák telepítésére.

Magánbiztonsági tevékenységek végzésének engedélyezése az Egyesült Királyságban

E vizsgálódás célja egy rövid nemzetközi kitekintés nyújtása, majd a hazai magánbiztonsági szakirányító szerv sokrétű tevékenységének, továbbá a jogszabályi garanciákkal körülbástyázott engedélyezési gyakorlatának elemzése.³²⁹

A Biztonságipari hatóság működése az Egyesült Királyságban

Az Egyesült Királyságban, akárcsak Belgiumban és Szlovákiában³³⁰, a magánbiztonsági tevékenységek törvényi szinten pontosan körülhatároltak, részletesen definiáltak.³³¹ Nagy-Britanniában a Biztonságipari Hatóság (Security Industry Authority, a továbbiakban SIA) foglalkozik az engedélyek kiadásával. Ez egy független intézmény, bár a Home Office³³²

329 ROTTLER Violetta (2021): Magánbiztonsági tevékenységek végzésének engedélyezése az Egyesült Királyságban, valamint a magyar magánbiztonsági szakirányítás működésének vázlata, In: Belügyi Szemle, 2021/3.szám, pp.487-503, 17p. DOI: 10.38146/BSZ.2021.3.8

330 SZABÓ Csaba (2019). *A magánbiztonság működésének összehasonlítása a V4-országokban*. In: Christján L. – Major L. – Szabó Cs. (szerk.): Biztonsági vezetői kézikönyv (pp. 40–43). Ludovika Egyetemi Kiadó

331 CoESS General Secretariat – ALMEGA Private Security (2009): Second White Paper, Private and public security in the Nordic countries, 44. Wemmel, Stockholm.

332 A Home Office a rendfenntartással, a bevándorlás ellenőrzésével és minden olyan belföldi vonatkozású ügyvel foglalkozik, amely nem tartozik speciálisan más minisztériumhoz, tehát közvetlenül a magyar Belügyminisztériumnak megfelelő szerv.

ellenőrzése alatt áll. A SIA vezetője közvetlenül a belügyminiszternek tartozik beszámolási kötelezettséggel. A rendőrségnek az eljárásban annyi szerepe van csak, hogy az engedélyt kérő természetes személyek erkölcsi bizonyítványát kiadja.

A SIA működésének jogi alapját a 2001. évi magánbiztonsági iparról szóló törvény (Private Security Industry Act, a továbbiakban PSIA) teremtette meg. A független szervezet felel a biztonsági ipar hatékony jogi szabályozásáért és felügyeletéért az Egyesült Királyságban. Tevékenységének célja a bűnözés csökkentése, a biztonsági alapkövetelmények (azaz az ún. „brit standardok”) szintjének emelése és minőségi szolgáltatás nyújtása. A Hatóság számos magánbiztonsági tevékenységre vonatkozóan ad ki engedélyt. A magánbiztonsági törvény által létrehozott független testületnek 2007. november 1-étől Skóciára is kiterjed a joghatósága.

A SIA-t nemcsak a biztonsági ipar szabályozására alkották, hanem annak elismertsége növelésére is. Az engedélyezési eljárás garantálja a megrendelői oldal számára, hogy a magánbiztonsági szereplők megfelelően képzettek és kvalifikáltak a munkájuk elvégzésére. A hatóság 2003-ban kezdte meg tevékenységét, két évvel a PSIA hatálybalépése után, két fő feladata a kötelező engedélyek kiadása és az engedéllyel rendelkezők nyilvántartásának vezetése. A cégeknek nincs bejelentkezési kötelezettsége a nyilvántartásba, a regisztráció önkéntes alapú.³³³

A PSIA előírta a Biztonságipari hatóságnak, hogy hozzon létre „egy ellenőrzési-vizsgálati rendszert, amely a biztonsági szolgáltató cégeket vizsgálja, és ha a cégek megnyugtató módon eleget tesznek a megállapított követelményeknek, akkor „jóváhagyottként” be lehet őket regisztrálni és ilyen megjelöléssel hirdethetik is magukat.”

A SIA által „jóváhagyottként” regisztráltak lajstromának létrehozása egyrészt azt a célt szolgálta, hogy a biztonsági szolgáltató cégek teljesítményének színvonala emelkedjen, másrészt segíteni akarták ezzel a magánbiztonsági ipar fejlődését. A register önkéntes alapú és a biztonsági iparnak csak a SIA illetve a PSIA által szabályozott részére vonatkozik. Egységes a register szektor-specifikus jóváhagyással, mely egy alaposan kidolgozott minőségi kritériumrendszeren alapul.

³³³ [Apply for an SIA licence - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk) (letöltés ideje:2021.10.01.)

Ennek kidolgozását konzultáció előzte meg, amelyet az ipar képviselőinek bevonásával folytattak le.

Előzmények, kezdetek

A SIA létrehozásának előzményeként meg kell említeni, hogy a magánbiztonság mélyen gyökerező problémákkal küzdött, amivel egymaga képtelen volt megbirkózni. Az ügyfelek, a megrendelői oldal szemlélete, amely a biztonságot kidobott pénznek tekintette, valamint a tenderek során az ár volt kizárólagos szempont ez pedig lenyomta az árakat, és a cégeknek kevés pénze jutott a dolgozók képzésére. Ehhez hozzájárult még, hogy a munka sokszor ideiglenes jellegű volt, ami jelentős fluktuációt eredményezett. Ebből kifolyólag a cégek csak az abszolút legszükségesebb kötelező képzésre küldték el dolgozóikat. Sajnos hazánkban is jellemző probléma, hogy a cégek a biztonsági kiadásokon spórolnak és köztudott a vagyoni munkaerőhiány és a magas fluktuáció.

A SIA megalapításának célja a közbiztonság javítása, a magánbiztonsági dolgozók pozíciójának megerősítése a piac „megtisztítása” révén. Úgy gondolták, hogy „természetes szelekcióval” a magánbiztonsági személyek létszáma csökkenni fog, a bérek emelkednek és eljön az aranykor.

Ez ugyan nem következett be, de a 2010-ben elvégzett hatásvizsgálat azt mutatta, hogy a szervezet pozitív hatással volt a magánbiztonsági iparra. Növekedett a bizalom megrendelői oldalról, jobb lett a kapcsolat a rendőrséggel, javult az emberanyag minősége, új befektetők jelentek meg, és javultak a karrier-lehetőségek a magánbiztonságban.

A 2007-es állapot még mindig lesújtó volt a jelenlegihez képest. Egy ellenőrzés során kiderült, hogy a SIA az akkori 10200 engedélyből 7000 engedélyt adott ki jogosulatlanul dolgozóknak, nagyrészt illegális bevándorlóknak. A hatóság azért nem tudott eleget tenni kötelezettségeinek,³³⁴ mert nem volt törvényi kikényszeríthetőség, a hatóságnak nem voltak eszközei. Kizárólag a munkaadó felelőssége volt a munkaellenőrzés. A fenti botrány által sérült a SIA-engedélyek hitelessége és a helyzetet rontotta az is, hogy összekeverték a két fogalmat: „nincs joga dolgozni” és „illegális bevándorló”. A külföldi állam polgárának törvényes munkavállalása és az országban legálisan tartózkodása nem mindig esett egybe.

334 HARRINGTON (2008)

Engedélyek kiadása magánszemélyeknek és cégeknek

A SIA-engedélyek típusai

Kétféle engedélytípust különböztetnek meg, annak alapján, hogy az engedélyes a biztonsági szektorban milyen szerepet vállal.

„FRONT LINE” típusú engedély: mely engedélyköteles tevékenységeknél követelmény: a pénz- és értékszállításnál, a személyvédelemnél, a beléptetésnél, a CCTV-vel történő megfigyelésnél és élőerős őrzésnél. Ezt a fajta engedélytípust, ahogy a neve is mutatja, a közösséggel közvetlenül találkozó dolgozóknak kell megszerezniük. Az engedélyt egy plastik-kártya formában kapják meg, és szolgálatban kitűzött kell viselniük, ami jelzi, hogy vagyonőrként dolgoznak.

„NON- FRONT LINE” típusú engedély: ez a vezetők felé követelmény, tehát azok számára elvárás, akik az előbbi tevékenységeket végzőket irányítják, felügyelik, és/vagy alkalmaznak engedélyes egyéneket. Ezt egy levél formájában kapják, ami szintén lefedi az előzőnél felsorolt fő vagyonzóvédelmi tevékenységeket, továbbá a key holding is ide tartozik.

Magánszemélyek

Az Egyesült Királyságban a magánbiztonságban dolgozók felé elvárás egy érvényes SIA-engedély megléte, ami bizonyítja, hogy szakmailag megvannak a kellő ismeretei és jogosult eljárni. Annak érdekében, hogy SIA-engedélyt szerezzen valaki, el kell végeznie a SIA-kurzust, majd annak végén le kell tennie a SIA-vizsgát. Két dolog határozza meg, hogy milyen engedélytípust adnak ki: az engedélyes szerepe (front line és non-front line), valamint a vállalt tevékenység jellege. A PSIA jellegét tekintve hét tevékenységtípust nevesít.

Vállalkozások

A fentiekben láttuk, hogy amennyiben az egyén SIA-engedélyre pályázik, bizonyítania kell szakmai tudását, felkészültségét. Cégek esetén pedig meghatározott számú SIA-engedélyes dolgozó alkalmazása az elvárás.³³⁵

A vállalkozások „approved contractor”, azaz jóváhagyott szerződő státuszának elérése egy SIA-hatósági jóváhagyás, ami csak a 2001. évi PSIA törvényben leírt szervezeti tevékenységekre

³³⁵ Security Industry Authority – Organisations. www.sia.homeoffice.gov.uk/Pages/licensing-rolh.aspx

adható. Szektor-specifikus a jóváhagyás, ha egy cég pl. 2 biztonsági tevékenységet szolgáltat, lehet, hogy csak az egyik tevékenységre kapja meg a jóváhagyást. A SIA-jóváhagyás megtartásához a jóváhagyott szerződött cégnek évente újregisztrálnia kell magát és 3 évente megújítania a jóváhagyást.

A PSIA 16. szakasza szerint jogsértés, ha „SIA-jóváhagyottként regisztrált céggént” lép fel valaki, azonban valójában nincs érvényes jóváhagyása, azaz működési engedélye. Attól függően, hogy milyen bíróság elé kerül, maximum 5000 GBP vagy felső határ nélküli pénzbüntetés a cselekmény szankciója.

A SIA a cégeket minőség szerint kategorizálja. Pontrendszert dolgozott ki a minőség mérésére. Sok szempontot vesznek figyelembe a pontozáskor, például a cég reputációját a piacon, vagy az adott cégnek a kiírt tenderekre benyújtott pályázatainak minőségét. Ha az adott cég eléri a 130 pontot, ill. felette van, akkor a top 5%-ba kerül. Ez jelzésértékű a megrendelők számára.

A magánbiztonsági tevékenységek PSIA-szerinti csoportosítása az Egyesült Királyságban:

- Security guard (biztonsági őr)
- Door Supervisor (beléptető őr/portás)
- CCTV Operator (biztonsági kamera-kezelő)
- CVIT Operative (pénz- és értékszállító)
- Close Protection (személyvédő)
- Vehicle Immobiliser (a gépjármű használatának megakadályozására szolgáló technikai eszközt felhelyező személy)
- Key Holder³³⁶ (bizalmi személy, a ”kulcsok őrzője”)

A felsorolt tevékenységtípusok mindegyikéhez, egy kivétellel (Key Holding), SIA-tanfolyam kapcsolódik, amelynek az elvégzése az engedély kiváltásának feltétele.

Az érem két oldala

³³⁶ KeyPlus – Patrol & Response. <https://keyplus.co.uk/>

Nagy Britanniában leginkább a Door Supervisor engedély terjedt el. Hogyan lehet elhatárolni a Security Guardtól? Mondhatjuk, hogy az érem két oldala, mert ugyanaz a célja e tevékenységeknek, azonban más-más hatáskör és felelősség tartozik ezekhez a magánbiztonsági szereplőkhöz.³³⁷ A több jogosítvány a Door Supervisort illeti, ő dolgozhat Security Guardként, de fordítva ez nem lehetséges.

Vehicle immobilising³³⁸

A vehicle immobilising az angolszász országokban használatos jogintézmény. Definíciója szerint azon gépjárművek immobilizálását, azaz mozgásképtelenné tételét jelenti a hatóság által, amelyekkel összefüggésben jogsértést követnek el. Itt a magánbiztonsági szereplők kiegészítik a hatóság munkáját, elvégzik a járművek immobilizálását. Az állam megbízói szerepben van. (Jelentés tartalma nem teljesen azonos a hazai, közterület-felügyelők által felhelyezett kerékbilincsel, hanem több annál.) Többféle eszköz létezik, amellyel elérhető az immobilizálás: kerékbilincs, csizma, egyéb tárgy vagy mechanizmus, mely a mozgást megakadályozza. Rendszerint a gépjármű szokásos használati helyén áll, a tulajdonos birtokában marad, de az eszköz felszerelése miatt használhatatlan állapotban. (Kivételt képez természetesen, ha rossz helyen parkolták le és el kell szállítani.) Összehasonlítva más forgalomból kivonási eljárásokkal az autósna kevesebbet kell fizetnie. Fellebbezni lehet az intézkedés ellen, azonban a gyakorlat azt mutatja, hogy nem érdemes, csak nagyon megalapozott fellebbezés esetén szüntetik meg idő előtt, mivel enyhe szankció. Ha az autós elrontja, vagy megpróbálja eltávolítani a felhelyezett eszközt, elfogatóparancsot bocsáthat ki a bíróság az elkövető ellen. Magyarországon lopás vagy rongálás bűncselekmények törvényi tényállásának megvalósításáért felel a kerékbilincset eltávolítani próbáló elkövető.

Az angolszász országokban, ha egy autós elkövet egy közlekedési szabálysértést, biztosítással kapcsolatos jogsértést, vagy egyéb gépjárművel kapcsolatos jogsértést, a vezetői engedély felfüggesztése lehet a szankció, ami magában foglalja a gépkocsi használatának megtiltását. A jármű blokkolása egyfajta eszköz a rendészeti szervek kezében, ha az előző jogsértéseket észlelik.

337 HEMS, N. (2018): Knowing the Difference Between a Door Supervisor and a Security Guard. <https://securityinsured.co.uk/knowledge-hub/knowning-the-difference-between-a-door-supervisor-and-a-security-guard/>

338 Vehicle Immobilization – DUI Foundation. <https://www.nysdwi.com/dui-foundation/legalguide/finespenalties/vehiclesanctions/immobilization.php>

Az USA-ban Michigan Államban például, ha egy autós két alkalommal ittasan ül volán mögé, már alkalmazható az ideiglenes vehicle immobilizing, azaz bizonyos időre a gépjárművet használatra képtelen állapotba helyezik.

Az ittas és bódult állapotban történő vezetés során, ha a vezető halálos balesetet okoz, szintén alkalmazzák a vehicle immobilisationt. Ha más harmadik személy annak a járműnek a tulajdonosa, amivel a bűncselekményt elkövették és a tulajdonos tudta és beleegyezése nélkül történt a használatba vétel, akkor nem alkalmazzák.

Az eszközt azonnal el kell távolítani a gépkocsiról, ha lejárt a szankció ideje és a felmerült összes költséget megfizette az autótulajdonos.

Az Egyesült Királyságban ez az egyetlen a hét tevékenység közül amire csak 1 évre adják meg az engedélyt, de tervezik a 3 évre való módosítást a többi engedélyhez hasonlóan.

Key Holding

A törvény külön nevesíti e vagyoni védelmi tevékenységet. Non-frontline típusú engedélyekhez kapcsolódik. A kiszervezett biztonsági szolgáltatások egyike. Van olyan cég Angliában, amelynek e tevékenység a fő profilját adja. Az ingatlan kulcsaiból egy szettet megőriznek és a nap 24 órájában bármikor rendelkezésre állnak, hogy vészhelyzet esetén kinyissák az ingatlant, beengedjék pl. az építőmunkásokat, járőrözzenek az ingatlan környékén, vagy a hozzájuk érkezett riasztást ellenőrizzék. E szolgáltatás elvesztett kulcsok esetén is hasznosnak bizonyulhat. Bűnmegelőzési célból a key holder cégek ellátják logójukkal az őrzött ingatlant, hogy az esetleges betörőket, rongálókat elriasszák. (A „kulcs” természetesen lehet valamilyen mechanikai, elektronikai eszköz is, ami az ingatlanba történő bejutást lehetővé teszi.)

Nem kérhető ilyen engedély épületek értékesítésével összefüggésben vagy olyan szolgáltatásokra, ami nem foglalja magában az élőerős őrzést. Csak meglévő ügyfélszerződés esetén van szükség key holding engedélyre, tehát járulékos szolgáltatás.

A Key Holding engedély dokumentum formátumú, meg kell őrizni és hatósági ellenőrzés esetén kell bemutatni.³³⁹

³³⁹ Key holding licence. www.gov.uk/key-holding-licence

Nyilvánosság

A SIA-engedélyek nyilvános lajstroma a hatóság honlapján ellenőrizhető. Kétféle módon lehet lekérdezni, vagy engedélyszám alapján, vagy egyéb adatok kombinációjával (név, születési idő, frontline és non-frontline szerep, valamint a hétféle engedélytípus közül a megfelelő kiválasztásával.) A születési adatok csak megerősítést nyerhetnek, tehát ha valaki lekérdez például engedélyszám alapján, akkor a természetes személy születési adatait nem fogja megkapni.

Engedélyek visszavonása

A SIA visszavonja/felfüggeszti az engedélyt, ha az engedélyes nem felel meg a kritériumoknak, illetve ha a tevékenység a közbiztonságot veszélyezteti. Magyarországon a törvény lehetővé teszi kényszerítő eszközök alkalmazását (bilincs, testi kényszer) az ezzel való visszaélés engedély-visszavonást generálhat, ha ismételten, vagy súlyosan megsérti a vagyonvédelmi törvényben foglaltakat. Magyarországon igen magas lehet a felügyeleti bírság összege. A szabálysértési törvényi tényállás megszüntetésével egyidejűleg a szankció lehetősége bekerült a vagyonvédelmi törvénybe, melynek eredményeként az igazolványost is lehet felügyeleti bírsággal sújtani. A törvényben meghatározott tevékenységet személyesen végzőkkel szemben a kiszabható felügyeleti bírság legkisebb összege³⁴⁰ a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) fele, legnagyobb összege a kötelező legkisebb munkabér kétszerese, mely 2017. január 1-eje óta 63.750 és 255.000 Ft között változhat. A vállalkozással szemben kiszabható felügyeleti bírság legkisebb összege a kötelező legkisebb munkabér négyszerese, legnagyobb összege a kötelező legkisebb munkabér negyvenszerese, mely jelenleg 1.020.000 és 10.200.000 Ft közötti összeg lehet.

Angliában, ha a magánbiztonsági cégek jogsértést követnek el, a SIA a fokozatosság elvét alkalmazza, első esetben nem tesz feljelentést, inkább mindent megtesznek a jogsértő állapot megszüntetésének elősegítésére. Segítik a cégeket a kötelezettségeik teljesítésében. Azonban bizonyos ügyekben az elkövetőket fel kell jelenteni és törekedni kell arra, hogy a bűncselekményből származó vagyontárgyak lefoglalásra kerüljenek.³⁴¹

Formaruha és kitűző viselése

³⁴⁰ a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) fele

³⁴¹ Hems, N. (2018): *Knowing the Difference Between a Door Supervisor and a Security Guard*. <https://securityinsured.co.uk/knowledge-hub/knowning-the-difference-between-a-door-supervisor-and-a-security-guard/>

Egyes esetekben a munka természete miatt (pl. a személyvédelemben) a felderítő munkában és megfigyelésben az azonosító kitűző miatt azonnal nyilvánvalóvá válna, hogy egy védett személy van a közelben. A személyvédő lényegi eleme a fedett jelleg és ezért azonosító kitűző használata ellehetetlenítené a munkavégzését. Ennek ellenére azonban egy SIA hatósági ellenőrzéskor, vagy rendőrhatósági ellenőrzéskor a munkavállalónak képesnek kell lennie arra, hogy igazolja magát, ill. felmutassa az engedélyét.

Az üzletekben alkalmazott vagyonőrök, akik ún. „bolti detektívek” és a személyvédők azonos kondíciókkal működnek, mivel a munka természete miatt fedetten dolgoznak, tevékenységük nagy részét civil ruházatban végzik. A civil ruhás magánbiztonsági dolgozó, ha gyanús személyt lát felfedi kilétét és igazolja magát. Egy esetleges hatósági ellenőrzésnél szintén igazolnia kell magát.

Szakszervezet

A Brit Biztonságipari Szövetség (British Security Industry Association, a továbbiakban BSIA) az érdekképviselői szervezete a magánbiztonsági szektornak az Egyesült Királyságban.³⁴²

Azért érdemes a cégeknek belépni, mert a megrendelők számára egy BSIA tag szolgáltatásának, termékének választása egyet jelent a professzionalizmussal és minőséggel, amit a szigorú tagsági szabályok garantálnak. A BSIA díjak presztízst jelentenek, évente adják át a legsikeresebbeknek négy különböző kategóriában.

A BSIA tagság biztosítékot jelent a potenciális megrendelők számára, hogy a BSIA az alább felsorolt általános követelményeket ellenőrizte. Ezen felül még vagylagosan a 18 szekció speciális feltételeinek is meg kell felelnie a kérdéses cégnek.

Általános BSIA követelmények

Az általános BSIA követelmények a következők:

- A cég anyagi helyzete rendben van.
- A cég vezetője feddhetetlen.

342 British Security Industry Association. www.bsia.co.uk/

- A cég rendelkezik az ISO 9001 szabvány bizonyítvánnyal, amit egy akkreditált testület adott ki.³⁴³
- A cég megfelel a speciális szekciók követelményeinek, attól függően, hogy mely tagságot kívánja választani.

A BSI honlapján olvasható, hogy a szervezet úgy buzdítja belépésre a szolgáltatókat, hogy a belépéssel a cég demonstrálja, hogy eleget tesz a legújabb SIA-követelményeknek, kompetens biztonságipari szolgáltató, továbbá a belépés által könnyebbé válik az engedélyhez jutás, a cég bizonyítja kompetenciáját és javítja hatékonyságát.

Hazánkban csak az adótartozást ellenőrzi a rendőrség a cégeknél, ISO-szabvány előírás, mint ahogy az angol szakszervezetnél láttuk, nincsen. Mindkét országban feltétele a vállalkozás törvényes működésének, hogy legyen olyan alkalmazott a cégben, aki az adott tevékenység végzéséhez megfelelő igazolvánnyal rendelkezik. Magyarországon a cégnek érvényes felelősség-biztosítással is kell rendelkeznie, hogy képes legyen a károsultat kártalanítani, ha káresemény történik.

Képzés

Az Egyesült Királyságban a vagyonőri tanfolyam rövid, az engedély kiadása hosszadalmas. A jelentkezőknek egy 4 napos tanfolyamot kell elvégezni a Door Supervisor képesítés megszerzéséhez (a Security guard tanfolyam csak 3 napos), és a sikeres vizsga után kiválthatják az engedélyt. Az engedély kiváltása meglehetősen költséges és hetekig kell rá várni. Hatféle tanfolyam közül lehet választani: biztonsági őr, beléptető őr/portás, biztonsági kamera-kezelő, pénz- és értékszállító, személyvédő, a gépjármű használatának megakadályozására szolgáló technikai eszközt felhelyező személy. A képzést különböző cégek végzik, ugyanúgy, mint Magyarországon, de az oktatott tananyag közel egységes. A vizsgán egy SIA által küldött

³⁴³ Az akkreditációt az Egyesült Királyság Akkreditációs Szolgálata (United Kingdom Accreditation Service, UKAS) végzi

vizsgabiztos van jelen, a nyomtatott többválaszos kérdéseket tartalmazó tesztlapokat sablon segítségével javítják.³⁴⁴

Honosítás

A külföldön szerzett vagyoni képesítés magyar honosítására van lehetőség, ennek feltételeit a 2005. évi CXXXIII. törvény 69-72. §-a tartalmazza. A rendőrhatalóság akkor engedélyezi a tevékenységet, ha meggyőződik arról, hogy a más EGT-államban kiadott okirat megfelelő, érvényes és hatályos.

Elvileg lehetőség van arra, hogy a Magyarországon megszerzett vagyoni oklevelet Angliában honosítsák. Első lépésként fel kell venni a kapcsolatot elektronikus úton a SIA-val, és minden magyar dokumentációt angol nyelvre lefordítva elküldeni részükre. A SIA diszkrecionális jogköre eldönteni, hogy a képesítés megfelel-e a brit sztenderdeknek. A döntéstől függően részleges-, vagy teljes vizsgára is kötelezhetik a jelentkezőt.

A foglalkoztatás körülményei az Egyesült Királyságban

Védi az alkalmazottakat az a törvényi garancia, hogy ha egy vállalkozás elveszíti a szerződést a megbízóval, akkor az új szerződőnek át kell vennie a dolgozót, az előzővel azonos szerződési feltételekkel.

A szolgálati idő maximum 12 óra vagy ennél rövidebb, a megrendelő igénye szerint.

Az Egyesült Királyságban az ünnepnapokat duplán fizetik (ez évente kb. 8 napot jelent, az ún. „Bank Holiday” napokat). Egyes cégeknél a vasárnapi szolgálati időre is plusz pénzt fizetnek, ez azonban nem általános.

Gondoskodnak a munkaadók a megfelelő munkafeltételekről (munkaruha, védőital).

Igen gyakori a munkahelyek ellenőrzése és az észlelt hiányosságokat szigorúan szankcionálják. A vagyoni szerződésében pontosan meg vannak határozva a munkavégzés helyének sajátosságai és a vagyoni kötelező feladatai.

³⁴⁴ A hazai és nemzetközi szakmai kompetenciák összehasonlításában alapul vett releváns szakirodalom: CHRISTIÁN László (2018): *A magánbiztonság és önkormányzati rendészet egyetemi szintű képzése*. Belügyi Szemle, 66(11), 81-88.

Statisztikai adatok³⁴⁵

A 2015/2016 évi engedély-adatok alapján, melyet a SIA éves beszámolója tartalmaz,³⁴⁶ az Egyesült Királyságban 132 035 engedélyt adtak ki, 131 olyan jogsértésről számoltak be, amikor engedély nélküli munkavégzés történt.

A 2016/2017 évben 103 484 engedélyt adtak ki, 1422 engedélyt vontak vissza, 39 cég nem felelt meg a felállított sztenderdeknek (visszavont approved contractor-státusz) és 152 esetben tapasztaltak engedély nélküli munkavégzést.³⁴⁷

A 2019/2020 évi jelentés szerint 124 173 engedély került kiadásra, összesen 984 igazolványt vontak vissza, 35 cégtől vonták meg az approved contractor-státuszt, és 36 esetben történt engedély nélküli munkavégzés.³⁴⁸

Magyarországon a kutatáshoz 2016. októberében rendelkezésemre bocsátott adatok alapján 2016. június 30-ai állapot szerint mindösszesen 117 021 érvényes igazolvány volt kiadva, melyből a személy- és vagyonőri igazolványok száma 112 681 volt. A 2015. december 31-ei adatok alapján mindösszesen 118 495 igazolvány volt, melyből 114 245 volt a személy- és vagyonőri igazolvány. Az összizigolvány szám fél év alatt 1,25%-os csökkenést mutat, ezen belül a személy- és vagyonőri igazolványok száma 1,37%-kal lett kevesebb. Ez a csökkenés az öt évig érvényes igazolványok megújításának elmaradásával van összefüggésben. A 2020. december 31-ei adatok szerint ezen a napon összesen 106 143 érvényes igazolvány volt kiadva, ebből 91 923 volt a személy- és vagyonőri igazolványok száma. Látható, hogy a csökkenő tendencia folytatódik.

Az alábbi ábrán a disszertáció lezárásakor legfrissebb (2021. június 30-ai) ORFK-adatszolgáltatást is feltüntettem.

345 A SIA elnöke által kiadott „Raising Standards and Protecting the Public” című dokumentum szerint (SIA, 2019, 13–14)

346 Security Industry Authority. Annual Report and Accounts 2015/16.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/600252/SIA_Annual_Report_12th.pdf

347 Annual Report and Accounts 2016/17.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/675547/SIA_Annual_Report_2016-17.pdf

348 Security Industry Authority. Annual Report and Accounts 2019/20.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/902335/SIA_Annual_Report_and_Accounts_2019-20.pdf

16. ábra: Érvényes szem.-és vagyonőri igazolványok, saját szerkesztésű diagram

17. ábra: Érvényes működési engedélyek, saját szerkesztésű diagram

5. Összevetés a magyar magánbiztonsági szakirányítással

Az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Igazgatásrendészeti Főosztály Rendészeti Osztály magánbiztonsággal kapcsolatos tevékenysége:

Az Országos Rendőrfőkapitányság országos hatásköri jellegéből adódóan a magánbiztonsági terület szakirányítását látja el. Egy fő magánbiztonsági referenshez vannak rendelve a különböző tevékenységi körök.

A vállalkozás keretében végzett vagyoni védelmi tevékenység jogszerű folytatásának feltételeit, valamint az azok meglétének ellenőrzésére vonatkozó szabályokat a 2005. évi CXXXIII. tv. határozza meg.

A biztonsági szolgáltatást nyújtó cégeknek különféle szűrőkön kell keresztül menni az engedély kiadását megelőzően: a vállalkozást a bíróság ne tiltsa el jogerős határozattal az adott tevékenységtől a gazdasági társaság ellen ne legyen kiszabott felügyeleti bírság a benyújtást megelőző 2 évben, ill. igazolni tudja, hogy teljesítette a fizetési kötelezettségét. A rendőrség a működés 5 éve alatt folyamatosan figyeli, ellenőrzi a feltételek fennállását.

Angliában ezzel szemben lazább a szabályozás és nem monitorozza a rendőrhatalóság az engedélyeket a működés 3 éve alatt. Itt csak természetes személyek számára kötelező az engedély kiváltása, a vállalkozásoknak önkéntes alapú a regisztrációjuk és ez jelent egyfajta minőséget, egy „címkét”, hogy a feltételek fennállnak, mert a vállalkozások esetén független szakértők ellenőrzik, hogy valóban megfelel az adott vállalkozás az előírt követelményeknek.

Ha meg szeretnénk vizsgálni, hogy hogyan történik Magyarországon Rendőrség területi és helyi szerveinek a magánbiztonsági szakirányítása, akkor sorra kell venni az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Igazgatásrendészeti Főosztály Rendészeti Osztály feladatait, melyek két nagy csoportba sorolhatók: ellenőrzés-felügyelet, valamint közigazgatási hatósági eljárások lefolytatása.

Ellenőrzés, továbbképzés, egységes jogalkalmazói gyakorlat kialakítása

Az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Igazgatásrendészeti Főosztály magánbiztonsági tevékenységgel összefüggő főbb feladatai a következők.

Magánbiztonsági kérdésekben jogi állásfoglalás kiadása. Ez általában megkeresésre történik, nagyobb volumenű jogszabályváltozások esetén az Igazgatásrendészeti Főosztály körlevelet ad ki az egységes jogértelmezési és eljárásjogi gyakorlatról.

Ellenőrzi a területi és helyi szervek munkáját iratfelkéréssel és helyszíni ellenőrzéssel. Megnézi a Robotzsaru, SZEVAPOL és egyéb nyilvántartások használatát.

Elrendelheti egy megyének, vagy egy adott rendőrkapitányság igazgatás-rendészeti tevékenységének ellenőrzését.

Évente továbbképzést tart, ennek során a kiemelt főreferens értékeli az előző évi tevékenységet, anonim módon ismerteti az ellenőrzések tapasztalatait és tájékoztatást ad a fontosabb jogszabályi változásokról. Fontos, hogy a hibás joggyakorlatot megszüntessék. A területi szervek írásban előzetesen megfogalmazzák kérdéseiket és elküldik a Rendészeti Osztály részére. A szakmai napon ezek a kérdések is megválaszolásra kerülnek.

Közigazgatási hatósági eljárások lefolytatása

A fenti feladatkörök mellett másik nagy csoport a közigazgatási eljárások lefolytatása, adattovábbítási kérelmek teljesítése a SZEVAPOL nyilvántartáshoz kapcsolódóan.

Az adattovábbítási kérelem teljesítése közhiteles nyilvántartásból történik. A teljesítésnek három feltétele van:

1. csak olyan szervek igényelhetik, melyeknek van törvényi felhatalmazása,
2. meg kell jelölni a felhasználás célját,
3. meg kell jelölni a kért adatot.

Kétféle döntés lehetséges, vagy helyt adnak vagy elutasítják a kérelmet, ill. hiánypótlásra visszaküldik a kérelmezőnek. Negatív illetékességi összeütközés esetén szintén az ORFK dönt.

Az ORFK kezdeményezhet jogszabály-módosítást, szakmailag véleményez kormánytervezeteket. Évente egy alkalommal év elején március 31-ig értékeli az ORFK és a Személy- és Vagyonvédelmi Magánnyomozói Szakmai Kamara együttműködését. Ez úgy történik, hogy a helyi szervek megküldik jelentésüket a megyei szerveknek és ebben értékeli a néhány helyi szakmai kamarai képvisellel való együttműködést. A megyei kapitányságok a területükön lévő

területi szakmai kamarai képvisellel való együttműködést értékelik és ezeket a jelentéseket felterjesztik az ORFK-ra, ahol elkészítik az egész országra vonatkozó értékelést.

Megállapítható, hogy 2012. január 1-eje óta jelentősen lazult a szakmai kamarával való kapcsolat, mivel jogharmonizációs eljárás során megszűnt a kötelező kamarai tagság és ennek következtében drasztikusan lecsökkent a kamarai tagok száma. Korábban a kötelező kamarai tagsággal összefüggésben rendszeres volt az információcsere.

Engedély és hatósági bizonyítvány

Fontos kiemelni, hogy más jogi kategóriába tartozik a személy- és vagyonőri munka, valamint a vagyonvédelmi szerelő-tervező, illetve a magánnyomozói tevékenység. A személy- és vagyonvédelem esetén a vállalkozásnak 5 évre adják ki a működési engedélyt, ezzel szemben a magánnyomozói és a vagyonvédelmi szerelő-tervező tevékenység bejelentéshez kötött. Nem engedélyez a hatóság, hanem a tevékenységet nyilvántartásba veszi és erről hatósági bizonyítványt ad, ami visszavonásig hatályos.

A magánnyomozónak rendelkezni kell a tv által meghatározott végzettséggel és érvényes igazolvánnyal. A magánnyomozói engedély is 5 évre kerül kiadásra.

Az egyéni igazolványok kiadásának személyi feltételeit a 2012. évi CXX. törvény tartalmazza. Személy- és vagyonőr lehet az a magyar állampolgár vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy, aki tizennyolcadik életévét betöltötte, cselekvőképes, a feladata ellátásához a fenti törvényben és jogszabályban előírt képesítési feltételekkel rendelkezik. Kizáró okot képez a büntetett előélet, akit a törvényben felsorolt bűncselekmények miatt elítéltek és még nem rehabilitáltak, valamint ha az egyén foglalkozástól eltiltás hatálya alatt áll a személy- és vagyonőri munka tekintetében. Egyes bűncselekmények esetén a mentesítés beálltától számított 1-4-5-8 év elteltével lehet valaki személy- és vagyonőr.

Konklúzió

Megállapíthatjuk, hogy hazánkban szigorúbb a jogi szabályozás és a magánbiztonsági tevékenységekhez kapcsolódó engedélykiadás az angol gyakorlathoz képest. Több garanciális szűrőt épített be a jogalkotó. A közelmúltban a SIA vezetői több európai országban – köztük hazánkban is – jártak, hogy megismerjék az egyes országok szabályozását és a levonható

gyakorlati tapasztalatokat. Az Egyesült Királyságban is a szigorítás felé kívánnak elmozdulni az engedélykiadás területén. Láttuk, hogy jelenleg csak természetes személyek számára kötelező az engedély kiváltása, a vállalkozásoknak önkéntes alapú a „jövöhagyotti” regisztrációjuk, ami utal a szolgáltatás színvonalára. Míg Angliában 3 évre szól az engedély (kivéve a vehicle immobilizing, mert erre a tevékenységre 1 évre adják ki az engedélyt), addig Magyarországon 5 évre adja ki a rendőrhatalóság, viszont nálunk folyamatosan monitorozzák a követelmények fennállását, ami nem kis terhet ró a rendőrhatalóságra tekintve a cégek magas számát.

Véleményem szerint elősegítené az átláthatóságot, ha az angol példa alapján egy nyilvános platformon a rendőrség hozzáférhetővé tehetné a vállalkozások és igazolványosok körét. A jelenlegi szabályozás szerint a rendőrségi nyilvántartásból csak törvényi felhatalmazással lehet adatot továbbítani. Sok esetben a megrendelő cég szeretné ellenőrizni előzetesen a cégeket, hogy melyik rendelkezik hatályos engedéllyel. Kriminálpreventív szempontból is előnyös lenne a nyilvános regiszter.

Magyarországon az engedélyezés a helyi rendőrkapitányságok hatáskörébe tartozik, másodfokon pedig a területi rendőri szervek járnak el. Érdekes rendelkezés, hogy az adatszolgáltató kizárólag az ORFK. Az adatokat az engedélyező hatóság rögzíti a nyilvántartásba, az adattovábbítási kérelmeket viszont az ORFK bírálja el. Ha az engedélyező hatóság lenne adatszolgáltató jogkörrel felruházva, akkor egyszerűbb és gyorsabb lenne az ügymenet és tehermentesítené az ORFK-t.

Az Egyesült Királyságban nem jellemző az alvállalkozók foglalkoztatása úgy, mint hazánkban, azonban ez nem a szakma sajátossága, hanem inkább gazdasági oka van, mert az itthoni hosszú teljesítési határidők miatt csak a tőkeerős cégek képesek fennmaradni.

Ellentétben a magyarországi viszonyokkal az Egyesült Királyságban a rendőri munka mellett a személy- és vagyonőri munkának is van becsülete, megkapják a kellő tiszteletet az állampolgároktól. Az angol személy- és vagyonőrök esetében ez azért is érdekes, mert valójában semmilyen jogkörrel nem rendelkeznek, mégis megvan a tekintélyük. A vagyonőrnek nincs több joga, mint az egyszerű állampolgárnak. A helyi sajátosságokból adódóan nincs fegyveres szolgálat sem. Ők is a PACE 1984 törvény 24. szakasza alapján³⁴⁹ tartják vissza a tetten ért elkövetőt a rendőrség helyszínre érkezéséig, ahogy az állampolgárok.

349 Police and Criminal Evidence Act 1984. www.legislation.gov.uk/ukpga/1984/60/section/24

A morális megbecsülés mellé társul az anyagi elismerés is, relatíve jó fizetéssel rendelkeznek, ami nem mondható el a hazai vagyonőrökről.

6. A visegrádi négyek magánbiztonsága

A visegrádi országok együttműködése történelmileg a XIV. századig visszavezethető. Ekkor volt a híres királytalálkozó, amelyet Károly Róbert királyunk hívott össze és 1335-ben tartották Luxemburgi János cseh király és Nagy Kázmér lengyel király részvételével. A diplomáciai találkozón megállapodtak a három ország közötti szövetségről és kereskedelmi együttműködésről.

Az angolszász világ mellett az európai posztkommunista államokban is jelen vannak a magánbiztonsági vállalkozások. Ennek fő okait Felméry Zoltán a következőkben látja: 1) az állami védelmi tevékenységet ellátó szereplők eredménytelensége 2) az e régióban is megjelenő speciális fogyasztói biztonsági igények, valamint 3) a kiépült politikai kapcsolatok. Lengyelországban 3000 ilyen vállalkozás működik, mintegy 200 ezer foglalkoztatottnak adva munkát. A posztszocialista blokk egyes országai esetén különösen jelentős a biztonsági magánvállalkozások jelenléte. Bulgáriában, Csehországban, Észtországban, Lettországban, Lengyelországban és Magyarországon egyaránt nagyobb a privát biztonsági szektorban dolgozók népességhez viszonyított aránya, mint ugyanez az arány a rendőri erők létszámának tekintetében. Felméry a CoESS 2011. évi jelentésében szereplő adatokat hivatkozva disszetációjában.³⁵⁰

Hazánkon kívül még Csehországot emelem ki, mert jól működő, de igen sajátos a magánbiztonsági szektora, hiszen nincsen (sic!) magánbiztonsági törvényük. Voltak próbálkozások erre, még 2006-ban Szlovákiában voltak tanulmányozni a magánbiztonsági szektort és konzultáltak akadémikusokkal és a szektor képviselőivel, de 2011-ben végül nem szavazta meg a parlament a magánbiztonsági törvényt. A Cseh Köztársaságban a 455/1991 Sb. Számú Živnostenský zákon (törvény) a Kereskedelmi engedélyezési törvény szabályozza, illetve annak 3. számú melléklete a *Koncesované živnosti*, amely magyarul koncessziós kereskedelem, vonatkozik rá.³⁵¹

³⁵⁰ FELMÉRY Z. (2017): *Az állam és a magánvállalatok szerepvállalása a belbiztonsági szektorban (2000–2016). Elméleti kiindulópontok és mérési módszerek* (PhD-disszertáció). Budapesti Corvinus Egyetem

³⁵¹ <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-455>

Másik érvem, amiért kiemelem, mert a szektor átpolitizáltsága némely vonásában hazánkéhoz hasonlatos. Úgy gondolom, hogy a politika támogatása nélkülözhetetlen viszont meg kell találni a megfelelő egyensúlyt a politikai befolyás mértékét illetően. Témavezetőmmel és tanszéki kollégákkal tanulmányutat tettünk Csehországba, a hol személyesen találkoztunk a legnagyobb cseh magánbiztonsági cég képviselőjével. Ez a cég a híres/hírhedt Fehér Oroszlán utódja. Az elhíresült Fehér Oroszlán-botrány jelentős esemény volt a magánbiztonság történetében és jó példa arra, hogy mennyire átpolitizált a szektor. Oldrich Bures a cseh magánbiztonság kutatója tudományos cikkeiben feldolgozta ennek a botránynak a körülményeit.³⁵² Még 2006-ban történt, hogy az akkori cseh közlekedési miniszter Vitalij Brat az ország legjelentősebb magánbiztonsági cégének tulajdonosa volt korábban és Prága egyik kerületében politikai ellenlábasai lehallgatásával bízta meg embereit. A miniszterelnök és az ellenzéki párt vezetője úgy vélte, hogy az eset kivizsgálása a rendőrségre tartozik, nem a politikára.

Csehországban tett tanszéki tanulmányutunk során megismerkedtem a puha célpontok védelmének újragondolt koncepciójával. Egy intézet is működik a fővárosban, amely egy 2015-ben alapított nonprofit kutatóintézet. Az Intézet vezetője Zdenek Kalvach és társai kidolgozták a puha célpontok védelmének új koncepcióját a Cseh Belügyminisztériummal együttműködve.³⁵³ A részletkülönbségektől eltekintve a főbb alapelvek globálisan érvényesek, illetve alkalmazhatók.

- A katonai terminológiából származó puha célpontokat a következőképp értelmezi a cseh koncepció: A puha célpontok védelme az egyének védelmére koncentrál, az egyéneket védi meg a súlyos merényletektől, amelyeket szintén egyének követnek el. Másodlagos az egyének és cégek vagyontárgyainak védelme
- Szembeállítva az úgynevezett kemény célpontokkal, a puha célpontok hagyományos értelemben nem kiemelten védettek. Európában napjainkban romlik a közbiztonság a terrorizmus és extrémizmus miatt. Hiányzik már az ideológiai motívum és „randszerűen csapnak le” a puha célpontokra, erre példa: 2015, Uhersky Brod, éttermi lövöldözés, vagy

³⁵²BURES, Oldrich (2012): Private Security Companies in the Czech Republic: An Exploratory Analysis. In: CEJISS, 2/2012, pp. 49–68.

³⁵³ KALVACH, Zdenek et al.: *Basics of Soft Target Protection Guidelines*, pp. 1–35, <https://www.mvcr.cz/cthh/soubor/basics-of-soft-target-protection-guidelines.aspx>.

2014-ben a Zdar nad Sázavou, egy késes támadás és túszejtés iskolában. Jellemző a rasszista/extrémista háttérű elkövetés is: 2009. Vítkov, gyújtogatás, egy roma család házát gyújtották fel.

- Terroristák, aktív extrémisták, bűnözők, egyéni sérelem miatt bosszút álló elkövetők, pl. volt alkalmazott, mentálisan beteg személyek jelentik elkövetői oldalon a kockázatot
- A védelmi alapelvek adaptálhatók minden intézmény szükségleteihez valamilyen közösségi szerveződésekhez (család, iskola, civil szervezet, közintézmény stb.)
- A koncepció célja kettős:
 1. a lehetséges támadások megelőzése
 2. a lehetséges hatások enyhítése

A puha célpontok nem képesek hatékonyan reagálni a támadásokra, ezt szakemberekre bízzák, akik lehetnek kormányzati, önkormányzati, vagy magán cégek.

A koncepció illeszkedése a cseh nemzeti védelmi rendszerbe a közrend és közbiztonság védelmében:

- 1. néhány incidens nem elég jelentős, hogy állami biztonsági intézkedést igényeljen, tehát nem éri el azt a szintet, pl. egy súlyos iskolabusz-baleset kezelésére nem képes az iskola,
- 2. az STP-biztonsági tervek fontos szerepet játszanak a megelőzésben, főleg a biztonság-tudatosság emelésében és a dolgozók képzésében. Továbbá a bekövetkezett rendkívüli esemény utáni közvetlen reagálásban, az IRS (Integrated Rescue System) kiérkezéséig. A terrorista támadásokra való felkészültséget elsősorban a támadás utáni néhány percben mutatott adekvát reakció mutatja meg.

Tipikusan puha célpont elleni támadás volt 2012-ben Brindisiben, Olaszországban az iskola előtti bombatámadás, amelynek egy halálos áldozata, és hét sérültje volt.

A puha célpontok tipizálása

Nincs hivatalos definíció, a biztonsági szakma olyan helyeket ért alatta, ahol nagy embertömeg koncentrálódik és alacsony a támadásokkal szembeni biztonsági szint. Ebből az következik, hogy igen vonzó célpontok, különösen a terroristák számára, szemben a kemény célpontokkal, amelyek

őrzés-védelme kiválóan biztosított, pl. kormányzati épületek, katonai létesítmények, rendvédelmi intézmények, vagy néhány jól védett intézmény a civil szférában.

Külön fókuszba kell állítani a puha célpontokat, mert

- ez a világszerte a vezető tendencia, megújítja a security management rendszerét,
- a támadók szemszögéből közelítjük meg a kérdést,
- a támadás bekövetkezésének valószínűségét vizsgáljuk elsősorban, másodsorban a hatását és társadalmi következményeit,
- A megközelítés legfontosabb előnye az a tény, hogy olyan védendő tárgya van, amelyek hagyományosan nem kiemelten védendőek. Pl. kereskedelmi létesítmények, közösségi események, magánszemélyek stb.

A cseh koncepció tartalmaz egy katalógust a tipikusan puha célpontokról, ezek a következők.

1. Iskolák, kollégiumok, közösségi étkezők, menzák, könyvtárak.
2. Vallási helyek.
3. Bevásárlóközpontok, piacok, kereskedelmi egységek.
4. Mozik, színházak, koncert termek, szórakozóhelyek.
5. Gyűlések, utcai parádék, demonstrációk.
6. Bárok, klubok, zenés-táncos helyek, éttermek, hotelek.
7. Parkok, terek, turisztikai látványosságok, múzeumok, galériák.
8. Sportarénák, stadionok.
9. Fontos közlekedési csomópontok, vasúti és buszállomások, (reptéri terminálok).
10. Kórházak, orvosi rendelők.
11. Közösségi találkozókat, zárandoklatok, vásárok.
12. Kulturális, sport-, vallási és más események.
13. Közösségi központok.

A legfontosabb puha célpontok az iskolák: extrém vulnerabilitás jellemzi, a legtragikusabban észlelt támadás, mivel a gyermek minden társadalomban a legértékesebb.

A bevásárlóközpontok azért sérülékenyek, mert óriási látogatószámuk, és relatíve gyenge a védelmi szintjük. Rengeteg példa sorolható bombatámadásra, túszejtésre. Pl. 1998 és 2005 között

60 ilyen jellegű támadás történt világszerte a RAND Corporation 2006-ban kiadott tanulmánya szerint.

A hotelek esetében szintén a nagy embertömeg jellemző, valószínűbb a támadás egy (pl. biztonsági) konferencia megrendezésekor, lehet, hogy a tulajdonos vonzó, vagy a hotel nemzeti profilja.

A sport- és kulturális eseményeknél a szervezők legtöbbször csak a lezárt zónákra koncentrálnak, ennél szélesebb körű biztosításra van szükség.

A vallási (tipikusan zsidó) vallási helyek speciális csoportot képeznek, mert vonzó célpontok lehetnek az iszlám terroristák számára.

A közlekedés-hálózat támadásakor nemcsak nagy embertömeg van jelen, de megbéníthatja az infrastruktúrát is a támadás, ami többszörözi a hatást.

Hatékony biztonsági terv kialakítása:

- a fenyegetéseket szisztematikusan vegyük sorra,
- nézzük meg a támadók által választott modus operandit és a lehetséges biztonsági intézkedéseket.
- Több tényezőt kell számításba venni.
- Léteznek antiterrorista stratégiák, amelyek beváltak a gyakorlatban, ezért relevánsak lehetnek a potenciális puha célpontokra irányuló támadások elleni védelemben.

A privatizált biztonság arányának növekedése globális szintű. Egyre több és több magánbiztonsági cég veszi át a hagyományosan állami oldalon szolgáltatott biztonsági szerepeket. Ilyenek a magas kockázatú pénz-és értékkísérés, tömegrendezvények biztosítása steward-okkal, elitéltek szállítását, bíróságok biztosítását, statikus biztonságot szolgáltatni a létesítmények széles körében, úgymint bankok, kikötők, nagykövetségek.

2007-ben a CoESS úgy becsülte, hogy kb. 1 500 000 fő dolgozott vagyonőrként, kb. 35 000 cégnél, amely cégek specializálódtak az ipari területek megfigyelésére, irodák, középületek, üzletek, repterek, otthonok védelmére, pénzszállításra, személyvédelemre, az Európai Unióban.

A svájci Small Arms Survey 2011. évi jelentésében a magánbiztonsági cég (PSC, Private Security Company kifejezést széles értelemben használja) és a biztonság privatizálásáról azt írja, hogy a biztonsági spektrum extrém módon széles és diverz. Míg a média figyelme a

válságövezetekben tevékenykedő magánbiztonsági cégek műveleteire fókuszál, pl. Afganisztán, Irak, addig a magánbiztonság virtuálisan világszerte jelen van minden társadalomban. Az elemzők vitatják azt a distinkciót a PSC és PMSC (Private Military Security Company) között, hogy az egyik személy- és vagyonvédő, míg a másik, támadó katonai. A különféle biztonsági szolgáltatások egyszerre tartalmazhatnak offenzív és defenzív támogatást is.³⁵⁴

Az új trend azt mutatja, hogy a fejlett országok adaptálták a megváltozott biztonsági doktrínákat, amely növekvő high-tech hadseregekben testesül meg, ezeknek a nem kulcsfontosságú funkciói egytől egyig ki vannak szervezve magánbiztonsági cégekhez. Sok országban, pl. Egyesült Államok a magánbiztonsági cégek alkalmazása vitális a katonai logisztikában, de a hadsereg élelmezése és a felszerelés karbantartása is idetartozik. A jelenség az európai és észak-amerikai államokban végbement gazdasági liberalizáció természetes velejárója, mert az állami szektor lecsökkentésével a közbiztonságért vállalt felelősség is lecsökken, ahogy egyre több tevékenység kiszervezésre kerül: iskolák, büntetés-végrehajtási intézetek biztonsága stb.

A gazdasági haszna mellett a legfőbb érdeme ennek a modellnek, hogy megengedi az intézmények számára a hatékonyságuk növelését azáltal, hogy a kulcsfontosságú funkciókra tudnak koncentrálni. A rendőrség esetében ezek a rendfenntartás, illetve rendészet, a jogszabályok betartatása, leválasztva más terheket, mint például fogvatartottak kísérése, forenzikus szakértés. Az egyenlőtlen gazdasági növekedés a globalizációval és gazdasági liberalizációval karöltve szintén igényt generál a magánbiztonsági szolgáltatásra.

PSC (Private Security Company) definiálása

Habár a Private Security Company, azaz magánbiztonsági cég elnevezést használják a legtöbb országban, az mégsem található meg nemzetközi jogforrásokban. Általános módon a következőképpen definiálhatjuk: „A PSC egy regisztrált magáncég, amely magánjogi szerződés alapján nyújt kereskedelmi szolgáltatást hazai és külföldi entitásoknak, azzal a szándékkal, hogy a megbízó személyét-és vagyonát megvédje az alkalmazott hazai jog keretein belül.”

³⁵⁴ Small Arms Survey, Geneva. (2011): *A Booming Business: Private Security and Small Arms*. In *Small Arms Survey 2011: States of Security*, Small Arms Survey, p. 102.

A PSC-piac hosszabb ideje létező, sokkal nagyobb és sokkal versengőbb a katonai szolgálatoktól. Profitorientált szervezetek, melyek az internális biztonsághoz és védelemhez kapcsolódó professzionális szolgáltatással kereskednek. A PSC-k többségének mérete kicsi, legfőképpen bűnmegelőzéssel, rendfenntartással, hazai őrzésvédelemmel foglalkoznak. Néhány országban olyan sokfélék, mint az USA-ban, az angol, német orosz kép azt mutatja, hogy a hazai cégek száma és költségvetésének nagysága meghaladta az állami szektort. A PSC-k kisebb része óriási cégekbe szerveződött, melyek corporate-struktúrában, corporate-elvek szerint működnek.

A hazai és a visegrádi négyekben működő PSC-k 3 szélesen értelmezett kategóriába sorolhatók:

1. Őrzés-védelem: ez a legnagyobb és leginkább szem előtt lévő, látható komponens. Gondoljunk George-Button jéghegy-elméletére! A tevékenység a városi biztonságtól a vidék biztonságáig mindenütt jelen van, különböző helyszíneken. Vagyonőr járőrözik a reptereken, irodaépületekben, lakóparkokban, bevásárló központokban, sportcsarnokokban, raktárakban, vasút-és buszállomásokon, cargo-terminálokon, parkolóházakban etc.
2. Elektronikai biztonság, érzékelők-és megfigyelő szektor: ide tartozik a riasztók telepítése, beléptető rendszerek, védő-gyorsreagáló eszközök-sok esetben reagáló egységgel kiegészülve. Behatolásjelző eszközök. Legtöbbször távmunkában zajlik az érzékelők és a kamerarendszer megfigyelése, itt átfedés van az előző szektorral
3. A nyomozás és a kockázatmenedzsment: ez a legkisebb szelet, a magánnyomozók munkája változatos, például munkaügyek, magán-vagy ipari kémkedés, biztosítási csalás, etc. Növekvő szerep jut a megelőzésben és bűnfelderítésben. A kockázatkezelési tanácsadók a legkevésbé láthatóak minden szektorban és valószínűleg a legproblematikusabbak is mivel fenyegetést jelenthetnek az állam számára.

Ezen túlmenően a polgári hírszerző cégeket is számításba kell venni. Amíg a nyugati országokban ezek általában legitim tevékenységet folytatnak, ez Kelet-Európa több országában, más jellegű. Romániában például a civil hírszerzés a korábbi állambiztonsági elemekre utal, amelyek napjainkban a szervezett bűnözői csoportokkal fonódnak össze. Romániában több mint 160 civil hírszerző szolgáltató működik, és a legtöbbet egy-egy volt Securitate vagy katonai hírszerző

személy működteti.³⁵⁵ A magánbiztonsági cégek szolgáltatásaira egyre növekvő igény mutatkozik a gazdasági-demográfiai-politikai változások következményeképpen és mindez egy olyan irányba mutat, hogy nagyobb mértékű lesz a polarizáció a társadalomban. Ezzel egyidőben az állam és az állami rendészet a közbiztonság megteremtésében a közvetlen felelősségvállalását csökkenti. Annak érdekében, hogy biztosítani tudják a rugalmasságot és költséghatékonyságot e funkciók egyre növekvő számban és mértékben kiszervezésre kerülnek magánbiztonsági cégekhez. Számos országban az a tendencia, hogy az üzlettulajdonosok, lakástulajdonosok és közösségek egyre inkább civil vagyondőrökre támaszkodnak elsősorban és nem az adókból fizetett rendőrségre, ennek több oka van: félelem a bűnözéstől, a rendőrség létszámának csökkentése, és végül a kétely a büntető igazságszolgáltatási szervezet pártatlanságában, tisztaságában. Ebből következik, hogy a magánbiztonsági cégek felelőssé válnak a köz- és magánvagyon védelméért széles körben, változatos létesítményekben, magas kockázatú területeken is, úgymint atomerőművek, bankok, diplomáciai külképviseletek és repterek. Egyre inkább szerepet kapnak a büntetés-végrehajtás működtetésében, a parkolási szabályok betartatásában, tanúvédelemben, bírósági épületek biztosításában, tömegrendezvények biztosításában magas kockázatú szállítmányok kísérésében (ebbe beletartozhat a fogvatartottak, folyékony gáz, vegyi anyagok, nukleáris hulladék szállítása is).

Romániában egyébként az opportunista együttműködés jellemző az állami rendészet és a magánrendészet között, ennek kiváló példája, hogy mivel a rendőrség gépkocsiparkja nem volt elegendő, ezért 1998-ban megállapodást kötöttek a magánbiztonsági szolgáltatókkal gépjárművek kölcsönzésére. Ezen túlmenően megállapodást kötöttek néhány magánbiztonsági céggel, amelyben felhatalmazzák őket a közrend fenntartásával. Így a rendőr és a biztonsági őr ugyanazon időben, ugyanabban a gépjárműben együtt járőrözik.³⁵⁶

³⁵⁵ Romániában a többi posztkommunista országhoz hasonlóan van egy múlthoz kötődő negatív csengése a „biztonság”szónak. Gyakorlati okból ez a negatív áthallás a magyarázata annak, hogy nem került be az új román alkotmányba (security-securitate). Habár nemzetközi intézmények nevében benne van ez a kifejezés, pl. UN OSCE (Organization for Security and Cooperation in Europe) vagy Security Council (Biztonsági Tanács) a román törvényhozás nem akarta átvenni ezt a kifejezést. Emiatt hívják Supreme Defence Councilnak a National Security Councilt.

³⁵⁶SALGÓ László (1994): *Az új típusú biztonság. A magyar és egyes európai rendőrségek összehasonlításának alapkérdései*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 257 p.

7. Délkelet-Európa magánbiztonsági cégei

Amióta az 1990-es évek elején megjelent e térségben a magánbiztonsági piac, egyre csak növekedett, mígnem néhány országban a vagyonőrök létszáma meghaladta a rendőrség létszámát. Ha gazdasági aspektusból nézzük, ill. a magánbiztonságra ható tényezők szempontjából, egyértelmű, hogy egy boom-ágazatról van szó, vonzó pálya volt rendőröknek, katonáknak a magas fizetések miatt, másfelől tapasztalható egyfajta materiális egyenlőtlenség, amely abban az aggodalomban nyilvánul meg, hogy a privatizált biztonság a társadalmi megosztottságot erősíti.

A szakirodalmat, ha nézzük, a kutatások tárgyát tekintve a békés környezetben nyújtott rendészeti stílusú szolgáltatások felé mozdul, eddig az írások nagy része a globális magánbiztonsági iparról szólt különösen annak az állami erőszakmonopóliumra kifejtett hatásairól és a konfliktussal terhelt területeken (pl. Irak) a magánbiztonsági cégek tevékenységéről. Ez egy rövid áttekintés, ugyanis néhány régióban és országban a biztonság privatizálása olyan gyorsasággal történt, hogy annak közbiztonságra gyakorolt hatásairól nem készült elemzés. Fontos megjegyezni, hogy sok PSC fegyverrel rendelkezik és egyre jobban átveszik a hagyományosan rendőrség feladatkörébe tartozó munkát. Kiemelem azt a tényt, hogy a magánbiztonsági cégek jó láthatósága ellenére (pl. vagyonőrök) nagymértékben ignorálják a társadalmak.

Az ACEI³⁵⁷-jelentés megkísérelt a szektorról információt gyűjteni a dél-kelet európai országokban. A kutatás adatgyűjtése, illetve a jelentés elkészítése 2004–2005 években történt, az ENSZ égisze alatt végezte egy munkacsoport, amely feladata az volt, hogy átvilágítsa Délkelet-Európát a kis kaliberű fegyverek vonatkozásában.

A magánbiztonsági ipar növekedését sokszor a gazdasági növekedésként értelmezik és a kapitalista piacgazdaság velejárójaként. Ezt mutatja három ország, amelyeknek relatíve fejlett a magánbiztonsági szektora: Bulgária, Horvátország és Románia. A gyökéroka a fejlődésnek a civil kereskedelem. A növekvő bűnözési ráták gyakran párhuzamosan jelennek meg a növekvő gazdasági aktivitással és a PSC-k számának növekedésével. E korrelációnak a legnagyobb és leginkább vizualizálható komponense az élőerős őrzés a privatizált biztonságon belül.

357 Az ACEI (Academic Credentials Evaluation Institute) egy 1994-ben alapított kaliforniai non-profit kutatóintézet, amely felkérésre összehasonlító tanulmányokat készít különböző témákban.

Ahogy a legtöbb fejlett gazdaságú országban a biztonság növekvő mértékben ki van szervezve civil cégekhez, főként állami vállalatok vannak kiárusítva a privát szektornak. Több szerző megfogalmazza az outsourcing veszélyét, hogy társadalmilag a privatizált biztonság csak egy szűk privilégizált rétegnek kedvez és a gazdagok több forrást tudnak a saját biztonságukra fordítani, ezáltal a bűnözés áthelyeződik a kevésbé tehető állampolgárok környezetébe.

Az ACEI-jelentés szerint 1995-2005 közötti évtizedben a Délkelet-Európában működő cégek szakmai színvonala emelkedett és tagjaik nem jelentenek kockázatot. Ennek kristálytisztá bizonyítéka, hogy a nagykövetségek és nemzetközi szervezetek a térségben helyi PSC-ket alkalmaznak. Annak ellenére, hogy a helyi cégek által nyújtott szolgáltatás olyan, mint a világ bármely pontján, a viszonyok mások, mert az iparágazat fiatal, nem, vagy nem megfelelően szabályozott és nem megfelelően felügyelt. A regulációs deficit azt jelenti, hogy informális a kapcsolat a megrendelő és a szolgáltató között, gyakran feketén foglalkoztatnak őr. Ezt a kedvezőtlen helyzetet mutatja például számos esetben a másodállásban night klubban kidobóként dolgozó rendőr elleni vádak.

A térség adatai nem 100%-ban megbízhatóak, másfelől vannak cégek, melyek ideiglenesen kölcsönöznek munkaerőt speciális feladatra. Montenegró esetében csak a nagyobb regisztrált cégek alkalmazotti állományáról van adat, a kisebb cégekről csak helyi forrásokból nyer becslések állnak rendelkezésre, vagy újságírók, civil szervezetek, kormányzati tisztviselők vagy akár a cég maga adatszolgáltatása alapján.

A nemzeti biztonságok újraigazítása az ENSZ és NATO által meghatározott új biztonsági követelményekhez

A különböző események, amelyek alakították a világ közvéleményét: áramkimaradás Észak-Amerikában, New York, London, Madrid terrorcselekményei mind ahhoz vezettek, hogy újra kell gondolni a biztonságról alkotott elképzeléseket mind az állampolgárok szintjén, mind a nemzetközi közösségek szintjén.

Nyilvánvaló, hogy a biztonság a XXI. században a gazdasági fejlődés alappillére és a biztonságon alapul az emberek általános jóléte is. Új perspektívára, koncepciókra és eszközökre van szükség. Míg a hidegháború idején a biztonság kérdése a katonai szakértőknek lett meghagyva,

napjainkban egy *fogyasztási cikké* vált, amely kialakította saját piacát, eljárásait és speciális minőségi sztenderdjeit.

Szemléletváltás a World Trade Center ikertornyok elleni merényletek után

2001. szeptember 11-e után született tanulmányok rámutattak, hogy az USA-ban a tragédia előtt a nagy cégek csúcsvezetőinek biztonságáért nem aggódtak különösebben, és a biztonsági igazgató nem volt közvetlen kapcsolatban a vállalat vezetőjével. Másfelől az állami ügynökségek közötti kommunikáció minimális volt a biztonság vonatkozásában. A politikai-gazdasági-vallási küzdelemből fakadó új valóság a biztonság újraigazítását igényli.

A nemzetközi biztonság új variánsai: dinamizmus, komplexitás, földrajzi helyhez kötöttség csökkenése a technikai fejlődésnek köszönhetően változik a biztonság arca világszerte. Ahogy a modern labdarúgásban a labda gyorsasága nő, ugyanúgy az információ-forgalom gyorsasága alapvető jelentőségűvé vált a XXI. században és az új típusú biztonsági menedzsmentben is. A nemzet biztonsága egy közszféra-magánszféra kooperációjának kérdése lett, amelyben az állami hatóságok és intézmények kezelik a kockázatok-és fenyegetések egy csoportját, és a PSC-k váltak felelőssé más területeken más sérülékenységekért, amelyek specifikusak lehetnek adott államra, egyénekre vonatkozóan. A két szektor komplementer viszonyban van egymással, mindegyik célja egy biztonságos nemzeti környezet megteremtése, amely a gazdasági növekedés záloga.

Mivel fogyasztási terméké vált a biztonság, ez magával hozott több terminust, úgymint ár, minőségi sztenderdek. Napjainkban ISO-sztenderdeket keresnek a megrendelők, amikor szolgáltató céget akarnak megbízni, mert azt ISO garantálja, hogy azonos minőséget kapnak azonos típusú szolgáltatások esetén a világ különböző pontjain egyaránt.

A fő célkitűzése ennek a teljesen új megközelítésnek, hogy nemzetközi szinten megvalósuljon egy funkcionális biztonsági rendszer. Ebből következően a globális partnerség a biztonsági sztenderdekért (GPPS) segíti az egyéneket a biztonsági szolgáltatás választásában az egyre kiszámíthatatlanabbá váló nemzetközi környezetben.

Amíg a terrorfenyegetettség világszerte aggodalomra ad okot nyilvánvaló, hogy a biztonság új megközelítést igényel. Az állam egyre inkább számít a PSC-kre és ezen cégeknek megbízható, specializált, magasan képzett partnereknek kell lenniük. Ebből az új pozícióból kellene a jogokat és kötelezettségeket levezetni mind állami- mind civil oldalon. Az engedélyezés, az igazolványok

kiadása és tevékenység felügyelete is jogi szabályozást igényel, oly módon, amely megengedi a szakmai fejlődést, a nemzetközi minőségi sztenderdeknek való megfelelést, azonban megfelelően garantálva azt, hogy ne történjen visszaélés az állami hatóságok részéről, különös figyelemmel az engedélyezésre és képzettséget igazoló okiratok kiadására. A kulcs az átláthatóság, amely növeli a bizalmat az államban és az állampolgároknak a szolgáltatások tekintetében. Románia példaképének tekinti a belga, svéd és angol magánbiztonsági szektort és megpróbálja átvenni és adaptálni a jó gyakorlatait.

A PSC-k európai modellje

A sikert közvetlenül stimulálja az állampolgárok biztonságtudatossága. A szektor expanziója nagyrészt a biztonsági szolgáltatások outsourcingjával magyarázható.

Nézzük melyek az európai magánbiztonsági szektor alapjai?

1. Európai társadalmi párbeszéd (UNI-Europa, CoESS)³⁵⁸
2. Jó munkakörnyezet, mert az emberekbe investálás a legbiztosabb út a sikerhez.
3. Politikailag számos nemzeti kormányzat és hatóság sikerrel megteremtette a jogszabályi kereteit a tevékenységnek. Még számos európai országban nincs vagy nem tökéletes a szabályozás, egyre inkább elfogadják, hogy szükség van szabályozásra.
4. Végezetül -felismerve jelentőségét- az EU intézményei is jobban fókuszálnak a magánbiztonsági szektorra

A modell alapját az alapelvek jelentik, amelyek tiszteletben tartása a szakmaiság és minőség szükséges minimumát garantálja az UNI-Europa és a CoESS szerint. Ezeket az elveket a 2003. júliusában kiadott dokumentum tartalmazza. Tartalmazza az alapvető ajánlások gyűjteményét, etikai szabályokat, amelyeket a szektor összes munkaadójának és munkavállalójának be kellene tartan.

8. A magánbiztonság kulturális aspektusból

Huntington civilizációs felosztása

Samuel P. Huntington civilizáció alatt a legmagasabb kulturális csoportot, a kulturális identitás legtágabb fogalmát érti. Ennek alapján kilenc civilizációt különböztet meg a közös öntudat, nyelv, célok, történelem, vallás, szokások, intézmények alapján. Ezek határvonala nem feltétlenül követi az országhatárokat. Láthatjuk, hogy Dél-Korea és Kína egy civilizációba tartozó, míg Japán különböző. Huntington 1990-ben készítette felosztását és nem a politikai-gazdasági rendszer és fejlettség szerint osztályozott, hanem a civilizációs-kulturális szempontrendszer szerint. A hidegháborús területekhez és szuverenitáshoz kapcsolt realista biztonságfogalom helyét átveszi az emberközpontú biztonságfelfogás, amely a fenntartható humán fejlődésre helyezi a hangsúlyt.³⁵⁹ Ulrich Beck német szociológus úgy fogalmaz, hogy kockázattársadalomban élünk és elvesztettük a realitás zsinórmértékeit. Az új típusú kockázatok globálisak, elkerülésük, kiküszöbölésük nemzetközi együttműködéssel valósítható meg.³⁶⁰ A kilenc fő civilizáció Huntington szerint: nyugati (keresztény), ortodox (keresztény) iszlám, hindu, afrikai, latin-amerikai, kínai, buddhista és japán.

Mivel a kultúrát leginkább a nyelven keresztül tudjuk megismerni két koreai példával érzékeltetem, hogy ez a felosztás valóban helytálló. Utazásaim során tapasztaltam, hogy Koreában nem létezik „Japán-tenger”, a térképen és a köznapi nyelvben is csak „Keleti-tenger” létezik. Ezt olyannyira komolyan veszik, hogy udvariatlanság, sőt sértő a Japán-tenger felemlegetése is. A másik példa a koreai nyelv kínai nyelvvel való kapcsolata. Mindkét számozást a sino-koreait és a koreait is használják, számos szónak kétféle kínai és koreai verziója van és számos szó levezethető a kínai handzsákra, amelyből építkeznek.

Huntington szerint a civilizációs öntudat egyre fontosabbá válik a jövőben, a civilizációk közötti különbségek valóságosak és alapvető jelentőségűek. Úgy gondolta, hogy a világot a kilenc civilizáció közötti interakciók formálják majd és a konfliktusok a törésvonalak mentén fognak kialakulni.³⁶¹ Egyébként hazánk is egy ilyen kulturális-vallási törésvonal mentén helyezkedik el az általa

359 KONDOROSI Ferenc (2006): A biztonság fogalmának változásai a nemzetközi kapcsolatokban, In: A biztonság dimenziói, Bp.

360 BECK Ulrich (2003): A kockázattársadalom – Út egy másik modernitásba, Századvég, Budapest.

361 HOLICZA Péter (2016): Civilizációs törésvonalak Európában és szomszédai a Hofstede-dimenziók tükrében, In: Hadmérnök, XI. évfolyam, 4. szám.

felvázolt civilizációs térképen, mert a nyugat keleti határa megegyezik Magyarország, illetve a magyarlakta területek keleti határaival.

Kollektívizmus-Hofstede nemzeti-kultúra modellje

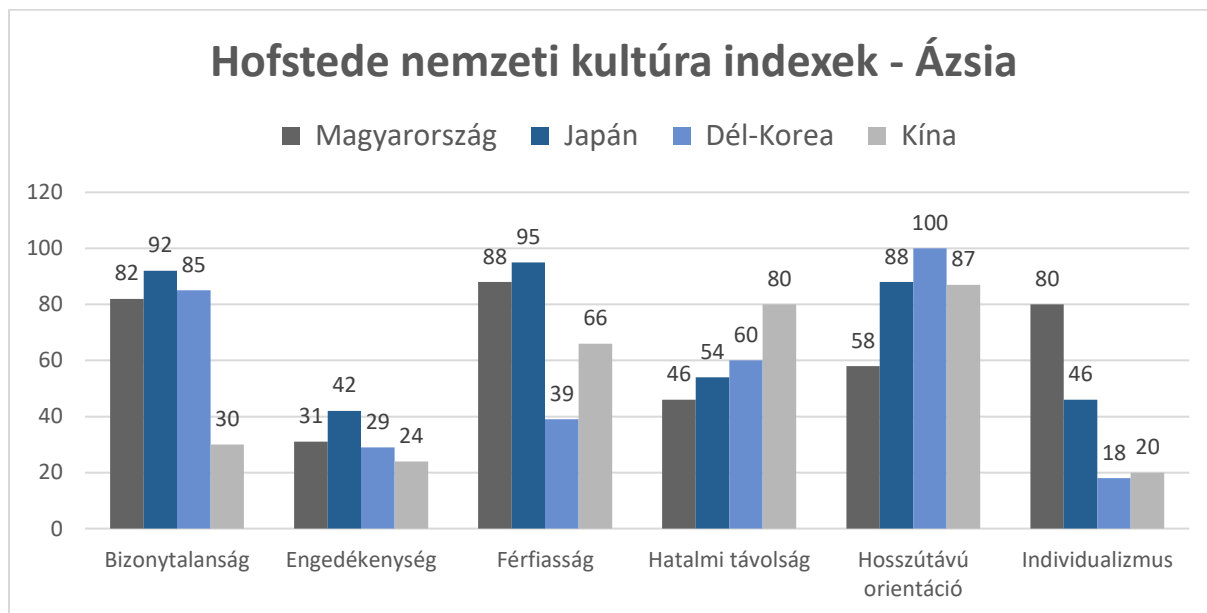
A kollektivista szemléletet, amely az ázsiai országokra jellemző, talán az individualista szemlélettel kontrasztba állítva érthetjük meg legjobban. Geert Hofstede holland kutató által kidolgozott modellnek egyik eleme a kollektívizmus-individualizmus mutatója. Hofstede szerint a kultúra a gondolkodás kollektív programozása, ez különbözteti meg egy csoport tagjait másoktól, olyan közös jellemzők összessége mely a környezetre adott emberi válaszreakciókat befolyásolja. Kultúra mindaz, amelyet az emberek tesznek, gondolnak és rendelkeznek, mint a társadalom tagjai. A nemzeti kultúrákat hasonlított össze hatdimenziós modelljével, mindegyik ismét egy fogalompár.

1. Hatalmi távolság (az emberek közötti egyenlőtlenség olyan mértéke, melyet még elfogadhatónak tartanak).
2. Individualizmus-kollektívizmus A különálló egyén, vagy a csoport tagjaként folytatott tevékenység előnyben részesítése. A kollektivista társadalmakban fontos a közösség, egymás segítése, az egyén alárendeli magát a csoportérdeknek, ezzel szemben az individualista társadalom az egyént, a „saját lábán is megállót” preferálja.
3. A nemi szerepekhez társított index (férfias jegyek: teljesítmény, siker, versengés, kitartás, nőies jegyek: gyengédség, szolidaritás, támogatás, az emberi kapcsolatok.) A férfias társadalmakban ezek a szerepek jobban elkülönülnek, mint a nőiesben, ahol több átfedés fedezhető fel.
4. Bizonytalanság kerülése (mennyire igénylik a szabályozottságot) Kína esetében a 30 %-os érték meglehetősen flexibilis, adaptív társadalmat mutat. Hétköznapiak számítanak a homályos szituációk, kettős-többes értelmezések, hisz maga a kínai nyelv is tele van ilyen elemekkel. (Ez teszi nehezen értelmezhetővé a nyugati ember számára.)
5. Jövőorientáció (a társadalom időorientációját a hosszú vagy a rövid távú gondolkodás határozza meg. Alacsony értéknél a társadalmak a jelenre, vagy a közeljövőre koncentrálnak, jellemzően a szokást követik, félnek a változásoktól. A hosszú távon gondolkodók inkább a jövőre

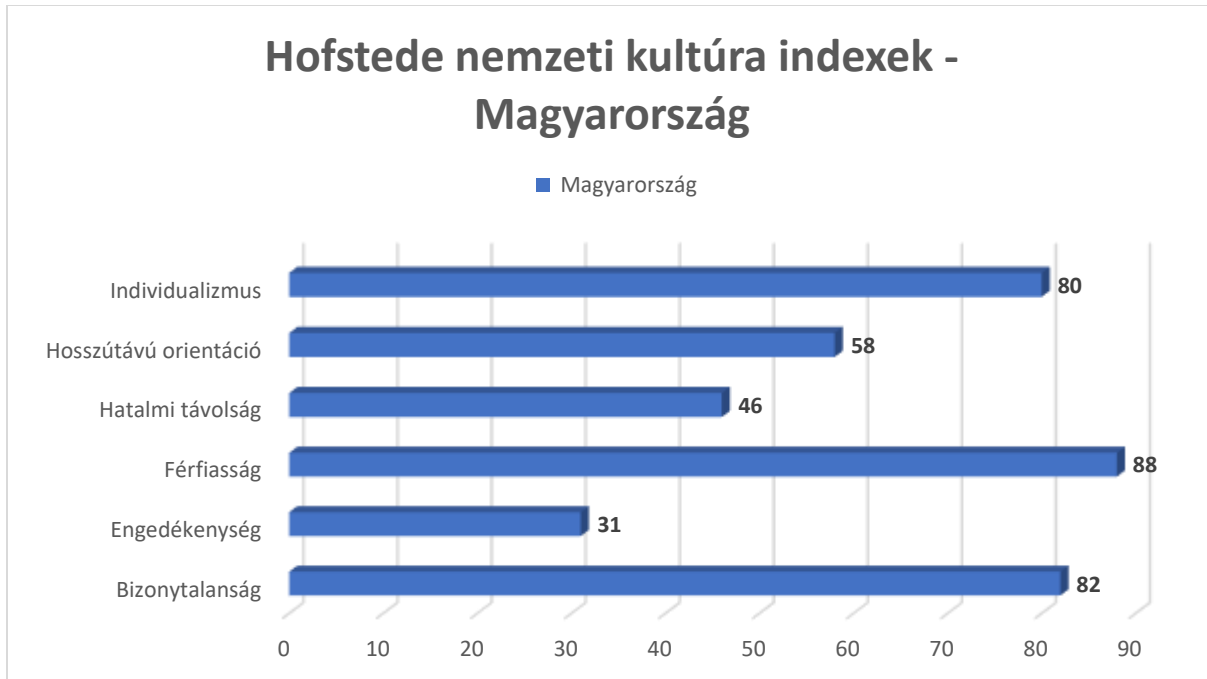
koncentrálnak, kevésbé ragaszkodnak a múlthoz, és vállalkozó szelleműek. A vállalkozások 70-80%-a kis-és közepméretű, családi tulajdonú.

6. Engedékenység-korlátozás (vannak megengedő és korlátozó kultúrák). Ez azt jelenti, hogy milyen az egyének szocializációja, mennyire engedi meg magának az élet élvezetét. Az indulgence kifejezést használja, amely szó szerint „bűnbocsánatot” jelent. A kínai például igen erősen korlátozó.

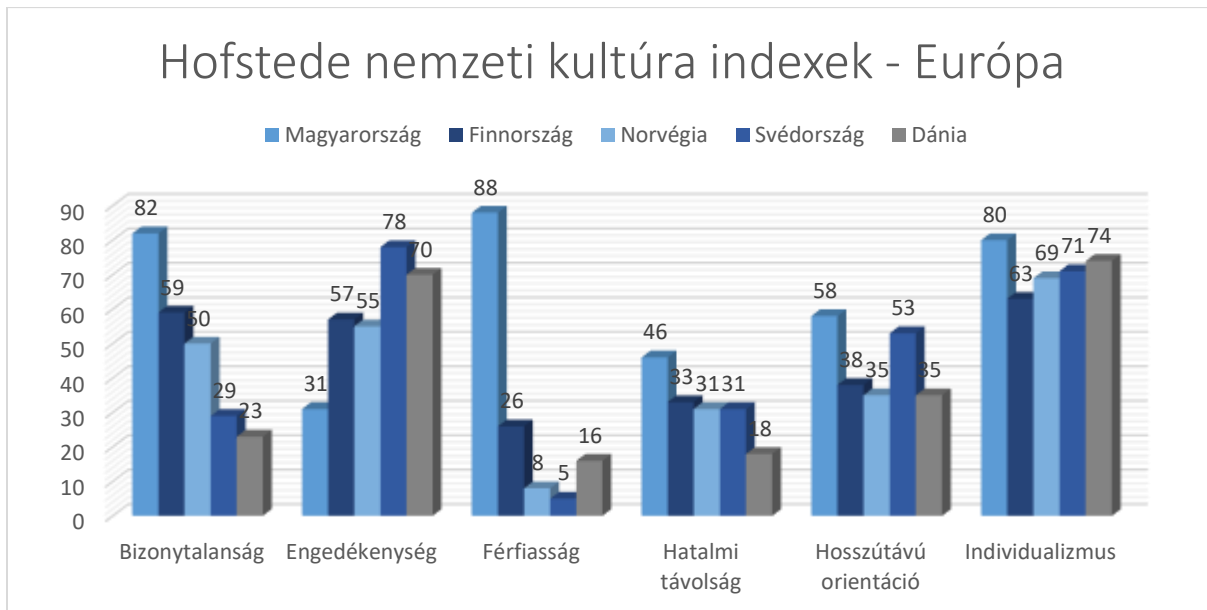
Készítettem egy ábrát, amelyen az általam vizsgált országok Hofstede modelljébe illesztve láthatók. Magyarországot is feltüntettem kontrasztként, illetve azért, hogy arányaiban jobban érezhetőek legyenek a különbségek.

18. ábra: Hofstede nemzeti kultúra indexek Ázsiában, saját szerk. diagram

19. ábra: Hofstede nemzeti kultúra indexek Magyarországon, saját szerk. diagram

20. ábra: Hofstede nemzeti kultúra indexek Észak-Európában, saját szerk. diagram

Elkészítettem a skandináv országok kultúra-indexeit összehasonlító oszlopdiaagram-ábrát is, amely a magánbiztonság skandináv modelljéhez kapcsolódik.

Rendészeti bizalom az instrumentális és az expresszív modell bemutatásán keresztül Dél-Koreában

Instrumentális modell

Dél-Koreában a rendőrségbe vetett bizalom mind a rendészeti szakemberek mind a kutatók részéről kitüntetett figyelmet kap. A rendőri munka sikerének záloga a lakosság rendészeti bizalma. Ezáltal fontos, hogy megértsük a rendészeti bizalomra ható tényezőket. Számos korábbi tanulmány a bűnözési rátákat és a bűnözéstől való félelmet vette alapul és ezeket determinánsnak tekintve megvizsgálta a rendészeti bizalmat alakító hatásukat. Megállapították, hogy statisztikailag szignifikáns az összefüggés a bűnözési ráták és a rendészeti bizalom között.³⁶² Más tanulmányok szerint szignifikáns hatás mutatható ki a bűnözéstől való félelem és a rendőrség munkájával való elégedettség között.³⁶³

Ezen tanulmányokban közös megállapítás, hogy az emberek a rendőrséget tartják felelősnek mindkét esetben, tehát a bűnözés nem megfelelő kontrolljáért és a bűnözéstől való félelem növekedéséért egyaránt. Ez a nézet az ún. instrumentális vagy eszközmodell, ami felelősségen alapuló modellt jelent.

Egy tanulmány összehasonlítja a két modellt a dél-koreai adatokat felhasználva. Az instrumentális modell szerint negatív kapcsolat van a bűnözéstől való félelem és a rendészeti bizalom között. Az emberek minél jobban félnek a bűnözéstől, annál kevésbé bíznak a rendészetben.³⁶⁴

A második lépcsőben a modellt kibővítették a közvetlen rendészeti szereplők észlelése, az informális társadalmi kontroll, társadalmi kohéziós tényezők és a rendészeti bizalom közötti kapcsolatra. Az elemzés eredménye azt mutatta, hogy a dél-koreaiak rendészeti bizalma ezen tényezőkkel függ össze. Továbbá az is megállapítást nyert, hogy a bűnözéstől való félelem csak kis mértékben korrelál a rendészeti bizalommal. Okozati összefüggés van viszont az egyenruhások észlelése, az informális társadalmi kontroll és a társadalmi kohézió, valamint a bűnözéstől való félelem között, tehát szignifikáns ezen tényezők és a bűnözéstől való félelem kapcsolata.

Az expresszív és instrumentális fogalompárt más társadalomtudományi, kriminológiai értelemben is használatos. Egy 2014-ben publikált angol kutatásban a rendőrségi adatbázisból kiválasztott 200 bűnelkövetőnek vizsgálták meg a támadó magatartását és maradéktalanul besorolták őket

362 CAO et al. 2012, JUNG et al. 2010., REISIG – PARKS 2000, SAMPSON – BARTUSH, 1998, SCAEFER et al. 2003

363 HUEBNER et al. 2004, JACKSON – BRADFORD 2009, JACKSON – SUNSHINE 2007, WEITZER – TUCH 2006, WEITZER et al. 2008

364 JANG Hyunseok – HWANG Euigab (2014): *Confidence in the police among Korean people: An expressive model versus an instrumental model*, In: International Journal of Law, Crime and Justice, Vol. 42., Issue 4., pp. 306–323.

expresszív és instrumentális kategóriába, feloldva a látszólagos ellentétet a sokszínű modus operandi és a speciális elkövetési tendenciák között.³⁶⁵

A korábbi tanulmányok is hasonló következtetésre jutottak. Például az egyenruhások látványa egyértelműen hatással van a bűnözéstől való félelemre.³⁶⁶ Általánosságban elmondható, hogy a közösségek észlelése vezet mind a rendészeti bizalomhoz mind a bűnözéstől való félelemhez. Ezek a megállapítások hasonlóak Jackson és Sunshine (2007) valamint Jackson és Bradford (2009) kutatási eredményeihez.

Tehát az új-durkheimi nézet a bűnözéstől való félelem és a rendészeti bizalom alapját a következőkben látja: a társadalmi kohézió, a közösségi értékek és erkölcsi rendelkezések észlelésében.³⁶⁷ Eszerint a nézet szerint a közösség akkor veszti el a bizalmát, ha a közösségi erkölcs és társadalmi elvárások sérülnek, nem pedig a bűnözéstől való félelemtől.

Az instrumentális modell megmagyarázza, hogy az állampolgárok rendőrségbe vetett bizalma hogyan kapcsolódik ahhoz, hogy a rendőrség hogyan végzi a munkáját, különösen a bűnözéskontrollt, a bűnözés lecsökkentését és a bűnözéstől való félelmet. E modell alapján, ha az emberek jobban félnek a bűnözéstől, akkor kisebb a rendészeti bizalmuk.

Jackson and Bradford (2009) kutatók szerint sokkal megfelelőbb az egyenruhások észlelése, informális társadalmi kontroll és társadalmi kohézió, bűnözéstől való félelem, rendőrségbe vetett bizalom kapcsolódik a lakossági visszajelzésekhez. A rendőrségbe vetett bizalom képes generálni egyfajta biztonságérzetet és támogat egy pozitívabb, bizalmi kapcsolatot a közösség tagjaival. E feltétel képes csökkenteni a bűnözés észlelését, emellett erősíti a társadalmi összetartást és az informális társadalmi kontrollt. Ezáltal csökken a bűnözéstől való félelem és a rendészeti bizalom erősödik.

A koreai tanulmány a rendészeti bizalom elméleti aspektusára fókuszál. A régebbi és viszonylag népszerűbb modell az instrumentális vagy felelősségi modell, amelyet a rendészeti bizalom jellemzésére használnak. Kidolgozói főként amerikai kutatók voltak

³⁶⁵ YOUNGS, Donna – IOANNOU, Maria – EAGLES, Jenna (2014): Expressive and Instrumental Offending: Reconciling the Paradox of Specialisation and Versatility, 42 p., DOI: 10.1177/0306624X14557478

³⁶⁶ BURSIK – GRASMICK 1993, LEWIS – SALEM, 1986, SKOGAN 1990, TAYLOR, 1999

³⁶⁷ JACKSON 2004, JACKSON – SUNSHINE 2007

A 2000-es évek elején néhány brit kutató kialakított egy expresszív modellt, ami „a rendészet kulturális jelentőségén és a szimbolikáján” alapul.³⁶⁸ Skogan 2009-ben e modellt “megbízhatósági modellként” aposztrofálta, tekintetbe vette, hogy a nép kéri a rendőrséget, hogy vállaljon felelősséget a környezeti feltételekről, amelybe beleértendő a bűnözéstől való félelem és az aktuális viktimizációs helyzet. A rendőrség elsődlegesen bűnüldöző szervezet. Több rendőri szervezetnek hivatalosan kinyilvánított küldetése a bűnmegelőzés és az életminőség javítása azzal, hogy a bűnözéstől való félelmet redukálja. Ez a fajta küldetés-kinyilvánítás egy olyan üzenetet küld a közösség felé, hogy a rendőrség felelősséget vállal a magasabb bűnözési rátákért, és a fokozottabb aggodalomért a bűnözéstől. Az eszközmodell perspektíváján alapulva a koreai média kritizálta a Koreai Nemzeti Rendőr Ügynökséget, hogy nem tudtak elfogni súlyos bűncselekmények elkövetőit és ezáltal növelték az állampolgárok bűnözéstől való félelmét.³⁶⁹ A szöuli rendőrkapitány 2012-ben megjelent a sajtóban és személyesen kért bocsánatot a főváros lakosságától, hogy nem tudtak megelőzni (sic!) egyfajta növekedést a szexuális bűncselekmények és más erőszakos bűncselekmények elkövetési számaiban.³⁷⁰

4. *Expresszív modell*

Ettől eltérő és a frissebb tanulmányok által preferált modell az expresszív modell, ami az újdurkheimi elgondoláson alapszik. Ez a modell a társadalmi rendelkezést, kohéziót, bizalmat és erkölcsi konszenzust hangsúlyozza a rendőrségbe vetett bizalom magyarázatakor.³⁷¹ Ez azt jelenti, hogy az emberek a rendőrséget a társadalmi értékek és viselkedési normák védelmezőjének tekintik. Angol és wales-i tanulmányok tesztelték az expresszív modellt.³⁷²

Szlovénia: Az észlelt kapcsolatok szerepe a szlovén rendőrök és a magánbiztonsági dolgozók között a munkájukkal való elégedettség vonatkozásában

A kutatók azt a kérdést vizsgálták, hogy mi határozza meg (melyek a determinánsok) a szlovén rendőr, ill. magánbiztonsági dolgozó munkájával való elégedettségét? Továbbá azt vizsgálták, hogy a rendőrök viszonyulása a vagyonőrökhöz milyen jellegű, mennyiben meghatározó?

368 JACKSON – BRADFORD 2009, JACKSON – SUNSHINE 2007

369 OHMYNEWS, 2012

370 Uo.

371 JACKSON – SUNSHINE 2007, JACKSON – BRADFORD 2009

372 JACKSON – BRADFORD 2009

251 rendőr és 271 vagyondőr részvételével végeztek egy felmérést, mindannyian elégedettek voltak a munkájukkal, azonban a rendőrök nagyobb mértékben. A rendőrök esetében a szolgálat hossza, az önazonosság és a kormányzat által anyagilag támogatott programok számítottak pozitívumnak. A képzés és a szolgálatban töltött idő hossza pozitívan hatott az elégedettségre, a kor viszont negatív kapcsolatban állt azzal. Andrej Sotlar és Gorazd Mesko úgy fogalmaz tanulmányában, hogy a magánbiztonsági szektor és az állam közötti kapcsolat az együttélésből egyre inkább a partnerség felé fejlődik.³⁷³

Multifunkciós magánbiztonsági alkalmazottak Dél-Koreában

Egy másik fontos kutatást is szeretnék kiemelni, amely 3 ország: Szlovénia, Anglia-Wales és Dél-Korea magánbiztonsági alkalmazottainak orientációját hasonlította össze.³⁷⁴ A komparatív kutatást az NKE RTK MÖR Tanszéken is vendégül látott Andrej Sotlar professzor, valamint Mark Button és Julak-Lee professzorok végezték. Személyesen Sotlar professzor ismertette velem az akkor még folyamatban lévő kutatást. Ennek konklúziói a következők:

Általánosságban a legtöbb magánbiztonsági alkalmazottnak széleskörű a napi rutin feladatellátása, bűnmegelőzés, antiszociális elemek kezelése, szolgáltatás nyújtása a vásárlóknak pl. egy bevásárlóközpontban mindhárom vizsgált országban.

Amiben az igazi különbség megnyilvánul, azok a prioritásaik. Máshogy értékelik önmagukat, máshogy látják a saját szerepüket. A kutatók beazonosítottak két lényeges orientációs eltérést a biztonsági alkalmazottak között. Angliában, Wales-ben és Szlovéniában a biztonsági orientáció dominál, ők a szó szoros értelmében “biztonságiak”, a hangsúly az antiszociális viselkedésű elemek kiiktatásán és a biztonságos működés fenntartásán van. Lekötötte őket a biztonsági feladataik elvégzése és sokan közülük egyfajta „para-rendőrséget” demonstrál, ahogy 2007-ben Button nevezte el ezt az orientációt. Ez azt jelenti, hogy szinte ég a vágtyól, hogy veszélyes

373 SOTLAR Andrej – MESKO Gorazd (2009): The relationship between the Public and Private Security Sectors in Slovenia-form Coexistence towards Partnership? In: Varstvoslovje, year 11 no. 2. p. 269.

374 KIM Hyunho, LEE, Julak, Andrej SOTLAR, Andrej (2017): A Comparative Study of the Role of Private Security Officers at Multipurpose Facilities in England and Wales, South Korea and Slovenia, In: Revija za kriminalistiko in kriminologijo / Ljubljana 68 / 2017 / 4, pp. 437–454

szituációba bonyolódjon és használhassa a jog által biztosított eszközöket, illetve kényszert. A görög eredetű „para”-előtag jelentése: mellett, közel, túl, tehát itt rendőrséghez hasonlatos szerveződésre utal.

A különböző kultúrákban különbözőek az elvárások, követelmények. Különösen dominál például a részek jelenléte Angliában és Walesben éjszaka. Ehhez a jelenséghez kapcsolódó társadalmi elvárások megjelennek ezekben az orientációkban.

A dél-koreai magánbiztonsági alkalmazottak sokkal inkább *szolgáltatás-orientáltak*, mert a feladataik fontos része a ügyfélszolgáltatás. A koreai bevásárlóközpontok minden bizonnyal jobbak az angol és szlovén bevásárlóközpontoknál abban, ahogy szolgáltatást nyújtanak a vásárlóknak, mert erre komoly hangsúlyt fektetnek. A fent hivatkozott kutatásból kiderült, hogy pl. átlagban óránként 20 alkalommal útbaigazítást ad a biztonsági őr Dél-Koreában, míg Angliában és Walesben találni is nehéz egy biztonsági ört, aki segítene. Szlovéniában pedig legfőként az infopontokra (digitális útbaigazító táblára) bízzák magukat az emberek, minthogy felvilágosítást kérjenek a biztonsági őröktől. A koreai attitűd tehát különbözik a Button által leírt őr-szereptől (watchman) amely a biztonsági szerepre fókuszált, és az alacsony kockázat-kis erőfeszítés-gyenge szakmaiság jellemezte.

A fő ok, ami megmagyarázza e három ország különböző orientációját az a szórakozási kultúra, képzés, a magánbiztonsági alkalmazottak szerepének eltérő értelmezése, valamint a munkastratégiák különbözősége.

A biztonsági funkció mellett a szolgáltató funkció is fontos a magánterületeken szórakoztató központokban, kórházakban, lakóparkokban. Ez a tanulmány rávilágított, hogy a magánbiztonsági alkalmazottak szerepe egyre inkább bővülni látszik bűnmegelőzési, ügyfélszolgáltató funkciókkal mind a magán- mind a közszektorban. Ezáltal a jövőben egyre inkább „multifunkciós” magánbiztonsági alkalmazottakra lesz szükség, akik nem csak a „safety”-kérdésekkel, rendkívüli eseményekkel foglalkoznak, hanem normál rutinként a vásárlókkal, ügyfelekkel is törődnek.

VIII. TÉZISEK IGAZOLÁSA, KONKLÚZIÓ

1. A kutatás eredményeinek összefoglalása

Az állam szervei kizárólagosan már nem tudnak gondoskodni a biztonság megteremtéséről, ezért hatékonyabb és gazdaságosabb piaci szereplőket kell bevonni. Az állam korlátozott befolyásoló képességének elve érvényesül és a piacositott biztonsági termék és szolgáltatás az ökonómiai kereslet-kínálat függvényében alakul. Az állami erőszak-monopólium abszolút jellege avitt. A hidegháború befejeztével a kétpólusúból többpólusú erőviszonyrendszer jött létre. Megjelent a „humán biztonság” fogalma 1994-ben az ENSZ égisze alatt, mint az új korszak szemléletének manifesztálódása.

A 2001. évi 9/11 események paradigmaváltást eredményeztek a biztonságról való gondolkodásban. Az új biztonsági trend, hogy még jobban felértékelődik a piaci alapon szerveződő és rugalmas, de joghoz kötöten tevékenykedő magánbiztonsági szektor. A magánbiztonság szektorspecifikus, definiálása leginkább a george-buttoni négy esszenciális funkcióval lehetséges, valamint a jéghegy-teóriával. A demokratikus deficit-dilemma, azaz a közérdek szolgálata vs. profitorientáció jelen van a magánbiztonsági szektor alkalmazása során. A gazdasági egyenlőtlenségek is katalizálják a magánbiztonság expanzióját.

Úgy gondolom, hogy a kulturális-hisztórikus háttér meghatározó tényező az egyes nemzetek szubjektív biztonság-érzetében, az egyes rendészeti szereplők percepciójában, valamint a magánbiztonság fejlődési irányaira is hatással van. Erre számos területről hozható példa. Például a kapcsolat-orientált kultúrájú mediterrán országokban a megbízó-szolgáltató jó informális kapcsolata jobb alapot képez az üzlethez. Ennek ellenkezője, amikor a megbízó cégek olyan stratégiát választanak, hogy szándékosan cserélik az embereiket, annak érdekében, hogy ne építhessenek ki hosszútávú kapcsolatot az ügyfelekkel.

Magyarországon a biztonsági szolgáltatást nyújtó cégeknek különféle szűrőkön kell keresztülmenni az engedély kiadását megelőzően: a vállalkozást a bíróság ne tiltsa el jogerős határozattal az adott tevékenységtől a gazdasági társaság ellen ne legyen kiszabott felügyeleti bírság a benyújtást megelőző 2 évben, ill. igazolni tudja, hogy teljesítette a fizetési kötelezettségét. A rendőrség a működés 5 éve alatt folyamatosan figyeli, ellenőrzi a feltételek fennállását.

Angliában ezzel szemben lazább a szabályozás és nem monitorozza a rendőrhatóság az engedélyeket a működés 3 éve alatt. Itt csak természetes személyek számára kötelező az engedély kiváltása, a vállalkozásoknak önkéntes alapú a regisztrációjuk és ez jelent egyfajta minőséget, egy „címkét”, hogy a feltételek fennállnak, mert a vállalkozások esetén független szakértők ellenőrzik, hogy valóban megfelel az adott vállalkozás az előírt követelményeknek.

Hipotézisek igazolása

A magánbiztonsági szolgáltatás iránti keresletet alapvetően a növekvő volumenű magántulajdon védelme iránti fokozódó piaci kereslet, a közbiztonsági helyzet, valamint a mindenkori versenypiaci környezet együttesen határozzák meg. A mindenkori közállapotoktól, közrendtől függ az igény mértéke a magánbiztonsági szolgáltatás iránt. Hazánkban a 30 évvel ezelőtti privatizáció miatt is kiugró konjunktúra keletkezett a magánbiztonság iránt. A magántulajdon védelme érdekében elindult a jogi szabályozás evolúciója és az államnak is érdekévé vált a szigorú felügyelete és ellenőrzése megtartása mellett a biztonság privatizálása. Tehát a kereslet elengedhetetlen feltétele a magánbiztonságnak. Térségünkben előzményei a politikai rendszerváltozás és a magántulajdon volumenének jelentős növekedése, illetve az állami és magántulajdon arányának megfordulása a rendszerváltástól kezdődően.

Ez a hipotézis teljes mértékben igazolást nyert. Hazánkban a rendszerváltozást követően jelent meg az újkori magánbiztonsági szektor. A volt szocialista országokban, Kelet-Európában hasonlóképpen jelent meg az 1990-es években.

A magánbiztonság definíciójából indultam ki, amelyet témavezetőm alkotott meg és ez a fogalom szerepel a 2019-ben megjelent Rendészettudományi szaklexikonban is: „A magánbiztonság a közbiztonság meghatározó jelentőségű alkotóeleme, olyan elérni kívánt ideális, zavartalan állapot, illetve kollektív együttműködésen keresztül létrejövő, immateriális társadalmi termék, amelynek érvényre juttatása a magánbiztonsági és rendészeti szereplők együttműködését kívánja.”³⁷⁵

375 BODA József szerk. (2019): Rendészettudományi szaklexikon (2019), Dialóg Campus, Budapest, p. 373.

Az Amerikai Egyesült Államok az újkori magánbiztonság kialakulásának bölcsője, itt már 1850-ben megalakult az első jelentős őrző-védő-magánnyomozó vállalkozás és Allan Pinkerton cége volt az első, amelyet a vasútvonalak védelmére alkalmazott a kormányzat. Az 1990-es évekre az Amerikai Egyesült Államokban a magánbiztonsági ipar már többmilliárd dolláros éves bevétellel rendelkező ágazattá nőtte ki magát és több mint egymillió embert foglalkoztatott.³⁷⁶ A 2019. évi adatok szerint globálisan a legnagyobb méretű magánbiztonsági piaca Európának van (36 milliárd USD), a második Ázsia, Japán kivételével (szintén közel 36 milliárd USD). Észak-Amerika csak a harmadik helyen áll (31 milliárd USD). Látható, hogy egyre jelentősebb az ázsiai piac, hiszen már megelőzte Észak-Amerikát is.

Három fő szegmensre bontjuk a biztonsági szolgáltatások piacát: 1. Biztonsági rendszerek (otthonok és kereskedelmi ingatlanok), 2. Magánbiztonsági őrzés és biztonsági tanácsadás, 3. IT-biztonság, szemben a tradicionális szolgáltatásokkal. Természetesen ezek összefüggenek és egyik a másik része lehet.

A globális vezető szerep négy multinacionális biztonsági szolgáltató cégre koncentrálódik: Securitas, G4S a két legnagyobb, 2019-ben mindkettő 10 milliárd USD feletti bevételt könyvelt el. A másik két nagy cég a Prosegurés és az Allied Universal, mindkét cég 5 milliárd USD fölötti bevételt könyvelt el 2018-ban. Vannak más óriás biztonsági cégek is, de ezek tevékenységi területe csak Észak-Amerikára korlátozódik, nem szolgáltatnak világszerte. Ilyen cég például az ADT.³⁷⁷

Japánban 1962-ben alakult meg az első magánbiztonsági vállalkozás, Dél-Koreában a koreai-háborút követően, 1953-tól alakultak meg az első magánbiztonsági vállalkozások és az amerikai befolyás és katonai jelenlét az egyik előmozdító tényezője a szektor növekedésének.

(2) Szükség van-e a magánbiztonsági szektor expanziójára mennyiségi és minőségi értelemben? Úgy gondolom szükség van, megfelelő jogi garanciák megléte mellett. Melyek az expanzió katalizátorai (meghatározó tényezők) világszerte? Melyek Magyarországon?

Vizsgálom, hogy a magánbiztonság létjogosultságát és terjeszkedésének, kvalitatív és kvantitatív fejlődését. Úgy gondolom, hogy a magánbiztonság létjogosultsága evidenciaként kezelhető, de

³⁷⁶ HESS, K. M. – WROBLESKI: *Introduction to Private Security*, p. 25.

³⁷⁷ Security services: global market size | Statista (Letöltés dátuma: 2021. 03. 13.)

alkalmazása megfelelő jogi garanciák megléte mellett kell, hogy történjen. Vizsgáltam, hogy melyek az expanzió katalizátorai, meghatározó tényezői világszerte és hazánkban.

Ez a hipotézis teljes mértékben igazolást nyert. Globális szinten egyre jelentősebb a szerepe a magánbiztonsági szektornak. Tehermentesíti az államot, hatékonyan együttműködik más alternatív rendészeti szereplőkkel. Megállapítottam, hogy az expanzió alapvető katalizátor-tényezői hasonlóak itthon és külföldön, a helyi sajátosságokkal színezve. A közterületek-magánterületek határai elmosódnak a közönség számára nyitva álló helyek területének növekedésével, a komplex biztonság igénye, integrált biztonsági megoldások igénye fokozódik, a kibertér növekvő veszélyeivel lépést kell tartani, az informatikai fejlesztések és a globális üzleti tér (üzleti hírszerzés, magánnyomozás) szintén előmozdítják a szektor expanzióját. Fontos a biztonságos ellátási lánc garantálása is, amely különösen fókuszba kerül pandémia idején.

(3) Az új makrokockázatok (terrorveszély, kibertérben megvalósítható deliktumok, pandémia) elhárítására már nem alkalmasak a tradicionális keretek. Ez számos példával alátámasztható, pl. 9/11 és más terrorcselekmények, bevásárlóközpontok, iskolák, mint puha célpontok ellen intézett támadások.

Ez a hipotézis teljes mértékben igazolást nyert. Paradigmaváltás következett be a biztonság és magánbiztonság történetében a 2001. évi New York-i Világkereskedelmi Központ ellen intézett terrortámadás után. A terrorista cselekmények karaktere megváltozott. Előtérbe kerültek a puha célpontok, pl. iskola. A gyermekáldozatok sokkal mélyebb nyomot hagynak az emberek lelkében, jelentősebb a társadalmi hatásuk. A csehországi tanulmányutunk során megismerkedtem a csehországi Soft Target Protection Institute által kidolgozott puha célpont-védelem alapjaival.

(4) Négy esszenciális funkciója van a magánbiztonságnak Bruce George és Mark Button elmélete szerint. A négyes „aranyérték” a bűnmegelőzés, veszteségmegelőzés, rendfenntartás, védelem. Az elméletet egy háromszög-ábrán vázoltam fel és továbbgondoltam. A kortárs teoretikusok elméletét továbbgondolva egy másik háromszög-ábrán a biztonságvédelmet ábrázolva a csúcshoz az idődimenzió mentén a preventív védelem, a valós idejű védelem és a reaktív védelem illeszthető, és ez adja meg igazán a magánbiztonság kvintesszenciáját. A rendfenntartás és rendészet -minden egyéb fizikai és technikai védelmi tevékenységgel egyetemben- fentiekhez képest mindhárom védelmi funkció során megjelenő alkategória.

Ez a hipotézis teljes mértékben igazolást nyert, Magyarországon és a vizsgált országokban is maradéktalanul lefedi a magánbiztonsági szektort. Generálisan a rendészeti igazgatás védelmi funkciót tölt be. Úgy védi meg a társadalmat a jogellenes emberi magatartásoktól, hogy hatósági kényszert alkalmaz, ezt azért teheti meg, mert a társadalom legitim fizikai erőszakkal ruházta fel a saját védelme érdekében. Ahogy megtörik az állami erőszakmonopólium és ezzel párhuzamosan a társadalmi öngazgatási igény felerősödik, úgy a korábban állami feladatok kiszervezésre kerülnek piaci szereplőkhöz. A biztonság, mint kollektív társadalmi produktum előállításában egyre jelentősebb szerepet kapnak a magánbiztonsági vállalkozások. Ugyanakkor ez a demokrácia dilemmája is, mert az állam befolyásoló képessége meggyengül. Tehát egyrészt garanciális szabályok kellene a kiszervezéshez, a visszaélések megelőzése érdekében, másrészt a büntető igazságszolgáltatásnak mindig is az államnál kell maradnia, az ki nem szervezhető.

A két megelőzési funkció a bűnmegelőzés és a veszteségmegelőzés érdekében nyilvánvalóan a civil szféra tud többet tenni. Fokozni kell az állampolgárok biztonság tudatosságát, erősíteni a társadalmi kohéziót, emelni a magánbiztonsági szakma presztízsét, amelyet csak színvonalas képzéssel és a szakmai színvonal emelésével érhetünk el.

A rendfenntartás funkciója alapvetően az államé és a fegyveres rendvédelmi szervekhez tartozik, de egyes településrendészeti hatókörök kikerültek a rendőrség feladatainak köréből, ezeket erre szakosodott önálló szervezet (közterület-felügyelet) vette át.

Mind a négy esszenciális funkcionál látható, hogy az alternatív rendészeti szereplők egyre nagyobb részt vállalnak a biztonság megteremtéséből. Ha megnézzük az Szvmt szerinti tevékenységi körökre lebontva, a személyvédelem, az ingatlan, illetve ingóság őrzése, a szállítmány kísérése, pénz- és érték szállítása a védelmi és megelőzési esszenciális funkcióhoz tartozik. A rendezvény biztosítása elsősorban rendfenntartási funkciót tölt be, de védelmi-és megelőzési is. A vagyonvédelmi rendszert tervező és szerelő tevékenység elsősorban megelőzési funkciójú, a magánnyomozói tevékenység elsősorban a két preventív esszenciális funkcióhoz kapcsolható.

Elke Krahnmann rendszerében a prevenció elemet tartja a legfontosabbnak. A biztonság elemein elmélkedve arra a következtetésre jutott, hogy a prevenció egyedül az, amely *nem-kizáró* és *nem-*

rivalizáló formája a biztonságnak, az elrettentés tipikusan *kizáró* és *nem-rivalizáló* forma, a védelem pedig *kizáró* is és *rivalizáló* is.³⁷⁸

Úgy gondolom, hogy a magánbiztonságnak sajátos színezetet adnak az egyes országok kulturális jellemzői. (Itt a „kultúra” szó alatt a szociológiai tág értelmezést vettem alapul). Úgy gondolom, hogy a rendőrség társadalmi percepciója, azaz a rendőrséghez való viszonyulás hatással van a személy- és vagyonörökhöz való viszonyulásra is, ill. hasonló előjelű. Míg Észak-Európában a skandináv magánbiztonsági modellt tanulmányozva azt tapasztaltam, hogy az állampolgárok mélyen hisznek és bíznak a rendőrségben, kevesen feltételeznek korrupciót, és még néhány kirívó korrupciós botrány sem tépázza meg az emberek „tisztes rendőr”-elképzelését, addig például Dél-Koreában a történelmi gyökerek miatt az autoriter hatalom kiszolgálójának tekintik a rendőrséget és csak nagyon nehezen -lassan és kis mértékben- javul a megítélésük.

(5) *A hazai empirikus kutatás alkérdéseinek megválaszolása.*³⁷⁹ *Ennek két alapkérdése a következő volt: Mi a magánbiztonsági ágazat helye/szerepe/küldetése a rendészet komplex rendszerében? Melyek a magánbiztonsági tevékenységek szabályozásának hiányosságai és gyakorlati működés aktuális problémái, miként tehető hatékonyabbá az ágazat?*

(5.1) A magánbiztonság Magyarországon a rendszerváltozás óta nem tudta betölteni azt a szerepet, amelyet betölthetne a rendészet komplex rendszerében?

Empirikus kutatásunk alátámasztotta, hogy a demokratikus átalakulás egy jogi rendszerváltást is megkövetelt, a rendészet jogi szabályozását, és szervezeti reformot. Világossá vált, hogy kizárólag közigazgatási elméleti módszertannal nem írható le egy olyan speciális terület, mint a magánbiztonság.³⁸⁰ Sőt egyes válaszadók a rendszerváltás előtti időket rendezettebb, nyugodtabb időknél tartják, mivel az állami ellenőrzés minden területet lefedett. A válaszokból világosan kiolvasható, hogy a magánbiztonság megerősödésének, kiteljesedéséhez a hiányzó vagy hiányos feltételrendszer megteremtése a kulcs.

³⁷⁸ KRAHMANN Elke (2008): *Security: Collective Good or Commodity?* In: European Journal of International Relations, Volume 14, Number 3, pp. 398–399

³⁷⁹ CHRISTIÁN László – ROTTNER Violetta: (2021): Magánbiztonsági helyzetértékelés 2019–2020, In: GLOSSA IURIDICA 8: 1–2, 24 p.

³⁸⁰ FINSZTER Géza (2008): *Bevezetés a rendészettudományba*, RTF, Budapest, 13.

(5.2) A magánbiztonság a jövőben növekvő mértékben kerülhet bevonásra a rendészeti feladatok ellátásába, mint tehermentesítő tényező a rendőrség és az egyéb rendészeti szereplők mellett?

Ez részben igaz, mert a kutatásomból kitűnik, hogy csak akkor tudja a magánbiztonság betölteni hatékonyan ezt a funkciót, ha az állomány képzése megfelelő színvonalú, a jogszabályi környezet kedvező, hézagmentes és naprakész, továbbá fokozódik a kölcsönös bizalom és szorosabbá válik az együttműködés a magán-és állami szektor között. Számos hatóság, hivatal tehermentesítésére kerülhetne sor jól képzett vagyonvédelmi szakemberek bevonásával. Szükséges új perspektívát, karrier-és pályamodellt alkotni, mert előregszik az állomány, ha nem vonzó a fiatalok számára.

(5.3) A magánbiztonság szabályozása nem kellően naprakész, nem elég cizellált (számos szabályozási „rés” van) és nem követi a nemzetközi trendeket?

Ezt alátámasztotta az empirikus kutatás. Az empirikus kutatásunk egyik konklúziója, hogy a tevékenység végzése nem lehet egyszerre hatékony, szabályszerű és profitábilis a jelenlegi viszonyok között.

Egészen pontosan a válaszadók 6,7%-a elégedett csak teljes mértékben a jelenlegi szabályozással, míg 93,3%-a változtatna. A szektor jelentőségére tekintettel öröndetes, hogy létezik külön vagyonvédelmi törvényi szabályozás, viszont az korszerűsítésre szorul. Egyesek vélemények szerint elég lenne a vagyonvédelmi törvény újabb módosítása, más jogszabályok (adó, tb, közbeszerzés) egyidejű módosításával együtt, mások úgy gondolják, hogy teljesen új vagyonvédelmi törvényre van szükség. A válaszadók 33%-a kisebb reformokkal is beérné, míg 43%-uk nagyobb módosításokat szorgalmaz.

A válaszadók 17%-a gondolta úgy, hogy áttörő reform csak egy teljesen új koncepciójú kódex megalkotásával érhető el, ennek a magánbiztonsági kódexnek lenne egy általános része és egy különös része a hazai tevékenységfajták szerint. A minimális szolgáltatási rezsióradíjról szóló Kormányrendelet megjelenése a megbízási díjak emelkedéséhez vezetett. A közbeszerzések ehhez csak lassan képesek idomulni, de elindult egy pozitív irányú folyamat.

(5.4) A magánbiztonság képzési rendszere (OKJ szinttől az egyetemi szintig) fejlesztésre szorul? Ez részben igaz. Valóban reformálni kell, kivéve a felsőoktatást (NKE, Óbudai Egyetem). A FEOR jegyzékben szükséges rendet tenni és a képzést is erre alapítani. A válaszadók kötelezővé tennék a vagyoni képzés tanórái/ vizsgái előtt az alkoholszonda alkalmazását. A képzés előfeltételévé tennék az intelligencia-tesztet. Az „alkalmas ember a megfelelő beosztásban” taylori elv napjainkban nem valósul meg. A szakképzett munkaerő hiánya miatt az őrző-védő cégek szinte minden pozícióra csupán általános iskolát és egy 40 + 16 órás vagyoni tanfolyamot végzett vagyoni kénytelenek alkalmazni.

A válaszadók a legrosszabb színvonalúnak az 5 éves kötelező megújító képzést tartották. A legjobb értékelést a Nemzeti Közszerületi Egyetem biztonsági szakiránya kapta. Az NKE biztonsági szakiránya folyamatosan megújul, napi szinten tartja a kapcsolatot a szakmával. Bevonja a képzésbe a legkiválóbb gyakorlati szakembereket és figyeli a piac igényeit, hogy az elvárásoknak megfelelő biztonsági vezetők kerüljenek ki padsoraiból. Nagy felelősség ez, mivel az egyetlen felsőfokú biztonságszervező képzés az országban. Az NKE biztonságszervező mesterképzésének 2020. szeptemberi elindulásával a szakmai követelmények és elvárások tovább emelkedtek.

(5.5) A rendőrség magánbiztonságot érintő szakmai felügyeleti tevékenysége felülvizsgálatra szorul?

Ezt kimutatta az empirikus kutatás. A rendőrhatalóság kapacitás hiányában nem képes megfelelően ellátni ezt a feladatot. Nincsen súlya az ellenőrzésnek. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a legtöbben átlagosnak értékelik rendőrség munkáját. Egyetlen válaszadó sem elégedett teljes mértékben a rendőrség szerepével. A megoldás egy jól működő szakmai kamara lenne.

(5.6) Az Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara érdekérvényesítő és szakmai tevékenysége újragondolásra szorul?

Ezt szintén kimutatta az empirikus kutatás. A válaszadók szerint kötelezővé kellene tenni a kamarai tagságot a vállalkozások részére. Továbbá szükséges lenne a cégek számára kötelezően előírni egy előminősítést, amit a szakmai kamara végezne el. Az etikai szabályok kidolgozása és szigorú betartatása, a komplex képzési rendszer összefogása, életpálya-modell kidolgozása is a kamara feladata lenne. Az érdekérvényesítés és érdekképviselet (munkaadó-munkavállaló

relációban) mellett hatékony szakmai érdekvédelemre is szükség lenne a munkaadók és munkavállalók részére egyaránt.

Az empirikus kutatásunk egyik konklúziója az volt, hogy négy tényező: a pozitív média, a szakmai színvonal emelkedése, a szektor hatékony működését gátló jogi normák módosítása és a felelősségvállalás-jogszabálykövető attitűd jobb szakmai presztízst eredményezne. A szektorban kiemelten hangsúlyos a jogszabálykövetés, még akkor is, ha ez versenyhátrányt jelent.

2. Az elvégzett vizsgálatok rövid leírása, a kutatás és az anyaggyűjtés módszere, a források feltárása, felhasználása

Dolgozatom több nagyobb szerkezeti egységre tagozódik, amelyek eltérő kutatási, vizsgálati módszereket igényeltek. Disszertációm első részében a rendelkezésre álló releváns szakirodalom feldolgozásával végigtekinttem a magánbiztonság történetét, valamint elhelyezését a tudományok rendszerében.

A hazai magánbiztonság történeti fejlődésének bemutatása alapvetően szekunder kutatás keretében, szakirodalom feldolgozásán alapult. Primer kutatás keretében strukturálatlan szakértői interjút használtam a szakmai kamara szerepének bemutatásánál és strukturált kérdőívet a biztonsági vezetők kérdőíves megkérdezésével alkotott vezetői tükörnél. A magánbiztonság alkotmányos alapjainak vizsgálata szintén szekunder kutatási feladat.

Empirikus kutatás (magánbiztonsági vezetői tükör)

Mindezidáig a magánbiztonsági szereplők rendészeti tevékenységére irányuló komplex kutatást tudomásom szerint ilyen részletességgel és szempontrendszerrel, struktúrával még senki sem folytatott le. A hazai magánbiztonságot a biztonságot megteremtő komplementer rendészeti rendszer részeként vizsgáló kutatást témavezetőmmel közösen végeztük el. Először személyesen ellátogattunk számos - a biztonsági piacon meghatározó magánbiztonsági céghez. Ezek között volt magyar alapítású és külföldi háttérű multinacionális cég is és a szakmai csúcsetezőkkel készített interjúk alapján hosszasan csiszoltuk a kérdőívet, hogy a legpontosabb képet kapjuk a magánbiztonság jelen helyzetéről hazánkban.

A kutatás egy alapozó primer kutatással kezdődött tehát, amely magánbiztonsági szakemberekkel lefolytatott szakértői interjúkon (kvalitatív megkérdezés módszere) alapult. A kutatás az alapozó jellege miatt alapvetően problémafeltáró volt.

A kutatás második fázisa az alapozó kutatás eredményeire támaszkodó, újabb, primer kutatás lefolytatását jelentette. Ezen kutatás kvantitatív megkérdezés módszerén alapult. Egy kérdőív került összeállításra. A kutatáshoz használt kérdőív összesen 31 kérdésből állt. Néhány rövid kérdés vonatkozott a kitöltő személyére és a megkérdezett által menedzselt cég jellemzőire. A kérdőíves kutatás és minden más adatgyűjtési mód egyik legfontosabb pontja a mérni kívánt alapsokaság, azaz a kitöltők (jelen esetben a biztonsági vezetők) jó meghatározása, valamint az, hogy ebből jól tudjuk kiválasztani azokat, akik leginkább megfelelnek az alapsokaság jellemzőinek, azaz jó mintát (akik a kérdőívet kitöltik) vegyünk a kérdezéshez.

Mintának nevezzük a mérni, megkérdezni kívánt alapsokaságból kiválasztott egyedet, akiket bevonunk a vizsgálatba. A mintavétel kulcsfontosságú, mert csak akkor lesz reprezentatív a minta, vagyis akkor fed le a sokaság minden jellemzőjét, ha főbb tulajdonságai megegyeznek az alapsokaságéval.³⁸¹ A kutatás során nem *valószínűségi*, azaz nem véletlen mintavételt alkalmaztunk. Ennek oka az volt, hogy a valószínűség törvényei szerint a minta mutatói ugyanolyanok lesznek, mint az alapsokaságé. A *nem valószínűségi* mintavételen belül a *szakértői kiválasztás* (valamilyen szakmai szempont alapján választ egy annak megfelelő listából) és *hólabda-mintavétel* (a megkérdezettek javaslatai alapján újabb személyeket kiválasztanak) almódszereket alkalmaztunk. Az esetleges mintavételi hibák elkerülése végett elvégeztük a *total survey error*-vizsgálatot.³⁸²

Nemzetközi kitekintés

Dolgozatomban a hazai magánbiztonsági szektor áttekintésén túl a másik fő kutatási területet a külföldi magánbiztonsági megoldások ismertetése szolgáltatta. Disszertációmban a külföldi államok magánbiztonságát dolgoztam fel, oly módon, hogy összevettem a külföldi megoldásokat a joganyaggal és gyakorlattal. A vizsgált külföldi államok: visegrádi országok, Dél-Korea, Kína Japán, Finnország, Dánia, Svédország, Amerikai Egyesült Államok, Egyesült Királyság,

381 HORNYACSEK Júlia (2014): A tudományos kutatás elmélete és módszertana, NKE HHK, Budapest, pp. 98–99.

382 MARTON Ádám (1961): A reprezentatív módszer alkalmazásának néhány kérdése a külkereskedelmi árindexszámításban. pp. 147–159.

Szlovénia. Kiemeltem a magánbiztonsági ágazat tipikus jellemzőit az adott országban, ezáltal modellek születtek: Skandináv modell, Kelet-Ázsiai modell, Angolszász modell.

A V4-országok elemzéséhez primer és szekunder kutatási módszereket egyaránt használtam. Témavezetőmmel és kollégákkal tanulmányútra mentünk Lengyelországba és Csehországba, ezen utak során találkoztunk a magánbiztonsági piacon meghatározó szerepet betöltő cégek vezetőivel és primer jellegű strukturálatlan szakértői interjúkat (kvalitatív megkérdezés módszere) folytattunk. Ezután a szakirodalom feldolgozásával szekunder kutatást végeztem.

Dél-Korea magánbiztonságának elemzéséhez szintén primer és szekunder kutatási módszereket használtam. Személyesen felkerestem a Koreai Nemzeti Rendőr Egyetemet Dél-Koreában, Asan városban. Primer kutatásként strukturálatlan szakértői interjú (kvalitatív megkérdezés módszere) készült a Koreai Nemzeti Rendőr Egyetem oktatóival. Szekunder kutatásként az általuk angol és koreai nyelven rendelkezésemre bocsátott jogszabályokat, valamint a rendészettel, magánbiztonsággal foglalkozó cikkeket, tanulmányokat dolgoztam fel.

A skandináv magánbiztonsági modell vizsgálata során primer kutatási lehetőség hiányában kizárólag szekunder kutatás keretében feltárt szakirodalomra, jogszabályokra és beszámolókra támaszkodhattam.

Kutatás eredményei, hasznosítási lehetőségei

Dolgozatom kutatási eredményei a magánbiztonság több területén is hasznosíthatók.

1. A magánbiztonság definiálása és rendszertani helyének meghatározása

Dolgozatomban elkülönítettem egymástól a magánbiztonság egyes tevékenységfajtaikat, meghatároztam és bizonyítottam esszenciális funkcióit, rámutatva arra, hogy miben különbözik egymástól a magánbiztonsági szektor (mint szervezet, tevékenység, közszolgáltatás, iparágazat) az állami rendészettől. A magánbiztonság tartalmának meghatározása és jellemzőinek tudatosítása különösen fontos lehet a rendészeti döntéshozók számára. A jelenlét és örökös az a rendészeti funkció, amely a leginkább decentralizálható, társadalmasítható. Ugyanakkor meghatározó jelentőségű a biztonságérzet tekintetében, hiszen az állampolgárok ezzel a funkcióval találkoznak leginkább. Ahogy az értekezésem elején a védelmet idődimenzió mentén elemeztem, egyre nyilvánvalóbb, hogy a preventív szemléletet kell erősíteni, mert a reaktív,

reagáló rendészet teljesítőképessége véges. Magyarország Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiája, ill. a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács munkája kiemelt jelentőségű a biztonság megteremtésében, és a közbiztonsági helyzet kedvező irányú alakulásában.

2. Magánbiztonsági rendészeti modellek

A kutatásom során több külföldi állam magánbiztonságát mutattam be. A kutatásom egyik eredményének azt tartom, hogy az összehasonlító munkám eredményeképpen sikerült megfelelő nemzetközi kontextusba helyezni a hazai magánbiztonságot és rámutatni az egyes területein jelentkező anomáliákra, illetve javaslatokat megfogalmazni a döntéshozók felé a fennálló problémák orvoslására.

3. A rendőrség kapcsolódásai a komplementer rendészeti szereplőkkel

Elemeztem a rendőrség kapcsolódásait a komplementer rendészeti szereplőkkel (V. rész 2. fejezet). Megállapítottam, hogy az a tendencia látható, hogy a rendőrség ellenőrzési-felügyeleti funkciója erősödik, és más feladatok kiszervezésre kerülnek a magánbiztonsági szereplőkhöz. Tehát ahogy tehermentesítik, úgy feladatai csökkennek, de ugyanakkor ezzel párhuzamosan az ellenőrzés-felügyelet funkciója erősödik. Feladatok tekintetében mind az ágazatok, mind a magánszemélyek nagyobb törvényi lehetőséget kaptak a saját rendészeti feladataik ellátására, amelyben a rendőrség hatékonyan közreműködik. Összefoglalva a rendőrség legfontosabb eszközei: részt vesz a szereplők felkészítésében és vizsgáztatásában, továbbá az engedélyek kiadásában, az előélet ellenőrzésében és a kényszerítőeszköz-használat kivizsgálásában.

4. A hazai magánbiztonság történetének feldolgozása

A hazai rendészettörténettel foglalkozó munkák jórészt a rendőrség-csendőrség történetének fejlődésével foglalkoznak, méltatlanul elhanyagolják a magánbiztonságot, pedig a magánbiztonsági tevékenység a kezdetektől velünk él, az emberrel egyidős. Amióta megjelent a többlet, vagy felesleg az embernek megjelent az igénye annak védelmezésére. A disszertációm átfogó, a fejlődésre fókuszáló képet ad a magánbiztonság szabályozásának hazai történetéről. A magánbiztonság jogtörténeti vázlatja a vonatkozó hatályos joganyag fejlesztéséhez is hozzájárul, ugyanis egyes a magánbiztonsági joganyagban fellelhető jelenlegi problémákra is találhatunk megoldási javaslatokat.

5. Magánbiztonsági problématerkép

A problématerképen fellelhető anomáliák bemutatásán túl javaslatokat is megfogalmaztam az egyes problémák kezelésére vonatkozóan. Itt és most nem ismertette az összes feltárt problémát három nagyobb problémát szeretnék kiemelni, amelyek kezelését a legfontosabbnak tartom.

1. a magánbiztonsági szakmának nincs megfelelő, egységes és hatékony törvényességi és szakmai felügyelete,
2. a személy-és vagyónőri képzés nem egységes és alacsony színvonalú
3. az élőerő bérezése (finanszírozása) elégtelen.

A kiemelt három terület közül az első az, amelyik messze a legfontosabb, több magánbiztonság területén jelentkező anomália forrása. Bár közhatalmat nem gyakorló piaci alapon működő vállalkozásokról van szó, fontos lenne a megfelelő egységes sztenderdek mentén kialakított szakmai felügyelet. Minden szinten szükséges a színvonalas képzés megléte, nemcsak a döntéshozó kompetenciával rendelkező személyek szintjén, illetve sürgető a megfelelő bérezés biztosítása.

6. Külföldi magánbiztonsági megoldások

A témával foglalkozó kutatók, a jogalkalmazók, illetve még a jogalkotók számára is hasznosítható ismereteket tartalmaz a külföldi megoldások, legjobb gyakorlatok bemutatása.

Az általam leginkább példaértékűnek tartott skandiáv modellben a szektor szigorú hatósági ellenőrzés alatt áll; az előélet ellenőrzése, az átvilágítás (mind a cégek, mind a személyek vonatkozásában) igen szigorú; magas szintű képzés jellemzi a szektort minden szinten, erős szakszervezetek, magas szintű dolgozói szervezettség és ami különösen fontos: európai viszonylatban relatíve jól fizetett örök. Emellett folyamatos a párbeszéd a hatóságok és lakosság között, a gyakorlatban kiválóan működik a közösségi rendészeti modell. A skandináv magánbiztonsági modellt jól fejlett társadalmi párbeszéd jellemzi és kollektív szerződés, mint a kormányzat által is elismert szabályozási eszköz.

A fentiekben túl dolgozatom főbb megállapításai köréből az alábbiakat emelem ki:

Mindenütt a profitorientált és szektorspecifikus piac kereslete határozza meg a védelmi szintet.

Mindegyik magánbiztonsági modell lehet annyira hatékony, hogy a lakosság számára a lehető legjobb (optimális szintet közelítő) közbiztonságot kínálja, amennyiben a közbiztonság kialakításában részt vevő partnerek megfelelően működnek együtt, és a saját feladatuk ellátása terén jó munkát végeznek.

Bízom benne, hogy kutatásaim hozzájárulnak, a hazai rendészettudomány fejlődéséhez, a rendészeti oktatásban a tananyagfejlesztéshez, a rendészettel foglalkozó kutatók, gyakorlati szakemberek és döntéshozók számára hasznos ismereteket nyújt. Bízom abban is, hogy disszertációm segítségül szolgál a hazai rendészeti szervek működésének hatékonyabb megszervezéséhez és ezáltal a hatékonyabb feladatellátásához (pl. Lean Six Sigma-módszer alkalmazása. V.rész 18.fejezet).

Budapest, 2021. október 23.

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A magánbiztonság esszenciális funkciói, saját szerk. George-Button nyomán.....	12
2. ábra: A magánrendészet elhelyezése Tomcsányi rendészeti rendszerében, saját szerk.....	76
3. ábra: A biztonsági szektor stabilitása, saját szerk., Kool-Sweijs nyomán	92
4. ábra: Komplementer rendészet	103
5. ábra: A rendőrség kapcsolódásai a komplementer rendészetben, saját szerk.	107
6. ábra: A Lean-Six Sigma (DMAIC) lépései, saját szerk. DMAIC-kézikönyv nyomán	158
7. ábra: A Lean-Six Sigma-módszer saját szerk.	159
8. ábra: A Közigazgatás-Rendészet-Magánbiztonság együttműködése Lean-Six Sigma-módszerrel	160
9. ábra: A Lean-Six Sigma elhelyezése a Közbiztonság és Magánbiztonság közötti kapcsolatrendszerben	161
10. ábra: A kockázat ALARP-szintre csökkentése, saját szerk., forrás: Görömbei László előadása	168
11. ábra: Nemzetközi tendenciák kördiagram, saját szerk., forrás: empirikus kutatás	181
12. ábra: SWOT-analízis a személy- és vagyonvédelem jelenlegi helyzetéről (Forrás: saját)	181
13. ábra: Több magánbiztonsági dolgozó, mint rendőr Európában (2010)	199
14. ábra: Magánbiztonsági dolgozók száma/Rendőrök száma (2010) saját készítésű diagram .	200
15. ábra A magánbiztonság szabályozásának jellemzése Európában, saját szerk.	204
15. ábra: BRI szárazföldi és tengeri folyosók, 2015. 07. 01.....	217
16. ábra: Jéghegy-elmélet, saját szerk., Bruce George és Mark Button elmélete alapján	245
17. ábra: Érvényes szem.-és vagyonőri igazolványok, saját szerkesztésű diagram.....	258
18. ábra: Érvényes működési engedélyek, saját szerkesztésű diagram	258
19. ábra: Hofstede nemzeti kultúra indexek Ázsiában, saját szerk. diagram.....	277
20. ábra: Hofstede nemzeti kultúra indexek Magyarországon, saját szerk. diagram.....	278
21. ábra: Hofstede nemzeti kultúra indexek Észak-Európában, saját szerk. diagram	278

FORRÁSJEGYZÉK

ABRAHAMSEN Rita – LEANDER Anna ed. (2016): *Routledge Handbook of Private Security Studies*.

ÁDÁM Antal (1998): *Alkotmányozás és alapjogok*. In: Mezey Barna (szerk.): *Hatalommegosztás és jogállamiság*, Budapest, Osiris Könyvkiadó, pp. 153–180.

ÁDÁM Antal (2008): *A Rendőrség az alkotmányi értékek között*. In: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények IX., Pécs, 7–25.

ÁDÁM Antal (2014): *Az alkotmányozásról*, In: *A világ mi magunk vagyunk Liber Amicorum*, tanulmánykötet Vörös Imre tiszteletére, Budapest, HVG-orac Kft., pp. 15–28.

Aquinói Szent Tamás: *A Summa Theologiae kérdései a jogról*, LXII. kérdés, 7. szakasz (szerk.: Dr. Varga Csaba), Budapest, Szent István Társulat, 2011.

ARANY Gábor: *Megint kötelező lesz a kamarai tagság?* 2017. március 22.

BAIG Rachel (2013): *Private Security firms under scrutiny in Germany*.

BAKOS Ferenc szerk. (1994): *Idegen szavak és kifejezések kéziszótára*. Budapest, Akadémiai Kiadó.

BALASSA Bence (2009): *Rendőrség és társadalom. Egy elhibázott viszony rövid története*, In: *RENDVÉDELMI FÜZETEK*, 2009/2.

BALÁZS István (2018): *A közigazgatás*, In: Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): *Közigazgatási jog rovat*, rovatszerk: Balázs István, *IJOTEN* szócikke.

BALÁZS Zoltán (1998): *Modern hatalomelméletek*, Budapest, Koronak Kiadó Kft.

BALLA Zoltán (2000): *A rendészet fogalmának tisztázásához*, In: *MAGYAR KÖZIGAZGATÁS*, L: 1., 249.

BALLA Zoltán (2001): *A rendészeti jog egyes kérdései, különös tekintettel a nemzetbiztonsági törvény problémáira* (PhD-értekezés), 1998–2001. RTF könyvtár.

BALLA Zoltán (2002): *A belső rend és a közrend fogalma a jogszabályokban*, In: *BELÜGYI SZEMLE*, 2002/2.

BALLA Zoltán (2014): *A rendészet és a közigazgatás tartalmi összehasonlítása*, In: *MAGYAR RENDÉSZET*, 2014/4., 11–23.

BALLA ZOLTÁN (2017): *A rendészet alapjai és egyes ágazatai*, In: Hauzinger Zoltán (szerk.): *Studia Universitatis Communia* sorozat, Budapest, Dialóg Campus Kiadó.

BALOGH István (2013): *Biztonságelméletek*, In: NEMZET ÉS BIZTONSÁG, 2013/3–4., pp. 36–56.

BARTA Endre – NAGY József (1999): *Ábránd vagy valóság a bűnmegelőzés?* In: *RENDVÉDELMI FÜZETEK*, 1999/24., pp. 19–20.

BARTHA Ildikó (2017): *(Köz)érdek a magánbiztonságban? Vita a köz- és civil rendészet viszonyáról és ellentmondásairól*, In: *BELÜGYI SZEMLE*, 2017/5., pp. 25–41.

BARTHA Tibor (szerk.) (2004): *Keresztyén Bibliai Lexikon II.*, Budapest, Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója.

BECK, Ulrich (2003): *A kockázattársadalom – Út egy másik modernitásba*, Budapest, Századvég.

BELOVICS Ervin (2007): *Az érték-érdek összeütközések mint a büntetendőséget kizáró okok* című PhD- értekezés tézisei, PTE-ÁJK.

BERÉNYI Sándor (1993): *Magyar államigazgatási jog*, Különös rész, ELTE ÁJTK, 1993.

BERNER – KÖHLER (2008): *Polizeiaufgabengesetz*, Handkommentar, 19. Auflage, München, 2008.

BIBÓ István (1986): *Válogatott tanulmányok, Első kötet 1935–1944*, Vida István – Nagy Endre (szerk.), Budapest, Magvető Könyvkiadó, 281–285.

BÍRÓ György (szerk.) (2013): *Általános tanok és személyek joga Új magyar polgári jog tankönyv*, (I–VII.) I. kötet, Novotni Alapítvány, Miskolc.

Biztonságpiac 2018. évkönyv: A közösségépítésben rejlik a bűnmegelőzési munka ereje, interjú Hatala Józseffel, az NBT elnökével, pp. 192–194.

BOBÁK Artúr (1999): *A magánnyomozás története*. Rendvédelem-történeti Füzetek (*Acta Historiae Praesidii Ordinis*), IX.: 10., pp. 19–30.

BOCKWOLDT (2003): *Rechtmasigkeit und Kostentragungspflicht Polizeilichen Handelns, Schriften zum Recht der Inneren Sicherheit*, Stuttgart, München, Hannover, Berlin, Weimar, Dresden (IBOORBERG).

BODA JÓZSEF szerk. (2004): *A magyar polgári rendvédelem a XIX és a XX században (magyar csendőrség, rendőrség, büntetés végrehajtás, határőrség, vám-és pénzügyőrség, koronaőrség)*, Budapest, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem- történeti Alapítvány

BODA József: szerk. (2019): *Rendészettudományi szaklexikon*.

BODONYI Ilona (2008): *A rendészettudomány kutatás-módszertana*, Budapest, RTF.

BOI László (2014): *Az önvédelem társadalmi szükséglete a biztonság megteremtésében*, In: Pécsi Határőr. Tudományos közlemények. 15. [köt.] Tanulmányok a „Biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok” című tudományos konferenciáról, 77–81.

BORBÍRÓ Andrea – KEREZSI Klára szerk. (2009): *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I.*, FRESH ART DESIGN Kft.

BOTOS Gábor (2000): *A büntetőeljárás jog története*, Budapest, Pázmány Péter Tudományegyetem Jog és Államtudományi Kar.

BREZSNYÁNSZKY László (2004): *Alternatívok és alternatívák*, In: ÚJ PEDAGÓGIAI SZEMLE, 2004/6.

BRÓSZ Róbert – PÓLAY Elemér (1974): *Római jog*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.

BURES, Oldrich (2012): *Private Security Companies in the Czech Republic: an Exploratory Analysis*. In: CEJISS, 2012/2., pp. 49–68.

BUTTON, Mark – PARK, Hyeonho – LEE Julak (2006): *Private Security Industry in South Korea: A Familiar Tale of Growth, Gaps and the Need for Better Regulation*, In: SECURITY JOURNAL, 19., pp. 167–179.

BUTTON, Mark – PARK, Hyeonho (2009): *Security officers and the policing of private space in South Korea: profile, powers and occupational hazards*, In: POLICING AND SOCIETY, 19: 3., pp. 247–262.

BUTTON, Mark – STIERNSTEDT, Peter (2016): *Comparing Private Security Regulation in the European Union*. Routledge Taylor and Francis Group, In: POLICING AND SOCIETY, pp. 2–17.

BUTTON, Mark (é. n.): *Doing Security, Critical Reflections and an Agenda for Change*, Palgrave Macmillan.

BUZATU Anne-Marie (2015): *Regulating Private Security Companies*, In: Towards an International Code of Conduct for Private Security Providers: A View from Inside a Multistakeholder Process, Geneva, Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 7–25.

CHRISTIÁN László (2010): *Alternatív rendészet*, In: KÖZJOGI SZEMLE, 2010/2., pp 35–42.

CHRISTIÁN László (2010a): *A bizonytalan alapra épülő ház, avagy a rendészet fogalmainak tisztázása*, In: IUSTUM AEQUUM SALUTARE, VI.: 1. 175–192.

CHRISTIÁN László (2011): *A rendészet alapvonalai, önkormányzati rendőrség*, Győr, SZIE ÁJK, Universitas–Győr Nonprofit Kft.

CHRISTIÁN László (2014f): *Két új ág a rendészettudomány fáján*. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk.: *Rendészettudományi gondolatok*, Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság.

CHRISTIÁN László (2015d): *A magánbiztonság aktuális nemzetközi trendjei, rövid hazai helyzetértékeléssel*, In: Pécsi Határőr. Tudományos közlemények, 16., pp. 57–63.

CHRISTIÁN László (2016e): *Rendőrség és rendészet*, In: Jakab, András – Gajduschek, György (szerk.): *A magyar jogrendszer állapota*, Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet, 681–707.

CHRISTIÁN László (2018). *A magánbiztonság és önkormányzati rendészet egyetemi szintű képzése*, In: BELÜGYI SZEMLE, 66: 11., 81–88.

CHRISTIÁN László (2018): *Magánbiztonsági számvetés*. In: Dobák Imre – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Szakmaiság, szerénység, szorgalom. Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére*, Budapest, Dialóg Campus.

CHRISTIÁN László (2018): *Rendészeti szervek szócikk*, In: Jakab, András – Fekete, Balázs – Könczöl, Miklós – Menyhárd, Attila – Sulyok, Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*, Budapest.

CHRISTIÁN László (2019): *Egy feledésbe merülő közösségi rendészeti modellkísérlet margójára*, In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Gondolatok a rendészettudományról, Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának tizenötödik évfordulója alkalmából*, Budapest, MRTT, pp 79–88.

CHRISTIÁN László (2019): *Egy feledésbe merülő közösségi rendészeti modellkísérlet margójára*, In: Gaál, Gyula – Hautzinger, Zoltán (szerk.): *Gondolatok a rendészettudományról: Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának tizenötödik évfordulója alkalmából*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, pp. 79–88.

CHRISTIÁN László, szerk. (2014c): *A magánbiztonság elméleti alapjai*, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar.

CHRISTIÁN, László (2010b): *Mai magyar rendészet*, In: RENDÉSZETI SZEMLE, az IRM szakmai, tudományos folyóirata, 6–21.

CHRONOWSKI Nóra – ZELLER Judit: *Luxemburg – Strasbourg – alapjogvédelem*, In: Európai jog, Budapest, HVG-Orac, 2006/5.

Collins English Dictionary Complete and Unabridged (2014), 12th Edition. Harper Collins Publishers.

CONCHA Győző (1905): *Politika, II. Kötet. Közigazgatástan*, Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata.

COVER, Charles: *Chinese private security companies go global*, In: FINANCIAL TIMES, 2017. 02. 26.

CUNNINGHAM, W. C. – STRAUCHS, J. J. – Van METER, C. W. (1990): *Private Security Trends 1970–2000*, p. 127.

CZILJÁK József (2011): *Magánbiztonsági szervezetek és a rendvédelem*, In: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 12. [köt.] Pécs, 363–368.

CSAPÓ Csaba (1999): *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881–1914*, Pécs, Pannónia könyvek.

CSEGE Gyula: *Magyarországi vagyonvédelem oktatás fejlődése és kilátásai a robbantásos cselekmények kezelésének tükrében*. In: MŰSZAKI KATONAI KÖZLÖNY, XXV: 2.

CSIKI VARGA Tamás – TÁLAS Péter (2020): *Magyarország új nemzeti biztonsági stratégiájáról*, In: NEMZET ÉS BIZTONSÁG, 2020/3., pp 89–112.

DANIELISZ Béla – JÁRMY Tibor (2008): *A rendészet Európában*, Budapest, Duna Palota Kulturális Kht.

DAVIS, Robert – HENDERSON, Nicole – MERRICK, Cybele (2003) *Community policing: Variations on the western model in the developing world*, POLICE PRACTICE AND RESEARCH, 4:3, 285–300.

DEÁK Péter szerk. (2007): *Biztonságpolitikai kézikönyv*, Budapest, Osiris Kiadó.

ECSEDY Ildikó: *Kínai császárok és alattvalóik*, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1992.

FÁBIÁN Péter (2019): *A személy- és vagyonvédelmi magánbiztonsági tevékenység jogi szabályozásának kialakulása és fejlődése*, jegyzet, kézirat, 1–10.

Facts about Korea (2015): *Korean Culture and Information Service, Ministry of Culture, Sports and Tourism*, Seoul, South Korea, p. 241.

- FARKAS Ákos – RÓTH Erika (2012): *A büntetőeljárás*, Miskolc, Complex Kiadó.
- FEKETE Gyula (1889): *A rendészeti igazgatás és a centralisatio*, In: MAGYAR KÖZIGAZGATÁS, 7: 1–52.
- FEKETE Krisztina (2016): *Magánnyomozás a személyiségi jogok függvényében*, Ars boni online folyóirat.
- FICZERE Lajos (1998): *Magyar közigazgatási jog, Általános rész I. fejelet. A közigazgatás fogalma és sajátosságai* pp. 34–41.
- FINSZTER Géza (1993): *A rendőrség és a közbiztonság*, In: RENDÉSZETI SZEMLE, 1993/7.
- FINSZTER Géza (1994): *Rendőrségi modellek*, In: RENDÉSZETI SZEMLE, 1994/3.
- FINSZTER Géza (1998): *Kriminálpolitika és rendvédelem*, In: ÚJ RENDÉSZETI TANULMÁNYOK, 1998/1.
- FINSZTER Géza (1998): *Magánvállalkozások a biztonságért*, In: BELÜGYI SZEMLE, 1998/12.
- FINSZTER Géza (2001): *Rendészet vagy rendvédelem*, In: BELÜGYI SZEMLE, 2001/2.
- FINSZTER Géza (2003): *A rendészet társadalomelmélete II.*, Budapest, RTF.
- FINSZTER Géza (2008): *A rendészeti szervek működésének jogi alapjai*, Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, Alkotmányjogi és Közigazgatási Jogi Tanszék.
- FINSZTER Géza (2008): *Bevezetés a rendészettudományba*, Budapest, RTF.
- FINSZTER Géza (2013): *A rendészet elmélete és a rendészeti eszközrendszer*, Budapest, NKE.
- FINSZTER Géza (2014): *Értekezések a rendészetről*, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem RTK.
- FINSZTER Géza (2017): *A rendészettudomány magányossága*, In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Szent Lászlótól a rendészettudományig*, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX., Pécs, pp. 5–25.
- FINSZTER Géza (2021): *A rendőrség harminc éve*, In: CHRISTIÁN L. – LIPPAI Zs. – NÉMETH Zs. (szerk.): *A rendszerváltás hatása a rendészetre*, pp. 51–56.
- FINSZTER Géza: *Magánvállalkozások a biztonságért*, In: BELÜGYI SZEMLE, 1998/12., 5–10.
- FRANCE, E. (2019): *Raising Standards and Protecting the Public*, Security Industry Authority.

FRANCIS, Diane (2017): *Cellphone usage is the new smoking. It's time to follow France's example and stamp it out.*

GALÁNTAI Béla (2010): *A polgári biztonságvédelem társadalmi integrációjának dilemmái – avagy hol tartasz magánbiztonsági szolgáltatás, In: Pécsi Határőr. Tudományos közlemények. 11. [köt.] Tanulmányok a „Quo vadis rendvédelem? Szabadságjogok, társadalmi kötelezettségek és a biztonság” című tudományos konferenciáról, 249–280.*

GALÁNTAI Béla (é. n.): *A magánbiztonsági szolgáltatás közbiztonsági aspektusairól, p. 86.*

GÁSPÁR Csaba (2010): *A BI két jelentése.*

GEORGE, Bruce – BUTTON, Mark (2000): *Private Security*, Palgrave Macmillan Ltd.

GUMMER, S. C. – STUCHTEY, Tim H. (2014): *„Civil Security” and the Private Security Industry in Germany.*

GUTTRAY László (2016): *Az új vagyonvédelmi törvény a szakma presztízsén is javítana, Interjú Valenta Lászlóval.*

GYGI, C. – DECARLO, N. – WILLIAMS, B. (2005): *Six Sigma For Dummies*, Wiley Publishing Inc., Indianapolis, Indiana, Canada.

GYULAVÁRI Tamás (2014): *A gazdaságilag függő munkavégzés szabályozása: kényszer vagy lehetőség? In: MAGYAR MUNKAJOG, E-folyóirat. 2014/1. 1–25.*

HARRINGTON, J. (2008): SIA: 7,000 illegal workers.

HAUTZINGER Zoltán (2020): *A rendészettudomány határtudományai, In: MAGYAR RENDÉSZET, 2020: 3., pp. 137–146.*

HERBER-MARTOS-MOSS-TATÁR-TISZA (1993): *Történelem 2. Kr.e. 500-tól Kr.u.1000-ig, Reáltanoda Alapítvány, Budapest*

HESS, Kaeren M. – Wroblecky, Henry M. (1996): *Introduction to Private Security 4th ed.* West Publishing Company, p. 721.

HOLICZA Péter (2016): *Civilizációs törésvonalak Európában: Magyarország és szomszédai a Hofstede-dimenziók tükrében, In: HADMÉRNÖK, XI.: 4.*

HORNYACSEK Júlia (2014): *A tudományos kutatás elmélete és módszertana, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem HHK.*

HORVÁTH Balázs: *A jövő rendőrségéért, In: BELÜGYI SZEMLE, 1990/4.*

HWANG E-G. – McGARRELL E. F. – BENSON, B. L. (2005): *Public satisfaction with the South Korean Police: The effect of residential location in a rapidly industrializing nation*, In: JOURNAL OF CRIMINAL JUSTICE, 33., pp. 585–599.

JANG Hyunseok – HWANG Euigab (2014): *Confidence in the police among Korean people: An expressive model versus an instrumental model*, In: INTERNATIONAL JOURNAL OF LAW, CRIME AND JUSTICE, 42: 4., pp. 306–323.

JONES Trevor – NEWBURN Tim (2006): *Plural Policing, A comparative perspective*, Japan, pp. 222–238.

KACZIBA Antal (2013): *Közrend, magánrend, közbiztonság*, In: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 14. kötet, p. 34.

KÁNTÁS Péter (2007): *A közrend elleni jogsértések természetéről*, Doktori értekezés, Budapest, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.

KAPPELER, Victor E. – GAINES, Larry K. – SCHAEFER, Brian P. (2020): *Community Policing. A Contemporary Perspective*. 8th Edition. Routledge.

KATONA Géza (2008): *A kriminálpolitikai és a rendészettudományi fogalomrendszer analízise, az egységes fogalomhasználat biztosítása*. 4. sz. előtanulmány az átfogó rendészeti stratégia társadalmi vitájához, Budapest, A Rendőrség Tudományos, Technológiai és Innovációs Tanácsa.

KAUTZ Gyula (1862): *Politika vagy országásattan*, Harmadik Könyv. Rendészeti Politika, pp. 438–466.

KELLY Martin H. (2017): *Allan Pinkerton and His Detective Agency*. ThoughtCo, 2017. 08. 14.

KEREZSI K. – NAGY V. (2017): *A rendészettudomány kritikai megközelítése*, In: Boda J. – Felkai L. – Patyi A. (szerk.): Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére, Budapest, Dialóg Campus.

KEREZSI Klára – PAPP András László: *Rendészet, tudomány, doktori iskola*, MAGYAR RENDÉSZET, 2015/4., 67–69.

KIM, Chang-Ho – LEE, Ju-Lak (2013): *The current state of the private investigation industry in Korea and its legislation process*, In: SOCIAL SCIENCES, 2: 6., 2013, pp. 195–199.

KIM Hyunho, LEE, Julak, Andrej SOTLAR, Andrej (2017): *A Comparative Study of the Role of Private Security Officers at Multipurpose Facilities in England and Wales, South Korea and Slovenia*, In: Revija za kriminalistiko in kriminologijo / Ljubljana 68 / 2017 / 4, pp. 437–454

KIRSHNER, J. (2006): *Globalization and National Security*, Taylor and Francis Group, New York.

KISS Zoltán László – KRIZBAI János – TARJÁN Gábor – TÓTH Szilvia (2013): *Bevezetés a szociológiába*. Budapest, Nemzeti Közszerológati és Tankönyv Kiadó.

KLINGE Matti (1993): *Finnország rövid története*, Nyíregyháza, Forma Kiadó, pp. 138–160.

KONDOROSI Ferenc (2006): *A biztonság fogalmának változásai a nemzetközi kapcsolatokban*, In: *A biztonság dimenziói*, Budapest.

KOOL, Dorith – SWEIJS, Tim (2020): *A Security Sector Typology, A Framework to Assess Security Sectors' Potential Contribution to Stability*, In: *The Good, the Bad, and the Ugly*, Hague Centre for Strategic Studies, Hága, Hollandia, pp. 38–68.

KORINEK László (2006): *A közbiztonságról. Hogyan érzékeljük és mit tehetünk érte?* In: *A biztonság dimenziói*, Acta Humana Studiosorum, Budapest, Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány, pp. 37–65.

KOUDELA Pál (2016): *Nemzetközi vándormozgalom és kezelése Dél-Koreában*, In: *DEMOGRÁFIA*, 59: 4., pp. 337–370.

KOVÁCS Sándor (2008): *Bűnmegelőzés a polgári biztonságvédelem területén*, In: Liszakayné Dr. Nagy Éva Katalin (szerk.): *Védelmi és megelőző tevékenységek*, Budapest, RTF.

KRAHMANN Elke (2008): *Security: Collective Good or Commodity?* In: *EUROPEAN JOURNAL OF INTERNATIONAL RELATIONS*, 14: 3., pp. 379–404.

KRAHMANN Elke (2009): *Private Security Companies and the State Monopoly on Violence: A Case of Norm Change?*, Peace Research Institute (PRIF).

KULCSÁR et al. (1985): *Jog és törvényesség*, Budapest, KJK.

LÁBADY Tamás (1997): *A magyar magánjog (polgári jog) általános része*, Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.

LASZ György (2010): *Akinek vagyona, annak biztonsága?* In: *HADMÉRNÖK*, V: 1., 50–55.

LASZ György (2010): *Gondolatok a közterületi biztonság, tömegrendezvények biztosítása és a magánbiztonsági szolgálatok kapcsán – de facto*, In: *HADMÉRNÖK*, V: 2., 95–100.

LEE, Chang Mo (2010): *A Study on the Historical Origin of Private Security Industry in Korea*, *Korean Security Journal*, 한국경호경비학회지, 제22호, pp. 91–111.

LEE, Ju-lak, Dr. (2014): *The State of Security Law Violations by the Private Security Businesses in Seoul and Countermeasures*, In: JOURNAL OF PUBLIC ADMINISTRATION AND GOVERNANCE, 4: 3., pp.159–170.

LISZKAYNÉ DR. NAGY Éva Katalin – SIMON Attila, Dr. (2006): *Személy- és vagyonvédelmi ismeretek I.*, Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, Közbiztonsági Tanszék.

MACKÓ Mária – SZIGETI Péter (1998): *Jog és jogállam, Állam- és jogelméletei alapismeretek*, Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, p. 124.

MADAI Sándor (2013): *A társadalmi tulajdon fokozottabb büntetőjogi védelme egykor és most*, In: Gellér Balázs – Csige Zoltán (szerk.): *Békés Imre emlékkötet*, Budapest, Tullius Kiadó, pp. 99–110.

MAGONE J. M. (2011): *Contemporary European Politics: a comparative introduction*, Routledge, London.

MAJOR László (2019): *A biztonsági vezető*. In: Christián – Major – Szabó (szerk.): *Biztonsági vezetői kézikönyv*, Budapest, NKE, 65–81.

MARTERAY, Claude: *Közbiztonsági és bűnügyi rendőrség: összhang vagy elkülönülő hatáskörök*. In: Timoránszky Péter (szerk.): *Új Rendészeti Tanulmányok*, 1995/1.

MARTON ÁDÁM (1961): *A reprezentatív módszer alkalmazásának néhány kérdése a külkereskedelmi árindexszámításban*, In: STATISZTIKAI SZEMLE, 1961/2., pp. 147–159.

MASLOW, Abraham (2003): *Toward a Psychology of Being, 1968*. Fordította Turóczi Attila. Ursus Libris.

MAXVELL David A. (1993): *Private Security Law, Case Studies*. Elsevier (USA) p. 403.

McCRIE, Robert (2017): *Private security services regulations in the United States today*, In: International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice, 41:4, Routledge Taylor & Francis Group, pp. 287–304.

MEIJER, Fik (2009): *Gladiátorok*, Budapest, Gondolat Kiadó.

MÉSZÁROS Bence (2017): *A magánbiztonság és a rendészettudomány kapcsolódási pontjai*. In: Boda József – Felkai László – Patyi András (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Budapest– Pécs, Dialóg Campus. 381–387.

Munkaadó Lapja (1998): *Üzemi rendészet*, MUNKAADÓ LAPJA. 1998/4.

Munkaadó Lapja. 1998/4. (1998. 04. 15.)

NALLA, M. K. – HWANG, E.-G. (2006): *"Relations between police and private security officers in South Korea"*, In: POLICING: An International Journal of Police Strategies & Management, 29: 3, pp. 482–497.

NALLA, Mahesh K. – Van Steden, Ronald (2010): *Citizen satisfaction with private security guards in the Netherlands: Perceptions of an ambiguous occupation*, In: EUROPEAN JOURNAL OF CRIMINOLOGY, 7: 3., pp. 214–234.

NÉMETH Zsolt (2010): *Az élőerős személy- és vagyonvédelem jellemzői szociológiai kutatás alapján*. In: Pécsi Határőr. Tudományos közlemények. 11. köt. Tanulmányok a „Quo vadis rendvédelem? Szabadságjogok, társadalmi kötelezettségek és a biztonság” című tudományos konferenciáról. 295–299.

NYÁRI Éva (2012): *Bűnüldözés és bűnmegelőzés*, In: HADTUDOMÁNYI SZEMLE, 5: 1.

Pallas Nagylexikon (1907) Budapest.

PARÁDI Ákos – PARÁDI József: *Rendvédelmünk 1867–1945 között*, MRTT-projekt kutatási jelentése.

PARK, Byung-Sik (2011): *Problems of Security Act and Solutions*.

PATYI András (2020): *Rendészet és jogalkalmazás (néhány gondolat egyes alapfogalmakról)*, In: MAGYAR RENDÉSZET, 2020/3., pp. 197–214.

PÉCZELI Anna (2011): *A humán biztonság elmélete és gyakorlata, Kanada és Japán példáján*, In: Grotius- a Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Tanulmányok Intézetének Online Tudományos Folyóirata.

PETHŐ Bertalan (2008): *Deviancia és rendszerváltozás*, In: POLGÁRI SZEMLE, 4: 61.

PÉTI Márton (2017): *Corvinus Geographia, Geopolitica, Geoeconomia*. Budapest, Budapesti Corvinus Egyetem Gazdaságföldrajz, Geoökonómia és Fenntartható Fejlődés Intézet.

POULIN K.C. – NEMETH Charles P. (2005): *Private Security and Public Safety, A Community-Based Approach*, Pearson Education, Inc., Upper Saddle River, New Jersey 07458, 344 p.

Privatizáció'91, Tények Könyve Kézikönyvtár, 1992.

RÁCZ Lajos: *A kínai össznemzeti erő kutatásának helyzete Magyarországon (PhD-értekezés tézisei)*.

RADBRUCH Gustav (2001): *Törvényes jogtalanság és törvényfeletti jog*, In: Varga Csaba (szerk.): *Jog és filozófia. Antológia a XX. század jogi gondolkodása köréből*. Budapest, Szent István Társulat, pp. 229–238.

REMEK Éva (2020): *A földrajz fogságában*, In: Karlovitz, János Tibor (szerk.): *Jogok és lehetőségek a társadalomban*, Komárno, Szlovákia: International Research Institute, pp. 86–90.

Rendőrség évkönyve (2018): p. 137.

RIXER Ádám (2013): *A köz természete. Új irányok a magyar közigazgatásban és közigazgatástudományban*. Budapest, Patrocinium Kiadó.

ROTSCHILD Emma (1995): *What Is Security?* Author: Emma Rothschild Source: *Daedalus*, 124: 3., pp. 53–98.

SALGÓ László (1994): *Az új típusú biztonság, A magyar és egyes európai rendőrségek összehasonlításának alapkérdései*, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.

SALLAI JÁNOS (2015): *A rendészet és a rendészettudomány kialakulása, első jelei a XVIII–XIX. században Nyugat-Európában és hazánkban*, In: *Belügyi Szemle*, pp. 129-141, DOI: 10.38146/BSZ.2015.12.10

SALLAI János (2014): *A rendészet fogalmának kialakulása és történetének áttekintése* In: *Gondolatok a rendészettudományról*, p.55.

SALLAI János (2014): *A magyar rendészettudomány úttörője, Karvasy Ágoston*, In: *MAGYAR RENDÉSZET*, 2014/6., pp. 113–117.

SALLAI János (2015): *Közigazgatás vagy rendészet? A Kiss Mihály kontra Falcsik Dezső vita 1896-ban*, In: *MAGYAR RENDÉSZET*, 2015/3. pp. 141–147.

SALLAI JÁNOS (2016): *A rendészettudományi kutatások elméleti megalapozása és főbb irányai*. In: *ÁLLAMTUDOMÁNYI MŰHELYTANULMÁNYOK*, 2016/17.

SALLAI János (2020): *A magyar rendészettudomány etablációja és akkreditációja*. In: Ruzsonyi Péter szerk.: *Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok III*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, pp.13-130

SALLAI János (2019): *Dr. Tóth József a rendészet és a jogtudomány jeles művelőjének élete, munkássága*, In: *MAGYAR RENDÉSZET*, 2019/2–3., pp. 207–216.

SALLAI János (2019): *A magyar rendészet története*, Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa

SALLAI János (2020): *A rendészettudomány XXI. századi kihívásai, konferenciakötet, IV. Turizmus és biztonság nemzetközi tudományos konferencia, Zalakaros, 2019. december 03., Pannon Egyetem, Nagykanizsai Kampusz, pp. 8–18.*

SEREG András (2019): *Vagyonőrök és vevők- a vagyonőrök jogai és a jogsértő vagyonőrök, Jogi Fórum, 2019. 06. 21.*

SHAERING, Clifford D. – STENNING, Philip C. (1981): *Modern Private Security: Its Growth and Implications*, In: *Crime and Justice*, The University of Chicago Press, 3., pp. 193–245.

SHEARING, Clifford D. – STENNING, Philip C. (1983): *Private Security: Implications for Social Control*, In: *SOCIAL PROBLEMS*, 30: 5., pp. 493–506.

Small Arms Survey, Geneva. (2011): *A Booming Business: Private Security and Small Arms*. In *Small Arms Survey 2011: States of Security* (Small Arms Survey, pp. 101–134). Cambridge: Cambridge University Press.

SMITH Clifton – BROOKS David J. (2013): *Security Science: The Theory and Practice of Security*, Elsevier, USA, UK.

SOCHR Valér (2007): *A személy- és vagyonvédelmi, valamint magánnyomozói tevékenység rendszere az igazgatásrendészeti szolgálati ág tevékenységei között tansegédlet*. Rendőrtiszti főiskola közbiztonsági tanszék p. 3–72.

SOTLAR Andrej – CHRISTIÁN László (2018): *Private Security Regulation in Hungary and Slovenia – A Comparative Study Based on Legislation and Societal Foundations*, *Varstvoslovje*, In: *JOURNAL OF CRIMINAL JUSTICE AND SECURITY*, year 20 no. 2., pp. 143–162.

SOTLAR Andrej – MESKO-Gorazd (2009): *The relationship between the Public and Private Security Sectors in Slovenia-form Coexistence towards Partnership?* In: *Varstvoslovje, Journal of Criminal Justice and Security* year 11 no.2., pp. 269–285.

STENNING, Philip – SHEARING, Clifford D. (1979): *Private Security and Private Justice*, In: *BRITISH JOURNAL OF LAW AND SOCIETY*, 6: 2., pp. 261–271.

STORM, PhD – BERZOFSKY, Marcus MS – Bonnie Shook-Sa, MAS – Kelle Barrick, PhD – Crystal Daye, MPA – Nicole Horstmann, BS – Susan Kinsey, BS (2010): *The Private Security Industry: A Review of the Definitions, Available Data Sources, and Paths Moving Forward*, RTI International, NC.

STUCHTEY, Tim H. – SHADE, Hannah (2017): *Civil security lessons from Germany*, In: Gateway House online folyóirat

SUHAJDA Attila: *Néhány gondolat a prediktív rendészetről*, In: RENDŐRSÉGI TANULMÁNYOK, II.: 3., 75–85.

SZABÓ Anikó (2017): *Az előerős objektumörzés és a tekintélyelvű vezetési stílus kapcsolata*. In: HADMÉRNÖK, XII.: 3. pp. 279–294.

SZABÓ Csaba (2018): *A Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara helye, szerepe és lehetséges szervezetfejlesztési irányai a rendészeti igazgatási modell feladatrendszerének szempontjából*, In: BELÜGYI SZEMLE, 66: 12., 134–152.

SZABÓ Csaba (2019): *A magánbiztonság működésének összehasonlítása a V4-országokban*. In: Christián L. – Major L. – Szabó Cs. (szerk.), Biztonsági vezetői kézikönyv, Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, pp. 40–43.

SZABÓ Lajos – SZIGETI Lajos (2011): *Magánbiztonság, rendészet, rendvédelem*, In: Pécsi Határőr. Tudományos közlemények. 12. Tanulmányok a „Rendészeti kutatások – A rendvédelem fejlesztése” című tudományos konferenciáról. 407–411.

SZABÓ Miklós (2015): *A jogdogmatika jogformáló szerepéről*. MTA Law Working Papers, 2015/21.

SZAMEL Lajos (1990): *A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai*, Budapest, MTA Államtudományi Kutatások Programirodája.

SZÁSZI Ivett (2019): *A humánbiztonság koncepciója és mérésének lehetőségei*, In: NEMZETBIZTONSÁGI SZEMLE, 7: 2., pp. 109–127.

SZÉCSI Görgy (1998): *Bűnmegelőzés vagy?* In: BELÜGYI SZEMLE, 1998/12., p. 65.

SZIKINGER István (1998): *Az emberi jogok és a rendvédelem, VI. fejezet*, In: Bólyai János: Emberi jogi ismeretek, Budapest, Rejtjel Kiadó, pp. 68–89.

SZIKINGER István (1998): *Rendőrség a demokratikus jogállamban*, Budapest, Sík Kiadó Kft.

SZÖVÉNYI György (2010): *Hidak és szakadékok*, In: A rendészettudomány határkövei, Tanulmányok a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények első évtizedéből, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, Pécs, pp. 243–248.

SZÖVÉNYI György: *Jogszabály változások hatása a magánbiztonságra*, In: Pécsi Határőr. Tudományos közlemények. 12. Tanulmányok a „Rendészeti kutatások – A rendvédelem fejlesztése” című tudományos konferenciáról. 2011. pp. 369–377.

TAMÁS András (2003): *Állam- és jogelmélet*, 3. kiadás, Budapest, UNIÓ Lap- és Könyvkiadó.

TAN, Andrew T. H. (2015): *Security and Conflict in East Asia*, Routledge International Handbooks, London – New York.

TAN, Andrew T. H. ed. (2015): *Security and Conflict in East Asia*, Routledge Taylor and Francis Group USA, UK, p. 246.

TARJÁN M. Tamás (é. n.): *Kr. e. 390. július 18. Az alliai vereség*, Rubiconline,

TASI Miklós (2012): *Vállalatirányítási rendszerek, Minőségirányítás statisztikus módszerekkel*, Eduvus Főiskola.

TEKE András (2010): *Ami a kérdés mögött van*, In: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XI. Szerk. Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán. Pécs, 36.

The New Normal 2.0: Private Security and COVID-19 in Europe, A Strategic Review and Foresight (2020), pp. 3–30.

TOMCSÁNYI Móric (1933): *Magyar közigazgatási és pénzügyi jog*, Különös (szakigazgatási) rész, Budapest, a szerző saját kiadása.

TÓTH József (1938): *Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban*, Szent János Nyomda. Eger, pp. 48–63.

TÓTH József (1939): *A rendészeti ténykedés alakjai*, Bibliotheca Academica, Eger, Az egri Érseki Jogakadémia értekezéseinek tára.

TÓTH Sándor (2002): *A jogos védelem kérdései a magánnyomozói munkában*, Rendőrtiszti Főiskola rendvédelmi füzetek p. 3–15

TÓTH Sándor (2002): *A magánnyomozók működésének jogi alapjai*, Budapest, Rendvédelmi Füzetek 2002/26.

TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor (2009): *Kriminalisztika*, Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.

TURCAN Mehit – OZPINAR Nihat (2009): „Who let he dogs out?”: *A critique of the security for hire option in weak states*, In: DYNAMICS OF ASYMMETRIC CONFLICTS, 2: 3., Routledge Taylor end Francis Group, pp. 143–171

TZIFAKIS Nikolaos (2012): *Contracting out to Private Military and Security Companies*, Centre for European Studies, Brüsszel, Belgium, 70 p.

ÜRMÖSI Károly (2012): A biztonság dimenziói, biztonsági stratégia napjainkban, hazánkban, In: HADTUDOMÁNYI SZEMLE, 5: 1–2., p. 173.

Vállalatirányítási rendszerek | Digitális Tankönyvtár (tankonyvtar.hu) letöltve: 2021. 01. 20.

VÉKÁS Lajos (szerk.) (2013): A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal, Complex Kiadó, Budapest

VEREBÉLYI Imre (2010): A közigazgatás és a kormányzás alapkérdései Magyary Zoltán életművében, In: JOG, ÁLLAM, POLITIKA. 2010/3. pp. 77–100.

VIDA Csaba (2013): A biztonság és a biztonságpolitika katonai elemei (A biztonsági tanulmányok új korszaka), Nemzetbiztonsági szemle különlenyomat MMXIII. I./1. Budapest, NKE Nemzetbiztonsági Intézet.

VISEGRÁDY Antal (1997): *A jog hatékonysága*, Budapest, UNIÓ Lap- és Könyvkiadó, p. 198.

VOEHL, F. – HARRINGTON, H. J. – MIGNOSA, C. – CHARRON, R. (2014): *The Lean Six Sigma Black Belt Handbook: Tools and Methods for Process Acceleration*, Productivity Press, CRC Press Taylor & Francis Group.

WAKEFIELD, Alison (2005): *The Public Surveillance Functions of Private Security Surveillance & Society 'People Watching People'* (ed. Wood) 2: 4., pp. 529–545.

WALSH, T. J. – CPP, HEALY – R. J. CPP; Protection of Assets – Security Management; ASIS International; 1625 Prince Street, Alexandria, VA 22314 USA; 2012; pp. 13–30.

WOOK, Ha Kyeoung – SO Jeon Kwang (2018): *Changes in Private Security Industry according to the Enactment and Amendments of South Korean "Security Services Industry Act"*, In: INTERNATIONAL JOURNAL OF CRIMINAL STUDY, 3: 2., 23–29, megjelent: 2018. 12. 31. napon (1976 – elfogadás és 26 alkalommal módosították!)

YAN, NivaYau Tsz (2019): *Chinese Private Security Moves Into Central Asia*, In: THE DIPLOMAT, July 03, 2019.

YANG, Hyunah ed. (2013): *Law and Society in Korea*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK + Northampton, MA, USA.

YOSHIDA, Naoko (1999): *The taming of the Japanese private security industry*, In: POLICING AND SOCIETY: AN INTERNATIONAL JOURNAL, 9: 3., 241–261.

YOUNGS, Donna – IOANNOU, Maria – EAGLES, Jenna (2014): *Expressive and Instrumental Offending: Reconciling the Paradox of Specialisation and Versatility*, 42 p.

ZI Yang (2016): *Chinese Private Security Companies: Domestic and International Roles*, China Brief, Oct. 4. pp. 16–17.

Internetes források:

Key holding licence. www.gov.uk/key-holding-licence

MÉSZÁROS Tamás (2019): Kínai sikerekkel van kikövezve a magyar külpolitika zsákutcája, index.hu, 2019. 04. 29.

KISS Dániel: Létrejön a kínai-magyar légi Selyemút, index.hu, 2021. 04. 27.

HEMS, N. (2018). Knowing the Difference Between a Door Supervisor and a Security Guard. <https://securityinsured.co.uk/knowledge-hub/knowning-the-difference-between-a-door-supervisor-and-a-security-guard/>

Vehicle Immobilization – DUI Foundation. <https://www.nysdwi.com/dui-foundation/legalguide/finespenalties/vehiclesanctions/immobilization.php>

British Security Industry Association. www.bsia.co.uk/

[Apply for an SIA licence - GOV.UK \(www.gov.uk\)](http://www.gov.uk)

[Security Industry Authority - GOV.UK \(www.gov.uk\)](http://www.gov.uk)

KeyPlus – Patrol & Response. <https://keyplus.co.uk/>

Security Industry Authority. Annual Report and Accounts 2015/16.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/600252/SIA_Annual_Report_12th.pdf

Annual Report and Accounts 2016/17.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/675547/SIA_Annual_Report_2016-17.pdf

Security Industry Authority. Annual Report and Accounts 2019/20.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/902335/SIA_Annual_Report_and_Accounts_2019-20.pdf

www.thefreedictionary.com/home+office

www.sia.homeoffice.gov.uk/Pages/licensing-rolh.aspx

www.legislation.gov.uk/ukpga/1984/60/section/24

www.gov.uk/key-holding-licence

keyplus.co.uk/2016/12/16/how-do-you-define-key-holders-responsibilities/

www.get-licensed.co.uk/sia-training-blog/difference-between-a-door-supervisor-and-the-security-guard/

www.anellixavier.com/dui-foundation/legalguide/finespenalties/vehiclesanctions/immobilization.php

www.get-licensed.co.uk/security-licence/

Raising Standards and Protecting the Public pp. 13–14 (Forrás:

<https://www.sia.homeoffice.gov.uk/Documents/reviews/sia-annual-review-2015-16.pdf>

www.bsia.co.uk/home.aspx#

Szerző nélkül (2018): Védelmi pénzt szedett a kárpátaljai rendőrezredes

karpathir.com/2018/02/16/vedelmi-penzt-szedett-a-karpataljai-rendorezredes/

Szerző nélkül (2016): Védelmi pénzt szedett a pozsonyi maffia Kaliňák és Počiatek vendéglőitől!

parameter.sk/vedelmi-penzt-szedett-pozsonyi-maffia-kalinak-es-pociatek-vendegloitol

Németh Krisztina (2016): Rohác-Portik per. Pro és kontra. <https://bit.ly/3EU0rnO>

MTI (2014): Az olasz maffia csökkentette a védelmi pénzek összegét. [Az olasz maffia csökkentette a védelmi pénzek összegét.](https://uj szo.com/kulfold/az-olasz-maffia-csokkentette-a-vedelmi-penzek-osszeget) <https://uj szo.com/kulfold/az-olasz-maffia-csokkentette-a-vedelmi-penzek-osszeget>

Sebestyén István-Szlazsánszky Ferenc (2009): Évente ezermilliárd Forint „pörög” az alvilágban.

https://www.hetek.hu/belfold/200902/balaton_i_titkok

Külföldi jogforrások és dokumentumok

CoESS General Secretariat – ALMEGA Private Security (2009). Second White Paper, Private and public security in the Nordic countries, 44. Wemmel – Stockholm

CoESS (Confederation of European Security Services) által kiadott 5. Fehér Könyv, Németország, Berlin, 2015. április 23.

CoESS (2011). Private security in Europe – CoESS Facts & Figures 2011. Brussels <http://www.coess.org/newsroom.php?page=factsand-figures>

CoESS (2013). Private security in Europe – CoESS Facts & Figures 2013. Brussels <http://www.coess.org/newsroom.php?page=factsand-figures>

2007 No.810 SECURITY INDUSTRY The Private Security Industry Act 2001 (Licences) Regulations 2007.

<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-1994>

www.histecon.magd.cam.ac.uk/emma_rothschild.htm

<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-1994>

Police and Criminal Evidence Act 1984, c. 60 Part III, Section 24 www.legislation.gov.uk/ukpga/1984/60/section/24

Magyar jogforrások és dokumentumok

2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról

22/2006. (IV. 25.) BM rendelet a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény végrehajtásáról

52/2013. (XII. 16.) ORFK-utasítás a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenységre vonatkozó jogszabályokból a rendőrségre háruló feladatok végrehajtására

487/2017. számú Korm. rendelet a személy- és vagyonőr, a magánnyomozó, az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységével, valamint a fegyveres biztonsági őrséggel kapcsolatos közigazgatási hatósági eljárások eltérő- és kiegészítő szabályairól

3/2001. (I. 31.) AB határozat

AJB 349/2010 számú jelentés

AJB 7427/2010 számú jelentés

AJB 6754/2010 számú jelentés

AJB 6754/2010 számú jelentés

1744/2014. (X. 17.) Kormány határozat Magyarország Nemzeti Bünmegelőzési Stratégiájáról 2013–2023

1163/2020 (IV. 21.) Kormány határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról

1035/2012 (II. 21.) Kormány határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról

1949. évi XX. törvény a Magyar Népköztársaság Alkotmánya

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

1878. évi V. törvénycikk a Magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről

1978. évi IV. törvény a Büntető törvénykönyvről

1955. évi 22. törvényerejű rendelet a rendőrségről

1998. évi. IV. törvény a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról

24/1998. (VI. 9.) BM rendelet a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról szóló törvény végrehajtásáról

2026/1960 (III.24.) Korm.határozat

14/1960. (III. 24.) Korm.rendelet üzemrendészeti szervek szervezéséről

17/1968. (IV. 14.) Korm.rendelet az egyes szabálysértésekről

6/1988. (II. 12.) MT rendelet a közületi szervek rendészeti tevékenységéről.

199/1999. (XII. 21.) Korm.rendelet

16/1999.(II. 5.) Kormányrendelet a rendőrség ellenérték fejében végezhető szolgáltató tevékenységéről

24/1987. (VII. 22.) MT rendelet a vagyonvédelmi tevékenységről és a magánnyomozás tilalmáról

A 1996. évi XLIII. tv. a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról (Hszt.)

29/2007. (OT 21.) ORFK utasítás a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenységre vonatkozó jogszabályokból a rendőrségre háruló feladatok végrehajtására

52/2013. (XII.16.) ORFK utasítás a személy-és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenységre vonatkozó jogszabályokból a Rendőrségre háruló feladatok végrehajtására

Hivatkozott saját publikációk

ROTTLER Violetta (2021): Magánbiztonsági tevékenységek végzésének engedélyezése az Egyesült Királyságban, valamint a magyar magánbiztonsági szakirányítás működésének vázlata, In: Belügyi Szemle, 2021/3.szám, pp.487-503, 17p. DOI: 10.38146/BSZ.2021.3.8

GÖRÖMBEI László – ROTTLER Violetta (2021): Új szemlélet a magánbiztonsági szektorban: a magánbiztonság és az állami rendészet együttműködésének Lean-Six Sigma modellje, In: GAZDASÁG ÉS JOG, XXIX.: 9., pp. 19–24.

KOVÁCS Sándor – ROTTLER Violetta (2021): A modern magánbiztonsági szektor kialakulásának története az első törvényi szintű szabályozásig, In: BELÜGYI SZEMLE (megjelenés alatt).

ROTTLER Violetta (2021): A magánbiztonság kialakulása, fejlődése, trendjei és jogi szabályozása Kelet-Ázsiában, IX. International Research Institute Társadalomtudományi Konferencia tanulmánykötete, Komárno, Szlovákia (megjelenés alatt)

CHRISTIÁN László – ROTTLER Violetta: (2021): Magánbiztonsági helyzetértékelés 2019–2020, In: GLOSSA IURIDICA, 8:1–2, pp. 159–182.

CHRISTIÁN László – ROTTLER Violetta: (2019): A magánbiztonság és az önkormányzati rendészet fogalomrendszere, In: Christián, László; Major, László; Szabó, Csaba (szerk.) *Biztonsági vezetői kézikönyv*, Budapest, Magyarország: Ludovika Egyetemi Kiadó, pp. 13–36.

CHRISTIÁN László – ROTTLER Violetta: (2019): A biztonság megteremtésének új megközelítése: komplementer rendészet, In: Ladislav, Igenyes; Dávid, Varhol (szerk.) „*Trendy rozvoja súkromnej bezpečnosti v krajinách V4*”, Pozsony, Szlovákia, pp. 90–98.

ROTTLER Violetta (2019): Gondolatok a magánbiztonság köréből, In.: MAGYAR RENDÉSZET XIX.: 4 pp. 81–95.

ROTTLER Violetta (2018): A drónhasználat jogi szabályozásának nemzetközi trendjei és hazai helyzete, In: MAGYAR RENDÉSZET XVIII: 4., pp. 157–171., 15 p.

ROTTLER Violetta (2017): A drónok rendészeti alkalmazása In: DETEKTOR PLUSZ 24: 2 pp. 38–41., 4 p.

ROTTLER Violetta (2017): A magánbiztonság skandináv modellje, In: Christián, László (szerk.) *Rendészettudományi kutatások: Az NKE Rendészetelméleti Kutatóműhely tanulmánykötete*, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, pp. 111–120.

GYARAKI Réka – ROTTLER Violetta (2016): Drónok kora- személy- és vagyonbiztonság a XXI. században, In: Bányász, Péter; Kiss, Dávid; Orbók, Ákos (szerk.) *A tudomány kapujában: Poszter kiadvány*, Budapest, Magyarország, Magyar Hadtudományi Társaság pp. 76–77.

ROTTLER Violetta (2016): The Scandinavian Model of Private Security, In: Dragana, KOLARIĆ; Đorđe, ĐORĐEVIĆ; Milan, ŽARKOVIĆ; Dragan, RANĐELOVIĆ; Boban, MILOJKOVIĆ; Dane, SUBOŠIĆ; Saša, MIJALKOVIĆ; Obrad, STEVANOVIĆ; Zoran, ĐURĐEVIĆ; Tijana, ŠURLAN; Nikola, MILAŠINOVIĆ; Dragoslava, MIĆOVIĆ (szerk.) International Scientific Conference “Archibald Reiss Days” = Međunarodni Naučni Skup „Dani Arčibalda Rajsa“: Thematic Conference Proceedings Of International Significance = Tematski Zbornik Radova Međunarodnog Značaja, Academy of Criminalistic and Police Studies, tanulmánykötet, Belgrád, Szerbia, pp. 418–426.

ROTTLER Violetta (2016): Safer Planet avagy informatikai innovációs megoldások a magánbiztonság világában, In: DETEKTOR PLUSZ 23: 3 Paper: 1.

ROTTLER Violetta (2016): A drónhasználati szabályok jelenlegi állapotának globális áttekintése In.: MAGYAR RENDÉSZET 16: 1 pp. 129–140., 12 p.

ROTTLER Violetta (2016): A dél-koreai magánbiztonság helyzete és a koreai Magánbiztonsági Törvény gyakorlati alkalmazása, In: Karlovitz, János Tibor (szerk.) *Társadalom, kulturális háttér, gazdaság: IV. IRI Társadalomtudományi Konferencia*, Komárno, Szlovákia: International Research Institute, pp. 195–202.

ROTTLER Violetta (2016): Mi van a japán rendőrök hálójában?: szigorúbb drónhasználati szabályok bevezetése és új anti-drón rendőrségi egység megalakulása Japánban, In: DETEKTOR PLUSZ 23: 1 pp. 16–16. , 1 p. (2016)

ROTTLER Violetta (2015): Alkotmányjogi, honvédelmi alapismeretek; a haza és hazafiság, kapcsolat a határon túli magyarsággal; lokálpatriotizmus, In: Christián László: *Alapismereti jegyzet ifjú polgárőröknek*.

ROTTLER Violetta (2015): A mentálisan beteg fogvatartottak kezelése az Amerikai Egyesült Államok büntetés-végrehajtási rendszerében, In: MAGYAR RENDÉSZET 15: 2 pp. 123–136., 14 p.

FÜGGELÉK

A VI. rész empirikus kutatásához kapcsolódó kérdőív

KÉRDŐÍV

A magánbiztonság szabályozása és gyakorlati működése Magyarországon

Válaszadóra vonatkozó kérdések:

1. Név:

2. Munkahely:

3. Beosztás:

4. Szakterületen eltöltött idő:

5. Mennyire tartja fontosnak, hogy kimunkálásra kerüljenek kerüljön a magánbiztonság tudományos és elméleti háttere?

- nagyon fontosnak tartom;
- inkább fontosnak tartom;
- inkább nem tartom fontosnak;
- egyáltalán nem tartom fontosnak

Kérjük, írja le, ha bármi megjegyzése, észrevétele van a válasza kapcsán:.....

.....
.....

6. Figyelemmel kíséri a magánbiztonsággal kapcsolatos nemzetközi tendenciákat, külföldi megoldásokat, nemzetközi szervezeteket, szakirodalmat?

A) igen;

B) részben;

C) minimális mértékben;

D) nem

7. Amennyiben ismeri, kérem foglalja össze a magánbiztonság hazai és külföldi szabályozásában/működésében tetten érhető fő különbségeket, eltéréseket!

.....
.....

8. Amennyiben az előző kérdésre A vagy B választ adott, kérjük foglalja össze röviden, melyek azok a jó gyakorlatok amelyek magyar viszonyok között is jól hasznosíthatók, beépíthetők lennének?

.....
.....

9. Ön a szolgáltatói vagy a megrendelői oldalt képviseli?

Megrendelői

Szolgáltatói

egyéb

10. Megítélése szerint melyek az Ön által képviselt megrendelői/szolgáltatói területen a leginkább jellemző sajátosságok?

.....
.....

11. Mik az Ön által képviselt cég munkavállalóinak főbb jellemző tulajdonságaik?

.....
.....

12. Ön által képviselt szervezet saját munkavállalóinak száma(megrendelői oldalnál csak a biztonsági terület): fő

13. Működési terület (földrajzi értelemben):

.....

14. Cég központja, székhelye:

15. Az Ön cégénél dolgozó munkavállalók kb. hány százaléka rendelkezik felsőfokú (BA, MA) végzettséggel?:.....%

16. Az Ön cégénél dolgozó munkavállalók kb. hány százaléka rendelkezik tárgyalóképes idegennyelv-ismerettel?.....%

17. Melyek Ön szerint a legfőbb motivációs tényezők a munkavállalók körében? Kérem, rangsorolja a következőket! (az 5 fokozatú skálán 1-legjobban motiváló, 5-legkevésbé motiváló)

- a.) jó fizetés, egyéb juttatások
- b.) jó munkahelyi kollektíva
- c.) a vezető személye
- d.) szakmai elköteleződés, igény fejlődésre, újabb szakmai kihívásokra
- e.) munkavégzés helye, körülmények

18. Mennyire hisz a direkt foglalkoztatás létjogosultságában, alvállalkozó bevonása vagy munkaerőkölcsönzés nélkül?

- A. igen, teljes mértékben;
- B. inkább igen;
- C. inkább nem;
- D. egyáltalán nem

Kérem indokolja válaszát:

.....

19. Az élőerős vagyonvédelem kapcsán Ön milyen minimális bruttó vállalási óradíjat tart kívánatosnak?Ft.

Kérjük írja le, ha megjegyzése, észrevétele van a válasza kapcsán:

.....

.....

20. Mennyire ért egyet az alábbi kijelentéssel?

„Úgy gondolom, hogy a jogalkotónak több jogszabályi garanciával kellene biztosítania, hogy egy megbízó ne, vagy csak különösen indokolt esetben vehessen igénybe olyan magánbiztonsági (vagyonvédelmi) szolgáltatást, amelyről joggal feltételezhető, hogy az ellenértékéből nem biztosíthatók legalább minimális szinten a hatályos jogszabályok által előírt bér- és közterhek, valamint a cég nyeresége.”

- A) Teljes mértékben egyetértek
- B) Inkább egyetértek
- C) Kevésbé Inkább nem értek egyet
- D) Egyáltalán nem értek egyet.

21. Szükségesnek tartja-e, hogy a vagyonvédelmet érintő közbeszerzési szabályok módosításra kerüljenek?

- A) Szükségesnek tartom;
- B) nem tartom szükségesnek

Kérem indokolja válaszát!

.....
.....

22. Ön szerint elégségesek-e a jelenlegi jogszabályok a magánbiztonsági vállalkozások hatékony és törvényes működéséhez?

- A) teljes mértékben;
- B) inkább igen;
- C) inkább nem;
- D) egyáltalán nem

Kérem indokolja válaszát!

.....

23. Ön szerint szükség lenne-e új, naprakész magánbiztonsági törvényre?

- A) feltétlenül;
- B) talán;
- C) nem szükséges

Kérjük írja le, ha megjegyzése, észrevétele van a válasza kapcsán

.....
.....

24. Hogyan értékeli a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara érdekérvényesítő és szakmai tevékenységét?

Értékelje 1-10 terjedő skálán, amely skálán 1= a kamara egyáltalán nem képes hatékonyan ellátni érdekérvényesítő és szakmai tevékenységét, míg 10=maximálisan teljes mértékben képes ellátni érdekérvényesítő és szakmai tevékenységét.

25. Milyen javaslatokat fogalmazna meg az SzVMSZK kapcsán, miben látja a Kamara jövőbeli szerepét? Kérjük állítsa prioritási sorrendbe az alábbi feladatokat! Az Ön szerint irreleváns feladatokat hagyja ki a felsorlásból.

- A) Érdekérvényesítés;
- B) Képzés, továbbképzés;
- C) Jogszabályelőkészítés;
- D) Szakmai állásfoglalások, minőségtanúsítás;
- E) Igazolványok, működési engedélyek kezelése

26. Hogyan értékeli a rendőrség szakmai felügyeleti tevékenységét a magánbiztonság tekintetében?

Értékelje 1-10 skálán, amely skálán amely skálán 1= a rendőrség egyáltalán nem képes eleget tenni a szakmai felügyeleti tevékenységének, míg 10=maximálisan teljes mértékben képes eleget tenni szakmai felügyeleti tevékenységének.

Kérjük írja le, ha megjegyzése, észrevétele van a válasza kapcsán:

.....
.....

27. Hogyan látja a magánbiztonság, valamint a rendészet további szereplőinek (rendőrség, nemzetbiztonság, önkormányzatok, polgárőrség stb.) együttműködését?

- A) kiváló;
- B) kielégítő;
- C) van, de nem kellően hatékony, esetleges;
- D) nincs érdemi együttműködés

Kérem indokolja válaszát!

.....
.....

28. Hogyan értékeli a magánbiztonsági tevékenységet érintő képzési rendszert az OKJ szinttől az egyetemi szintig külön-külön? (Az 1-10-ig terjedő skálán: 1=alacsony színvonalú 10=kiváló színvonalú)

-OKJ-s vagyoni (és a magánbiztonsághoz tartozó egyéb) képzés(ek): 1-10,

-5 éves kötelező megújító képzés: 1-10,

-egyetemi képzés az Nemzeti Közsolgálati Egyetemen: 1-10

-egyetemi képzés az Óbudai Egyetemen: 1-10:

Kérjük írja le, ha megjegyzése, észrevétele van a válasza kapcsán:

.....
.....

29. Fontosnak tartja-e az NKE RTK-n bevezetni tervezett a biztonsági szervező mesterképzést?

- A) feltétlenül szükségesnek tartom;

B) talán;

C) nem szükséges

Kérjük írja le, ha megjegyzése, észrevétele van a válasza kapcsán:

.....
.....

30. Ön szerint elvárható lenne-e a jövőben megfelelő türelmi idő meghagyásával, hogy a magánbiztonsági cégek menedzsmentjében releváns egyetemi végzettségű (NKE, Óbudai Egyetem) szakértő személy legyen foglalkoztatva?

A) Feltétlenül szükségesnek tartom;

B) talán;

C) nem szükséges

Kérjük írja le, ha megjegyzése, észrevétele van a válasza kapcsán:

.....
.....

31. Magánbiztonsági SWOT analízis! „Kérem, hogy konkrétan nevesítsék a magánbiztonság alábbi jellemzőit! Ez egy általános elemzés, ami a magánbiztonsági egészére vonatkozik Magyarországon.”

Strengths erősségek:

.....

Weaknesses – gyengeségek:

.....

Opportunities – lehetőségek:

.....

Threats – veszélyek:

.....